

BANK OCHRONY ŚRODOWISKA
SPÓŁKA AKCYJNA

**ROCZNE
SPRAWOZDANIE FINANSOWE
BANKU OCHRONY ŚRODOWISKA S.A.
ZA ROK ZAKOŃCZONY DNIA
31 GRUDNIA 2018 ROKU
WRAZ ZE SPRAWOZDANIEM Z BADANIA
NIEZALEŻNEGO BIEGŁEGO REWIDENTA**

Warszawa, marzec 2019

Spis treści do rocznego sprawozdania finansowego zgodnie z MSSF zatwierdzonymi przez UE

	Strona
Spis treści do rocznego sprawozdania finansowego zgodnie z MSSF zatwierdzonymi przez UE.....	2
Roczny rachunek zysków i strat Banku.....	4
Roczne sprawozdanie z całkowitych dochodów Banku.....	5
Roczne sprawozdanie z sytuacji finansowej Banku.....	6
Roczne sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym Banku	8
Roczne sprawozdanie z przepływów pieniężnych Banku	9
Dodatkowe noty objaśniające do rocznego sprawozdania finansowego	11
1. Podstawowe informacje o Banku Ochrony Środowiska S.A.	11
2. Identyfikacja skonsolidowanego sprawozdania finansowego.....	13
3. Informacje o przyjętych zasadach (polityce) rachunkowości przy sporządzaniu sprawozdania finansowego.....	13
4. Korekty błędów dotyczących poprzednich okresów	38
5. Ważniejsze oszacowania i oceny	38
6. Zarządzanie ryzykiem.....	42
7. Wynik z tytułu odsetek.....	90
8. Wynik z tytułu opłat i prowizji.....	91
9. Przychody z tytułu dywidend	91
10. Wynik na instrumentach finansowych wycenianych wg wartości godziwej przez wynik finansowy	91
11. Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych.....	92
12. Wynik na rachunkowości zabezpieczeń.....	92
13. Wynik z pozycji wymiany.....	92
14. Pozostałe przychody operacyjne	92
15. Pozostałe koszty operacyjne.....	93
16. Wynik odpisów z tytułu utraty wartości	93
17. Ogólne koszty administracyjne	94
18. Świadczenia pracownicze	94
19. Obciążenia podatkowe	95
20. Zysk/Strata przypadający na jedną akcję.....	95
21. Kasa, środki w Banku Centralnym	96
22. Należności od innych banków	96
23. Aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	97
24. Należności od klientów	98
25. Inwestycyjne papiery wartościowe.....	101
26. Aktywa finansowe wg terminów zapadalności.....	104
27. Inwestycje w jednostkach zależnych	105

28. Wartości niematerialne.....	105
29. Rzeczowe aktywa trwałe	107
30. Inne aktywa	108
31. Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków.....	109
32. Zobowiązania wobec klientów.....	109
33. Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	110
34. Zobowiązania podporządkowane	110
35. Rezerwy.....	111
36. Odroczone podatki dochodowe	114
37. Pozostałe zobowiązania.....	116
38. Aktywa i zobowiązania warunkowe	116
39. Leasing operacyjny	117
40. Kapitał podstawowy.....	119
41. Kapitał z aktualizacji wyceny	121
42. Zyski zatrzymane	122
43. Rachunkowość zabezpieczeń	123
44. Płatności na bazie akcji	124
45. Informacje dodatkowe do sprawozdania z przepływów pieniężnych	125
46. Charakterystyka instrumentów pochodnych oraz transakcji wymiany walutowej	128
47. Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych	132
48. Podział instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej w zależności od sposobu pomiaru wartości godziwej	134
49. Sprawozdawczość dotycząca segmentów	137
50. Transakcje z podmiotami powiązаныmi	141
51. Zbycie i likwidacja oraz połączenie spółek	145
52. Wypłacone dywidendy (łącznie lub w przeliczeniu na jedną akcję), z podziałem na akcje zwykłe i pozostałe akcje.....	146
53. Zdarzenia po dniu bilansowym.....	146

Roczny rachunek zysków i strat Banku

Działalność kontynuowana	Nota	za rok zakończony	
		31-12-2018	31-12-2017
Przychody z tytułu odsetek i o podobnym charakterze, w tym:		627 059	662 348
– aktywa finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu		515 802	n/d
– aktywa wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite		106 889	n/d
– aktywa finansowe wyceniane obowiązkowo w wartości godziwej przez wynik finansowy		4 368	n/d
Koszty z tytułu odsetek i o podobnym charakterze, w tym:		-251 283	-286 883
– zobowiązania finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu		-241 599	n/d
– zobowiązania finansowe wyceniane obowiązkowo w wartości godziwej przez wynik finansowy		-9 684	n/d
Wynik z tytułu odsetek	7	375 776	375 465
Przychody z tytułu opłat i prowizji		75 573	73 246
Koszty z tytułu opłat i prowizji		-15 262	-12 559
Wynik z tytułu opłat i prowizji	8	60 311	60 687
Przychody z tytułu dywidend	9	5 932	5 498
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych wg wartości godziwej przez wynik finansowy (w tym należności od klientów)	10	36 543	19 935
Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych	11	2 166	22
Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	12	1 313	2 596
Wynik z pozycji wymiany	13	23 339	24 976
Pozostałe przychody operacyjne	14	4 243	6 081
Pozostałe koszty operacyjne	15	-16 123	-14 852
Wynik odpisów z tytułu utraty wartości	16	-129 119	-140 313
Ogólne koszty administracyjne	17	-276 077	-294 931
Zysk brutto		88 304	45 164
Obciążenia podatkowe	19	-23 292	-20 740
Zysk netto		65 012	24 424
Zysk na akcję Banku w trakcie okresu (w zł)	20		
– podstawowy		0,84	0,39
– rozwodniony		0,84	0,39

Działalność zaniechana w roku 2018 oraz w roku 2017 nie wystąpiła.

Noty przedstawione na stronach od 11 do 147 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

Roczne sprawozdanie z całkowitych dochodów Banku

Działalność kontynuowana	za rok zakończony	
	31-12-2018	31-12-2017
Zysk netto	65 012	24 424
Pozycje, które mogą być przeklasyfikowane do rachunku zysków i strat:	-2 311	34 404
Wartość godziwa instrumentów dłużnych wycenianych wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	-2 853	n/d
Podatek odroczony	542	n/d
Wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	-	42 474
Podatek odroczony	-	-8 070
Pozycje, które nie będą przeklasyfikowane do rachunku zysków i strat:	48	-120
Wartość godziwa instrumentów kapitałowych wycenianych wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	-1	n/d
Podatek odroczony	0	n/d
Przeszacowanie zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych	60	-148
Podatek odroczony	-11	28
Całkowity dochód ogółem	62 749	58 708

Noty przedstawione na stronach od 11 do 147 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

Roczne sprawozdanie z sytuacji finansowej Banku

Aktywa	Nota	31-12-2018	31-12-2017
Kasa, środki w Banku Centralnym	21	186 720	632 762
Należności od innych banków	22	170 494	356 078
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	23	68 773	156 927
Pochodne instrumenty zabezpieczające	45	-	4 722
Inwestycyjne papiery wartościowe	25	5 476 293	5 539 356
- kapitałowe papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite		85 027	n/d
- dłużne papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite		4 015 998	n/d
- dłużne papiery wartościowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu		1 375 268	n/d
- inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży		n/d	4 133 092
- inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności		n/d	1 406 264
Należności od klientów	24	11 854 887	12 393 458
- wyceniane wg zamortyzowanego kosztu		11 750 234	n/d
- wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy		104 653	n/d
Inwestycje w jednostkach zależnych	27	77 590	77 590
Wartości niematerialne	28	110 546	113 118
Rzeczowe aktywa trwałe	29	24 102	29 588
Aktywa z tytułu podatku dochodowego		91 934	67 549
- odroczone		91 934	67 549
Inne aktywa	30	20 704	34 275
Aktywa razem		18 082 043	19 405 423

Noty przedstawione na stronach od 11 do 147 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

Zobowiązania	Nota	31-12-2018	31-12-2017
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	31	571 784	479 534
Pochodne instrumenty finansowe przeznaczone do obrotu	23	53 444	62 473
Pochodne instrumenty zabezpieczające	45	18 298	20 571
Zobowiązania wobec klientów	32	14 809 321	15 461 094
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	33	46 590	829 971
Zobowiązania podporządkowane	34	370 672	595 692
Rezerwy	35	35 201	22 685
Zobowiązania z tytułu podatku dochodowego		4 497	727
- bieżące		4 497	727
Pozostałe zobowiązania	37	96 230	141 151
Zobowiązania razem		16 006 037	17 613 898

Kapitały	Nota	31-12-2018	31-12-2017
Kapitał własny przypadający na udziałowców jednostki dominującej:			
Kapitał podstawowy:	40	1 460 364	1 159 619
- Kapitał zakładowy		929 477	628 732
- Akcje własne		-1 294	-1 294
- Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej		532 181	532 181
Kapitał z aktualizacji wyceny	41	57 390	10 681
Zyski zatrzymane	42	558 252	621 225
Kapitał własny razem		2 076 006	1 791 525
Kapitał własny i zobowiązania razem		18 082 043	19 405 423

Noty przedstawione na stronach od 11 do 147 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego

Roczne sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym Banku

	Kapitał podstawowy				Zyski zatrzymane			Razem kapitał własny
	Kapitał zakładowy	Akcje własne	Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej	Kapitał z aktualizacji wyceny	Pozostały kapitał zapasowy	Fundusz ogólnego ryzyka	Niepodzielony wynik finansowy	
Stan na 31-12-2017	628 732	-1 294	532 181	10 681	563 058	48 302	9 865	1 791 525
Wpływ wdrożenia MSSF 9 na dzień 01-01-2018	-	-	-	48 972	-	-	-127 172	-78 200
Stan na 01-01-2018 po uwzględnieniu zmian zasad rachunkowości wynikających z MSSF 9	628 732	-1 294	532 181	59 653	563 058	48 302	-117 307	1 713 325
Zysk netto	-	-	-	-	-	-	65 012	65 012
Inne dochody całkowite	-	-	-	-2 263	-	-	-	-2 263
Całkowity dochód ogółem	-	-	-	-2 263	-	-	65 012	62 749
Wynik na sprzedaży zreklasifikowanych wg MSSF 9 papierów wartościowych	-	-	-	-	-	-	2 223	2 223
Emisja akcji serii V	300 745	-	-	-	-	-	-	300 745
Koszty emisji akcji	-	-	-	-	-	-	-3 036	-3 036
Podział wyniku, w tym:	-	-	-	-	17 461	-	-17 461	-
Przeniesienie wyniku na pozostałe kapitały	-	-	-	-	24 424	-	-24 424	-
Pokrycie kosztów emisji akcji serii U	-	-	-	-	-6 963	-	6 963	-
Stan na 31-12-2018	929 477	-1 294	532 181	57 390	580 519	48 302	-70 569	2 076 006
Stan na 01-01-2017	628 732	-1 294	532 181	-23 603	631 031	48 302	-73 881	1 741 468
Korekta bilansu otwarcia (Nota 4)	-	-	-	-	-	-	-7 596	-7 596
Stan na 01-01-2017 po korekcie BO	628 732	-1 294	532 181	-23 603	631 031	48 302	-81 477	1 733 872
Zysk netto	-	-	-	-	-	-	24 424	24 424
Inne dochody całkowite	-	-	-	34 284	-	-	-	34 284
Całkowity dochód ogółem	-	-	-	34 284	-	-	24 424	58 708
Koszty emisji akcji	-	-	-	-	-	-	-1 055	-1 055
Podział wyniku, w tym:	-	-	-	-	-67 973	-	67 973	-
Pokrycie straty z lat ubiegłych	-	-	-	-	-67 973	-	67 973	-
Stan na 31-12-2017	628 732	-1 294	532 181	10 681	563 058	48 302	9 865	1 791 525

Noty przedstawione na stronach od 11 do 147 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego

Roczne sprawozdanie z przepływów pieniężnych Banku

Metoda pośrednia	31-12-2018	31-12-2017
PRZEPŁYWY PIENIĘŻNE Z DZIAŁALNOŚCI OPERACYJNEJ		
Zysk brutto	88 304	45 164
Korekty razem:	89 712	122 304
Amortyzacja	31 832	34 174
Odsetki z działalności inwestycyjnej	-48 197	-41 446
Zysk / Strata na działalności inwestycyjnej	17	54
Odsetki z działalności finansowej	37 377	47 250
Dywidendy otrzymane:	-5 932	-5 498
od inwestycyjnych papierów wartościowych	5 932	5 498
Zmiana stanu:	93 972	113 475
- należności od innych banków	-7 113	55 155
- papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu	-	48 976
- aktywów i zobowiązań z tytułu wyceny pochodnych i zabezpieczających instrumentów finansowych	81 574	-103 247
- inwestycyjnych papierów wartościowych	214 954	-347 874
- należności od klientów	382 285	1 644 825
- innych aktywów i podatku dochodowego	14 867	2 816
- zobowiązań wobec Banku Centralnego i innych banków	92 250	363 770
- zobowiązań wobec klientów	-651 773	-1 636 118
- rezerw	12 576	8 348
- pozostałych zobowiązań i podatku dochodowego	-45 648	76 824
Zapłacony podatek dochodowy	-25 289	-31 203
Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej	178 016	167 468
PRZEPŁYWY PIENIĘŻNE Z DZIAŁALNOŚCI INWESTYCYJNEJ		
Wpływy	48 067	41 117
Zbycie rzeczowych aktywów trwałych	4	29
Odsetki otrzymane od papierów wartościowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu	48 063	41 088
Wydatki	-276 545	-246 083
Nabycie akcji w jednostce zależnej	-	-1 000
Nabycie papierów wartościowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu	-251 453	-
Nabycie papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności	-	-219 816
Nabycie wartości niematerialnych	-22 066	-16 989
Nabycie rzeczowych aktywów trwałych	-3 026	-8 278
Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	-228 478	-204 966

PRZEPŁYWY PIENIĘŻNE Z DZIAŁALNOŚCI FINANSOWEJ		
Wpływy	300 745	100 000
Wpływy z emisji akcji i dopłat do kapitału	300 745	-
Wpływy z obligacji emitowanych przez Bank	-	100 000
w tym obligacje podporządkowane	-	100 000
Wydatki	-1 048 814	-153 717
Wykup obligacji emitowanych przez Bank	-1 000 000	-100 000
Odsetki zapłacone od obligacji emitowanych przez Bank, w tym:	-45 778	-52 662
- obligacje podporządkowane	-27 482	-24 600
Inne wydatki finansowe	-3 036	-1 055
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej	-748 069	-53 717
PRZEPŁYWY PIENIĘŻNE NETTO, RAZEM	-798 531	-91 215
BILANSOWA ZMIANA STANU ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH I EKWIWALENTÓW ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH	-798 531	-91 215
ŚRODKI PIENIĘŻNE I EKWIWALENTY ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH NA POCZĄTEK OKRESU	2 524 536	2 615 751
ŚRODKI PIENIĘŻNE I EKWIWALENTY ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH NA KONIEC OKRESU	1 726 005	2 524 536
środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych o ograniczonej możliwości dysponowania	197 648	521 430

Noty przedstawione na stronach od 11 do 147 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

Dodatkowe noty objaśniające do rocznego sprawozdania finansowego

1. Podstawowe informacje o Banku Ochrony Środowiska S.A.

1.1 Bank Ochrony Środowiska S.A.

Bank Ochrony Środowiska S.A., dalej „Bank”, „BOŚ S.A.”, „Spółka”, z siedzibą w Warszawie przy ul. Żelaznej 32 został utworzony na podstawie decyzji Prezesa Narodowego Banku Polskiego (NBP) Nr 42 z dnia 15 września 1990 roku i aktu notarialnego z dnia 28 września 1990 roku o utworzeniu Banku.

Bank jest wpisany do Krajowego Rejestru Sądowego Sądu Rejonowego dla miasta stołecznego Warszawy XII Wydział Gospodarczy pod numerem KRS 0000015525 oraz posiada numer statystyczny REGON 006239498.

Według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) działalność Banku została zaklasyfikowana jako PKD 6419Z.

Czas trwania Banku jest nieoznaczony.

Podstawowym celem Banku jest efektywne gospodarowanie kapitałami akcjonariuszy i środkami pieniężnymi powierzonymi przez klientów, zapewniające dochodowość działalności i bezpieczeństwo powierzonych środków.

Przedmiotem działalności Banku jest wykonywanie czynności bankowych, w tym: gromadzenie środków pieniężnych, udzielanie kredytów, dokonywanie rozliczeń pieniężnych, wykonywanie innych usług bankowych, a także świadczenie finansowych usług konsultacyjno-doradczych.

Misja Banku to: Polski EKO Bank – dla ludzi, biznesu i środowiska.

Bank realizuje swoją misję przede wszystkim poprzez:

- 1) świadczenie usług bankowych na rzecz klientów segmentu indywidualnego i instytucjonalnego, w szczególności realizujących przedsięwzięcia proekologiczne lub działających w branży ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz dla osób ceniących styl życia Eko,
- 2) efektywne uczestnictwo w dystrybucji środków przeznaczonych na inwestycje w ochronę środowiska i zrównoważony rozwój w Polsce.

Od dnia 24 stycznia 1997 roku decyzją Zarządu Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie (GPW), akcje Banku zostały dopuszczone do obrotu na GPW w Warszawie i zakwalifikowane do działu finanse - sektor bankowy.

Niniejsze roczne sprawozdanie finansowe BOŚ S.A. zostało w dniu 13 marca 2019 roku zatwierdzone przez Zarząd Banku do publikacji na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie w dniu 14 marca 2019 roku.

1.2 Skład osobowy Zarządu oraz Rady Nadzorczej BOŚ S.A.

Skład Zarządu Banku

Na dzień 31 grudnia 2017 roku skład Zarządu Banku przedstawiał się następująco:

- Bogusław Adam Białowas – Prezes Zarządu,
- Arkadiusz Garbarczyk – Wiceprezes Zarządu,
- Dariusz Grylak – Wiceprezes Zarządu,
- Anna Milewska – Wiceprezes Zarządu.

W dniu 21 lutego 2018 roku Rada Nadzorcza:

- powierzyła Panu Arkadiuszowi Garbarczykowi funkcję Wiceprezesa – pierwszego zastępcy Prezesa Zarządu,
- odwołała ze składu Zarządu Panią Annę Milewską oraz Pana Dariusza Grylaka,
- powołała do składu Zarządu Pana Konrada Raczkowskiego.

W związku z powyższym skład Zarządu na dzień 31 grudnia 2018 roku przedstawiał się następująco:

- Bogusław Adam Białowas, Prezes Zarządu,
- Arkadiusz Garbarczyk, Wiceprezes – pierwszy zastępca Prezesa Zarządu,
- Konrad Raczkowski, Wiceprezes Zarządu.

Do dnia sporządzenia niniejszego sprawozdania finansowego skład Zarządu nie uległ zmianie.

Skład Rady Nadzorczej Banku

Na dzień 31 grudnia 2017 roku skład Rady Nadzorczej przedstawiał się następująco:

- Wojciech Piotr Wardacki – Przewodniczący Rady Nadzorczej,
- Andrzej Grzegorz Matysiak – Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej,
- Emil Ślązak – Sekretarz Rady Nadzorczej,
- Janina Kazimiera Goss,
- Oskar Kowalewski,
- Paweł Mzyk,
- Piotr Sadownik,
- Marian Szołucha.

W 2018 roku w składzie Rady Nadzorczej zostały dokonane następujące zmiany:

- w dniu 13 lutego 2018 roku Pan Paweł Mzyk złożył rezygnację z członkostwa w Radzie Nadzorczej,
- Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie BOŚ S.A. odbywające się w dniu 13 lutego 2018 roku dokonało następujących zmian w składzie Rady Nadzorczej:
 - odwołało ze składu Rady Nadzorczej Pana Oskara Kowalewskiego,
 - powołało do składu Rady Nadzorczej Panią Iwonę Beatę Dudę oraz Pana Dariusza Józefa Wasilewskiego.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku skład Rady Nadzorczej przedstawiał się następująco:

- Wojciech Piotr Wardacki – Przewodniczący Rady Nadzorczej,
- Andrzej Grzegorz Matysiak – Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej,
- Emil Stanisław Ślązak – Sekretarz Rady Nadzorczej.

Członkowie:

- Iwona Beata Duda,
- Janina Kazimiera Goss,
- Piotr Sadownik,
- Marian Szołucha,
- Dariusz Józef Wasilewski.

Do dnia sporządzenia niniejszego sprawozdania finansowego skład Rady Nadzorczej nie uległ zmianie.

2. Identyfikacja skonsolidowanego sprawozdania finansowego

Grupa Kapitałowa Banku Ochrony Środowiska S.A. sporządziła również skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok zakończony 31 grudnia 2018 roku, które zostało w dniu 13 marca 2019 roku zatwierdzone przez Zarząd do publikacji w dniu 14 marca 2019 roku.

3. Informacje o przyjętych zasadach (polityce) rachunkowości przy sporządzaniu sprawozdania finansowego

3.1 Podstawa sporządzenia i oświadczenie o zgodności

Roczne sprawozdanie finansowe Banku Ochrony Środowiska S.A. obejmuje:

- 1) rachunek zysków i strat za okres 12 miesięcy, zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku oraz dane porównawcze za okres 12 miesięcy, zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku,
- 2) sprawozdanie z całkowitych dochodów za okres 12 miesięcy, zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku oraz dane porównawcze za okres 12 miesięcy, zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku,
- 3) sprawozdanie z sytuacji finansowej na dzień 31 grudnia 2018 roku oraz dane porównawcze na dzień 31 grudnia 2017 roku,
- 4) sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym za okres 12 miesięcy, zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku oraz dane porównawcze za okres 12 miesięcy, zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku,
- 5) sprawozdanie z przepływów pieniężnych za okres 12 miesięcy, zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku oraz dane porównawcze za okres 12 miesięcy, zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku,
- 6) dodatkowe noty objaśniające.

Niniejsze roczne sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) w wersji zatwierdzonej przez Unię Europejską (UE), obowiązującymi na dzień sprawozdawczy tj. 31 grudnia 2018 roku, przy zastosowaniu takich samych zasad rachunkowości dla każdego okresów z zachowaniem koncepcji kosztu historycznego, za wyjątkiem następujących pozycji wycenianych wg wartości godziwej:

Sposób ujęcia zmian wartości godziwej przez:

Instrumenty finansowe przeznaczone do obrotu	wynik finansowy
Pochodne instrumenty finansowe zabezpieczające wartość godziwą	wynik finansowy
Należności od klientów, których przepływy pieniężne nie spełniają testu przepływów pieniężnych	wynik finansowy
Inwestycyjne dłużne papiery wartościowe utrzymywane w modelu biznesowym, którego celem jest uzyskanie kontraktowych przepływów pieniężnych lub sprzedaż	inne dochody całkowite
Inwestycyjne kapitałowe papiery wartościowe	inne dochody całkowite

MSSF obejmują standardy i interpretacje zaakceptowane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR) oraz Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej (KIMSF).

Niniejsze roczne sprawozdanie finansowe jest sporządzone w złotych polskich (zł), w zaokrągleniu do tysiąca złotych (tys. zł).

Przy sporządzaniu niniejszego rocznego sprawozdania finansowego podjęto decyzję o dopuszczalnym retrospektywnym zastosowaniu zmiany zasad rachunkowości wynikających z wdrożenia MSSF 9, tj. bez przekształcania danych za okresy porównawcze i ujęto zmiany wyceny aktywów i zobowiązań finansowych w bilansie otwarcia bieżącego okresu sprawozdawczego, tj. na dzień 01 stycznia 2018 roku.

3.2 Standardy i interpretacje oraz zmiany do standardów, które zostały po raz pierwszy zastosowane w 2018 roku

MSSF	Charakter zmian	Obowiązujące od	Wpływ na Bank
MSSF 9 Instrumenty finansowe	Standard wprowadza jeden model przewidujący tylko dwie kategorie klasyfikacji aktywów finansowych: wyceniane w wartości godziwej i wyceniane według zamortyzowanego kosztu. Klasyfikacja jest dokonywana na moment początkowego ujęcia i uzależniona jest od przyjętego przez jednostkę modelu zarządzania instrumentami finansowymi oraz charakterystyki umownych przepływów pieniężnych z tych instrumentów. MSSF 9 wprowadza nowy model w zakresie ustalania odpisów aktualizujących – model oczekiwanych strat kredytowych. Kluczową zmianą jest nałożony na jednostki wymóg prezentowania w innych dochodach całkowitych skutków zmian własnego ryzyka kredytowego z tytułu zobowiązań finansowych wyznaczonych do wyceny w wartości godziwej przez wynik finansowy.	01 stycznia 2018 roku	Wpływ został opisany poniżej
MSSF 15 Przychody z umów z klientami	Zasady przewidziane w MSSF 15 dotyczyć będą wszystkich umów skutkujących przychodami. Fundamentalną zasadą nowego standardu jest ujmowanie przychodów w momencie transferu towarów lub usług na rzecz klienta, w wysokości ceny transakcyjnej. Wszelkie towary lub usługi sprzedawane w pakietach, które da się wyodrębnić w ramach pakietu, należy ujmować oddzielnie, ponadto wszelkie upusty i rabaty dotyczące ceny transakcyjnej należy, co do zasady alokować do poszczególnych elementów pakietu. W przypadku, gdy wysokość przychodu jest zmienna, zgodnie z nowym standardem kwoty zmienne są zaliczane do przychodów, o ile istnieje duże prawdopodobieństwo, że w przyszłości nie nastąpi odwrócenie ujęcia przychodu w wyniku przeszacowania wartości. Ponadto, zgodnie z MSSF 15 koszty poniesione w celu pozyskania i zabezpieczenia kontraktu z klientem należy aktywować i rozliczać w czasie przez okres konsumowania korzyści z tego kontraktu.	01 stycznia 2018 roku	Wpływ został opisany poniżej
Objaśnienia do MSSF 15 Przychody z umów z klientami	Objaśnienia dostarczają dodatkowych informacji i wyjaśnień dotyczących głównych założeń przyjętych w MSSF 15, m.in. na temat identyfikacji osobnych obowiązków, ustalenia czy jednostka pełni rolę pośrednika (agenta), czy też jest głównym dostawcą dóbr i usług (principal) oraz sposobu ewidencji przychodów z tytułu licencji. Oprócz dodatkowych objaśnień, wprowadzono także zwolnienia i uproszczenia dla jednostek stosujących nowy standard po raz pierwszy.	01 stycznia 2018 roku	Wpływ został opisany poniżej
KIMSF 22 Transakcje w walutach obcych oraz płatności zaliczkowe	Interpretacja KIMSF 22 wyjaśnia moment ustalenia daty transakcji dla potrzeb określenia kursu walutowego do przeliczenia na moment początkowego ujęcia składnika aktywów, kosztów lub przychodów, gdy jednostka ujmuje przekazaną przedpłatę lub otrzymaną zaliczkę w walucie obcej. Interpretacja dotyczy sytuacji, gdy transakcja jest wyrażona w walucie obcej i jednostka ujmuje przekazaną przedpłatę lub otrzymaną zaliczkę w walucie obcej wcześniej niż ujęcie składnika aktywów, kosztów lub przychodów związanych z daną transakcją.	01 stycznia 2018 roku	Zmiana nie ma istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe
Roczne zmiany do MSSF 2014-2016	Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości opublikowała w grudniu 2016 roku „Roczne zmiany MSSF 2014-2016”, które zmieniają 3 standardy w tym MSSF 12 „Ujawnienia udziałów w innych jednostkach”, MSSF 1 „Zastosowanie MSSF po raz pierwszy” oraz MSR 28 „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych”. Poprawki zawierają wyjaśnienia oraz zmiany dotyczące zakresu standardów, ujmowania oraz wyceny, a także zawierają zmiany terminologiczne i edycyjne.	01 stycznia 2018 roku dla zmian do MSSF 1 oraz MSR 28	Zmiana nie ma istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe
Zmiany do MSR 40 Nieruchomości inwestycyjne	Zmiany do MSR 40 precyzują wymogi dotyczące przeklasyfikowania do nieruchomości inwestycyjnych oraz z nieruchomości inwestycyjnych. Doprecyzowują też, że sama zmiana zamiarów kierownictwa co do użytkowania nieruchomości nie stanowi dowodu na zmianę sposobu użytkowania. Zmianę standardu należy zastosować do wszystkich zmian w użytkowaniu, które nastąpią po wejściu w życie zmiany do standardu oraz do wszystkich nieruchomości inwestycyjnych posiadanych na dzień wejścia w życie standardu.	01 stycznia 2018 roku	Zmiana nie ma istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe
Zmiany do MSSF 2: Klasyfikacja i wycena transakcji opartych na akcjach	Zmiana wprowadza m.in. wytyczne w zakresie wyceny w wartości godziwej zobowiązania z tytułu transakcji opartych na akcjach rozliczanych w środkach pieniężnych, zasady związane ze zmianą klasyfikacji transakcji czy kwestię ujęcia zobowiązania podatkowego pracownika z tytułu takich transakcji.	01 stycznia 2018 roku	Zmiana nie ma istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe

Zmiany do MSSF 4: Zastosowanie MSSF 9 Instrumenty finansowe wraz z MSSF 4 Umowy ubezpieczeniowe	Zmiany do MSSF 4 „Umowy ubezpieczeniowe” adresują kwestię zastosowania nowego standardu MSSF 9 „Instrumenty finansowe”. Opublikowane zmiany do MSSF 4 uzupełniają opcje istniejące już w standardach i mają na celu zapobieganie wahaniom wyników jednostek sektora ubezpieczeniowego w związku z wdrożeniem MSSF 9.	01 stycznia 2018 roku	Zmiana nie ma istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe
--	--	-----------------------	--

3.2.1 MSSF 9 Instrumenty finansowe

W dniu 24 lipca 2014 roku Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości wydała Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej 9 Instrumenty finansowe (MSSF 9). W 2016 roku MSSF 9 został przyjęty do stosowania przez Komisję Europejską dla rocznych okresów sprawozdawczych rozpoczynających się w dniu 01 stycznia 2018 roku lub po tym dniu.

MSSF 9 zastąpił Międzynarodowy Standard Rachunkowości 39 Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena.

MSSF 9 wprowadził zmiany w rachunkowości instrumentów finansowych w zakresie:

- 1) klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych,
- 2) utraty wartości aktywów finansowych,
- 3) rachunkowości zabezpieczeń.

Wpływ MSSF 9 na sytuację finansową

Poniżej zaprezentowane zostało porównanie kategorii wyceny oraz wartości bilansowych aktywów finansowych i zobowiązań na dzień 31 grudnia 2017 roku zgodnie z MSR 37 i MSR39 z kategoriami wyceny i odpowiednimi wartościami bilansowym na dzień 01 stycznia 2018 roku zgodnie z MSSF 9:

Aktywa finansowe dotknięte zmianami MSSF 9	MSR 39 31-12-2017	Klasyfikacja i wycena	Utrata wartości	MSSF 9 01-01-2018
Należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	12 393 458	-114 618 ⁽¹⁾	-139 655 ⁽²⁾	12 139 185
Należności od klientów wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	n/d	114 602 ⁽¹⁾	n/d	114 602
Kapitałowe papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	57 997	-57 997 ⁽³⁾	n/d	n/d
Kapitałowe papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	n/d	85 021 ⁽³⁾	n/d	85 021
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	4 075 095	-4 075 095 ⁽⁴⁾	n/d	n/d
Dłużne papiery wartościowe utrzymywane do zapadalności	1 406 264	-1 406 264 ⁽⁴⁾	n/d	n/d
Dłużne papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	n/d	4 392 023 ⁽⁴⁾	-641 ⁽⁵⁾	4 391 382
Dłużne papiery wartościowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	n/d	1 123 681 ⁽⁴⁾	n/d	1 123 681
Razem	17 932 814	61 353	-140 296	17 853 871

Zobowiązania finansowe dotknięte zmianami MSSF 9	MSR 39 31-12-2017	Klasyfikacja i wycena	Utrata wartości	MSSF 9 01-01-2018
Rezerwy na udzielone zobowiązania warunkowe o charakterze kredytowym i gwarancyjnym	10 577	-	16 616 ⁽⁶⁾	27 193
Razem	10 577	-	16 616	27 193

Dodatkowo przedstawiono poniżej specyfikację wpływu poszczególnych tytułów na składniki kapitału własnego:

Pozycja kapitału	31-12-2017	Wpływ brutto	Wpływ podatku odroczonego	Razem wpływ	01-01-2018
Kapitał z aktualizacji wyceny	10 681	-	-	-	-
Ujęcie odpisu z tyt. utraty wartości (oczekiwane straty ECL) na dłużne papiery wartościowe	-	641	-122	519	-
Reklasyfikacja kapitałowych instrumentów finansowych do kategorii wycenianych wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	-	26 116	-4 962	21 154	-
Reklasyfikacja dłużnych papierów wartościowych z wycenianych wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite do wycenianych wg zamortyzowanego kosztu	-	-114	22	-92	-
Reklasyfikacja dłużnych papierów wartościowych z wycenianych wg zamortyzowanego kosztu do wycenianych wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	-	33 816	-6 425	27 391	-
Kapitał z aktualizacji wyceny po uwzględnieniu BO MSSF 9	10 681	60 459	-11 487	48 972	59 653
Zyski zatrzymane	621 225	-	-	-	-
Ujęcie odpisu z tyt. utraty wartości (oczekiwane straty ECL) dla aktywów finansowych i zobowiązań pozabilansowych obarczonych ryzykiem kredytowym	-	-156 287	28 898	-127 389	-
Ujęcie odpisu z tyt. utraty wartości (oczekiwane straty ECL) na dłużne papiery wartościowe	-	-641	122	-519	-
Rozwiązanie odpisu z tyt. utraty wartości w związku z reklasyfikacją kapitałowych papierów wartościowych do wycenianych wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	-	908	-172	736	-
Zyski zatrzymane po uwzględnieniu BO MSSF 9	621 225	-156 020	28 848	-127 172	494 053

W związku z zasadami ujmowania zmian z tytułu wyceny oraz utraty wartości instrumentów finansowych wpływ wdrożenia został ujęty odpowiednio w kapitale z aktualizacji wyceny w kwocie 48 972 tys. zł (zwiększenie) oraz w zyskach zatrzymanych w kwocie 127 172 tys. zł (zmniejszenie).

W zyskach zatrzymanych ujęto przede wszystkim efekt zmiany modelu utraty wartości należności od klientów wycenianych wg zamortyzowanego kosztu w kwocie 139 655 tys. zł i utraty wartości zobowiązań pozabilansowych o charakterze kredytowym i gwarancyjnym w kwocie 16 616 tys. zł, zmiany wartości bilansowej należności od klientów reklasyfikowanych do kategorii wyceny wg wartości godziwej przez wynik finansowy w kwocie 16 tys. zł oraz utworzonych aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego w kwocie 28 848 tys. zł.

W kapitale z aktualizacji wyceny ujęto zmianę wyceny kapitałowych papierów wartościowych reklasyfikowanych do kategorii wyceny wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite w kwocie 26 116 tys. zł, zmianę wyceny reklasyfikowanych dłużnych papierów wartościowych w kwocie 33 702 tys. zł, utworzony odpis utraty wartości dłużnych papierów wartościowych w kwocie 641 tys. zł oraz utworzoną rezerwę z tytułu odroczonego podatku dochodowego w kwocie 11 487 tys. zł.

Korekty na dzień 01 stycznia 2018 roku

(1) – Reklasyfikacja należności od klientów do kategorii wyceny wg wartości godziwej przez wynik finansowy. Należności od klientów w kwocie 114 618 tys. zł nie spełniły testu SPPI ze względu na formułę mnożnikową oprocentowania, w związku z czym zostały usunięte z kategorii wyceny wg zamortyzowanego kosztu. Należności te wyceniono w wartości godziwej 114 602 tys. zł i ujęto w kategorii wyceny wg wartości godziwej przez wynik finansowy.

(2) – Oczekiwane straty kredytowe. Kwota 139 655 tys. zł dotyczy zwiększenia odpisów z tytułu utraty wartości należności od klientów ujętych w bilansie Banku. Zgodnie z metodologią MSSF 9 na dzień 01 stycznia 2018 roku odpisy z tytułu utraty wartości zostały oszacowane wg metody oczekiwanych strat kredytowych.

(3) – Reklasyfikacja instrumentów kapitałowych. Zgodnie z MSR 39 instrumenty kapitałowe były klasyfikowane do kategorii aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, wycenianych wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite. W przypadku instrumentów kapitałowych nienotowanych na rynkach publicznych wycena była dokonywana wg kosztu nabycia z uwzględnieniem utraty wartości. Na dzień 01 stycznia 2018 roku Bank dokonał reklasyfikacji tych pozycji do kategorii wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite. Klasyfikacja do kategorii wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite jest nieodwołalna przez cały czas utrzymywania tych inwestycji.

(4) – Reklasyfikacja dłużnych papierów wartościowych emitowanych przez Skarb Państwa. W związku z usunięciem kategorii aktywów finansowych utrzymywanych do zapadalności i dostępnych do sprzedaży na dzień 01 stycznia 2018 roku Bank dokonał klasyfikacji dłużnych papierów wartościowych zgodnie z zasadami MSSF 9 na bazie modelu biznesowego i testu SPPI. W efekcie dłużne papiery zostały przyporządkowane do kategorii wyceny wg zamortyzowanego kosztu i wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite.

(5) – Dłużne papiery wartościowe emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego i podmioty komercyjne zostały poddane ocenie ze względu na oczekiwane straty kredytowe. W efekcie ujęto odpis z tytułu wartości w kwocie 641 tys. zł.

(6) – Oczekiwane straty kredytowe na udzielone zobowiązania warunkowe o charakterze kredytowym i gwarancyjnym. Na dzień 01 stycznia 2018 roku rezerwy na udzielone zobowiązania warunkowe o charakterze kredytowym i gwarancyjnym zostały oszacowane wg metody oczekiwanych strat kredytowych zgodnie z MSSF 9.

Wartość bilansowa brutto

Dodatkowo w Banku wprowadzono zmianę definicji wartości brutto aktywów finansowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu, dotkniętych utratą wartości po dniu początkowego ujęcia. Do dnia 31 grudnia 2017 roku różnica pomiędzy odsetkami naliczonymi od wartości brutto i wartości netto, tzw. korekta przychodu odsetek impairmentowych ujmowana była jako pomniejszenie wartości brutto aktywów finansowych. Zgodnie z MSSF 9 korekta ta ujmowana jest jako zwiększenie odpisów z tytułu utraty wartości (oczekiwanych strat kredytowych). W efekcie zwiększeniu uległa wartość brutto i odpisy z tytułu utraty wartości (oczekiwanych strat kredytowych) o kwoty ujawnione w nocie 24. Ta zmiana

nie miała wpływu na kapitał własny Banku. Zmiana ta skutkowałą jednoczesnym podwyższeniem wartości bilansowej brutto i odpisów z tytułu utraty wartości na dzień 01 stycznia 2018 roku o kwotę 181 337 tys. zł, tj. bez wpływu na wartość bilansową (netto) aktywów finansowych.

Wpływ MSSF 9 na ocenę adekwatności kapitałowej

Bank zdecydował na potrzeby adekwatności kapitałowej o stosowaniu rozwiązań przejściowych w trakcie trwania okresu przejściowego, dotyczących złagodzenia wpływu wdrożenia MSSF 9 na fundusze własne w oparciu o Artykuł 1 ust. 9 Rozporządzenia (UE) 2017/2395 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2017 roku (Rozporządzenie), zmieniającego Rozporządzenie (UE) nr 575/2013. Dodatkowo postanowiono nie stosować ust. 4 z art. 1 Rozporządzenia (UE) 2017/2395.

Uwzględniając wpływ wdrożenia MSSF 9 zarówno z zastosowaniem rozwiązań przejściowych, jak i bez nich, Bank spełnia obowiązujące normy kapitałowe na dzień 31 grudnia 2018 roku.

Na datę 01 stycznia 2018 roku wpływ zastosowania zasad MSSF 9 na współczynnik kapitału Tier 1 wynosi -0,49 p.p. bez zastosowania przepisów przejściowych oraz 0,17 p.p. z zastosowaniem przepisów przejściowych. Natomiast wpływ zastosowania zasad MSSF 9 na łączny współczynnik kapitałowy wynosi -0,48 p.p. bez zastosowania przepisów przejściowych oraz 0,15 p.p. z zastosowaniem przepisów przejściowych.

Z uwagi na podjęcie decyzji o zastosowaniu przepisów przejściowych z dniem 01 lutego 2018 roku Bank dokonuje ujawnień funduszy własnych, współczynników kapitałowych, jak również wskaźnika dźwigni, zarówno z zastosowaniem, jak i bez zastosowania rozwiązań przejściowych, wynikających z artykułu 473a Rozporządzenia (UE) nr 575/2013.

3.2.2 MSSF 15 Przychody z umów z klientami

MSSF 15 „Przychody z umów z klientami” został opublikowany przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości 28 maja 2017 roku i obowiązuje dla okresów rocznych rozpoczynających się 01 stycznia 2018 roku lub po tej dacie.

MSSF 15 wprowadził nowy 5-etapowy model, który powinien być wykorzystywany do rozpoznawania umów skutkujących przychodami z wyłączeniem umów objętych zakresem innego standardu. Celem jego wprowadzenia było ujednoczenie stosowanych w tym zakresie zasad oraz eliminacja niespójności między wcześniejszymi zasadami.

MSSF 15 zakłada, że ujmowanie przychodu powinno odzwierciedlać przeniesienie przyrzeczonych towarów lub usług na nabywcę w kwocie, która odpowiada wynagrodzeniu, jakiego jednostka spodziewa się w zamian za dane towary lub usługi.

Przeniesienie towarów lub usług oparte jest na koncepcji przeniesienia kontroli na nabywcę. Może ono nastąpić w określonym momencie lub na przestrzeni czasu.

MSSF 15 definiuje kontrolę nad składnikiem aktywów jako zdolność do decydowania o jego wykorzystaniu oraz do uzyskania z niego zasadniczo wszelkich pozostałych korzyści. Kontrola zakłada również zdolność do uniemożliwienia innym jednostkom decydowania o wykorzystaniu składnika aktywów czy uzyskiwania z niego korzyści.

MSSF 15 określa także, w jaki sposób powinny być ujmowane modyfikacje umów w zależności od tego, czy są (lub nie) związane z pierwotną umową. W przypadku, gdy modyfikacje dotyczą pierwotnej umowy, MSSF 15 precyzuje okoliczności, w których powinny być one ujmowane prospektywnie lub retrospektywnie (korekta wyrównująca w ujęciu narastającym na dzień modyfikacji).

Bank przeanalizował zmiany modelu rozpoznania przychodów zgodnie z MSSF 15 w porównaniu do dotychczas stosowanego.

W tym celu Bank dokonał:

1) identyfikacji umów;

Dokonano przeglądu umów pod kątem spełnienia wymaganych 5 następujących kryteriów:

- a) strony zatwierdziły umowę oraz są zobligowane do wykonania przypisanych im zobowiązań,
- b) prawa każdej ze stron względem towarów lub usług, które mają być przeniesione, są możliwe do zidentyfikowania,
- c) można zidentyfikować warunki płatności za przeniesiony towar lub usługi,

- d) umowa ma charakter handlowy,
- e) jest prawdopodobne, że Bank otrzyma wynagrodzenie, które będzie mu przysługiwało w zamian za towary lub usługi. Przy ocenie tego kryterium uwzględniono zamiar oraz zdolność nabywcy do zapłaty wynagrodzenia w tym zakresie.

Dokonując identyfikacji umów, Bank uwzględnił wytyczne dotyczące łączenia umów oraz ich modyfikacji, gdyż mogą one wpływać na sposób ujęcia przychodów z umowy z klientem.

W niektórych przypadkach, dwie lub więcej umów będą mogły być traktowane jako jedna całość oraz ujmowane jako jedna umowa. Będzie to miało miejsce w następujących przypadkach:

- umowy zostały zawarte z tym samym nabywcą (lub jednostką powiązaną z nabywcą) w tym samym lub niedalekim czasie oraz spełniony jest co najmniej jeden z następujących warunków:
 - a) umowy były negocjowane w pakiecie oraz z jednym celem handlowym,
 - b) wysokość wynagrodzenia do zapłaty z tytułu jednej umowy zależy od ceny bądź wykonania innej umowy, lub
 - c) towary lub usługi przyrządzone w umowach (lub pewne towary lub usługi przyrządzone w każdej z umów) stanowią jedno „zobowiązanie do wykonania świadczenia”.
 - d) zostały zidentyfikowane świadczenia wynikające z umów.
 - Bank wyodrębnił obowiązki świadczeń, czyli aktywów, które są od siebie niezależne.

2) określenia ceny transakcji;

Cena transakcyjna jest wynagrodzeniem, jakiego Bank spodziewa się otrzymać w zamian za przekazanie przyrzeczonych aktywów. Cena transakcyjna oprócz kwoty wynagrodzenia uwzględnia również wynagrodzenie zmienne oraz udział kosztów finansowania przewidziany umową w przypadku płatności zaliczkowej lub odroczonej, o ile ma to istotny wpływ na kwotę otrzymanego wynagrodzenia.

Jeżeli wynagrodzenie określone w umowie obejmuje kwotę zmienną, Bank oszacowuje kwotę wynagrodzenia, do którego będzie uprawniony w zamian za przekazanie przyrzeczonych aktywów na rzecz klienta.

3) alokacji ceny transakcji;

Zasadą ogólną jest alokacja ceny transakcyjnej do każdego odrębnego zobowiązania do wykonania świadczenia w kwocie odpowiadającej wynagrodzeniu, jakiego Bank się spodziewa w zamian za przekazanie nabywcy przyrzeczonych towarów lub usług.

Alokacja odbywa się na podstawie jednostkowej ceny sprzedaży, czyli ceny, po której Bank dokonałaby sprzedaży danego aktywa osobno podobnym klientom i w podobnych okolicznościach. W przypadku zmiany ceny transakcyjnej w trakcie trwania kontraktu, ponowna alokacja odbywa się w oparciu o początkowo ustalone jednostkowe ceny sprzedaży.

4) ujęcia przychodów;

Przychód jest rozpoznawany w momencie, gdy aktywa są przekazane klientowi oraz uzyskuje on kontrolę nad przedmiotem umowy. Przekazanie kontroli może nastąpić jednorazowo bądź w czasie i oznacza możliwość kierowania wykorzystaniem i uzyskiwaniem wszystkich korzyści z aktywa.

W ramach przeprowadzonej analizy zidentyfikowano między innymi następujące rodzaje przychodów, które co do zasady powinny być rozpoznawane zgodnie z MSSF 15:

- a) przychody z umów, w których Bank występuje w roli pośrednika w świadczeniu usług,
- b) przychody ze sprzedaży produktów ubezpieczeniowych wykazujących powiązanie z instrumentami finansowymi w zakresie nieobjętym odrębnymi standardami,
- c) koszty umów z klientami.

W wyniku przeprowadzonych prac, Bank nie zidentyfikował istotnych różnic w dotychczasowym rozpoznaniu przychodów i kosztów, a wymogami MSSF 15. W związku z tym wdrożenie MSSF 15 z dniem 01 stycznia 2018 roku nie miało istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.

3.3 Porównywalność z danymi okresu poprzedniego

Wdrożenie nowych standardów rachunkowości miało następujący wpływ na porównywalność danych okresu bieżącego z danymi dotyczącymi okresu poprzedniego:

- 1) Zastosowanie MSSF 9 po raz pierwszy skutkuje zmianami prezentacji poszczególnych pozycji dotyczących aktywów i zobowiązań finansowych oraz zakresu i sposobu ujawnień. Bank podjął decyzję o skorzystaniu z dopuszczonego przez MSSF 9 zwolnienia z obowiązku przekształcania danych porównawczych dla okresów wcześniejszych w odniesieniu do zmian wynikających z klasyfikacji i wyceny oraz utraty wartości. Różnice w wartości bilansowej aktywów i zobowiązań finansowych wynikające z zastosowania MSSF 9 zostały ujęte jako element wyniku z lat ubiegłych oraz kapitału z aktualizacji wyceny na dzień 1 stycznia 2018 roku.
- 2) Zastosowanie MSSF 15 po raz pierwszy nie wpływa na zmiany w prezentacji.
- 3) Zmianie nazwy uległa pozycja „Kredyty i pożyczki udzielone klientom” ze sprawozdania z sytuacji finansowej za 2017 rok. W sprawozdaniu z sytuacji finansowej za 2018 rok pozycja ta przyjęła nazwę „Należności od klientów”. Zmianie nazwy nie towarzyszyła zmiana zasad grupowania transakcji gospodarczych.

3.4 Kontynuacja działalności

Niniejsze roczne sprawozdanie finansowe zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez Bank w dającej się przewidzieć przyszłości, tj. co najmniej 12 miesięcy od dnia bilansowego.

Ze względu na powstanie straty bilansowej w 2015 roku oraz w związku wymaganiami określonymi w art.142 Prawa bankowego, w dniu 30 marca 2016 roku, Bank przekazał do Komisji Nadzoru Finansowego, zatwierdzony przez Radę Nadzorczą Banku Program Postępowania Naprawczego BOŚ S.A. (PPN). Komisja Nadzoru Finansowego zaakceptowała wyżej wymieniony program z uwzględnieniem uwag i informacji Komisji przedstawionych w piśmie przesłanym do Banku w dniu 14 grudnia 2016 roku.

W dniu 23 lutego 2018 roku Bank złożył do KNF zaktualizowaną wersję PPN. Weryfikacja PPN wynikała z braku spełnienia warunków brzegowych dokumentu zaakceptowanego przez KNF w grudniu 2016 roku, co oznaczało konieczność ponownej analizy założeń przyjętych w obszarze modelu biznesowego oraz kosztów ryzyka. Zmiany dotyczyły głównie modyfikacji modelu biznesowego Banku – w kierunku specjalizacji zgodnej z misją Banku, weryfikacji ścieżki odpisów w zakresie obszaru ryzyka kredytowego związanej z korektą modelu biznesowego oraz aktualizacji elementów związanych z adekwatnością kapitałową.

Komisja Nadzoru Finansowego zaakceptowała zaktualizowaną wersję PPN w dniu 24 maja 2018 roku.

Okres realizacji działań restrukturyzacyjnych realizowanych przez Bank w ramach PPN został określony na lata 2018 - 2021. Bank opracował Ramową Strategię działania BOŚ, przy zachowaniu spójności z PPN pod względem założeń, kierunków i planowanych do osiągnięcia celów.

Główne założenia Strategii zostały przekazane do publicznej wiadomości w formie raportu bieżącego w dniu 20 kwietnia 2016 roku, natomiast raport dotyczący modyfikacji Głównych założeń Strategii w dniu 22 marca 2018 roku, zaś w dniu 28 listopada 2018 roku raport bieżący o aktualizacji Strategii. Punktem wyjścia do aktualizacji Strategii były sprzyjające uwarunkowania rynkowe oraz makroekonomiczne, a także zmiana modelu biznesowego Banku.

W aktualizacji Ramowej Strategii Rozwoju BOŚ zakłada się:

- ewolucję modelu biznesowego w kierunku koncentracji na bankowości instytucjonalnej, w szczególności małych i średnich przedsiębiorstwach, przy jednoczesnym sprofilowaniu oferty dla klientów indywidualnych - związaną ze specjalizacją w zakresie ekologii i wykorzystaniem potencjału na rynku finansowania przedsięwzięć proekologicznych,
- przejście z etapu działań stabilizacyjnych i naprawczych mających miejsce w latach 2016-2018 do etapu rozwoju biznesu, związanego z implementacją nowego modelu biznesowego oraz nowej roli Banku w rządowych działaniach na rzecz ochrony środowiska,
- wykorzystanie sprzyjających czynników wzrostu inwestycji proekologicznych, poprzez finansowanie projektów proekologicznych i sprawną dystrybucję środków przeznaczonych na działania w zakresie ochrony środowiska i zrównoważony rozwój.

Bank przeprowadził podwyższenie kapitału zakładowego w 2018 roku o kwotę 300,7 mln zł. Rejestracja przez sąd podwyższenia kapitału miała miejsce w dniu 03 lipca 2018 roku.

Przeprowadzona emisja akcji Banku pozwoli na finansowanie akcji kredytowej oraz realizację przedsięwzięć rozwojowych.

Wybrane cele strategiczne BOŚ Banku w 2021 roku:

Zysk netto	powyżej 180 mln zł,
ROE	powyżej 7,7 %,
C/I	poniżej 47%.

Biorąc pod uwagę opisane czynniki, na dzień zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego nie stwierdza się istnienia okoliczności wskazujących na zagrożenie kontynuowania działalności przez Bank w okresie co najmniej 12 miesięcy po dniu bilansowym na skutek zamierzonego lub przymusowego zaniechania bądź ograniczenia dotychczasowej działalności.

3.5 Sprawozdawczość według segmentów operacyjnych

Segment operacyjny jest częścią BOŚ S.A. prowadzącą działalność gospodarczą:

- 1) w wyniku której uzyskiwane są przychody i ponoszone koszty,
- 2) której wyniki są regularnie przeglądane przez Zarząd Banku przy podejmowaniu decyzji o alokacji zasobów oraz przy ocenie wyników jej działalności, a także
- 3) dla której są dostępne oddzielne informacje finansowe.

Sprawozdawczość dotycząca segmentów jest oparta na tej samej podstawie, co zastosowana do celów sprawozdawczości wewnętrznej.

Zgodnie z MSSF 8 Bank wyodrębnił następujące segmenty operacyjne:

- 1) pion instytucjonalny,
- 2) pion indywidualny,
- 3) działalność skarbową i inwestycyjną,
- 4) pozostałe (nieulokowane w segmentach).

Bank nie prowadzi działalności zdywersyfikowanej pod względem geograficznym. Szczegółowy opis zasad sprawozdawczości według segmentów przedstawiono w nocie 49.

3.6. Wycena pozycji wyrażonych w walutach obcych

Waluta funkcjonalna

Pozycje zawarte w sprawozdaniu finansowym wycenia się w walucie funkcjonalnej, która jest walutą podstawowego środowiska gospodarczego, w którym Bank prowadzi działalność.

Walutą funkcjonalną Banku jest złoty polski.

Transakcje i salda

Transakcje wyrażone w walutach obcych przeliczane są na walutę funkcjonalną według kursu obowiązującego w dniu transakcji, a wynik tego przeliczenia jest ujmowany w rachunku zysków i strat.

Aktywa i zobowiązania pieniężne denominowane w walutach obcych, przeliczane są po kursie obowiązującym na koniec okresu sprawozdawczego.

Aktywa i zobowiązania o charakterze niepieniężnym wyceniane wg wartości godziwej, przeliczane są wg kursu obowiązującego w dniu dokonania wyceny.

Aktywa i zobowiązania o charakterze niepieniężnym wyceniane wg kosztu nabycia, przeliczane wg kursu obowiązującego w dniu powstania tych pozycji.

3.7. Przychody i koszty z tytułu odsetek

W rachunku zysków i strat ujmowane są wszystkie przychody odsetkowe dotyczące instrumentów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu przy wykorzystaniu metody efektywnej stopy procentowej oraz oprocentowanych aktywów finansowych wycenianych według wartości godziwej przez inne dochody całkowite lub przez wynik finansowy.

Metoda efektywnej stopy procentowej jest metodą obliczania zamortyzowanej wartości początkowej aktywów lub zobowiązań finansowych oraz alokacji przychodów lub kosztów z tytułu odsetek do właściwego okresu. Efektywna stopa procentowa jest to stopa, dla której zdyskontowane przyszłe płatności lub wpływy pieniężne są równe bieżącej wartości bilansowej netto danego aktywa lub zobowiązania finansowego. Obliczając efektywną stopę procentową, Bank szacuje przepływy pieniężne uwzględniając wszystkie warunki umowne danego instrumentu finansowego (np. opcje wcześniejszej spłaty niepodlegające wydzieleniu), nie biorąc jednak pod uwagę możliwych przyszłych strat z tytułu niespłaconych kredytów. Kalkulacja ta uwzględnia wszystkie opłaty zapłacone lub otrzymane między stronami umowy, które są integralną częścią efektywnej stopy procentowej oraz koszty transakcji i wszystkie inne premie lub dyskonta.

W momencie dokonania odpisu z tytułu utraty wartości aktywa finansowego lub grupy podobnych aktywów finansowych, przychody z tytułu odsetek wykazywane są według stopy procentowej, według której zdyskontowane zostały przyszłe przepływy pieniężne dla celów wyceny utraty wartości.

3.8. Przychody i koszty z tytułu opłat i prowizji

Przychody i koszty z tytułu opłat i prowizji dotyczące należności od klientów ujmuje się jako element przychodu odsetkowego wg metody efektywnej stopy procentowej. Opłaty i prowizje za udzielenie kredytu, pobrane przed jego uruchomieniem, podlegają odroczeniu do momentu wypłaty klientowi środków pieniężnych. Opłaty z tytułu udostępnienia kredytów konsorcjalnych wykazuje się jako przychód po zakończeniu organizacji konsorcjum, jeżeli Bank nie zachował dla siebie żadnej części ryzyka kredytowego lub zachował część o tej samej efektywnej stopie procentowej co inni uczestnicy.

Pozostałe przychody z tytułu opłat i prowizji ujmuje się zasadniczo w momencie przeniesienia przyrzeczonych towarów lub usług na klienta. W przypadku opłat i prowizji z tytułu przyznanych limitów kredytowych rozpoznanie przychodu następuje z upływem czasu dostępności tych limitów.

Koszty z tytułu opłat i prowizji ujmuje się zgodnie z zasadą memoriału, tj. w momencie otrzymania usług od dostawcy, przy czym koszty z tytułu opłat obowiązkowych wynikających z przepisów prawnych ujmowane są w momencie powstania zobowiązania do zapłaty.

3.9. Zasady ujmowania przychodów i kosztów związanych z bancassurance

Bank ujmuje i rozlicza przychody i koszty z tytułu oferowanych produktów ubezpieczeniowych zgodnie z treścią ekonomiczną tych produktów. Ze względu na treść ekonomiczną Bank rozróżnia opłaty stanowiące:

- 1) integralną część wynagrodzenia z tytułu oferowanego dodatkowo instrumentu finansowego,
- 2) wynagrodzenie za wykonanie dodatkowych czynności już po sprzedaży produktu ubezpieczeniowego,
- 3) wynagrodzenie otrzymywane z tytułu świadczenia usług pośrednictwa ubezpieczeniowego.

Otrzymane lub należne Bankowi wynagrodzenie z tytułu sprzedaży produktu ubezpieczeniowego wraz z instrumentem finansowym, gdy produkt ubezpieczeniowy jest bezpośrednio powiązany z instrumentem finansowym, stanowi integralną część wynagrodzenia z tytułu oferowanego instrumentu finansowego i rozliczane jest w czasie jako integralna część stopy procentowej oraz ujmowane w rachunku zysków i strat w pozycji przychody z tytułu odsetek.

Bezpośrednie powiązanie występuje w szczególności, gdy jest spełniony co najmniej jeden z dwóch warunków:

- 1) instrument finansowy jest oferowany przez Bank zawsze z produktem ubezpieczeniowym tj. obydwie transakcje zostały zawarte w tym samym czasie lub zostały zawarte w sekwencji, w której każda kolejna transakcja wynika z poprzedniej,
- 2) produkt ubezpieczeniowy jest oferowany przez Bank wyłącznie z instrumentem finansowym tj. nie ma możliwości zakupu w Banku produktu ubezpieczeniowego identycznego co do formy prawnej, warunków i treści ekonomicznej bez połączonego zakupu finansowego.

Przy braku spełnienia jednego z warunków dokonywana jest szczegółowa analiza treści ekonomicznej produktu ubezpieczeniowego pod kątem spełnienia kryteriów niezależności umów ubezpieczenia od oferowanych instrumentów finansowych. Analiza bezpośredniego powiązania produktu ubezpieczeniowego z instrumentem finansowym może skutkować podziałem produktu złożonego, tj.: wydzieleniem wartości godziwej instrumentu finansowego oraz wartości godziwej produktu ubezpieczeniowego sprzedawanego łącznie z tym instrumentem. W takim przypadku wynagrodzenie

należne Bankowi z tytułu sprzedaży produktu ubezpieczeniowego jest dzielone pomiędzy część stanowiącą element zamortyzowanego kosztu instrumentu finansowego oraz część stanowiącą wynagrodzenie za wykonanie czynności pośrednictwa ubezpieczeniowego.

Podział wynagrodzenia dokonywany jest proporcjonalnie do wartości godziwej instrumentu finansowego oraz wartości godziwej usługi pośrednictwa w stosunku do sumy obu tych wartości. Wartość godziwą instrumentu finansowego wylicza się metodą dochodową, opartą na przeliczeniu przyszłych kwot na wartość bieżącą, z uwzględnieniem bieżących danych na temat dochodowości i kosztowości produktu. Wartość godziwą usługi pośrednictwa wylicza się metodą rynkową przy wykorzystaniu cen i innych odpowiednich informacji generowanych przez identyczne lub porównywalne transakcje rynkowe.

Wynagrodzenie z tytułu wykonania usługi pośrednictwa Bank ujmuje w przychodach z tytułu prowizji w momencie sprzedaży produktu ubezpieczeniowego lub jego odnowienia. Przychody z tytułu wynagrodzenia za sprzedaż produktów ubezpieczeniowych pomniejszane są o rezerwę na oszacowaną przez Bank wartość procentową zwrotów dokonywanych w okresach po sprzedaży produktu ubezpieczeniowego (np. z tytułu rezygnacji przez klienta z ubezpieczenia). Jeżeli w okresie umowy ubezpieczenia Bank otrzymuje wynagrodzenie z tytułu wykonywania czynności/usług wynikających z zaoferowanego produktu ubezpieczeniowego lub jeśli ich wykonywanie jest prawdopodobne, Bank rozlicza to wynagrodzenie w okresie obowiązywania umowy, przy uwzględnieniu zasady współmierności przychodów i kosztów. Wynagrodzenie to ujmowane jest w przychodach z tytułu prowizji z zachowaniem zasady określenia stopnia zaawansowania czynności/usług. W przypadku, gdy nie jest możliwe dokładne określenie liczby działań wykonywanych przez Bank w określonym przedziale czasu, Bank rozlicza wynagrodzenie liniowo w okresie życia produktu ubezpieczeniowego, o ile nie istnieją dowody, że inna metoda rozliczenia lepiej zobrazuje stopień zaawansowania prac.

Wysokość przewidywanych zwrotów oraz proporcje podziału przychodów ze względu na ich treść ekonomiczną jest weryfikowana każdorazowo po powzięciu informacji o istotnych zmianach w tym zakresie, nie rzadziej niż na dzień bilansowy.

Koszty bezpośrednio związane ze sprzedażą produktu ubezpieczeniowego z instrumentem finansowym rozliczane są zgodnie z zasadą współmierności przychodów i kosztów jako:

- 1) element zamortyzowanego kosztu instrumentu finansowego, jeśli całość przychodów związanych ze sprzedażą produktu ubezpieczeniowego będzie rozliczana metodą efektywnej stopy procentowej,
- 2) odpowiednio w proporcji zastosowanej przy podziale przychodów na rozpoznawane w ramach kalkulacji kosztu zamortyzowanego i przychodów rozpoznawanych jednorazowo lub rozliczanych w czasie, jeżeli dokonano podziału wynagrodzenia.

Koszty stałe lub niepowiązane bezpośrednio ze sprzedażą produktów ubezpieczeniowych lub instrumentów finansowych są ujmowane w rachunku zysków i strat w momencie ich poniesienia.

3.10. Rachunkowość zabezpieczeń

Rachunkowość zabezpieczeń stosuje się w celu kompensowania zmian wartości godziwej pozycji zabezpieczanych i pozycji zabezpieczających.

Na podstawie przepisów przejściowych MSSF 9, Bank podjął decyzję o kontynuacji zasad MSR 39 w zakresie stosowania zasad rachunkowości zabezpieczeń.

Bank może podjąć decyzję o przejściu na stosowanie wymogów MSSF 9 w zakresie rachunkowości zabezpieczeń w terminie późniejszym.

Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń, pod warunkiem spełnienia wszystkich poniższych kryteriów, określonych w MSR 39:

- 1) w momencie ustanowienia zabezpieczenia formalnie wyznaczono i udokumentowano powiązanie zabezpieczające, cel zarządzania ryzykiem przez Bank oraz strategię ustanowienia zabezpieczenia; dokumentacja zawiera identyfikację instrumentu zabezpieczającego, zabezpieczanej pozycji, charakter zabezpieczanego ryzyka oraz sposób, w jaki Bank będzie oceniał efektywność instrumentu zabezpieczającego w kompensowaniu zagrożenia zmianami wartości godziwej pozycji zabezpieczanej.
- 2) oczekuje się, że zabezpieczenie będzie wysoce efektywne w kompensowaniu zmian wartości godziwej zgodnie z udokumentowaną pierwotnie strategią zarządzania ryzykiem, dotyczącą tego konkretnego powiązania zabezpieczającego,

- 3) efektywność zabezpieczenia można wiarygodnie ocenić tj. wartość godziwa pozycji zabezpieczanej oraz wartość godziwa instrumentu zabezpieczającego, mogą być wiarygodnie wycenione,
- 4) zabezpieczenie jest na bieżąco oceniane i stwierdza się jego wysoką efektywność we wszystkich okresach sprawozdawczych, na które zabezpieczenia zostało ustanowione.

Rachunkowość zabezpieczeń jest integralnym elementem procesu zarządzania ryzykiem finansowym w BOŚ S.A.

Zarządzanie ryzykiem finansowym odbywa się w ramach obowiązującego w Banku procesu zarządzania ryzykiem.

Bank wykorzystuje rachunkowość zabezpieczeń przy zabezpieczaniu wartości godziwej instrumentów finansowych. Zabezpieczenie wartości godziwej to zabezpieczenie przed zagrożeniem zmianami wartości godziwej ujętego składnika aktywów lub zobowiązania, albo uprawdopodobnionego przyszłego zobowiązania, albo wyodrębnionej części takiego składnika aktywów, zobowiązania albo uprawdopodobnionego przyszłego zobowiązania, które przypisać można konkretnemu rodzajowi ryzyka i które może wpływać na rachunek zysków i strat.

Zabezpieczenie wartości godziwej spełniające w danym okresie warunki rachunkowości zabezpieczeń Bank ujmuje w sposób następujący:

- 1) zmiany wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego (tj. instrumentu pochodnego wyznaczonego i kwalifikującego się jako zabezpieczenie wartości godziwej) ujmuje się w rachunku zysków i strat,
- 2) zyski lub straty związane z pozycją zabezpieczaną, wynikające z zabezpieczanego ryzyka, korygują wartość bilansową zabezpieczanej pozycji i są ujmowane w rachunku zysków i strat,
- 3) odsetki od zabezpieczających instrumentów pochodnych prezentowane są w tej samej linii rachunku wyników, w której prezentowane są odsetki od instrumentów zabezpieczanych, tj. w wyniku odsetkowym,
- 4) wycena zabezpieczanych składników aktywów finansowych klasyfikowanych jako wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite, wynikająca z czynników innych niż zabezpieczane ryzyka, ujmowana jest w kapitale z aktualizacji wyceny do czasu zbycia lub terminu zapadalności tego składnika aktywów.

Bank zaprzestaje stosowania rachunkowości zabezpieczeń w przypadku wygaśnięcia, sprzedaży, rozwiązania lub wykonania instrumentu zabezpieczającego, albo gdy powiązanie zabezpieczające przestało spełniać kryteria stosowania rachunkowości zabezpieczeń. Przy zaprzestaniu stosowania rachunkowości zabezpieczeń wycena pozycji zabezpieczanych, które podlegają wycenie wg zamortyzowanego kosztu (bez stosowania zasad rachunkowości zabezpieczeń), przypisana zabezpieczanemu ryzyku, ujęta w okresach, kiedy zabezpieczenie było efektywne, podlega rozliczaniu do rachunku zysków i strat.

Bank nie stosuje rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych.

3.11 Inwestycje w jednostkach zależnych

Inwestycje w jednostkach zależnych są wykazywane w niniejszym sprawozdaniu finansowym według ceny nabycia, pomniejszonej o ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości.

3.12. Aktywa i zobowiązania finansowe

Początkowe ujęcie

Bank ujmuje składnik aktywów i zobowiązań finansowych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej wtedy, gdy staje się związany z postanowieniami umowy o ten instrument finansowy. Przy początkowym ujęciu składniki aktywów i zobowiązań finansowych podlegają klasyfikacji do odpowiedniej kategorii wyceny.

Wycena przy początkowym ujęciu składników aktywów i zobowiązań finansowych następuje wg wartości godziwej, która przypadku pozycji niewycenianych wg wartości godziwej w okresach późniejszych jest powiększana lub zmniejszana o koszty bezpośrednie zawarcia transakcji.

Wycena aktywów finansowych po okresie początkowego ujęcia

Po okresie początkowego ujęcia Bank dokonuje wyceny składników aktywów i zobowiązań finansowych zgodnie z zasadami klasyfikacji, wg metody zamortyzowanego kosztu lub wg wartości godziwej.

Zamortyzowany koszt to kwota, w której składnik aktywów finansowych lub zobowiązanie finansowe wycenia się w momencie początkowego ujęcia, pomniejszona o spłaty kapitału oraz powiększona lub pomniejszona o ustaloną z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej skumulowaną amortyzację wszelkich różnic pomiędzy wartością początkową, a wartością w terminie wymagalności oraz pomniejszona o wszelkie odpisy z tytułu utraty wartości.

Wycena wg wartości godziwej polega na ustaleniu wartości, którą otrzymano by za zbycie składnika aktywów lub zapłacono by za przeniesienie zobowiązania w transakcji przeprowadzonej na zwykłych warunkach na głównym (lub najkorzystniejszym) rynku na dzień wyceny w aktualnych warunkach rynkowych (tj. cena wyjścia) bez względu na to, czy cena ta jest bezpośrednio obserwowalna lub oszacowana przy użyciu innej techniki wyceny.

Klasyfikacja i wycena aktywów finansowych

Zgodnie z MSSF 9 aktywa finansowe są klasyfikowane do odpowiedniego modelu wyceny w momencie początkowego ujęcia. Aktywa finansowe Banku są zaklasyfikowane do następujących kategorii wyceny:

- 1) Aktywa finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu,
- 2) Aktywa finansowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite,
- 3) Aktywa finansowe wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy.

Klasyfikacja do odpowiedniej kategorii wyceny następuje w oparciu o:

- 1) Model biznesowy, w ramach którego aktywa finansowe są zarządzane oraz
- 2) Test charakterystyki kontraktowych przepływów pieniężnych („Test SPPI” – ang. Solely Payment of Principal and Interest).

Modele biznesowe

Zdefiniowanie istniejących modeli biznesowych dokonywane jest przez kluczowe kierownictwo Banku. Identyfikowane modele biznesowe odzwierciedlają prowadzoną działalność operacyjną, tj. sposób zarządzania określoną grupą aktywów oraz cel, dla którego aktywa powstały lub zostały nabyte. Poszczególne zidentyfikowane modele biznesowe stanowią grupy aktywów, które są wspólnie zarządzane, oceniane i raportowane.

Identyfikując modele biznesowe dla poszczególnych grup aktywów finansowych bierze się pod uwagę przesłanki jakościowe oraz kryteria ilościowe.

Przesłanki jakościowe

Przesłanki jakościowe obejmują analizę i ocenę:

- 1) celu biznesowego, dla którego aktywa powstały lub zostały nabyte,
- 2) sposobu, w jaki wyniki na aktywach w ramach danego modelu biznesowego są oceniane i raportowane do kluczowego kierownictwa Banku oraz prezentowane w ramach sprawozdawczości zewnętrznej,
- 3) przyczyny podejmowanych decyzji o sprzedaży aktywów finansowych,
- 4) rozwiązań i struktur organizacyjnych w ramach, których poszczególne grupy aktywów powstają lub są nabywane,
- 5) rodzaju ryzyka mającego wpływ na wyniki realizowane na poszczególnych grupach aktywów,

- 6) sposobu, w jaki kadra zarządzająca poszczególnymi grupami aktywów jest wynagradzana, w szczególności czy wynagrodzenie opiera się w części lub całości na wartości godziwej zarządzanych aktywów.

Kryteria ilościowe

Kryteria ilościowe wykorzystywane przy identyfikacji oraz okresowej weryfikacji modeli biznesowych odnoszą się do oceny istotności i częstotliwości sprzedaży aktywów z poszczególnych modeli. Zakłada się, że w modelu biznesowym HtC sprzedaż aktywów finansowych jest dopuszczalna w szczególności w następującym przypadku:

- 1) w razie pogorszenia oceny odzyskiwalności przepływów pieniężnych, w celu ograniczenia skutków ryzyka kredytowego,
- 2) w terminie bliskim zapadalności kontraktowej,
- 3) sporadycznej sprzedaży (nawet jeżeli wartość sprzedanych aktywów jest znacząca)
- 4) nieznaczącej wartości sprzedawanych aktywów.

Brak spełnienia kryteriów ilościowych, np. znacząca i częsta sprzedaż aktywów finansowych o niepogorszonej ocenie ryzyka kredytowego, powoduje konieczność zmiany przyporządkowania całego portfela aktywów finansowych, z którego dokonywano sprzedaży, a co za tym idzie zmiany klasyfikacji tego portfela do kategorii wyceny.

W wyniku dokonanych analiz aktywa finansowe Banku zostały przyporządkowane do następujących modeli biznesowych:

- 1) **Model HtC** (ang. Held to Collect)
model, który zakłada utrzymywanie aktywów finansowych celem uzyskania przepływów pieniężnych wynikających z umowy. W ramach modelu HtC utrzymywane są aktywa finansowe o charakterze kredytowym i pożyczkowym, nabyte wierzycelności w ramach usług faktoringu, dłużne papiery wartościowe nabyte w celach inwestycyjnych.
- 2) **Model HtCS** (ang. Held to Collect or Sale)
model, który zakłada utrzymywanie aktywów finansowych celem uzyskania przepływów pieniężnych wynikających z umowy i sprzedaż. W ramach modelu HtCS utrzymywane są dłużne papiery wartościowe nabyte w celu zabezpieczenia bieżących potrzeb płynności finansowej i profilu dochodowości.
- 3) **Inne modele biznesowe**
w ramach innych modeli biznesowych nabywane są aktywa o charakterze handlowym w celu osiągnięcia wyniku finansowego z tytułu zmian wartości rynkowej lub wynagrodzenia o charakterze marży handlowej. Te modele biznesowe obejmują przede wszystkim pochodne instrumenty finansowe oraz papiery wartościowe.

Test SPPI

Zgodnie z wymaganiami MSSF 9 aktywa finansowe utrzymywane w ramach modelu HtC i HtCS podlegają testowi SPPI. Celem testu SPPI jest potwierdzenie, że umowne przepływy pieniężne wynikające z tych aktywów finansowych są wyłącznie spłatą kapitału i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty, przy czym:

- 1) kapitał stanowi wartość godziwa aktywa finansowego z dnia początkowego ujęcia,
- 2) odsetki stanowią wynagrodzenie z tytułu wartości pieniądza w czasie, marżę za ryzyko kredytowe, ryzyko płynności, koszty administracyjne oraz marżę zysku.

Test SPPI obejmuje w szczególności analizę charakterystyki przepływów pieniężnych w związku z warunkami wcześniejszej spłaty i prolongaty, zmianą waluty aktywa finansowego, warunkami zwiększającymi zmienność przepływów pieniężnych ponad zmiany wynikające ze zmian rynkowych stóp procentowych (np. dźwignia finansowa), warunkami ograniczającymi możliwość dochodzenia roszczeń finansowych do określonego majątku dłużnika.

Na potrzeby wdrożenia MSSF 9 przeprowadzono test SPPI dla każdego aktywa finansowego utrzymywanego w ramach modelu HtC i HtCS na dzień początkowego ujęcia lub ostatniego istotnego aneksu. Test SPPI przeprowadzono w oparciu o warunki finansowania homogenicznych grup produktowych. W przypadku aktywów finansowych niemieszczących się w ramach homogenicznych grup produktowych test SPPI przeprowadzono indywidualnie.

Test SPPI potwierdzający, że przepływy pieniężne nie stanowią spłaty kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty wskazuje na klasyfikację danych aktywów finansowych do kategorii wyceny wg wartości godziwej przez wynik finansowy, niezależnie od modelu biznesowego.

Testy SPPI w Banku wykazały, że kryteriów testu nie spełniają aktywa finansowe zawierające mnożnik w konstrukcji oprocentowania, które w związku z powyższym zostały zakwalifikowane do kategorii wyceny wg wartości godziwej przez wynik finansowy.

Zasady klasyfikacji aktywów finansowych do kategorii wyceny w oparciu o model biznesowy i test SPPI

	Test SPPI	Test SPPI
Modele biznesowe:	<i>Przepływy pieniężne są jedynie spłatą kapitału i odsetek</i>	<i>Przepływy pieniężne nie stanowią jedynie spłaty kapitału i odsetek</i>
Model HtC	wycena wg amortyzowanego kosztu	wycena wg wartości godziwej przez wynik finansowy
Model HtCS	wycena wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	wycena wg wartości godziwej przez wynik finansowy
Inny model biznesowy	Test SPPI nie jest przeprowadzany; obligatoryjna wycena wg wartości godziwej przez wynik finansowy	

Aktywa finansowe wg kategorii wyceny

- 1) Aktywa finansowe wyceniane wg amortyzowanego kosztu
Ta kategoria wyceny obejmuje przede wszystkim portfel należności od klientów indywidualnych i instytucjonalnych. W tej kategorii znajdują się również nabyte wierzytelności w ramach usług faktoringu, papiery wartościowe znajdujące się w portfelu inwestycyjnym utrzymywane dla uzyskiwania korzyści z umownych przepływów pieniężnych, należności od innych banków, w tym transakcje buy-sell back.
- 2) Aktywa finansowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite
Ta kategoria wyceny obejmuje dłużne papiery wartościowe nabyte w celu zabezpieczenia bieżących potrzeb płynności finansowej i profilu dochodowości, utrzymywane dla uzyskiwania korzyści z umownych przepływów pieniężnych i na sprzedaż.
- 3) Aktywa finansowe wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy
Ta kategoria wyceny obejmuje pochodne instrumenty finansowe oraz papiery wartościowe nabywane w celach handlowych.
Odrębną pozycją w tej kategorii wyceny są prezentowane w należnościach od klientów kredyty, których formuła oprocentowania oparta jest o mnożnik stawki bazowej. Do tej pozycji zaliczone zostały kredyty preferencyjne udzielane ze wsparciem podmiotów sektora publicznego.

Z uwagi na toczące się dyskusje w zakresie klasyfikacji i wyceny instrumentów finansowych zawierających m.in. mnożnik, powyższe podejście może w przyszłości ulec zmianie.

Zmiana kategorii wyceny instrumentów finansowych

Zmiana kategorii wyceny aktywów finansowych może nastąpić wyłącznie w razie zmiany modelu biznesowego. Nie stanowi zmiany modelu biznesowego zmiana zamiarów biznesowych związanych z danymi aktywami finansowymi albo zmiana przyporządkowania do poszczególnej linii biznesowej.

Zmiana kategorii wyceny aktywów finansowych w skutek zmiany modelu biznesowego ujmowana jest prospektywnie, tj. od daty tej zmiany.

Nie dokonuje się przeklasyfikowania zobowiązań finansowych.

Modyfikacja aktywów finansowych

Modyfikacja aktywów finansowych jest identyfikowana przez Bank w przypadku zmiany w umowie, na podstawie której dane aktywa finansowe powstały, wpływającej na wartość i termin przepływów pieniężnych. Zmiany przepływów pieniężnych wynikające z pierwotnej umowy z klientem

nie są rozpoznawane jako modyfikacje. Zmiana warunków umownych spłaty może być dokonana zarówno z przyczyn dotyczących zarządzania ryzykiem kredytowym, jak i przyczyn komercyjnych.

Bank dokonuje rozróżnienia modyfikacji aktywów finansowych na modyfikacje istotne i nieistotne.

Kryterium ilościowe

Modyfikacja istotna jest zmianą warunków umownych spłaty danego aktywa finansowego, która skutkuje powstaniem różnicy powyżej 10% pomiędzy wartością przyszłych przepływów pieniężnych wynikających ze zmodyfikowanego aktywa finansowego zdyskontowanych oryginalną efektywną stopą procentową, a wartością przyszłych przepływów pieniężnych wynikających z aktywa finansowego przed modyfikacją zdyskontowanych tą samą stopą procentową. W przypadku modyfikacji nieistotnej różnica ta wynosi mniej niż 10%.

Kryterium ilościowe nie ma zastosowania do umów podlegających przekazaniu do działań restrukturyzacyjnych i windykacyjnych, celem odzyskania należności.

Kryterium jakościowe

Modyfikacja aktywów finansowych podejmowana w poniższych okolicznościach jest rozpoznawana jako modyfikacja istotna:

- dodanie cechy naruszającej wynik testu SPPI,
- zmiana waluty kredytu nie przewidziana w pierwotnych warunkach umownych,
- zmiana kontrahenta oznaczająca modyfikację istotną.

Modyfikacja istotna

Modyfikacja istotna powoduje wyłączenie pierwotnego aktywa z bilansu, ujęciem w rachunku zysków i strat nierozliczonych kosztów i prowizji oraz rozpoznaniem początkowym aktywa finansowego powstałego w efekcie modyfikacji.

Modyfikacja nieistotna

Modyfikacja nieistotna nie prowadzi do wyłączenia istniejących aktywów finansowych ze sprawozdania z sytuacji finansowej. Wynik z modyfikacji nieistotnej jest ujmowany w rachunku zysków i strat.

Utrata wartości aktywów finansowych

MSSF 9 wprowadził nowe podejście do szacowania strat z tytułu aktywów finansowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu i wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite. Podejście to bazuje na wyznaczaniu strat oczekiwanych (expected loss) w odróżnieniu od dotychczas stosowanego modelu wynikającego z MSR 39, który bazował na koncepcji strat poniesionych (incurred loss).

Rozpoznawanie strat oczekiwanych zależy jest od zmiany poziomu ryzyka od momentu początkowego ujęcia aktywa finansowego. Bank rozpoznaje trzy podstawowe koszyki aktywów finansowych w kontekście zmian poziomu ryzyka:

- **Koszyk 1** – w którym klasyfikowane są ekspozycje, dla których od momentu początkowego ujęcia nie nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego, rozumianego jako wzrost prawdopodobieństwa niewypłacalności. Dla takich ekspozycji oczekiwane straty są rozpoznawane w horyzoncie najbliższych 12 miesięcy lub dacie zapadalności ekspozycji, jeżeli okres ten jest krótszy niż 12 miesięcy.
- **Koszyk 2** – w którym są klasyfikowane ekspozycje, dla których od momentu początkowego ujęcia nastąpił istotny wzrost ryzyka, ale jeszcze nie uprawdopodobniło się zdarzenie niewywiązania się ze zobowiązania. Dla takich ekspozycji straty oczekiwane są rozpoznawane w horyzoncie pozostałego czasu życia ekspozycji.
- **Koszyk 3** – w którym są klasyfikowane ekspozycje, dla których zmaterializowały się zdarzenia niewykonania zobowiązania (zaistniały przesłanki utraty wartości). Dla takich ekspozycji oczekiwane straty są rozpoznawane w horyzoncie pozostałego czasu życia ekspozycji.

Ponadto Bank identyfikuje aktywa POCI (ang. Purchased or Originated Credit Impaired), tj. aktywa finansowe dotknięte utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe na dzień początkowego ujęcia. Dla ekspozycji klasyfikowanych jako POCI oczekiwane straty są rozpoznawane w horyzoncie pozostałego czasu życia.

Jednym z kluczowych elementów wprowadzenia MSSF 9 było ustalenie definicji istotnego wzrostu ryzyka kredytowego decydującego o klasyfikacji do Koszyka 2.

Drugim kluczowym elementem wprowadzonym w MSSF 9 było podejście do szacowania parametrów ryzyka. Bank na potrzeby szacowania odpisów z tytułu utraty wartości kontynuuje wykorzystywanie własnych oszacowań parametrów ryzyka, bazujące na modelach wewnętrznych, jednak dokonał ich modyfikacji, niezbędnych do uwzględnienia wymogów MSSF 9 (takich jak oszacowanie parametrów w horyzoncie czasu życia ekspozycji czy uwzględnienie przyszłych warunków makroekonomicznych). Bank wypracował metodologię dla parametrów modeli oraz zbudował modele zgodne z MSSF 9. Oczekiwane straty kredytowe stanowią iloczyn indywidualnych dla każdej ekspozycji oszacowanych wartości parametrów PD, LGD i EAD, a finalna wartość strat oczekiwanych jest sumą strat oczekiwanych w poszczególnych okresach (w zależności od koszyka w horyzoncie 12 miesięcy lub pozostałego czasu życia), zdyskontowanych efektywną stopą procentową. Oszacowane parametry zgodnie z założeniami MSSF 9 podlegają korekcie z tytułu scenariuszy makroekonomicznych. Wykorzystano scenariusze opracowywane wewnętrznie. Spodziewana jest większa zmienność kwoty odpisów wynikająca ze zmian klasyfikacji ekspozycji pomiędzy Koszykiem 1 i 2 z tytułu różnych horyzontów rozpoznawania strat oczekiwanych.

Wycena odpisów na oczekiwane straty kredytowe, rezerw na gwarancje finansowe i udzielone zobowiązania utworzonych w złotych oraz w walutach obcych (włączając różnice kursowe) jest odnoszona odpowiednio w koszty lub przychody Banku z tytułu odpisów i rezerw.

Kompensowanie instrumentów finansowych

Składniki aktywów finansowych i zobowiązań finansowych kompensuje się i wykazuje w bilansie w kwocie netto wyłącznie wtedy, gdy Bank posiada ważny tytuł prawny do dokonania kompensaty ujętych kwot oraz zamierza rozliczyć się w kwocie netto lub jednocześnie zrealizować dany składnik aktywów i uregulować zobowiązanie.

Zobowiązania finansowe

Zobowiązania finansowe po okresie początkowego ujęcia są wyceniane wg zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej. Bank wyłącza ze swojego bilansu zobowiązanie finansowe wtedy, gdy zobowiązanie wygasło, tj. kiedy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygasł.

Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych wyceniane są wg wartości godziwej przez wynik finansowy.

Inwestycje kapitałowe

Inwestycje kapitałowe klasyfikowane są do kategorii wyceny wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite. Klasyfikacja inwestycji kapitałowych do tej kategorii wyceny jest nieodwołalna. Zyski lub straty wynikające z różnicy ceny sprzedaży i ceny nabycia lub ze zmiany wartości godziwej tych inwestycji nie podlegają ujęciu w rachunku zysków i strat również w przypadku sprzedaży. W rachunku zysków i strat ujmuje się tylko przychody z tytułu otrzymanych dywidend.

Inwestycje kapitałowe zostały zaklasyfikowane do kategorii wyceny wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite ze względu na ich inwestycyjny charakter oraz sposób osiągania korzyści ekonomicznych poprzez otrzymywane dywidendy.

Instrumenty kapitałowe zaklasyfikowane do kategorii wyceny wartości godziwej przez inne dochody całkowite wyceniane są z wykorzystaniem metody wyceny aktywów kapitałowych (capital asset pricing model). W modelu wykorzystane są prognozy finansowe poszczególnych spółek oraz rynkowe parametry takie jak: koszt kapitału i współczynnik beta wyliczone na bazie danych ze spółek porównywalnych oraz dyskonto i premia z tytułu płynności i zachowania kontroli.

Umowy sprzedaży i odkupu

Papiery wartościowe sprzedawane przy jednoczesnym zawarciu powiązanej umowy odkupu (transakcje repo, sell-buy-back) są prezentowane w sprawozdaniu finansowym jako papiery wartościowe, jeśli jednostka zachowuje zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem danych papierów wartościowych. Zobowiązanie wobec kontrahenta ujmuje się w zobowiązaniach wobec innych banków lub zobowiązaniach wobec klientów, w zależności od jego charakteru.

Zakupione papiery wartościowe z przyrzeczeniem odsprzedaży (transakcje reverse repo, buy-sell-back) ujmują się jako należności od innych banków lub klientów, w zależności od ich charakteru. Różnicę pomiędzy ceną sprzedaży, a odkupu traktuje się jako odsetki i ujmuje metodą efektywnej stopy procentowej przez okres obowiązywania umowy.

Papiery wartościowe pożyczane kontrahentom nie są wyłączone z bilansu Banku.

Pożyczonych przez Bank papierów wartościowych nie ujmuje się w sprawozdaniu finansowym, chyba że zostały sprzedane osobom trzecim. W takim wypadku transakcje kupna i sprzedaży ujmują się w sprawozdaniu finansowym, zaś odnośne zyski i straty uwzględnia się w wyniku na działalności handlowej.

Obowiązek zwrotu pożyczonych papierów ujmuje się według wartości godziwej jako zobowiązania wobec klientów. Ryzyko i korzyści dotyczące papierów pozostają po stronie kontrahenta transakcji.

Należności z tytułu dostaw i usług oraz aktywów z tytułu umów

W przypadku należności z tytułu dostaw i aktywów z tytułu umów Bank dokonuje wyceny oczekiwanych strat kredytowych w horyzoncie całego okresu życia tych aktywów.

3.13. Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży

Aktywa trwale zalicza się do „przeznaczonych do sprzedaży” i wykazuje według niższej z dwóch kwot: wartości bilansowej i wartości godziwej pomniejszonej o koszty doprowadzenia do sprzedaży, jeżeli ich wartość bilansową realizuje się przede wszystkim w drodze transakcji sprzedaży, a nie bieżącego używania.

W Banku nie występują aktywa przeznaczone do sprzedaży.

3.14. Wartości niematerialne

Licencje i oprogramowanie komputerowe

Zakupione licencje oraz wytworzone we własnym zakresie oprogramowanie komputerowe aktywuje się w wysokości kosztów poniesionych na zakup i przygotowanie do używania konkretnego oprogramowania komputerowego. Aktywowane koszty amortyzuje się przez szacowany okres użytkowania oprogramowania metodą liniową.

Wydatki związane z utrzymaniem programów komputerowych ujmowane są jako koszty z chwilą poniesienia lub koszty rozliczane w czasie.

Okres ekonomicznego użytkowania wartości niematerialnych zawiera się w przedziale powyżej 1 roku do 15 lat.

Nakłady na wartości niematerialne

Bank ujmuje poniesione koszty aktywa z tytułu nakładów na wartości niematerialne na etapie prac rozwojowych przedsięwzięcia prowadzonego we własnym zakresie jedynie w przypadku, gdy Bank ma możliwość i zamiar ukończenia oraz użytkowania wytwarzanego składnika wartości niematerialnych, posiada stosowne środki techniczne i finansowe służące ukończeniu prac rozwojowych i użytkowaniu składnika oraz ma możliwość wiarygodnego ustalenia nakładów poniesionych, które można bezpośrednio przyporządkować czynnościom tworzenia, produkcji i przystosowania składnika aktywów do użytkowania w sposób zamierzony przez kierownictwo.

Aktywowane koszty amortyzuje się metodą liniową po zakończeniu prac rozwojowych. Szacowany okres użytkowania określony jest indywidualnie.

Testowanie utraty wartości

Wartości niematerialne są badane pod kątem utraty wartości zawsze, gdy występują zdarzenia lub okoliczności wskazujące, że wartość bilansowa może być niemożliwa do odzyskania. Wartość bilansowa jest niezwłocznie obniżana do poziomu wartości odzyskiwalnej, jeżeli wartość bilansowa przewyższa szacunkową wartość odzyskiwalną. Wartość odzyskiwalna jest wyższą z dwóch wartości: wartości godziwej wartości niematerialnych pomniejszonej o koszty ich sprzedaży i wartości użytkowej.

3.15. Rzeczowe aktywa trwałe

Rzeczowe aktywa trwałe wykazuje się według kosztu historycznego pomniejszonego o umorzenie. Koszt historyczny uwzględnia wydatki bezpośrednio związane z nabyciem danych aktywów.

Późniejsze nakłady uwzględnia się w wartości bilansowej danego środka trwałego lub ujmuje jako odrębny środek trwały (tam, gdzie jest to właściwe) tylko wówczas, gdy jest prawdopodobne, że z tytułu tej pozycji nastąpi wpływ korzyści ekonomicznych do Banku, zaś koszt danej pozycji można wiarygodnie zmierzyć. Wszelkie pozostałe wydatki na naprawę i konserwację odnoszone są do rachunku zysków i strat w okresie obrotowym, w którym je poniesiono.

Grunty nie podlegają amortyzacji.

Amortyzację środków trwałych nalicza się metodą liniową przez okresy ich użytkowania, które dla poszczególnych grup środków trwałych wynoszą:

- 1) 40 lat dla budynków (stawka amortyzacji 2,5%),
- 2) 2-12 lat dla ulepszeń w obcym środku trwałym lub krócej, jeżeli tak wynika z umowy (stawka amortyzacji 10%),
- 3) 3-20 lat dla urządzeń i środków transportu (stawka amortyzacji 10%-100%).

Weryfikacji wartości końcowej i okresów użytkowania środków trwałych dokonuje się również na każdy dzień bilansowy.

Amortyzowane środki trwałe są badane pod kątem utraty wartości zawsze, gdy występują zdarzenia lub okoliczności wskazujące, że wartość bilansowa może być niemożliwa do odzyskania. Wartość bilansowa środka trwałego jest niezwłocznie obniżana do poziomu wartości odzyskiwalnej, jeżeli wartość bilansowa przewyższa szacunkową wartość odzyskiwalną. Wartość odzyskiwalna jest wyższą z dwóch wartości: wartości godziwej środka trwałego, pomniejszonej o koszty jego sprzedaży i wartości użytkowej.

Zyski i straty z tytułu zbycia środków trwałych ustala się drogą porównania wpływów ze sprzedaży, z ich wartością bilansową i ujmuje w rachunku zysków i strat.

Inwestycje rozpoczęte dotyczą środków trwałych będących w toku budowy lub montażu i są wykazywane według cen nabycia lub kosztu wytworzenia, pomniejszonych o ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości. Środki trwałe w budowie nie podlegają amortyzacji do czasu zakończenia budowy i przekazania środka trwałego do używania.

3.16. Leasing

Bank klasyfikuje jako leasing umowy, na podstawie których użytkuje aktywa trwałe w zdefiniowanym okresie w zamian za serię opłat czynszowych. W razie ustalenia, iż umowa stanowi leasing, Bank dokonuje klasyfikacji umowy jako leasing finansowy lub leasing operacyjny.

Leasing finansowy

W przypadku umów leasingu, na mocy których następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i pożytków wynikających z tytułu posiadania aktywów będących przedmiotem umowy, przedmiot leasingu jest ujmowany w aktywach jako środek trwały i jednocześnie ujmowane jest zobowiązanie w kwocie równej wartości bieżącej minimalnych opłat leasingowych ustalonej na dzień rozpoczęcia leasingu. Opłaty leasingowe są dzielone między koszty finansowe i zmniejszenie salda zobowiązania w sposób umożliwiający uzyskanie stałej stopy odsetek od pozostałego do spłaty zobowiązania. Koszty z tytułu leasingu finansowego ujmowane są bezpośrednio w rachunku zysków i strat.

Leasing operacyjny

Umowa jest klasyfikowana jako leasing operacyjny, jeśli nie następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i korzyści z tytułu posiadania przedmiotu leasingu.

Całość opłat leasingowych dokonanych w ramach leasingu operacyjnego jest rozliczana w ciężar kosztów metodą liniową, w okresie trwania umowy leasingowej. W przypadku rozwiązania umowy leasingu przed upływem okresu jej obowiązywania ewentualna płatność wymagana na rzecz leasingodawcy tytułem kary umownej powiększa koszty w okresie, w którym nastąpiło rozwiązanie umowy.

3.17. Odroczonego podatek dochodowy

Na potrzeby sprawozdania finansowego podatek odroczonego obliczany jest metodą zobowiązań bilansowych. Bank tworzy rezerwę i aktywa na przejściowe różnice z tytułu odroczonego podatku dochodowego, wywołane odmiennością momentu uznawania przychodów za osiągnięte oraz kosztów za poniesione, zgodnie ze stosowanymi zasadami rachunkowości i przepisami o podatku dochodowym od osób prawnych.

Główne różnice przejściowe powstają z tytułu aktualizacji wyceny pewnych aktywów i zobowiązań finansowych, w tym kontraktów pochodnych, rezerw na świadczenia emerytalne i inne świadczenia po okresie zatrudnienia, a także strat podatkowych do odliczenia.

Rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujmowane są w pełnej wysokości z wyjątkiem:

- 1) sytuacji, gdy rezerwa na podatek odroczonego powstaje w wyniku początkowego ujęcia wartości firmy lub początkowego ujęcia składnika aktywów bądź zobowiązania przy transakcji nie stanowiącej połączenia jednostek i w chwili jej zawierania nie mającej wpływu ani na zysk lub stratę brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową oraz
- 2) w przypadku dodatnich różnic przejściowych wynikających z inwestycji w jednostkach zależnych lub stowarzyszonych i udziałów we wspólnych przedsięwzięciach – z wyjątkiem sytuacji, gdy terminy odwracania się różnic przejściowych podlegają kontroli inwestora i gdy prawdopodobne jest, iż w dającej się przewidzieć przyszłości różnice przejściowe nie ulegną odwróceniu.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujmuje się, gdy jest prawdopodobne, że w przyszłości osiągnięty zostanie dochód do opodatkowania, który umożliwi wykorzystanie różnic przejściowych z wyjątkiem, gdy składnik aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego wynika z początkowego ujęcia składnika aktywów lub zobowiązań pochodzącego z transakcji, która:

- 1) nie jest połączeniem jednostek gospodarczych oraz
- 2) nie wpływa w momencie przeprowadzania transakcji na wynik finansowy brutto ani na dochód do opodatkowania (stratę podatkową).

Podatek dochodowy dotyczący pozycji ujmowanych w pozostałych całkowitych dochodach jest ujmowany również w pozostałych całkowitych dochodach.

Odroczonego podatek dochodowy ustala się przy zastosowaniu stawek (i przepisów) podatkowych, które zgodnie z oczekiwaniami będą obowiązywać w momencie realizacji odnośnych aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego lub uregulowania zobowiązania z tytułu odroczonego podatku dochodowego, przyjmując za podstawę stawki podatkowe (i przepisy podatkowe) obowiązujące na dzień bilansowy lub takie, których obowiązywanie w przyszłości jest pewne na dzień bilansowy.

Bank kompensuje ze sobą aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego z rezerwami z tytułu odroczonego podatku dochodowego wtedy i tylko wtedy, gdy posiada możliwy do wyegzekwowania tytuł prawny do przeprowadzenia kompensat należności ze zobowiązaniami z tytułu bieżącego podatku i odroczonego podatku dochodowego ma związek z tym samym podatnikiem i tym samym organem podatkowym.

3.18. Aktywa przejęte za długi

Aktywa przejęte za długi wycenia się na moment ich początkowego ujęcia w kwocie odpowiadającej ich wartości godziwej. W przypadku, gdy wartość godziwa przejętych aktywów jest wyższa od kwoty długu, różnica stanowi zobowiązanie wobec kredytobiorcy i jest zwracana na rachunek właściciela przejętego majątku po pomniejszeniu o koszty poniesione w związku z przejęciem, przechowaniem i wyceną.

W przypadku, gdy wartość godziwa przejętych aktywów jest niższa od kwoty długu, różnica stanowi zobowiązanie kredytobiorcy wobec Banku, które może podlegać restrukturyzacji lub windykacji.

W Banku nie występują aktywa przejęte za długi.

3.19. Przedpłaty, rozliczenia międzyokresowe i przychody przyszłych okresów

Przedpłaty dotyczą kosztów poniesionych w bieżącym roku obrotowym, a dotyczących okresów przyszłych. Są one ujmowane w bilansie, w pozycji inne aktywa.

Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów to koszty dotyczące bieżącego okresu, które będą poniesione przez Bank w okresach przyszłych. Bierne międzyokresowe rozliczenia kosztów oraz przychody przyszłych okresów są prezentowane w bilansie w pozycji „Pozostałe zobowiązania”.

3.20. Rezerwy na świadczenia pracownicze

Bank tworzy rezerwy na zobowiązania z tytułu odpraw emerytalnych ustalone w oparciu o oszacowania tego rodzaju zobowiązań na podstawie modelu aktuarialnego. Stosowany przez jednostkę model aktuarialny w celu ustalenia wartości bieżącej swoich zobowiązań z tytułu określonych świadczeń oraz związanych z nimi kosztów bieżącego zatrudnienia oraz tam, gdzie ma to zastosowanie - kosztów przeszłego zatrudnienia, wykorzystuje metodę prognozowanych uprawnień jednostkowych.

Zgodnie z metodą prognozowanych uprawnień jednostkowych (czasami znaną pod nazwą metody świadczeń narosłych w stosunku do stażu pracy lub metody „świadczenie/staż pracy”), każdy okres wykonywania pracy jest postrzegany jako powodujący powstanie dodatkowej jednostki uprawnienia do świadczeń i każda jednostka uprawnienia do świadczeń wyliczana jest oddzielnie przed wejściem w skład ostatecznego zobowiązania.

Zyski i straty aktuarialne ujmowane są w całości w innych dochodach całkowitych.

3.21. Rezerwy

Rezerwy ujmuje się wówczas, gdy spełnione są łącznie następujące warunki:

- 1) na dzień bilansowy Bank posiada obecny, prawny lub zwyczajowo oczekiwany obowiązek wydatkowania środków, wynikający ze zdarzeń przeszłych, przy czym do określenia istnienia tego obowiązku wykorzystywane są opinie prawne,
- 2) gdy prawdopodobieństwo zaistnienia wydatku z tytułu zaspokojenia roszczeń jest wyższe niż prawdopodobieństwo braku takiego wydatku oraz
- 3) gdy wielkość tego wydatku można wiarygodnie oszacować.

Rezerwy wyceniane są w bieżącej wartości wydatków, które jak się oczekuje będą niezbędne do wypełnienia obowiązku, z uwzględnieniem wartości pieniądza w czasie (jeśli jest to istotne) oraz ryzyka związanego z danym zobowiązaniem.

W przypadku dyskontowania kwoty przewidywanego wydatku, wzrost rezerwy spowodowany wpływem czasu wykazuje się jako koszt z tytułu odsetek.

3.22. Kapitał własny

Kapitały własne stanowią kapitały i fundusze tworzone zgodnie z obowiązującym prawem, właściwymi ustawami oraz ze statutem Banku.

Kapitał podstawowy

Na kapitał podstawowy składa się zarejestrowany kapitał zakładowy i kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej.

Kapitał zakładowy wykazywany jest według wartości nominalnej, zgodnie ze statutem oraz wpisem do Krajowego Rejestru Sądowego.

Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej tworzony jest z nadwyżki osiągniętej przy emisji akcji powyżej wartości nominalnej, pozostałej po pokryciu kosztów emisji.

Akcje własne

W przypadku wykupu akcji własnych, kwota zapłaty za akcje własne obciąża kapitał własny i jest wykazywana w bilansie w odrębnej pozycji „akcje własne”.

Kapitał z aktualizacji wyceny

Kapitał z aktualizacji wyceny obejmuje zmianę wartości aktywów finansowych klasyfikowanych do kategorii wyceny wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite, a do dnia 31 grudnia 2017 roku do kategorii dostępnych do sprzedaży (MSR 39) wynikającą z ich wyceny oraz podatek odroczonej od pozycji ujętych w kapitale z aktualizacji wyceny, zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym (rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych), z tytułu efektywnej części zabezpieczenia oraz zyski i straty aktuarialne w programie określonych świadczeń.

Zyski zatrzymane

Zyski zatrzymane obejmują niepodzielony wynik finansowy oraz pozostałe kapitały, tj. pozostały kapitał zapasowy, pozostałe kapitały rezerwowe oraz fundusz ogólnego ryzyka.

Pozostałe kapitały tworzone są z odpisów z zysku i są przeznaczone na cele określone w statucie lub przepisach prawa.

3.23. Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

Dla potrzeb rachunku przepływów pieniężnych, środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych obejmują pozycje wymagalne w ciągu trzech miesięcy od dnia nabycia, w tym: kasę, środki w bankach centralnych o możliwościach dysponowania, bony skarbowe oraz inne kwalifikujące się bony, należności od innych banków oraz krótkoterminowe papiery wartościowe Skarbu Państwa.

3.24. Nowe standardy i interpretacje oraz zmiany do standardów lub interpretacji, które mogą mieć zastosowanie, a nie są jeszcze obowiązujące i nie zostały wcześniej wprowadzone

MSSF	Charakter zmian	Obowiązujące od	Wpływ na Bank
MSSF 16 Leasing	Nowy standard ustanawia zasady ujęcia, wyceny, prezentacji oraz ujawnień dotyczących leasingu. Wszystkie transakcje leasingu skutkują uzyskaniem przez leasingobiorcę prawa do użytkowania aktywa oraz zobowiązania z tytułu obowiązku zapłaty. Tym samym, MSSF 16 znosi klasyfikację leasingu operacyjnego i leasingu finansowego zgodnie z MSR 17 i wprowadza jeden model dla ujęcia księgowego leasingu przez leasingobiorcę. Leasingobiorca będzie zobowiązany ująć: (a) aktywa i zobowiązania dla wszystkich transakcji leasingu zawartych na okres powyżej 12 miesięcy, za wyjątkiem sytuacji, gdy dane aktywo jest niskiej wartości; oraz (b) amortyzację leasingowanego aktywa odrębnie od odsetek od zobowiązania leasingowego w sprawozdaniu z wyników. MSSF 16 w znaczącej części powtarza regulacje z MSR 17 dotyczące ujęcia księgowego leasingu przez leasingodawcę. W konsekwencji, leasingodawca kontynuuje klasyfikację w podziale na leasing operacyjny i leasing finansowy oraz odpowiednio różnicuje ujęcie księgowe.	01 stycznia 2019 roku	Opis stanu wdrożenia standardu przedstawiono poniżej
Zmiany do MSSF 9 Instrumenty finansowe	Zmiany do MSSF 9 wprowadzają zapisy w odniesieniu do kontraktów z opcją przedpłaty, w których pożyczkodawca może być zmuszony do zaakceptowania kwoty przedpłaty, która jest znacznie niższa niż niespłacone kwoty kapitału i odsetek. Taka kwota przedpłaty mogłaby stanowić płatność dla kredytobiorcy od pożyczkodawcy, a nie rekompensatę od kredytobiorcy dla kredytodawcy. Taki składnik aktywów finansowych będzie kwalifikował się do wyceny według zamortyzowanego kosztu lub według wartości godziwej poprzez inne całkowite dochody, aczkolwiek ujemna rekompensata musi stanowić uzasadnioną rekompensatę za wcześniejszą spłatę kontraktu.	01 stycznia 2019 roku	Zmiana nie będzie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe
Zmiany do MSR 28 Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach: wycena inwestycji długoterminowych	Zmiany doprecyzowują, że MSSF 9 Instrumenty Finansowe stosuje się w odniesieniu do długoterminowych inwestycji w jednostce stowarzyszonej lub wspólnym przedsięwzięciu, do których nie stosuje się metody praw własności, a które co do zasady stanowią część inwestycji netto w jednostce stowarzyszonej lub wspólnym przedsięwzięciu (inwestycje długoterminowe). Powyższe wyjaśnienie wskazuje, że model oczekiwanych strat kredytowych wynikający z MSSF 9 ma zastosowanie do ww. inwestycji długoterminowych. Rada dodatkowo doprecyzowała, że stosując MSSF 9, podmiot nie uwzględnia jakichkolwiek strat jednostek stowarzyszonych lub wspólnych przedsięwzięć ani strat z tytułu utraty należności wynikających z inwestycji netto ujmowanych jako korekty inwestycji netto w jednostce stowarzyszonej lub wspólnych przedsięwzięciu, które wynikają z zastosowania MSR 28 Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach.	01 stycznia 2019 roku	Zmiana nie będzie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe
KIMSF 23 Niepewność związana z ujęciem podatku	Interpretacja wyjaśnia, w jaki sposób należy stosować wymogi w zakresie ujmowania i wyceny zawarte w MSR 12 "Podatek dochodowy" w przypadku, gdy występuje niepewność, co do sposobu ujęcia podatku dochodowego. Interpretacja KIMSF 23 w szczególności określa, jeżeli jest niepewność w ujmowaniu podatku dochodowego, czy i kiedy jednostka powinna analizować niepewne pozycje podatkowe oddzielnie, jakie są założenia jednostki dotyczące możliwości kontroli przez organy podatkowe, sposób w jaki jednostka określa dochód do opodatkowania (stratę) podatkową, podstawę opodatkowania, niewykorzystane straty podatkowe, stopy podatkowe, a także w jaki sposób jednostka ujmuje zmiany w faktach i okolicznościach. Zgodnie z interpretacją, skutki niepewności należy zmierzyć albo metodą najbardziej prawdopodobnej kwoty, albo metodą przewidywanej wartości.	01 stycznia 2019 roku	Zmiana nie będzie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe
Zmiany do MSR 19 Świadczenia pracownicze	Zmiany do MSR 19 obowiązują dla okresów rocznych rozpoczynających się z dniem 1 stycznia 2019 roku lub po tej dacie. Poprawki do standardu określają wymogi związane z ujęciem księgowym modyfikacji, ograniczenia lub rozliczenia programu określonych świadczeń.	01 stycznia 2019 roku	Zmiana nie będzie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe

<p>Założenia koncepcyjne sprawozdawczości finansowej.</p>	<p>Założenia koncepcyjne zostały opublikowane przez RMSR w marcu 2018 roku Jest to dokument, który przedstawia w kompleksowy sposób zagadnienia dotyczące sprawozdawczości finansowej, zasady wyznaczania standardów i wytyczne dla podmiotów opracowujących spójne polityki rachunkowości oraz ułatwia zrozumienie i interpretację standardów. Założenia koncepcyjne obejmują nowe pojęcia, zaktualizowane definicje i kryteria ujmowania aktywów i zobowiązań oraz objaśnienia istotnych pojęć. Dokument składa się z 8 rozdziałów. Założenia koncepcyjne zostały opublikowane wraz z uzasadnieniem zmian. Rada opublikowała ponadto odrębny dokument pt. „Zmiany do odniesień do Założeń koncepcyjnych w Standardach MSSF” (Amendments to References to the Conceptual Framework in IFRS Standards), który przedstawia zmiany do standardów w celu aktualizacji odniesień do Założeń koncepcyjnych. W większości przypadków zaktualizowano odniesienia w standardach w celu odzwierciedlenia odniesień do Założeń koncepcyjnych. Wprowadzono zwolnienia dla dwóch standardów w zakresie opracowywania polityk rachunkowości w odniesieniu do sald z regulowanej działalności, tj. MSSF 3 Połączenia jednostek gospodarczych oraz MSR 8 Zasady (polityka) rachunkowości, zmiany wartości szacunkowych i korygowanie błędów. Założenia obowiązują ze skutkiem natychmiastowym w przypadku RMSR i Komitetu ds. Interpretacji MSSF.</p>	<p>01 stycznia 2020 roku lub po tej dacie</p>	<p>Zmiana nie będzie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe</p>
<p>Zmiany do MSSF 3 Połączenia przedsięwzięć</p>	<p>W wyniku zmiany do MSSF 3 zmodyfikowana została definicja „przedsięwzięcia”. Aktualnie wprowadzona definicja została zawężona i prawdopodobnie spowoduje, że więcej transakcji przejęć zostanie zakwalifikowanych jako nabycie aktywów.</p>	<p>01 stycznia 2020 roku</p>	<p>Zmiana nie będzie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe</p>
<p>MSR 1 Prezentacja sprawozdań finansowych oraz MSR 8 Zasady (polityka) rachunkowości, zmiany wartości szacunkowych i korygowanie błędów</p>	<p>Rada opublikowała nową definicję terminu „istotność”. Zmiany do MSR 1 i MSR 8 doprecyzowują definicję istotności i zwiększają spójność pomiędzy standardami.</p>	<p>01 stycznia 2020 roku</p>	<p>Zmiana nie będzie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe</p>
<p>MSSF 17 Ubezpieczenia</p>	<p>MSSF 17 „Umowy ubezpieczeniowe” został wydany przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości 18 maja 2017 roku i obowiązuje dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2021 roku lub po tej dacie. Nowy MSSF 17 Umowy ubezpieczeniowe zastąpi obecnie obowiązujący MSSF 4, który zezwala na różnorodną praktykę w zakresie rozliczania umów ubezpieczeniowych. MSSF 17 zmieni rachunkowość wszystkich podmiotów, które zajmują się umowami ubezpieczeniowymi i umowami inwestycyjnymi, jako że definiuje on nowe podejście do rozpoznawania, wyceny, prezentacji i ujawniania umów ubezpieczeniowych. Głównym celem MSSF 17 jest zagwarantowanie przejrzystości oraz porównywalności sprawozdań finansowych ubezpieczycieli.</p>	<p>01 stycznia 2021 roku</p>	<p>Zmiana nie będzie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe</p>
<p>Zmiany do MSSF 10 i MSR 28</p>	<p>Zmiany do MSSF 10 i MSR 28 dotyczą sprzedaży lub wniesienia aktywów pomiędzy inwestorem a jego jednostkami stowarzyszonymi lub wspólnymi przedsięwzięciami. Zmiany rozwiązują problem aktualnej niespójności pomiędzy MSSF 10 a MSR 28. Ujęcie księgowe zależy od tego, czy aktywa niepieniężne sprzedane lub wniesione do jednostki stowarzyszonej lub wspólnego przedsięwzięcia stanowią „biznes” (ang. business). W przypadku, gdy aktywa niepieniężne stanowią „biznes”, inwestor wykaże pełny zysk lub stratę na transakcji. Jeżeli zaś aktywa nie spełniają definicji biznesu, inwestor ujmuje zysk lub stratę z wyłączeniem części stanowiącej udziały innych inwestorów. Zmiany zostały opublikowane 11 września 2014 roku.</p>	<p>Nie została ustalona przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości</p>	<p>Zmiana nie będzie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe</p>
<p>Zmiany do MSSF 2015–2017</p>	<p>Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości opublikowała w grudniu 2017 roku „Roczne zmiany MSSF 2015-2017”, które wprowadzają zmiany do 4 standardów: MSSF 3 „Połączenia przedsięwzięć”, MSSF 11 „Wspólne ustalenia umowne”, MSR 12 „Podatek dochodowy” oraz MSR 23 „Koszty finansowania zewnętrznego”. Poprawki zawierają wyjaśnienia oraz doprecyzowują wytyczne standardów w zakresie ujmowania oraz wyceny.</p>		

MSSF 16 został opublikowany przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości 13 stycznia 2016 roku, zatwierdzony przez Unię Europejską 31 października 2017 roku i ma zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 01 stycznia 2019 roku lub później.

Identyfikacja umów leasingu zgodnie z MSSF 16 wykorzystuje zasadę sprawowania kontroli. Umowa jest kwalifikowana jako umowa leasingu, jeżeli leasingobiorca kontroluje przekazywany składnik aktywów w zamian za wynagrodzenie przez określony czas. MSSF 16 wprowadza nowe zasady ujmowania leasingu. Główną zmianą jest wyeliminowanie klasyfikacji leasingu na leasing operacyjny i leasing finansowy w przypadku leasingobiorcy i wprowadzenie jednego modelu rachunkowego leasingu. Leasingodawca kontynuuje klasyfikacje umów leasingowych jako leasing operacyjny lub leasing finansowy.

Bank jako leasingobiorca ujmuje leasing w sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako składnik aktywów stanowiących prawo do użytkowania i odpowiadające mu zobowiązanie w dniu, w którym przedmiot leasingu jest dostępny do użytkowania. Każda płatność leasingowa jest alokowana pomiędzy zmniejszenie zobowiązania i koszt finansowy. Koszt finansowy jest ujmowany w rachunku zysków i strat przez okres leasingu. Składnik aktywów związanych z prawem do użytkowania jest amortyzowany metodą liniową.

Zgodnie z MSSF 16 Bank jako leasingobiorca ujął w księgach na dzień 01 stycznia 2019 roku zobowiązania z tytułu leasingu wynikające z umów w kwocie 68 805 tys. zł, które wcześniej zostały sklasyfikowane jako leasing operacyjny zgodnie z zasadami MSR 17 Leasing. Zobowiązania te zostały wycenione w wartości bieżącej przyszłych opłat leasingowych, zdyskontowanych przy użyciu krańcowej stopy procentowej Spółki na dzień 01 stycznia 2019 roku.

Prawa do użytkowania aktywów na podstawie umów leasingu zostały wycenione w kwocie równej zobowiązaniom z tytułu leasingu, tj. w kwocie 68 805 tys. zł.

Stosując po raz pierwszy MSSF 16, Bank zamierza zastosować następujące praktyczne rozwiązania dopuszczone przez standard:

- 1) zastosowanie jednej stopy dyskontowej do portfela umów leasingowych o stosunkowo podobnych cechach,
- 2) wykluczenie początkowych kosztów bezpośrednich w celu pomiaru wartości aktywów związanych z prawem do użytkowania na dzień wdrożenia standardu,
- 3) wykorzystanie osądu w określaniu pozostałego okresu leasingu, jeżeli umowa zawiera opcje przedłużenia lub rozwiązania umowy najmu,
- 4) wyłączenia jakie dopuszcza standard MSSF 16 dotyczące:
 - a) korzystania z aktywa o niskiej wartości,
 - b) korzystania z aktywa przez okres nie dłuższy niż 12 miesięcy.

Zobowiązania z tytułu leasingu operacyjnego ujawnione na 31-12-2018	81 320
Dyskonto oszacowane przy zastosowaniu krańcowej stopy procentowej dla Banku	-9 959
(Zmniejszenia): leasing krótkoterminowy ujmowany liniowo jako koszt	-2 183
(Zmniejszenia): leasing o niskiej wartości rozpoznawany liniowo jako koszt	-373
Zobowiązania z tytułu leasingu na 01-01-2019	68 805

Wdrożenie z dniem 01 stycznia 2019 roku nowego standardu MSSF 16 wpłynie na zwiększenie sumy bilansowej o kwotę 68,8 mln, natomiast nie ma wpływu na zyski zatrzymane oraz poziom kapitału własnego Banku.

4. Korekty błędów dotyczących poprzednich okresów

W latach 2014-2016 Bank wypłacał odsetki od środków otrzymanych od spółki zależnej BOS Finance AB z siedzibą w Sztokholmie (Szwecja), która środki przekazane Bankowi pozyskała w drodze emisji euroobligacji na rynku międzynarodowym, o czym Bank informował w raporcie bieżącym nr 13/2011 z 12 maja 2011 roku. Odsetki wypłacone spółce BOS Finance AB w latach 2014-2016 wyniosły 190 446 tys. zł. Bank dla wypłacanych odsetek stosował zwolnienie z poboru zryczałtowanego podatku dochodowego na podstawie art. 21 ust. 3 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz przepisów umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania między Polską a Szwecją, nie uwzględniając klauzuli rzeczywistego właściciela. W związku z powyższym Bank podjął decyzję o opodatkowaniu odsetek wypłaconych w latach 2014-2016 zryczałtowanym podatkiem dochodowym wg stawki 3% zgodnie z przepisami.

W niniejszym sprawozdaniu finansowym ujęto rezerwę na zryczałtowany podatek dochodowy w kwocie 7 596 tys. zł, stanowiącej najlepszy szacunek jako korektę bilansu otwarcia kapitału własnego w pozycji zysków zatrzymanych na dzień 01 stycznia 2017 roku.

5. Ważniejsze oszacowania i oceny

Sporządzenie sprawozdania finansowego Banku wymaga osądów, szacunków oraz założeń, które mają wpływ na prezentowane przychody, koszty, aktywa oraz zobowiązania i powiązane z nimi noty, a także ujawnienia dotyczące zobowiązań warunkowych. Niepewność co do tych założeń i szacunków może spowodować korekty wartości bilansowych aktywów i zobowiązań w przyszłości. Wymaga również stosowania własnego osądu przy stosowaniu przyjętych zasad rachunkowości.

Bank przyjął założenia i szacunki na temat przyszłości na podstawie danych historycznych oraz wiedzy posiadanej podczas sporządzania sprawozdania finansowego. Szacunki i założenia podlegają bieżącym przeglądom. Założenia i szacunki mogą ulec zmianie na skutek wydarzeń w przyszłości wynikających ze zmian rynkowych lub innych wydarzeń nie będących pod kontrolą Banku. Zmiany założeń i szacunków są rozpoznawane w okresie, w którym dokonano zmiany lub w okresie, w którym dokonano zmiany i okresach przyszłych, jeśli zmiana szacunku i założeń dotyczy okresu bieżącego i okresów przyszłych.

Bank ujmuje i wycenia aktywa lub zobowiązania z tytułu bieżącego i odroczonego podatku dochodowego przy zastosowaniu wymogów MSR 12 Podatek dochodowy, w oparciu o zysk (stratę podatkową), podstawę opodatkowania, nierozliczone straty podatkowe, niewykorzystane ulgi podatkowe i stawki podatkowe, uwzględniając ocenę niepewności związanych z rozliczeniami podatkowymi. Gdy istnieje niepewność co do tego, czy i w jakim zakresie organ podatkowy będzie akceptował poszczególne rozliczenia podatkowe transakcji, Bank ujmuje te rozliczenia uwzględniając ocenę niepewności.

5.1. Aktywa finansowe

Utrata wartości należności od klientów

Bank w okresach miesięcznych dokonuje przeglądu wszystkich ekspozycji kredytowych pod kątem identyfikacji ekspozycji kredytowych zagrożonych utratą wartości oraz dokonuje pomiaru utraty wartości ekspozycji kredytowych. Pomiar utraty wartości opiera się głównie na szacowaniu prawdopodobieństwa wystąpienia przesłanki utraty wartości na bazie analizy historycznej, oszacowaniu potencjalnych strat (parametr LGD) oraz ocenie środowiska makroekonomicznego, w którym funkcjonuje Bank.

Modele przeznaczone do szacowania odpisów z tytułu oczekiwanych strat kredytowych zbudowane zgodnie z MSSF 9 składają się z elementów, przy wyznaczaniu których Bank wykorzystuje wszystkie dostępne informacje historyczne oraz prognozy. Przy wykorzystaniu tych modeli Bank szacuje poziom ryzyka kredytowego z możliwie najwyższą dokładnością. Oczekiwane straty kredytowe stanowią iloczyn parametrów PD, LGD i EAD indywidualnie wyznaczonych dla każdej ekspozycji z wykorzystaniem technik statystycznych. Finalna wartość strat oczekiwanych jest sumą strat oczekiwanych w poszczególnych okresach (w zależności od koszyka w okresie 12 miesięcy dla koszyka 1 lub pozostałego okresu życia dla koszyka 2), zdyskontowanych efektywną stopą procentową.

Struktura modeli wykorzystywanych w celu oszacowania oczekiwanych strat kredytowych uwzględnia modelowanie dla następujących parametrów:

- PD (probability of default) - szacunek prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania w danym horyzoncie czasowym (12-miesięcznym lub w całym okresie życia ekspozycji),

- LGD (loss given default) - część ekspozycji, która nie zostałaaby odzyskana w przypadku niewykonania zobowiązania,
- EAD (exposure at default) - oczekiwana wielkość ekspozycji w momencie niewykonania zobowiązania.

Wprowadzenie modelu szacowania odpisów na oczekiwane straty kredytowe zgodnie z MSSF 9 spowodowało wzrost odpisów na należności bilansowe i rezerw na zobowiązania pozabilansowe, w szczególności w zakresie ekspozycji zaklasyfikowanych do koszyka 2 oraz koszyka 1. Wzrost odpisów wynikał głównie z uwzględnienia straty w całym okresie życia dla ekspozycji zaklasyfikowanych do koszyka 2 oraz w okresie najbliższych 12 miesięcy zaklasyfikowanych do koszyka 1.

W modelu do szacowania odpisów wykorzystywany jest komponent prognoz makroekonomicznych. Ze względu na znaczący udział specyficznych ekspozycji kredytowych w portfelu Banku, których charakterystyka oraz konstrukcja wskazują na nieznaczące powiązanie ich ryzyka z otoczeniem makroekonomicznym, obserwowany historycznie wpływ prognoz nie był istotny dla wyceny. Powyższe czynniki wskazują, że wrażliwość wysokości szacowanej straty na zmiany prognoz makroekonomicznych jest wysoce ograniczona.

W wyniku zmian w sposobie szacowania strat i strukturze modeli spodziewana jest większa zmienność kwoty odpisów w porównaniu z modelem wykorzystywanym zgodnie z MSR 39 wynikająca ze zmian klasyfikacji ekspozycji pomiędzy Koszykiem 1 i 2. Spodziewana większa zmienność odpisów wynika z różnego horyzontu rozpoznawania strat oczekiwanych. Szacowanie straty w okresie całego życia ekspozycji, obarczone jest większą niepewnością szacunku niż szacowana strata w okresie najbliższych 12 miesięcy ze względu na, co do zasady, dłuższy okres, w którym mogą wystąpić nieoczekiwane czynniki wpływające na ryzyko ekspozycji.

Teoretyczne przeklasyfikowanie 1% ekspozycji z koszyka 1 o najwyższym poziomie ryzyka do Koszyka 2 dla każdego typu ekspozycji skutkowałoby, według stanu na koniec grudnia 2018 roku, wzrostem odpisów o 10,5 mln zł.

W grudniu 2018 roku przeprowadzono analizę wrażliwości odpisów na zmiany parametru portfelowego LGD w metodzie grupowej. W przypadku zmiany stóp odzysku o +/-10 pkt. proc., szacowana wielkość odpisów z tytułu utarty wartości należności od klientów wycenianych metodą grupową uległaby odpowiednio zmniejszeniu o 61,0 mln zł lub zwiększeniu o 56,5 mln zł.

Test SPPI

Test SPPI to ocena czy przepływy pieniężne wynikające z aktywów finansowych utrzymywanych w modelu HtC i HtC&S stanowią jedynie spłatę kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej. Ocena (oprócz modelu biznesowego) ta warunkuje klasyfikację aktywów finansowych do kategorii wyceny wg zamortyzowanego kosztu lub odpowiednio wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite. W związku z powyższym ocena ta jest kluczowa dla przyjęcia prawidłowej zasady wyceny umów kredytów i pożyczek i innych kontraktów finansowych będących podstawowym przedmiotem działalności Banku.

Zgodnie z MSSF 9 kwota główna to wartość godziwa aktywów finansowych na dzień początkowego ujęcia. Odsetki z kolei to zapłata za wartość pieniądza w czasie, marża za ponoszone ryzyko kredytowe oraz inne ryzyka ponoszone w związku z utrzymywaniem kwoty głównej oraz marża zysku.

Test SPPI obejmuje analizę zawartych umów pod kątem ustalenia charakterystyki przepływów pieniężnych z nich wynikających. Test SPPI uważa się za umożliwiający klasyfikację do kategorii wyceny wg zamortyzowanego kosztu lub wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite, jeżeli nie zidentyfikowano takich cech przepływów pieniężnych, których rozkład w czasie, albo formuła ustalenia ich wartości uzależniona jest od czynników innych niż spełniające definicję kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej. Do cech niespełniających tej definicji zalicza się:

- dźwignię finansową,
- uzależnienie wynagrodzenia od warunków niezwiązanych z wartością pieniądza w czasie lub ponoszonym ryzykiem
- opcje wcześniejszej spłaty, jednak wcześniejsza spłata w kwocie równej niespłaconej części kwoty głównej i odsetek z uwzględnieniem uzasadnionego wynagrodzenia za wcześniejszą spłatę uważa się za spełniającą test SPPI.

Bank przeprowadza test SPPI w odniesieniu do wszystkich aktywów finansowych objętych obowiązkiem tej oceny, przy czym dla aktywów powstałych w oparciu o dokumentację standardową przeprowadza się go na poziomie grup produktowych, a dla aktywów negocjowanych z klientami indywidualnie przeprowadza się go w oparciu o poszczególne umowy. W efekcie przeprowadzonego testu SPPI zidentyfikowano część umów kredytowych, w przypadku których oprocentowanie oparte jest o formułę mnożnikową (dźwignia finansowa). Jest to część kredytów preferencyjnych udzielanych ze wsparciem Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska. W związku z powyższym zostały one zaklasyfikowane do kategorii wyceny wg wartości godziwej przez wynik finansowy.

Model biznesowy

Ocena modelu biznesowego jest istotnym szacunkiem ze względu na to, że zgodnie z MSSF 9 stanowi jeden z elementów decydujących o przyporządkowaniu właściwej kategorii wyceny aktywów finansowych. Bank ustala modele biznesowe w ramach, których następuje zarządzanie aktywami finansowymi, przede wszystkim na podstawie ich celów biznesowych i sposobu osiągania wyników finansowych. Zmiana modelu biznesowego może wystąpić tylko w razie istotnych zmian wewnętrznych i zewnętrznych w działalności Banku, będzie ustalana przez jego kierownictwo. Oczekuje się, że zmiana modelu biznesowego będzie występować rzadko. W szczególności zmiana zamiarów biznesowych co do poszczególnych składników aktywów finansowych nie stanowi zmiany modelu biznesowego.

5.2. Test na utratę wartości aktywów niefinansowych

Na dzień 31 grudnia 2018 roku, kapitalizacja giełdowa Banku Ochrony Środowiska S.A. utrzymywała się na poziomie poniżej wartości księgowej. Sytuacja ta została uznana za przesłankę wskazującą na potencjalną możliwość utraty wartości aktywów Banku. W związku z powyższym, na dzień 31 grudnia 2018 roku przeprowadzono test na utratę wartości aktywów niefinansowych i ustalono ich wartość odzyskiwalną na poziomie wartości użytkowej, oszacowanej metodami zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych, zysków rezydualnych oraz modelem dywidendy.

Przeprowadzone testy na utratę wartości wskazały, że wartość godziwa Banku mieści się w przedziale 2 093 mln zł, a 4 832 mln zł, w związku z czym nie zaistniała konieczność rozpoznania utraty wartości. Szacunek wartości użytkowej za pomocą modelu zdyskontowanych przepływów pieniężnych wykazał, że wartość użytkowa aktywów przewyższa ich wartość księgową o 2 748 mln zł. Wyniki testów przeprowadzone metodą zysków rezydualnych oraz w oparciu o model dywidendy wskazały, że wartość użytkowa aktywów przewyższa ich wartość księgową odpowiednio o 8 mln zł i 948 mln zł. Do ustalenia wartości odzyskiwalnej aktywów trwałych przyjęto koszt kapitału własnego w wysokości 8,30% ($\beta=1$). Przepływy finansowe zastosowane w modelu obejmowały lata 2019-2028 i wynikały z prognoz dotyczących rozwoju Banku, w szczególności Planów Finansowych oraz zaktualizowanej Ramowej Strategii Rozwoju, a także analiz dotyczących rozwoju sektora bankowego w Polsce. W przepływach uwzględniono spodziewaną wartość obciążeń związanych z podatkiem od aktywów oraz wypłaty dywidendy z zysku dla akcjonariuszy po zakończeniu Programu Postępowania Naprawczego.

5.3. Wartość godziwa instrumentów finansowych

Wartość instrumentów finansowych nie notowanych na aktywnych rynkach ustala się stosując modele wyceny przyjęte na rynku. Uwzględniają one m.in. zdyskontowaną (za pomocą krzywej zerokuponowej z marżą) do wartości obecnej ocenę przyszłych przepływów pieniężnych, porównywalne ceny transakcyjne (jeśli istnieją), jak również odniesienie do podobnych instrumentów kwotowanych na aktywnych rynkach. W rzadkich przypadkach, gdy zastosowanie takich modeli nie jest możliwe i nie ma możliwości ustalenia wartości godziwej w sposób rzetelny, instrumenty finansowe wykazywane są według kosztu nabycia. Informacje dotyczące wrażliwości instrumentów finansowych znajdują się w Nocie 48.

5.4. Rezerwa na świadczenia emerytalne

Prawo do odprawy emerytalnej przysługuje każdemu pracownikowi, który osiągnie wiek emerytalny. Odprawy emerytalne związane ze świadczeniami lub zasiłkami przedemerytalnymi oraz przejścia na emeryturę w ramach zwolnień grupowych nie są uwzględnione w obliczeniach i w przypadku ich wystąpienia w przyszłości, rezerwa taka powinna zostać przeliczona odrębnie.

Odprawa rentowa przysługuje pracownikowi, który nabył trwałą niezdolność do pracy uprawniającą do pobierania świadczenia rentowego w ramach ubezpieczenia społecznego.

Podstawa wymiaru zarówno odprawy emerytalnej, jak i rentowej obliczana jest na podstawie wynagrodzenia pracownika, obliczanego jak ekwiwalent za urlop wypoczynkowy, w momencie nabycia uprawnień do odprawy.

Wysokość odprawy w zależności od posiadanego stażu pracy w Banku wynosi w relacji do podstawy wymiaru:

do 10 lat pracy	100%
po 10 latach pracy	200%
po 15 latach pracy	250%

Do obliczeń przyjęte zostały wynagrodzenia pracowników na dzień 31 grudnia 2018 roku.

Rezerwa na świadczenia emerytalne i rentowe wyliczona jest metodą aktuarialną.

5.5. Zakres konsolidacji

Bank ocenia, że nie wywiera znaczącego wpływu na spółkę Wodkan S.A. Udział Banku w kapitale zakładowym Wodkan S.A. równy jest 29,48%, zapewniający przekroczenie 20% udziału w głosach na walnym zgromadzeniu spółki, nie przekłada się to jednak na istotny wpływ Banku na Spółkę.

Pakiet kontrolny (58% akcji Spółki) posiada – bezpośrednio i pośrednio przez spółkę zależną – Miasto Ostrów Wielkopolski.

5.6. Podatki

Obowiązujące w Polsce prawo dotyczące podatku dochodowego od osób prawnych, podatku dochodowego od osób fizycznych, podatku od towarów i usług czy składek na ubezpieczenia społeczne podlega częstym zmianom, co skutkuje brakiem ugruntowanej praktyki oraz niejasnością i niespójnością przepisów. Sytuacja ta powoduje możliwość występowania różnic w interpretacji przepisów podatkowych przez organy państwowe i podatników. Rozliczenia podatkowe oraz inne rozliczenia (np. celne) mogą być przedmiotem kontroli przez okres do 6 lat. Odpowiednie władze kontrolne uprawnione są do nakładania znaczących kar wraz z odsetkami. Istnieje ryzyko, że organy kontrolne zajmą odmienne stanowisko od stanowiska Spółki w kwestii interpretacji przepisów, co mogłoby wpłynąć na wysokość zobowiązań publicznoprawnych wykazanych w sprawozdaniu finansowym.

Bank rozpoznaje składnik aktywów z tytułu podatku odroczonego bazując na założeniu, że w przyszłości zostanie osiągnięty zysk podatkowy pozwalający na jego wykorzystanie. Pogorszenie uzyskiwanych wyników podatkowych w przyszłości mogłoby spowodować, że założenie to stałoby się nieuzasadnione.

6. Zarządzanie ryzykiem

6.1. Ryzyko kredytowe

Definicja ryzyka kredytowego

Ryzyko kredytowe rozumiane jest jako ryzyko potencjalnej straty z tytułu niewykonania zobowiązania w określonym w umowie terminie przez klienta lub kontrahenta.

Metody zarządzania ryzykiem

Bank realizuje politykę zarządzania ryzykiem kredytowym w ujęciu indywidualnym (transakcja kredytowa) i portfelowym, uwzględniając poziom apetytu na ryzyko.

Apetyt na ryzyko określany jest w ramach granic wyznaczonych przez praktykę ostrożnego i stabilnego zarządzania ryzykiem i przyjmowany jest na poziomie umiarkowanym.

Proces zarządzania ryzykiem kredytowym w Banku obejmował w szczególności:

- 1) postępowanie przy ocenie ryzyka pojedynczej transakcji, ustanawianiu zabezpieczeń oraz podejmowaniu decyzji kredytowych,
- 2) monitorowanie poziomu ryzyka, limitowanie oraz przeprowadzanie testów warunków skrajnych,
- 3) modele ratingowe i scoringowe wykorzystywane w ocenie ryzyka klientów indywidualnych i instytucjonalnych,
- 4) zasady odpowiedzialności w procesie oceny ryzyka kredytowego,
- 5) portfelowy pomiar ryzyka kredytowego,
- 6) zasady zarządzania ekspozycjami detalicznymi i zabezpieczonymi hipotecznie,
- 7) zasady identyfikacji ekspozycji z utratą wartości oraz wyznaczania odpisów aktualizujących,
- 8) zasady raportowania dla kadry kierowniczej Banku,
- 9) systemy informatyczne wspierające realizację wyżej wymienionych zadań.

Zarządzanie ryzykiem pojedynczych transakcji realizowane było z uwzględnieniem następujących zasad:

- 1) każda transakcja kredytowa wymagała wszechstronnej oceny ryzyka kredytowego, której wyrazem był rating wewnętrzny lub ocena scoringowa,
- 2) podstawą pozytywnej decyzji kredytowej było posiadanie przez klienta zdolności kredytowej,
- 3) pomiar ryzyka kredytowego potencjalnych oraz zawartych transakcji kredytowych dokonywany był na etapie ich udzielania oraz monitorowania,
- 4) proces kredytowy zapewniał niezależność oceny poziomu ryzyka kredytowego od służb sprzedaży,
- 5) decyzje kredytowe podejmowane były przez osoby do tego uprawnione,
- 6) oferowane klientowi warunki transakcji kredytowej zależały od poziomu ryzyka kredytowego związanego z klientem i/lub transakcją.

Finansowanie pojedynczej transakcji uzależnione było od:

- 1) posiadania przez kredytobiorcę zdolności kredytowej do spłaty wnioskowanego zadłużenia w terminach uzgodnionych z Bankiem,
- 2) przedstawienia zabezpieczenia spłaty w formie i o wartości akceptowanej przez Bank, o ile przepisy wewnętrzne tego wymagają,
- 3) spełnienia innych kryteriów warunkujących podjęcie finansowania takich jak, w szczególności, wyniki dotychczasowej współpracy klienta z Bankiem oraz oceny historii kredytowej klienta w sektorze bankowym.

Zarządzanie ryzykiem kredytowym w ujęciu portfelowym realizowane było z wykorzystaniem różnych metod pomiaru i wyceny ryzyka kredytowego, w tym:

- 1) prawdopodobieństwa niewypłacalności,
- 2) oczekiwanej straty kredytowej,
- 3) macierzy migracji pomiędzy okresami opóźnienia lub klasami ryzyka,
- 4) analizy generacji kredytów (kredytów udzielanych w danym okresie czasu),
- 5) udziału i struktury kredytów zagrożonych,
- 6) udziału i struktury ekspozycji z utratą wartości i spełniających przesłankę indywidualnej utraty wartości.

W Banku funkcjonuje Komitet Zarządzania Ryzykiem Kredytowym, którego celem jest kształtowanie zasad zarządzania ryzykiem kredytowym i monitorowanie tego ryzyka, w ramach określonych przez właściwą strategię, politykę lub zasady przyjęte przez Zarząd Banku lub Radę Nadzorczą.

Komitet działa w następujących podstawowych obszarach:

- 1) zarządzanie ryzykiem kredytowym i proces kredytowy,
- 2) wycena aktywów,
- 3) modele i metodyki oceny ryzyka kredytowego.

Dodatkowo, wsparcie Rady Nadzorczej w nadzorze nad obszarem ryzyka zapewnia Komitet ds. Ryzyka. W skład Komitetu wchodzi członkowie Rady Nadzorczej. Komitet w szczególności opiniuje całościową bieżącą i przyszłą gotowość Banku do podejmowania ryzyka, opiniuje strategię zarządzania ryzykiem w działalności Banku, wspiera Radę Nadzorczą we wdrażaniu tej strategii, a także weryfikuje czy ceny aktywów i pasywów oferowane klientom w pełni odzwierciedlają model biznesowy Banku i jego strategię w zakresie ryzyka.

Procesy ustalone w celu zarządzania ryzykiem

W roku 2018 Bank realizował działania, polegające na zwiększeniu skali stosowania decyzji automatycznej dla klientów indywidualnych oraz przygotowaniu wymagań do przebudowy funkcjonujących procesów oceny ryzyka w celu poprawy efektywności tych procesów oraz utrzymania jakości portfela kredytowego.

Bank dokonywał oceny ryzyka przed podjęciem decyzji o zaangażowaniu oraz przez cały okres funkcjonowania transakcji kredytowej, w ramach procesu monitorowania. Zasady oceny ryzyka opisane zostały w punkcie „Narzędzia/techniki służące do pomiaru ryzyka”. Odstąpienie od przyjętego sposobu oceny ryzyka wymagało akceptacji dyrektora departamentu odpowiedzialnego za ocenę ryzyka pojedynczych transakcji i skutkowało dodatkową weryfikacją ryzyka przez pracownika tego departamentu, wyspecjalizowanego w identyfikacji ryzyk i doborze adekwatnych form mitygacji, niezależnego od służb sprzedaży.

Częstotliwość i zakres monitorowania były zależne od poziomu identyfikowanego ryzyka. Monitoring prowadzony był przez odrębną komórkę organizacyjną, wydzieloną w ramach struktur odpowiedzialnych za ocenę i zarządzanie ryzykiem kredytowym, zajmującą się monitoringiem portfela kredytowego i wyceną ekspozycji indywidualnie istotnych.

Ryzyko braku terminowej obsługi lub spłaty zadłużenia oraz ryzyko utraty lub spadku wartości przyjętego zabezpieczenia mitygowane było z wykorzystaniem systemu wczesnego ostrzegania zarządzanego przez komórkę odpowiedzialną za monitoring.

W przypadku zidentyfikowania sytuacji mogących zagrozić terminowej spłacie Bank podejmował działania upominawcze i restrukturyzacyjne wykorzystując w tym celu właściwe narzędzie informatyczne.

W procesie oceny i monitorowania ryzyka Bank wykorzystywał informacje pochodzące z wewnętrznych baz danych oraz ze źródeł zewnętrznych, w tym z Biura Informacji Kredytowej S.A. i Krajowego Rejestru Długów lub Centralnej Bazy Danych – Bankowy Rejestr.

Bank oceniał ryzyko kredytowe z wykorzystaniem modeli ratingowych i scoringowych. Modele były budowane, rozwijane, monitorowane i nadzorowane w Obszarze Ryzyka z uwzględnieniem wewnętrznych i zewnętrznych wymogów w tym zakresie. Modele istotne podlegały okresowej, nie rzadziej niż raz do roku, walidacji dokonywanej przez niezależną komórkę walidacyjną.

W Banku funkcjonował wielostopniowy system podejmowania decyzji kredytowych, którego podstawą jest reguła, że im wyższy poziom ryzyka transakcji wynikający z jej złożoności, kwoty zaangażowania lub sytuacji ekonomiczno-finansowej klienta, tym wyższy jest szczebel decyzyjny uprawniony do podjęcia decyzji. Szczeblami decyzyjnymi o najwyższych poziomach uprawnień są Komitet Kredytowy Centrali i Zarząd Banku. Decyzje kredytowe podejmowane są po wcześniejszej weryfikacji ryzyka dokonanej przez osobę wyspecjalizowaną w jego ocenie i mitygacji, tj. eksperta ds. ryzyka umiejscowionego w wyodrębnionej komórce organizacyjnej Centrali Banku, niezależnego od obszaru biznesowego Banku.

Podejmując decyzje kredytowe w sprawie transakcji zawieranych z członkami organów Banku lub osobami zajmującymi stanowiska kierownicze w Banku albo podmiotami powiązаныmi z nimi kapitałowo lub organizacyjnie, Bank uwzględniał wymogi ustawy Prawo bankowe.

Bank preferował transakcje zabezpieczone z zastrzeżeniem, że w segmencie klientów indywidualnych ustalono maksymalny poziom transakcji niezabezpieczonych z uwzględnieniem specyfiki produktowej, wpływu tych transakcji na wyniki Banku i wysokość potencjalnej straty.

Poziom zabezpieczenia był uzależniony od poziomu ryzyka generowanego przez transakcję, w tym w szczególności od rodzaju transakcji i długości jej trwania.

Ustalając wartość zabezpieczenia, Bank kierował się zasadą ostrożnej wyceny.

Przy wyborze formy zabezpieczenia Bank uwzględniał:

- 1) należyta ochronę interesów Banku,
- 2) wysokość kosztów związanych z ustanowieniem danego zabezpieczenia,
- 3) możliwość szybkiego upłynienia danego zabezpieczenia.

Bank oceniając i monitorując wartość zabezpieczenia korzysta z zewnętrznych baz danych, w tym dla potrzeb weryfikacji lub aktualizacji wartości nieruchomości - z bazy AMRON oraz bazy Cenatorium Sp. z o.o.

Narzędzia/techniki służące do pomiaru ryzyka

Klient i transakcja podlegały wszechstronnej ocenie ryzyka kredytowego uwzględniającej wymagania nadzorcze w tym zakresie.

Bank różnicował modele oceny ryzyka w zależności od rodzaju klienta i transakcji kredytowej.

Model oceny ryzyka kredytowego dla osób fizycznych ubiegających się o finansowanie na cele niezwiązane z działalnością gospodarczą obejmował analizę ilościową – polegającą na ustaleniu wysokości i stabilności źródeł spłaty zobowiązania kredytowego - oraz analizę jakościową, polegającą na ocenie cech klienta, które mają istotny wpływ na skłonność do spłaty zaciągniętego zobowiązania kredytowego w terminach określonych w umowie, w tym ocenę scoringową i ocenę zachowania klienta w oparciu o informacje z Biura Informacji Kredytowej S.A. W procesie oceny zostały uwzględnione postanowienia Rekomendacji T i S KNF, w szczególności w zakresie wprowadzenia odpowiednich poziomów wskaźnika DtI i LtV oraz możliwości zastosowania uproszczonej oceny zdolności kredytowej.

Model oceny ryzyka klientów ubiegających się o finansowanie na cele związane z prowadzeniem działalności gospodarczej lub statutowej (finanse publiczne) uwzględniał dwa obszary: ocenę klienta i ocenę transakcji (ocena ratingowa). Ocena klienta dokonywana była na podstawie elementów ilościowych i jakościowych. Ocena ilościowa dotyczyła podstawowych, z punktu widzenia generowania wyniku finansowego i zachowania płynności, obszarów działalności klienta. Ocena jakościowa obejmowała ocenę w szczególności: planów rozwojowych, doświadczenia i umiejętności osób zarządzających, jakości relacji klienta z otoczeniem zewnętrznym, w tym z Bankiem. Ocena klienta dokonywana była na tle sytuacji ekonomicznej branży, lokalnego rynku i kraju. Dodatkowo, ocena uwzględniała skalę narażenia klienta na negatywne skutki zmian stóp procentowych i kursów walutowych oraz stosowaną przez klienta politykę zabezpieczeń przed ryzykiem kursowym i stopy procentowej.

W przypadku finansowania klienta funkcjonującego w ramach grupy podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie Bank oceniał ryzyko kredytowe z uwzględnieniem wpływu sytuacji podmiotów powiązanych.

Ocena transakcji dokonywana była w szczególności na podstawie oceny celu finansowania, długości okresu kredytowania i wartości zabezpieczenia spłaty. Bank ustanawiał taką strukturę finansowania, aby zapewnić podział ryzyka pomiędzy kredytobiorcę i Bank, głównie poprzez odpowiednie do skali ryzyka zaangażowanie środków własnych kredytobiorcy.

Narzędzia do pomiaru ryzyka kredytowego

Bank wykorzystuje w celu pomiaru ryzyka kredytowego różnego rodzaju narzędzia/aplikacje, w których zostały zaimplementowane obowiązujące m.in. modele ratingowe/scoringowe i metodyka oceny zdolności kredytowej.

Zróżnicowanie stosowanych aplikacji powiązane jest z segmentacją klienta i/lub rodzajami transakcji kredytowych.

Aktualnie Bank jest w trakcie realizacji działania projektowego obejmującego:

- 1) optymalizację procesów kredytowych uwzględniającą wszystkie znaczące elementy od ofertowania poprzez ocenę ryzyka, decyzję w sprawie zawarcia transakcji po monitorowanie i działania zaradcze w przypadku identyfikacji zagrożenia dla terminowej spłaty oraz
- 2) wdrożenie nowych rozwiązań procesowych do zmodernizowanego narzędzia typu workflow, które docelowo stosowane będzie w odniesieniu do wszystkich segmentów klientów obsługiwanych w Banku.

Opis poszczególnych ryzyk koncentracji, sposobów ich pomiaru, monitorowania

Zarządzania ryzykiem koncentracji Bank dokonywał zgodnie z zasadami określonymi w „Polityce zarządzania ryzykiem koncentracji”. Wymóg posiadania przez Bank regulacji o charakterze polityki w obszarze zarządzania ryzykiem koncentracji wynika z wydania przez KNF nowelizacji Rekomendacji C, która stanowi zbiór zasad dotyczących dobrych praktyk w zakresie zarządzania ryzykiem koncentracji.

Bank identyfikował, dokonywał pomiaru, monitorował i raportował ryzyko koncentracji zaangażowania na poziomie:

- 1) pojedynczego klienta/transakcji oraz
- 2) portfela kredytowego.

Na poziomie klienta i transakcji, ryzyko koncentracji zaangażowania zarządzane było poprzez przestrzeganie nadzorczych limitów zaangażowania, w szczególności wynikających z przepisów Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku lub Prawa Bankowego, jak również poprzez stosowanie zasady, że przebieg procesu oceny i monitorowania ryzyka zależy od kwoty zaangażowania kredytowego.

Na poziomie portfela kredytowego zarządzanie koncentracją zaangażowań dokonywane było poprzez przestrzeganie limitów wewnętrznych lub wartości ostrzegawczych, zatwierdzonych przez Zarząd Banku lub Radę Nadzorczą w przypadku limitów, poprzez które Bank określa akceptowany poziom apetytu na ryzyko kredytowe.

W szczególności Bank stosował następujące limity:

- 1) geograficzne – zaangażowanie wobec innych krajów,
- 2) dotyczące parametrów produktowych – np. maksymalne LTV,
- 3) dotyczące portfela kredytów zabezpieczonych hipotecznie i finansujących nieruchomości – wynikające z Rekomendacji KNF,
- 4) udziału kredytów walutowych w portfelu kredytów Banku,
- 5) limit dopuszczalnego łącznego zaangażowania wobec podmiotów/grup podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie, wobec których zaangażowanie Banku przekracza 10% uznanego kapitału Banku,
- 6) limity dopuszczalnego łącznego zaangażowania wobec podmiotów/grup podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie uzależnione od ratingu podmiotu dominującego lub podmiotu o największym zaangażowaniu,
- 7) limity branżowe,
- 8) limit na ekspozycje kredytowe wobec spółek zależnych Banku.

W roku 2018 Bank opracował system wskaźników wczesnego ostrzegania, który ma zastosowanie do wszystkich limitów wewnętrznych w obszarze ryzyka kredytowego. Podstawowe założenie systemu opiera się wyróżnieniu trzech poziomów wykorzystania limitu i stopniowym wdrażaniu działań mitygujących ryzyko przekroczenia limitu w zależności od poziomu jego wykorzystania.

Poziom wykorzystania limitów był cyklicznie monitorowany i raportowany organom Banku w trybie wynikającym z regulacji wewnętrznych Banku.

6.1.1 Opis metodologii rozpoznawania utraty wartości ekspozycji kredytowych

Na każdy dzień sprawozdawczy Bank dokonuje przeglądu ekspozycji kredytowych polegającego na identyfikacji ekspozycji kredytowych zagrożonych utratą wartości oraz ekspozycji w odniesieniu, do których odnotowano znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu początkowego ujęcia - biorąc pod uwagę racjonalne i możliwe do udokumentowania informacje, włączając w to dane dotyczące przyszłości. Następnie wyznacza odpis na oczekiwane straty kredytowe w oparciu o podział ekspozycji na trzy Koszyki w zależności od zmian dotyczących jakości kredytowej. Co do zasady, wszystkie nowo udzielone ekspozycje z wyłączeniem aktywów POCI, klasyfikowane są jako ekspozycje w Koszyku 1.

Bank przeprowadza podział ekspozycji kredytowych, uwzględniając wielkość ich zaangażowania oraz charakterystykę ryzyka, na ekspozycje wyceniane metodą indywidualną i metodą grupową oraz przeprowadza ocenę tych ekspozycji pod względem wystąpienia przesłanek wskazujących na utratę ich wartości.

Poza aktywami POCI za ekspozycje kredytowe, które utraciły wartość Bank uznaje te ekspozycje, dla których wystąpiły przesłanki utraty wartości wynikające z jednego lub więcej zdarzeń, mających miejsce po początkowym ujęciu ekspozycji w księgach Banku i zdarzenie powodujące stratę ma wpływ na oczekiwane przepływy pieniężne wynikające z tej ekspozycji, których wiarygodne oszacowanie jest możliwe.

Za przesłanki utraty wartości Bank uznaje w szczególności:

- 1) opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek przekraczające 90 dni, z wyłączeniem ekspozycji kredytowych banków, dla których przyjmuje się opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek przekraczające 7 dni,
- 2) pogorszenie się w okresie kredytowania sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika, wyrażające się zaklasyfikowaniem do klasy ratingowej 14 i gorszej, wskazującej na zagrożenie dla spłaty zadłużenia,
- 3) przyznanie klientowi przez Bank, ze względów ekonomicznych lub prawnych wynikających z trudności ekonomiczno-finansowych klienta udogodnienia w warunkach finansowania (zawarcie umowy restrukturyzacji),
- 4) pogorszenie wskaźników finansowych dotyczących między innymi: płynności klienta oraz możliwości obsługi zadłużenia,
- 5) ogłoszenie upadłości, wysokie prawdopodobieństwo upadłości lub innej reorganizacji wpływające na pogorszenie się sytuacji finansowej i wypłacalności dłużnika,
- 6) wystąpienie innych zdarzeń, będących równoważnymi z wejściem klienta w stan niewypłacalności, skutkującymi niemożliwością terminowej spłaty zadłużenia.

W przypadku ekspozycji kredytowych związanych z finansowaniem projektów elektrowni wiatrowych, w uzupełnieniu do wymienionych wyżej, za przesłankę utraty wartości uznaje się fakt występowania deficytu środków pieniężnych w trakcie okresu kredytowania oraz ujemnej wyceny przedsięwzięcia dla scenariusza potencjalnej restrukturyzacji zadłużenia w modelowanej przez Bank perspektywie do końca okresu finansowania.

Pomiar utraty wartości ekspozycji kredytowych metodą indywidualną oparty jest na wyliczeniu bieżącej wartości oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych z zastosowaniem pierwotnej efektywnej stopy procentowej. W przypadku kredytów, dla których zostało ustanowione zabezpieczenie, bieżąca wartość oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych uwzględnia przepływy pieniężne, które mogą zostać uzyskane z egzekucji przedmiotu zabezpieczenia, pomniejszone o koszty egzekucji oraz sprzedaży przedmiotu. W przypadku ekspozycji kredytowych związanych z finansowaniem projektów elektrowni wiatrowych bieżąca wartość oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych szacowana jest w oparciu o opracowany model wyceny pozwalający na symulowanie indywidualnych przepływów pieniężnych prawdopodobnych do wygenerowania w ramach realizacji poszczególnych projektów przy zadanych, możliwych do modyfikacji parametrach wyceny. W wyniku obniżenia wartości bieżącej możliwych do realizacji przepływów pieniężnych, tworzony jest odpis z tytułu utraty wartości odpowiadający przewidywanej stracie kredytowej z tytułu niewywiązania się dłużnika ze zobowiązań wobec Banku.

Metodę indywidualną pomiaru utraty wartości stosuje się w odniesieniu do:

- 1) ekspozycji kredytowych indywidualnie istotnych:
 - a) spełniających przesłanki indywidualnej utraty wartości lub znajdujących się w okresie kwarantanny lub
 - b) dotyczących klienta, wobec którego Bank posiada inne ekspozycje kredytowe, dla których rozpoznano przesłankę indywidualnej utraty wartości (propagacja utraty wartości) lub
- 2) ekspozycji kredytowych indywidualnie nieistotnych, dla których jest identyfikowana przesłanka utraty wartości lub ekspozycje znajdują się w okresie kwarantanny, o ile na moment rozpoznania utraty wartości były znaczące indywidualnie oraz spełniały dodatkowe warunki określone przez Bank,
- 3) ekspozycji kredytowych nieistotnych, posiadających nietypowe charakterystyki ryzyka kredytowego.

Poziom odpisów z tytułu utraty wartości na należności uznane za indywidualnie nieistotne, dla których stwierdzono wystąpienie przesłanki utraty wartości dokonywany jest w oparciu o parametry pomiaru utraty wartości szacowane metodami statystycznymi na podstawie danych historycznych, dla wyodrębnionych portfeli, grupowanych dla celów łącznego pomiaru utraty wartości według podobnych charakterystyk ryzyka kredytowego. Historyczne trendy strat są oczyszczane ze zdarzeń jednorazowych.

Bank w wycenie grupowej stosuje podział na 8 homogenicznych portfeli ryzyka w ramach dwóch segmentów klientów (indywidualnego i instytucjonalnego):

- 1) klienci detaliczni kredyty hipoteczne (portfel dalej segmentowany ze względu na poziom LTV oraz walutę udzielenia kredytu),
- 2) klienci detaliczni pożyczki gotówkowe,
- 3) klienci detaliczni pożyczki hipoteczne,
- 4) klienci detaliczni ekspozycje kredytowe wobec mikroprzedsiębiorstw (z wyłączeniem pożyczek hipotecznych) z wyłączeniem mikroprzedsiębiorstw stosujących zasady rachunkowości określone Ustawą o rachunkowości (prowadzących pełną rachunkowość), klasyfikowanych jako klienci pionu detalicznego,
- 5) klienci detaliczni ekspozycje kredytowe wobec mikroprzedsiębiorstw stosujących zasady rachunkowości określone Ustawą o rachunkowości (prowadzących pełną rachunkowość), klasyfikowanych jako klienci pionu detalicznego,
- 6) klienci detaliczni pozostali,
- 7) klienci korporacyjni, w tym instytucje finansowe oraz fundusze ekologiczne,
- 8) klienci portfela finansów publicznych.

Odwrócenie straty, czyli ponowna klasyfikacja kredytu jako bez utraty wartości możliwa jest po wystąpieniu kryterium ustąpienia przesłanki oraz upływie określonego okresu kwarantanny, w którym przesłanka nie jest identyfikowana.

Dla ekspozycji, dla których nie zidentyfikowano przesłanki utraty wartości, Bank tworzy odpis z tytułu utraty wartości wyznaczany metodą grupową.

Na potrzeby oceny, czy od momentu początkowego ujęcia aktywa finansowego nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego, Bank porównuje poziom ryzyka niewywiązania ze zobowiązania w czasie oczekiwanego okresu udzielonego finansowania na dzień sprawozdawczy oraz na datę początkowego ujęcia. Bank uznaje, że dla danego aktywa został zidentyfikowany istotny wzrost ryzyka kredytowego, jeśli zostanie spełnione kryterium ilościowe lub jakościowe lub jeśli przeterminowanie przekroczy 30 dni, wystąpienie danego kryterium jest weryfikowane na poziomie ekspozycji.

Kryteria ilościowe

Miarę, na podstawie której dokonywana jest klasyfikacja do Koszyka 2 w przypadku ekspozycji klientów detalicznych, Bank wyznacza jako różnicę:

- 1) bieżącej oceny ryzyka kredytowego określonej jako dożywotnie PD w horyzoncie od daty sprawozdawczej do daty zapadalności wyznaczone na podstawie charakterystyk obowiązujących na datę sprawozdawczą,
- 2) pierwotnej oceny ryzyka kredytowego określonej jako dożywotnie PD w okresie od daty sprawozdawczej do daty zapadalności wyznaczone na podstawie charakterystyk obowiązujących na datę początkowego ujęcia.

Ocena istotnego pogorszenia ryzyka kredytowego przeprowadzana jest przez porównanie obserwowanej wartości relatywnej zmiany w ocenie ryzyka z wartością teoretyczną, która stanowi próg, powyżej którego Bank uznaje, iż nastąpiło istotne pogorszenie ryzyka kredytowego.

Próg alokacji na poziomie pojedynczej ekspozycji wyznaczany jest poprzez model statystyczny w oparciu m.in. o informacje na temat oceny ryzyka kredytowego na datę początkowego ujęcia oraz czas od daty początkowego ujęcia ekspozycji.

Klasyfikacja do Koszyka 2 w przypadku ekspozycji klientów instytucjonalnych, następuje w sytuacji pogorszenia się w okresie kredytowania sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika, wyrażającego się zaklasyfikowaniem do klasy ratingowej 12 lub 13 lub reklasyfikacji do ratingu 9-11 w przypadku, gdy rating wyznaczony na moment początkowego ujęcia był niższy niż 6.

Kryteria jakościowe

Klasyfikacji do koszyka 2 Bank dokonuje w następujących przypadkach:

- 1) występuje opóźnienie w spłacie (powyżej określonego progu materialności) powyżej 30 dni na datę sprawozdawczą lub co najmniej raz w ciągu trzech ostatnich dat raportowych,
- 2) ekspozycja kredytowa restrukturyzowana, dla której ustąpiła przesłanka utraty wartości oraz upłynął okres kwarantanny, w którym przesłanka ta nie była identyfikowana,
- 3) wystąpienia statusu forborne.

Poza w/w kryteriami, Bank określił inne specyficzne kryteria jakościowe np.: specyficzne dla klientów danego segmentu, identyfikowane w ramach monitorowania klientów instytucjonalnych (ekspozycje o podwyższonym ryzyku „watch lista”) lub identyfikowane w wyniku wieloczynnikowej i całościowej analizy ryzyka kredytowego.

Zgodnie z paragrafem 5.5.10 Standardu MSSF 9, Bank wyodrębnia ekspozycje o niskim ryzyku kredytowym. Ekspozycja kredytowa wiąże się z niskim ryzykiem niewykonania zobowiązania, w przypadku, gdy pożyczkobiorca ma wysoką krótkoterminową zdolność spełniania swych obowiązków w zakresie wynikającym z umowy, a niekorzystne zmiany warunków gospodarczych i biznesowych w dłuższej perspektywie mogą – lecz niekoniecznie muszą – ograniczyć zdolność pożyczkobiorcy do wypełniania jego obowiązków w zakresie wynikających z umowy przepływów pieniężnych.

Bank stosuje kryterium niskiego ryzyka (Low Credit Risk) dla ekspozycji z portfela klientów finansów publicznych, które nie spełnią jakościowych czynników klasyfikacji do Koszyka 2 oraz dla których nie zidentyfikowano przesłanek utraty wartości.

Bank na potrzeby szacowania odpisów z tytułu utraty wartości (strat oczekiwanych) kontynuuje wykorzystywanie własnych oszacowań parametrów ryzyka bazujących na modelach wewnętrznych uwzględniających wymogi MSSF 9 (takie jak: oszacowanie parametrów w horyzoncie czasu życia ekspozycji czy uwzględnienie przyszłych warunków makroekonomicznych). Bank wypracował metodologię dla parametrów modeli oraz zbudował modele zgodne z MSSF 9. Oczekiwane straty kredytowe stanowią iloczyn indywidualnych dla każdej ekspozycji oszacowanych wartości parametrów PD, LGD i EAD oraz CCF, a finalna wartość strat oczekiwanych jest sumą strat oczekiwanych w poszczególnych okresach (w zależności od koszyka w horyzoncie 12 miesięcy lub pozostałego czasu życia) zdyskontowanych efektywną stopą procentową. Oszacowane parametry zgodnie z założeniami MSSF 9 podlegają korekcie z tytułu oczekiwań w zakresie sytuacji makroekonomicznej. Bank koryguje parametry ryzyka w celu uwzględnienia przyszłych informacji makroekonomicznych (takich jak: PKB, stopa bezrobocia, WIBOR, kursy walutowe, inflacja) dla portfeli, dla których zidentyfikował zależność. Wykorzystano scenariusze opracowywane wewnętrznie. Źródłem informacji o wartościach czynników makroekonomicznych są prognozy sporządzone przez analityków ekonomicznych Banku.

Wartość wyceny odpisów z tyt. utraty wartości (na oczekiwane straty kredytowe), rezerw na gwarancje finansowe i udzielone zobowiązania utworzonych w złotych oraz w walutach obcych (włączając różnice kursowe) jest odnoszona odpowiednio na koszty lub przychody Banku z tytułu odpisów i rezerw.

Metodyka i założenia przyjęte przez Bank do szacowania utraty wartości podlegają regularnej analizie w celu zmniejszenia rozbieżności pomiędzy stratami szacowanymi, a rzeczywistymi. W celu oceny adekwatności odpisów z tytułu utraty wartości, wyznaczonych zarówno w ramach analizy grupowej, jak i indywidualnej przeprowadzana jest weryfikacja historyczna (backtesting), której wyniki są brane pod uwagę przy określeniu działań wpływających na poprawę jakości procesu.

6.1.2. Należności od innych banków

Poniżej zaprezentowano wartości brutto należności od innych banków w podziale na grupy ratingowe nadane przez Moody's, Fitch oraz Standard & Poor's (S&P):

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Moody's		
A1	27 879	34 494
A2	20 105	7 110
A3	1 150	144 698
Aa1	18 565	-
Aa2	496	65 957
Aa3	48 567	689
Baa1	27 785	3 209
Baa3	43	413
Fitch		
A-	4 200	72 868
BBB+	245	-
BBB-	-	865
S&P		
A	9 149	10 700
bez ratingu		
	12 310	15 075
Razem	170 494	356 078

Rating wewnętrzny	Odpowiadająca klasa wg Moody's	31-12-2018	Odpowiadająca klasa wg Moody's	31-12-2017
D	Ba1, Ba2		Ba1, Ba2	15 075
G	B3	12 310		
Razem		12 310		15 075

6.1.3. Należności od klientów

Wyszczególnienie	31-12-2018
Należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	
Należności od klientów bez przesłanki utraty wartości, w tym:	10 356 797
- ekspozycje, dla których od momentu początkowego ujęcia nie nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego (Koszyk 1)	8 327 329
- ekspozycje, dla których od momentu początkowego ujęcia nastąpił istotny wzrost ryzyka (Koszyk 2) w tym:	2 029 468
- farmy wiatrowe	1 041 435
Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości (Koszyk 3), ale niewykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne, w tym:	796 506
- farmy wiatrowe	627 534
Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości (Koszyk 3), w tym:	1 631 846
- farmy wiatrowe	124 874
Razem należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu (brutto)	12 785 149
Odpisy z tytułu utraty wartości na:	
należności od klientów (Koszyk 1)	-59 897
należności od klientów (Koszyk 2), w tym:	-107 698
- farmy wiatrowe	-36 867
należności od klientów (Koszyk 3) niewykazujące utraty wartości, w tym:	-24 183
- farmy wiatrowe	-22 215
należności od klientów (Koszyk 3) wykazujące utratę wartości, w tym:	-848 170
- farmy wiatrowe	-31 876
Razem odpisy z tytułu utraty wartości	-1 039 948
Razem należności od klientów - wyceniane wg zamortyzowanego kosztu (netto)	11 745 201
Należności od klientów wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	
Wartość godziwa, w tym:	104 653
- farmy wiatrowe	53 083
Razem należności od klientów wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	104 653
Złożone depozyty zabezpieczające	5 023
Pozostałe należności	10
Razem należności od klientów	11 854 887

Wyszczególnienie	31-12-2017
Należności od klientów bez przesłanki utraty wartości, w tym:	10 222 426
Należności od klientów, które nie są zaległe	10 059 912
Należności od klientów, które są zaległe	162 515
Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości, ale niewykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne, w tym:	1 231 326
- farmy wiatrowe	1 056 694
Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości, w tym:	1 560 424
- farmy wiatrowe	398 363
Razem należności od klientów brutto	13 014 176
Odpisy z tytułu utraty wartości, w tym:	-627 789
- farmy wiatrowe	-121 597
Złożone depozyty zabezpieczające	7 062
Pozostałe należności	9
Razem należności od klientów netto	12 393 458

Klasyfikacja należności od klientów wg metody wyceny w podziale na segmenty:

31-12-2018	Klient instytucjonalny	Klient indywidualny	Klient indywidualny - kredyty mieszkaniowe	Klient indywidualny - pozostałe kredyty	Razem
Należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu					
Należności od klientów bez przesłanki utraty wartości, w tym:	6 764 050	3 592 747	2 993 105	599 642	10 356 797
- ekspozycje, dla których od momentu początkowego ujęcia nie nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego (Koszyk 1)	4 895 907	3 431 422	2 861 987	569 435	8 327 329
- ekspozycje, dla których od momentu początkowego ujęcia nastąpił istotny wzrost ryzyka (Koszyk 2), w tym:	1 868 143	161 325	131 118	30 207	2 029 468
- farmy wiatrowe	1 041 435	-	-	-	1 041 435
Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości (Koszyk 3), ale niewykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne, w tym:	793 928	2 578	1 756	822	796 506
- farmy wiatrowe	627 534	-	-	-	627 534
Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości (Koszyk 3), w tym:	1 281 960	349 886	210 919	138 967	1 631 846
- oceniane indywidualnie	1 202 614	90 124	72 419	17 705	1 292 738
- farmy wiatrowe	124 874	-	-	-	124 874
Razem należności od klientów brutto	8 839 938	3 945 211	3 205 780	739 431	12 785 149
Odpisy z tytułu utraty wartości na:					
należności od klientów (Koszyk 1)	-48 569	-11 328	-4 420	-6 908	-59 897
należności od klientów (Koszyk 2), w tym:	-100 633	-7 065	-4 026	-3 039	-107 698
- farmy wiatrowe	-36 867	-	-	-	-36 867
należności od klientów (Koszyk 3) niewykazujące utraty wartości, w tym:	-24 178	-5	-3	-2	-24 183
- farmy wiatrowe	-22 215	-	-	-	-22 215
należności od klientów (Koszyk 3) wykazujące utratę wartości, w tym:	-626 811	-221 359	-126 550	-94 809	-848 170
- oceniane indywidualnie	-569 833	-44 436	-37 190	-7 246	-614 269
- farmy wiatrowe	-31 876	-	-	-	-31 876
Razem odpisy z tytułu utraty wartości	-800 191	-239 757	-134 999	-104 758	-1 039 948
Razem wartość netto	8 039 747	3 705 454	3 070 781	634 673	11 745 201
Należności od klientów wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy					
Wartość godziwa, w tym:	101 552	3 101	904	2 197	104 653
- farmy wiatrowe	53 083	-	-	-	53 083
Razem wartość netto	101 552	3 101	904	2 197	104 653
Złożone depozyty zabezpieczające	5 023	-	-	-	5 023
Pozostałe należności netto	-	-	-	-	10
Razem należności od klientów netto	8 146 322	3 708 555	3 071 685	636 870	11 854 887

31-12-2017	Klient instytucjonalny	Klient indywidualny	Klient indywidualny - kredyty mieszkaniowe	Klient indywidualny - pozostałe kredyty	Razem
Należności od klientów bez przesłanki utraty wartości	6 408 255	3 814 171	3 130 229	683 943	10 222 426
Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości, ale niewykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne					
- farmy wiatrowe	1 226 142	5 184	4 303	881	1 231 326
Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości, w tym:					
- oceniane indywidualnie	1 056 694	-	-	-	1 056 694
- farmy wiatrowe	1 267 658	292 766	179 398	113 368	1 560 424
Odpisy z tytułu utraty wartości na należności od klientów nie wykazujące utraty wartości (IBNR), w tym:					
- oceniane indywidualnie	1 228 593	135 252	108 197	27 055	1 363 845
- farmy wiatrowe	398 363	-	-	-	398 363
Odpisy z tytułu utraty wartości na należności od klientów wykazujące utratę wartości, w tym:					
- oceniane indywidualnie	-49 201	-13 062	-5 541	-7 522	-62 263
- farmy wiatrowe	-23 216	-	-	-	-23 216
Odpisy z tytułu utraty wartości na należności od klientów wykazujące utratę wartości, w tym:					
- oceniane indywidualnie	-425 179	-140 347	-76 254	-64 093	-565 526
- farmy wiatrowe	-400 912	-60 263	-47 305	-12 957	-461 175
- farmy wiatrowe	-98 381	-	-	-	-98 381
Razem wartość netto	8 427 675	3 958 712	3 232 135	726 577	12 386 387
Złożone depozyty zabezpieczające					7 062
Pozostałe należności netto					9
Razem należności od klientów netto					12 393 458

Należności od klientów wycenianie wg zamortyzowanego kosztu (wartość brutto), które nie są zaległe i w przypadku których nie nastąpiła utrata wartości

Dla należności wycenianych wg zamortyzowanego kosztu, dla których nie zanotowano żadnych opóźnień w spłacie (nawet 1 dnia) nie rozpoznaje się utraty wartości pod warunkiem, że nie wystąpiły inne przesłanki utraty wartości. Są to należności klientów o dobrej sytuacji ekonomiczno-finansowej, o regularnych spłatach, dla których nie występowały przesłanki utraty wartości, a odpisy tworzone na poniesione, lecz niezidentyfikowane straty.

Ogólna charakterystyka klas ratingowych przedstawia się następująco:

Rating 1	Najwyższa jakość kredytowa
Rating 2	Bardzo wysoka jakość kredytowa
Rating 3	Wysoka jakość kredytowa
Ratingi 4-5	Bardzo dobra jakość kredytowa
Ratingi 6-7	Dobra jakość kredytowa
Ratingi 8-9	Zadowolająca jakość kredytowa
Ratingi 10-11	Przeciętna i słaba jakość kredytowa
Ratingi 12-13	Bardzo słaba jakość kredytowa
Ratingi 14-16	Brak zdolności kredytowej (jakość kredytowa nie występuje)

Poniżej zaprezentowano kwoty brutto należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu, które nie były przeterminowane i dla których nie rozpoznano utraty wartości w podziale na klasy klientów:

Wyszczególnienie	Rating*\	31-12-2018	31-12-2017
Należności od klientów instytucjonalnych	(1-3)	4 123	40 952
	(4-5)	304 114	432 165
	(6-7)	1 207 760	1 233 153
	(8-9)	1 763 441	1 775 498
	(10-11)	2 420 359	1 809 145
	(12-13)	905 780	1 002 361
	(14-16)	-	10 623
	bez ratingu	113 727	97 501
Razem należności od klientów instytucjonalnych		6 719 304	6 401 398
Należności od klientów indywidualnych	bez ratingu	3 462 027	3 658 513
Razem należności od klientów indywidualnych		3 462 027	3 658 513
Razem		10 181 331	10 059 911

Klasy ratingowe są prezentowane według stanu na datę sprawozdawczą.

*\ Oceny są zgodne z wewnętrzną klasyfikacją Banku, gdzie „1” oznacza najlepszą, a „16” najgorszą klasyfikację.

Należności od klientów wycenianie wg zamortyzowanego kosztu (wartości brutto), które są zaległe na dzień sprawozdawczy, lecz w przypadku których nie nastąpiła utrata wartości w podziale na klasy klientów i dni opóźnienia w spłacie wraz z ogólną charakterystyką

Jako zaangażowanie przeterminowane przyjmuje się sumę zaangażowania wobec klienta, dla którego przynajmniej jedna z należności Banku jest przeterminowana o jeden lub więcej dni. Dla należności od klientów przeterminowanych krócej niż 90 dni nie rozpoznaje się utraty wartości, chyba że inne dostępne informacje świadczą o jej wystąpieniu.

Poniżej zaprezentowano kwoty brutto należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu, które były przeterminowane, lecz dla których nie rozpoznano utraty wartości w podziale na klasy klientów:

31-12-2018 Opóźnienia w spłacie	Klient instytucjonalny	Klient indywidualny	Razem
od 1 do 30 dni	25 427	100 838	126 265
od 31 do 60 dni	14 912	24 094	39 006
od 61 do 90 dni	4 407	5 788	10 195
pow. 90 dni	-	-	-
Razem	44 746	130 720	175 466

31-12-2017 Opóźnienia w spłacie	Klient instytucjonalny	Klient indywidualny	Razem
od 1 do 30 dni	3 146	116 999	120 145
od 31 do 60 dni	2 378	27 592	29 970
od 61 do 90 dni	1 333	11 067	12 400
pow. 90 dni	-	-	-
Razem	6 857	155 658	162 515

Należności od klientów wycenianie wg zamortyzowanego kosztu (wartości brutto), w przypadku których wykazano utratę wartości w podziale na klasy klientów wraz z ogólną charakterystyką

Poniżej przedstawiono wycenianie wg zamortyzowanego kosztu należności od klientów, w przypadku których wykazano utratę wartości w podziale na segmenty:

Wyszczególnienie	31-12-2018
Należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	
Należności od klientów instytucjonalnych	1 281 960
Należności od klientów indywidualnych	349 886
Razem	1 631 846

Wyszczególnienie	31-12-2017
Należności od klientów instytucjonalnych	1 267 658
Należności od klientów indywidualnych	292 766
Razem	1 560 424

Podział portfela należności od klientów Banku (wartość brutto) wg ratingów/scoringu, w podziale na segmenty klientów

Wyszczególnienie	Rating* \	31-12-2018	31-12-2017
Należności od klientów instytucjonalnych	(1-3)	4 123	40 952
	(4-5)	351 254	433 753
	(6-7)	1 219 834	1 261 622
	(8-9)	2 014 740	1 831 151
	(10-11)	2 926 002	2 333 869
	(12-13)	1 396 768	1 959 502
	(14-16)	860 803	904 418
	bez ratingu	167 966	136 789
Razem należności od klientów instytucjonalnych		8 941 490	8 902 056
Należności od klientów indywidualnych	bez ratingu	3 948 312	4 112 121
Razem należności od klientów indywidualnych		3 948 312	4 112 121
Razem		12 889 802	13 014 177

Klasy ratingowe są prezentowane według stanu na datę sprawozdawczą.

*\ Oceny są zgodne z wewnętrzną klasyfikacją Banku, gdzie „1” oznacza najlepszą a „16” najgorszą klasyfikację.

Opis ustanowionych zabezpieczeń należności od klientów

Bank przyjmował na zabezpieczenie wierzytelności zabezpieczenia rzeczowe i osobiste. Zasady ustanawiania zabezpieczeń transakcji zakładają zabezpieczenie adekwatne do poziomu ryzyka generowanego przez tę transakcję.

Bank preferował zabezpieczenia kredytów:

- 1) które umożliwiały zmniejszenie tworzonych odpisów aktualizacyjnych,
- 2) łatwo zbywalne, dające możliwość osiągnięcia ceny pokrywającej wierzytelność Banku.

Przy wyborze formy zabezpieczenia Bank dokonuje weryfikacji podstawowych kryteriów decydujących o jego skuteczności, w tym:

- 1) zbywalności zabezpieczenia, tj. możliwości zbycia przedmiotu zabezpieczenia bez istotnego obniżenia jego ceny w czasie, które nie naraża Banku na zmianę wartości zabezpieczenia ze względu na właściwą danemu przedmiotowi fluktuację cen,
- 2) wartości możliwej do uzyskania podczas ewentualnego postępowania windykacyjnego, z uwzględnieniem ograniczeń prawnych, ekonomicznych oraz innych mogących wpływać na rzeczywistą możliwość zaspokojenia się Banku z przedmiotu zabezpieczenia,
- 3) dostępu i możliwości kontroli przedmiotu zabezpieczenia w okresie trwania ekspozycji.

Zasadą stosowaną w Banku było ustanowienie prawnego zabezpieczenia, o ile było ono wymagane przed uruchomieniem środków z udzielanego kredytu.

Bank korygował wartość zabezpieczenia stosując wskaźniki korekty ustalone indywidualnie dla poszczególnych rodzajów/przedmiotów zabezpieczenia. Wartość zabezpieczenia co do zasady podlegała monitorowaniu w całym okresie kredytowania.

W przypadku ekspozycji zabezpieczonych hipotecznie Bank stosował zalecenia Rekomendacji S w sprawie maksymalnych poziomów LTV i wymaganego wkładu własnego kredytów.

W procesie monitorowania wartości nieruchomości Bank stosował między innymi, portfelową aktualizację wartości przy wykorzystaniu metod statystycznych.

W przypadku zabezpieczenia na nieruchomości, podstawą do określenia wartości przyjmowanego zabezpieczenia była wycena sporządzona przez osobę posiadającą niezbędne kwalifikacje i doświadczenie w zakresie oceny wartości nieruchomości. Bank weryfikował wartość z wyceny wykorzystując dane, między innymi z Systemu Analiz i Monitorowania Rynku Obrotu Nieruchomościami (AMRON) i Bazy Cenatorium.

Przejęte zabezpieczenia

Bank klasyfikuje przejęte zabezpieczenia jako aktywa przejęte za długi i wycenia zgodnie z przyjętymi zasadami rachunkowości opisanymi w nocie 3.17 niniejszego sprawozdania finansowego.

Przed przejęciem majątkowych zabezpieczeń wierzytelności Banku, obowiązującą zasadą jest posiadanie koncepcji zagospodarowania przejmowanych zabezpieczeń. Dokument określający koncepcję zagospodarowania zawiera wszelkie niezbędne informacje, istotne do podjęcia decyzji o przejęciu przedmiotu zabezpieczenia na własność Banku, a w szczególności:

- 1) przewidywane do poniesienia koszty związane z ewentualnym dozorem, przechowywaniem, ubezpieczeniem, podatkami itp.
- 2) informacje dotyczące potencjalnego nabywcy, wynegocjowanej ceny oraz warunków płatności, w przypadku planowanej sprzedaży przedmiotu zabezpieczenia,
- 3) opłacalność transakcji.

Majątkowe zabezpieczenia wierzytelności, które były przejmowane przez Bank, w większości posiadały już nabywców i transakcja sprzedaży była dla Banku opłacalna. W takich przypadkach zadłużenie kredytowe było obniżane o uzyskaną cenę zbycia, a nie o wartość wynikającą z wyceny rzeczoznawcy (zazwyczaj cena uzyskana z transakcji sprzedaży jest niższa od wartości ustalonej przez rzeczoznawcę w wycenie).

Jedną ze stosowanych form odzyskiwania wierzytelności jest ich sprzedaż. Wysokość ceny sprzedaży wierzytelności jest zależna między innymi od majątkowych zabezpieczeń rzeczowych wierzytelności. W tych przypadkach, kiedy zbycie wierzytelności zabezpieczonej majątkiem rzeczowym jest dla Banku bardziej opłacalne niż przejmowanie majątku na aktywa do zbycia, a następnie jego sprzedaż, zawierane są transakcje sprzedaży wierzytelności wraz z rzeczowym majątkiem zabezpieczającym wierzytelność.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku oraz na dzień 31 grudnia 2017 roku Bank nie posiadał aktywów z tytułu przejętych zabezpieczeń.

Zaangażowanie Banku w farmy wiatrowe

Łączna kwota zaangażowania Banku w finansowanie farm wiatrowych wg stanu na dzień 31 grudnia 2018 roku wynosi 1 846,9 mln zł.

W 2018 roku Bank nie udzielał nowego finansowania w segmencie farm wiatrowych.

Ryzyka istotne z punktu widzenia Banku w zakresie finansowania OZE

Zidentyfikowane przez Bank ryzyka, opisane szczegółowo poniżej, zostały zaalokowane do stosowanego przez Bank modelu wyceny ekspozycji farm, poprzez poziom prognozowanych cen energii i zielonych certyfikatów oraz ostrożne podejście do wysokości podatku od nieruchomości.

Bank ocenia ryzyko projektów z branży elektrowni wiatrowych przyjmując jako przesłanki utraty wartości zaistnienie potencjalnego deficytu środków pieniężnych oraz ujemnej wyceny przedsiębiorstwa dla scenariusza potencjalnej restrukturyzacji zadłużenia w modelowanej przez Bank perspektywie długoterminowej. Wycena ww. projektów przeprowadzana jest w oparciu o przyjęty model, pozwalający na symulowanie indywidualnych przepływów pieniężnych dla poszczególnych projektów przy zadanych, możliwych do modyfikacji (zmiennych i cyklicznie aktualizowanych) parametrach wyceny, do których należą:

- 1) wysokość naliczanego podatku od nieruchomości,
- 2) produktywność poszczególnych projektów ustalana indywidualnie dla danego projektu w oparciu o analizę wietrzności wynikającą z raportów wietrzności (P90/P75) oraz faktyczną uzyskaną w okresie działania elektrowni wiatrowej,
- 3) ścieżki cenowe dla cen energii elektrycznej i cen zielonych certyfikatów przyjęte przez Bank w oparciu o analizę wewnętrzną Banku oraz na podstawie raportów firm zewnętrznych, z którymi Bank współpracuje od 2016 roku (niezależnych ekspertów), przyjęty scenariusz cenowy zakłada:
 - a) wzrost cen energii w roku 2019 w stosunku do roku 2018 będący wyrazem wzrostu kosztów emisji dwutlenku węgla oraz rosnących kosztów wytworzenia energii,
 - b) nieznaczne obniżenie trendu wzrostowego w 2020 roku w stosunku do poziomu cen w 2019 roku,
 - c) dalszy wzrost cen w perspektywie 2021-2024 o ok. 1,5-5% średniorocznie,

- d) wyhamowania cen od roku 2025 - stały poziom cen roku 2025 przyjęty został w dalszej perspektywie modelu, co jest założeniem ostrożnościowym w stosunku do pozyskanych raportów firm zewnętrznych,
- e) stały poziom cen zielonych certyfikatów poniżej aktualnej wartości rynkowej,
- 4) średni ważony koszt kapitału (WACC) przyjęty dla scenariusza restrukturyzacyjnego na poziomie efektywnej stopy procentowej poszczególniej ekspozycji i dla scenariusza windykacyjnego na poziomie 10,9%,
- 5) scenariusze wyceny określające indywidualnie dla każdego z projektów prawdopodobieństwo wystąpienia regularnej obsługi, restrukturyzacji i windykacji.

Ryzyko spadku ceny zielonych certyfikatów

W ramach analizy zdolności kredytowej spółek wiatrowych przeprowadzanej przed udzieleniem kredytów dokonywana była ocena wrażliwości poszczególnych projektów na zmiany parametrów przychodowo-kosztowych, w szczególności spadek cen zielonych certyfikatów przy jednoczesnym przyjęciu konserwatywnego scenariusza w zakresie produktywności projektów (P90). W celu zabezpieczenia sezonowego spadku przychodów, standardem w finansowanych projektach było ustanowienie rezerwy w formie Rachunku Rezerwy Obsługi Długu (RROD), na którym gromadzone są środki w wysokości krotności miesięcznej raty kapitałowo – odsetkowej. Stosowne zapisy umowne obligują klientów do ich uzupełniania w przypadku skorzystania z rezerwy na spłatę zadłużenia.

W 2018 roku obserwowany był pozytywny trend rosnących notowań cen zielonych certyfikatów. Niemniej jednak stosując zasady ostrożnej wyceny, przy szacowaniu przyszłych przepływów pieniężnych Bank przyjmował cenę zielonych certyfikatów w okresie prognozowanym poniżej aktualnej wartości rynkowej, w oparciu o prognozy renomowanych doradców zewnętrznych.

Ryzyko wynikające ze zmiany podstawy naliczania podatku od nieruchomości

W dniu 29 czerwca 2018 roku opublikowana została Ustawa o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw. Nowela Ustawy o OZE wprowadziła zmianę definicji elektrowni wiatrowej, zgodnie z którą, począwszy od dnia 01 stycznia 2018 roku, budowlę w rozumieniu prawa budowlanego stanowi jedynie część budowlana elektrowni wiatrowej (fundament, wieża). Powyższa modyfikacja umożliwiła przywrócenie wcześniejszych, korzystniejszych dla inwestorów wiatrowych przepisów dotyczących zasad opodatkowania elektrowni wiatrowych podatkiem od nieruchomości, obowiązujących przed 01 stycznia 2017 roku.

Nowelizacja Ustawy o OZE nie wyeliminowała natomiast wątpliwości odnośnie prawidłowości zasad naliczania podatku od nieruchomości za 2017 rok. Ostatecznie kwestia ta będzie rozstrzygana przez Naczelny Sąd Administracyjny w ramach rozpoznawania indywidualnych skarg kasacyjnych wniesionych przez podatników. Tym samym, niewykluczona jest materializacja ryzyka uznania przez NSA, że w stanie prawnym obowiązującym w 2017 roku, podstawę opodatkowania stanowiła część budowlana wraz z urządzeniami technicznymi elektrowni wiatrowej. Takie stanowisko NSA oznaczałoby ryzyko konieczności dokonania przez część klientów, korekt złożonych deklaracji podatkowych za 2017 rok i zapłaty zaległego podatku wraz z odsetkami.

W obliczu powyższego, w okresie do 31 grudnia 2018 roku Bank realizował podejście ostrożnościowe do kwestii opodatkowania podatkiem od nieruchomości w modelu wyceny farm wiatrowych dla wybranych projektów.

Ryzyko sporu prawnego klientów Banku z Energa – Obrót S.A.

W dniu 11 września 2017 roku Energa S.A. opublikowała raport bieżący nr 37/2017, w którym poinformowała o zamiarze wszczęcia postępowań sądowych, w przedmiocie ustalenia nieistnienia stosunków prawnych, powstałych wskutek zawarcia przez spółkę zależną - Energa Obrót S.A. z wytwórcami energii elektrycznej z OZE dwudziestu dwóch ramowych umów na odbiór praw majątkowych wynikających ze świadectw pochodzenia energii z OZE („zielonych certyfikatów”), ze względu na ukształtowanie ich treści w sposób sprzeczny z ustawą prawo zamówień publicznych („umowy CPA”). W następstwie powyższego, Zarząd Energa Obrót S.A. podjął decyzję o zaprzestaniu realizacji umów CPA i skierowaniu powództw do właściwych sądów o stwierdzenie bezwzględnej nieważności zawartych umów przeciwko kontrahentom oraz bankom – cesjonariuszom, ze względu na

zawarte umowy cesji wierzytelności z umów CPA (jedno z zabezpieczeń udzielonych kredytów na realizację projektów budowy elektrowni wiatrowych).

Działania Energa - Obrót S.A. podjęte we wrześniu 2017 roku dotyczyły 8 klientów kredytowanych przez Bank; w dwóch procesach z powództwa Energa Obrót S.A. BOŚ S.A. oraz Klienci występowali jako strona pozwana, jednakże po zawarciu pomiędzy Bankiem i klientami umów cesji zwrotnych z umów CPA i wobec tego utratą interesu prawnego, Energa wycofała pozwy wobec Banku.

Aktualnie BOŚ S.A. nie występuje bezpośrednio w charakterze współpozwanego w żadnym z toczących się sporów sądowych. W związku z powyższym Bank nie przewiduje, aby mogły ciążyć na nim dodatkowe koszty wynikające ze sporów prowadzonych przez klientów.

Według stanu na 31 grudnia 2018 roku 6 klientów pozostaje w sporach sądowych, których łączne zaangażowanie wobec Banku wynosiło 129,5 mln zł, stanowiąc 7,0% całkowitego zaangażowania z tytułu ekspozycji z portfela farm wiatrowych. Bank prowadzi szczególny monitoring sytuacji ekonomiczno-finansowej wskazanych klientów oraz status toczących się postępowań sądowych; pozostaje również w bieżącym kontakcie z Udziałowcami i Sponsorami Projektów. Dotychczasowe rozstrzygnięcia w sprawach z powództwa Energa Obrót S.A. to trzy spory zakończone pozytywnie dla klientów Banku, tj. oddalenie powództwa Energi Obrót S.A., przy czym dwa - wyrokiem sądu powszechnego I instancji oraz jeden - wyrokiem Sądu Arbitrażowego.

Obsługa zobowiązań z tytułu udzielonych kredytów przez w/w klientów przebiega terminowo, pomimo występujących przejściowych problemów płynnościowych, związanych z częściowym zaniechaniem sprzedaży zielonych certyfikatów w okresie trwania procesów sądowych oraz koniecznością ponoszenia kosztów obsługi prawnej prowadzonych sporów. Mitygantem potencjalnego ryzyka braku generowania wystarczających strumieni pieniężnych na pokrycie rat kapitałowo-odsetkowych może być wykorzystanie środków zgromadzonych na rachunkach rezerwowych projektów, ustanawianych przez Bank jako standardowe zabezpieczenie finansowania udzielanego w formule *project finance*. W zależności od indywidualnej strategii prowadzenia sporu przez Sponsorów, determinującej sytuację klienta i poziom generowanej gotówki, możliwe jest również uzgodnienie z klientem czasowego dostosowania warunków finansowania do bieżących przepływów generowanych przez projekt.

Ryzyko wynikające ze zniesienia obowiązku odkupu energii

Przepisy Ustawy z dnia 22 czerwca 2016 roku o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw, ograniczyły, począwszy od 01 stycznia 2018 roku, obowiązek zakupu przez sprzedawcę zobowiązanego energii wytworzonej w instalacji z OZE po cenie, ogłaszanej przez Urząd Regulacji Energetyki, wyłącznie do instalacji o mocy mniejszej niż 0,5 MW, które rozpoczęły działalność przed 01 lipca 2016 roku. Likwidacja obowiązku odkupu energii na podstawie długoterminowych umów ze sprzedawcą zobowiązanym spowodowała uzależnienie przychodów producentów OZE od warunków kontraktowych umów sprzedaży energii (PPA), które są zawierane z dotychczasowym podmiotem występującym w charakterze sprzedawcy zobowiązanego lub innymi spółkami obrotu. Ryzyko to zostało zaadresowane w modelu wyceny poszczególnych ekspozycji poprzez zaimplementowanie ścieżki cen energii czarnej prognozowanej przez Bank w perspektywie średnio- i długoterminowej, przyjętej na podstawie aktualnych raportów renomowanych firm zewnętrznych.

Istotnym elementem jest również fakt, że rynek otworzył się na zawieranie umów PPA gwarantujących ceny co najmniej w perspektywie roku. Ceny gwarantowane w umowach są wyższe od ostrożnościowo przyjętych przez Bank ścieżek cenowych.

Uwzględniając identyfikowane ryzyka związane z finansowaniem portfela farm wiatrowych, Bank podejmował działania mitygujące, prowadząc bieżący monitoring sytuacji finansowej klientów oraz zmian w otoczeniu prawno-regulacyjnym, mających wpływ na funkcjonowanie branży OZE, połączone z działaniami Banku, ukierunkowanymi na:

- 1) stymulowanie klientów w kierunku optymalizacji kosztów operacyjnych i kosztów finansowych ponoszonych przez spółki, w tym w szczególności kosztów serwisu i utrzymania oraz zarządzania projektami – większość klientów wynegocjowało zmianę warunków umowy O&M uzyskując znaczne oszczędności kosztowe,
- 2) uzyskiwanie dodatkowego wsparcia dla projektów od Udziałowców/Sponsorów poprzez dokapitalizowanie spółek w formie: dopłat do kapitału, udzielenia pożyczek podporządkowanych, spłacie kredytu, konwersji dotychczasowych pożyczek na kapitał, udzielenie dodatkowego

- poręczenia/gwarancji i/lub wydłużenie obowiązywania dotychczasowych poręczeń/gwarancji udzielonych przez Sponsorów – efektem powyższych działań jest m.in. zapewnienie możliwości uzupełniania środków na rachunkach rezerwy obsługi długu, wsparcie w terminowym regulowaniu zobowiązań handlowych, realizacja kowenantów umownych,
- 3) wprowadzenie dodatkowych postanowień do umów kredytowych obligujących klientów do konania przedpłaty długu z bieżących nadwyżek środków generowanych przez projekt (cash sweep),
 - 4) wprowadzenie obowiązku bieżącej sprzedaży praw majątkowych zakumulowanych jako zapasy, celem poprawy bieżącej płynności,
 - 5) wprowadzenie dodatkowych warunków ograniczających możliwość dokonywania dystrybucji środków do Sponsorów.

Rozpoznane na dzień bilansowy 31 grudnia 2018 roku odpisy z tytułu utraty wartości dla tego portfela przedstawia poniższa tabela:

Wyszczególnienie	31-12-2018
Należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	
Należności od klientów bez przesłanki utraty wartości, w tym:	
- ekspozycje, dla których od momentu początkowego ujęcia nastąpił istotny wzrost ryzyka (Koszyk 2)	1 041 435
Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości (Koszyk 3), ale niewykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne	627 534
Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości (Koszyk 3)	124 874
Razem należności od klientów brutto	1 793 843
Odpisy z tytułu utraty wartości na:	
należności od klientów (Koszyk 2)	-36 867
należności od klientów (Koszyk 3) niewykazujące utraty wartości	-22 215
należności od klientów (Koszyk 3) wykazujące utratę wartości	-31 876
Razem odpisy z tytułu utraty wartości	-90 958
Razem należności od klientów - wyceniane wg zamortyzowanego kosztu netto	1 702 885
Należności od klientów wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	
Wartość godziwa	53 083
Razem należności od klientów wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	53 083
Razem należności od klientów	1 755 968

Bank ocenia ryzyko projektów z branży elektrowni wiatrowych przyjmując jako przesłanki utraty wartości jednoczesne zaistnienie potencjalnego deficytu środków pieniężnych oraz ujemnej wyceny przedsiębiorstwa dla scenariusza potencjalnej restrukturyzacji zadłużenia w modelowanej przez Bank perspektywie długoterminowej. Wycena w/w projektów przeprowadzana jest w oparciu o przyjęty model, pozwalający na symulowanie indywidualnych przepływów pieniężnych dla poszczególnych projektów przy zadanych, możliwych do modyfikacji (zmiennych i cyklicznie aktualizowanych) parametrach wyceny.

Udział portfela farm wiatrowych w segmencie kredytów instytucjonalnych w wartości brutto w Banku na 31 grudnia 2018 roku wyniósł 20,7% co stanowi 14,3% portfela kredytów. Wartościowo portfel farm wiatrowych wyniósł wg stanu na 31 grudnia 2018 roku 1 846,9 mln zł.

Poziom pokrycia odpisami kredytów z utratą wartości według stanu na 31 grudnia 2018 roku w segmencie kredytów instytucjonalnych wynosi 48,9%, w tym dla portfela farm wiatrowych 25,5%.

6.1.4. Dłużne papiery wartościowe

Tabele poniżej prezentują papiery wartościowe w podziale na ratingi przyznane ich emitentom:

31-12-2018	Skarb Państwa	NBP	Banki	Finanse publiczne	Pozostałe instytucje finansowe	Razem
AAA	-	-	-	-	49 391	49 391
A	3 650 490	-	-	-	-	3 650 490
BBB+	-	-	-	10 248	-	10 248
BB	-	-	-	-	-	-
brak	-	1 439 760	-	241 376	-	1 681 136
Razem	3 650 490	1 439 760	-	251 624	49 391	5 391 265

31-12-2017	Skarb Państwa	NBP	Banki	Finanse publiczne	Pomocnicze instytucje finansowe	Razem
A	3 508 684	-	-	-	-	3 508 684
BBB+	-	-	-	20 475	-	20 475
BB	-	-	-	-	-	-
brak	-	1 599 551	-	292 865	59 784	1 952 200
Razem	3 508 684	1 599 551	-	313 340	59 784	5 481 359

W tabelach prezentowana jest ujednoliconą skalą ratingową zgodnie z poniższą tabelą. W przypadku, gdy emitent otrzymał rating od więcej niż jednej agencji, został zaprezentowany ten najwyższy.

Moody's	S&P	Fitch	Rating ujednolicony
Aaa	AAA	AAA	AAA
A2	A	A	A
A3	A-	A-	A-
Baa1	BBB+	BBB+	BBB+
Ba2	BB	BB	BB
Ba3	BB-	BB-	BB-

W przypadku obligacji komunalnych, dla których brak jest aktywnego rynku nadawane są ratingi wewnętrzne, wg kategorii:

- 5 bardzo dobra jakość kredytowa
- 6-7 dobra jakość kredytowa
- 8-9 zadowalająca jakość kredytowa
- 10 - przeciętna i słaba jakość kredytowa

Klasy ryzyka dla emitentów obligacji komunalnych obsługiwanych przez Bank Ochrony Środowiska S.A. nadawane są zgodnie z przyjętą w Banku metodyką oceny zdolności kredytowej jednostek samorządu terytorialnego:

Rating wewnętrzny	Finanse publiczne	
	31-12-2018	31-12-2017
5	12 327	9 526
6	4 975	17 819
7	69 642	92 723
8	159 995	183 801
9	-	9 471
10	4 685	-
Razem	251 624	313 340

6.1.5. Struktura koncentracji zaangażowania w segmenty branżowe i geograficzne wraz z oceną ryzyka związanego z tym zaangażowaniem

Oceniając udziały branż w portfelu kredytowym Banku ukształtowane na 31 grudnia 2018 roku można stwierdzić znaczący udział branży „Wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” – 15,2% oraz „Działalności związanej z obsługą rynku nieruchomości” – 10,1%.

Zaangażowanie w poszczególne branże:

Branża	31-12-2018	
	Obciążenie ryzykiem kredytowym	Udział % w sumie ogółem
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1 954 359	15,2%
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1 296 577	10,1%
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	1 126 393	8,7%
Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków	705 006	5,5%
Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi	646 715	5,0%
Zakwaterowanie	381 004	3,0%
Finansowa działalność usługowa, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalnych	256 602	2,0%
Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych	237 872	1,9%
Produkcja artykułów spożywczych	223 617	1,7%
Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	178 283	1,4%
Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych	130 674	1,0%
Produkcja podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych	125 789	1,0%
Pozostałe branże, w tym:	5 626 911	43,7%
- klienci indywidualni	3 948 312	30,6%
Ogółem należności od klientów brutto	12 889 802	100,0%
Odpisy z tytułu utraty wartości	-1 039 948	
Złożone depozyty zabezpieczające	5 023	
Pozostałe należności	10	
Razem należności od klientów netto	11 854 887	

Branża	31-12-2017	
	Obciążenie ryzykiem kredytowym	Udział % w sumie ogółem
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	2 115 107	16,3%
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	1 430 973	11,0%
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1 227 234	9,4%
Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków	633 452	4,9%
Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi	579 061	4,5%
Zakwaterowanie	288 175	2,2%
Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych	261 241	2,0%
Działalność firm centralnych (head offices); doradztwo związane z zarządzaniem	171 303	1,3%
Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	153 000	1,2%
Produkcja podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych	142 545	1,1%
Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych	126 200	1,0%
Pozostałe branże, w tym:	5 885 885	45,2%
- osoby prywatne	4 112 121	31,6%
Ogółem należności od klientów brutto	13 014 176	100,0%
Odpisy z tytułu utraty wartości	-627 789	
Złożone depozyty zabezpieczające	7 062	
Pozostałe należności	9	
Razem należności od klientów netto	12 393 458	

6.1.6. Struktura koncentracji zaangażowania w poszczególne podmioty, grupy kapitałowe

Zaangażowanie równe lub przekraczające 10% uznanego kapitału Banku w stosunku do jednego podmiotu wraz z podmiotami powiązаныmi kapitałowo lub organizacyjnie na dzień 31 grudnia 2018 roku wystąpiło w dwóch przypadkach i wynosiło łącznie 605 070 tys. zł, co stanowiło 25,2% uznanego kapitału Banku.

Poniżej przedstawiono zaangażowanie wobec największych podmiotów lub grup podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie:

L.p.	Zaangażowanie* \	31-12-2018
1		316 473
2		288 597
Razem		605 070

L.p.	Zaangażowanie* \	31-12-2017
1		345 598
2		305 719
3		270 642
4		242 498
5		221 346
Razem		1 385 803

*\ Na zaangażowanie danego podmiotu składają się ekspozycje kredytowe brutto, zobowiązania warunkowe tj. otwarte linie kredytowe i gwarancje, dłużne papiery wartościowe wyemitowane przez podmiot oraz zawarte transakcje walutowe typu FX Spot, FX Forward, FX Swap.

Dziesięciu klientów z największym zaangażowaniem:

L.p.	Kapitał + zobowiązania pozabilansowe	Kapitał	31-12-2018	
			Zobowiązania pozabilansowe* \	Udział w zaangażowaniu Banku ogółem
1	314 020	313 928	92	2,2%
2	284 826	284 826	-	2,0%
3	200 742	200 742	-	1,4%
4	197 871	197 871	-	1,4%
5	172 487	115 435	57 052	1,2%
6	150 000	150 000	-	1,0%
7	127 268	127 268	-	0,9%
8	118 669	66 823	51 846	0,8%
9	112 698	45 049	67 649	0,8%
10	103 112	103 112	-	0,7%

L.p.	Kapitał + zobowiązania pozabilansowe	Kapitał	31-12-2017	
			Zobowiązania pozabilansowe* \	Udział w zaangażowaniu Banku ogółem
1	338 918	338 826	92	2,3%
2	301 426	301 426	-	2,0%
3	226 776	226 776	-	1,5%
4	221 226	221 226	-	1,5%
5	214 356	134 411	79 945	1,4%
6	138 290	138 290	-	0,9%
7	111 106	111 106	-	0,7%
8	110 442	61 015	49 427	0,7%
9	110 073	110 050	23	0,7%
10	101 622	98 702	2 920	0,7%

*\ W zaangażowaniu pozabilansowym są uwzględniane: linie kredytowe, udzielone gwarancje i poręczenia, otwarte akredytywy importowe, akceptowane traty, potwierdzone akredytywy eksportowe i inne zobowiązania udzielone.

6.1.7. Maksymalna ekspozycja na ryzyko kredytowe

Poniżej zaprezentowano obciążenie ryzykiem kredytowym poszczególnych kategorii aktywów finansowych:

Wyszczególnienie	31-12-2018		
	Wartość bilansowa brutto	Odpisy z tyt. utraty wartości	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym
Należności od innych banków	173 258	-2 764	170 494
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	68 773	-	68 773
Pochodne instrumenty finansowe	68 773	-	68 773
Inwestycyjne papiery wartościowe	5 476 398	-105	5 476 293
- kapitałowe papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	85 027	-	85 027
- dłużne papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	4 015 998	-	4 015 998
- dłużne papiery wartościowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	1 375 373	-105	1 375 268
Należności od klientów	12 894 835	-1 039 948	11 854 887
Wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	12 785 149	-1 039 948	11 745 201
- od klientów instytucjonalnych	8 839 938	-800 191	8 039 747
- od klientów indywidualnych	3 945 211	-239 757	3 705 454
Wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	104 653	-	104 653
- od klientów instytucjonalnych	101 552	-	101 552
- od klientów indywidualnych	3 101	-	3 101
Pozostałe należności	5 033	-	5 033
Inne aktywa finansowe*\	20 906	-7 304	13 602

Wyszczególnienie	31-12-2017		
	Wartość bilansowa brutto	Odpisy z tyt. utraty wartości	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym
Należności od innych banków	356 078	-	356 078
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu przeznaczone do obrotu	156 927	-	156 927
Pochodne instrumenty finansowe	156 927	-	156 927
Inwestycyjne papiery wartościowe	5 540 264	-908	5 539 356
- kapitałowe papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	58 905	-908	57 997
- dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	4 075 095	-	4 075 095
- dłużne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności	1 406 264	-	1 406 264
Należności od klientów	13 021 247	-627 789	12 393 458
Wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	13 014 176	-627 789	12 386 387
- od klientów instytucjonalnych	8 902 055	-474 380	8 427 675
- od klientów indywidualnych	4 112 121	-153 409	3 958 712
Pozostałe należności	7 071	-	7 071
Inne aktywa finansowe*\	26 012	-6 794	19 218

*\ Na pozycję tą składają się głównie: odprowadzenie nadmiaru gotówki, należności z tytułu zawartych transakcji na instrumentach finansowych.

Obciążenie ryzykiem kredytowym poszczególnych pozycji zobowiązań warunkowych:

Wyszczególnienie	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym 31-12-2018	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym 31-12-2017
Warunkowe zobowiązania finansowe, w tym:	1 524 835	1 716 330
- otwarte linie kredytowe, w tym:	1 508 653	1 679 415
- odwołalne	1 253 371	1 417 508
- nieodwołalne	255 282	261 907
- otwarte akredytywy importowe	14 065	24 879
- promesy udzielenia kredytu, w tym:	2 117	12 036
- nieodwołalne	2 117	12 036
Gwarancje i poręczenia	332 883	256 878
Gwarantowanie emisji	-	13 035
Transakcje walutowe i stopy procentowej*\	5 770 645	6 840 217

*\ Na pozycje składają się:
w 2018 roku

Transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych w kwocie 821 807 tys. zł

Transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej (IRS) w kwocie 4 412 838 tys. zł

Transakcje wymiany stopy procentowej (IRS zabezpieczający) w kwocie 536 000 tys. zł

*\ Na pozycje składają się:
w 2017 roku

Transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych w kwocie 1 533 326 tys. zł

Transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej (IRS) w kwocie 4 770 891 tys. zł

Transakcje wymiany stopy procentowej (IRS zabezpieczający) w kwocie 536 000 tys. zł

Zgodnie z obowiązującymi w Banku procedurami zobowiązania warunkowe podlegają takiej samej formie zabezpieczania oraz monitorowania jak transakcje bilansowe.

Częstotliwość monitorowania klientów instytucjonalnych (korporacje) uzależniona jest przede wszystkim od wielkości zaangażowania kredytowego i kondycji ekonomiczno-finansowej klienta (ratingu klienta).

Monitoring klienta instytucjonalnego obejmuje weryfikację:

- 1) ratingu klienta (wraz z weryfikacją w wybranych bazach zewnętrznych),
- 2) ratingu grupy kapitałowej,
- 3) oceny transakcji (monitoring zabezpieczeń, warunków umowy (kovenantów) oraz inwestycji realizowanych z udziałem finansowania Banku).

Częstotliwość i zakres monitorowania klientów instytucjonalnych (mikroprzedsiębiorstwa, wspólnoty mieszkaniowe) uzależnione są od kwoty zaangażowania klienta.

Monitoring mikroprzedsiębiorstwa, wspólnoty mieszkaniowej obejmuje:

- 1) monitoring zdarzeń objętych monitoringiem,
- 2) monitoring sytuacji ekonomiczno-finansowej.

W przypadku mikroprzedsiębiorstw dodatkowo przeprowadzana jest weryfikacja klienta w wybranych bazach zewnętrznych.

6.1.8. Praktyki forbearance

Status forbearance otrzymują ekspozycje, dla których nastąpiła restrukturyzacja umowy kredytu, należności lub inwestycji wycenianej wg zamortyzowanego kosztu, jeżeli wynika ona:

- 1) z trudności finansowych dłużnika lub emitenta lub
- 2) brak zmiany warunków umowy doprowadziłby do zaprzestania obsługi zadłużenia, której Bank by nie przyznał, gdyby dłużnik nie był w trudnej sytuacji finansowej.

Za zmianę warunków, o których mowa wyżej, uznaje się w szczególności:

- 1) udzielenie karencji w spłacie kapitału i/lub należności ubocznych,
- 2) redukcję kapitału i/lub należności ubocznych,
- 3) wydłużenie okresu kredytowania,
- 4) obniżenie oprocentowania kredytu,
- 5) akceptację niewykonania postanowień umowy przy jednoczesnym braku realizacji przez kredytobiorcę prognoz finansowych,
- 6) zgodę Banku na spłatę zobowiązania poprzez realizację zabezpieczenia,
- 7) kapitalizację odsetek,
- 8) zmianę dłużnika, przejęcie długu lub przystąpienie do długu przez osoby trzecie.

Restrukturyzacja jest przesłanką utraty wartości.

W odniesieniu do ekspozycji indywidualnie istotnych zawarcie umowy forbearance, zmieniające warunki umowne z uwagi na trudności finansowe dłużnika, skutkuje koniecznością przeprowadzenia analizy pod kątem utworzenia odpisów aktualizujących wartość ekspozycji z tytułu utraty wartości.

W odniesieniu do ekspozycji indywidualnie nieistotnych zawarcie umowy forbearance, zmieniające warunki umowne z uwagi na trudności finansowe dłużnika, skutkuje każdorazowo utworzeniem odpisów aktualizujących wartość ekspozycji z tytułu utraty wartości.

Odwrócenie straty (reklasyfikacja do zdrowego portfela) jest możliwe po ustąpieniu przesłanki utraty wartości oraz upływie okresu 12-miesięcznej kwarantanny. Transakcje restrukturyzowane dla których ustąpiła przesłanka utraty wartości, upłynął okres kwarantanny, w którym przesłanka ta nie była identyfikowana oraz w odniesieniu do której nie rozpoznaje się utraty wartości klasyfikowane są do Koszyka 2. Dla takich ekspozycji straty oczekiwane są rozpoznawane w horyzoncie pozostałego czasu życia ekspozycji.

Zawarte umowy restrukturyzacyjne są na bieżąco monitorowane pod kątem wywiązania się ze zobowiązań zawartych w umowie.

Ekspozycja przestaje być klasyfikowana jako forborne (zdejmowany jest status forbearance), gdy zostały spełnione wszystkie niżej wymienione warunki:

- 1) umowę uznaje się za niezagrożoną, w tym w przypadku, gdy ekspozycja została przeklasyfikowana z kategorii umów zagrożonych po dokonaniu analizy sytuacji finansowej dłużnika, w wyniku której potwierdzono trwałą poprawę sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika,
- 2) upłynęły co najmniej 24 miesiące (okres próbny) od daty uznania ekspozycji za niezagrożoną, w których przez minimum połowę okresu próby dłużnik dokonywał regularnych spłat rat kapitałowych i odsetkowych i nie występowały opóźnienia przekraczające 30 dni,
- 3) na koniec okresu warunkowego żadna z ekspozycji wobec dłużnika nie jest opóźniona powyżej 30 dni.

Zasady rachunkowości w odniesieniu do aktywów finansowych podlegających praktykom forbearance nie różnią się od zasad stosowanych w stosunku do innych aktywów Banku. Bank wycenia kredyt i należności według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej. W sytuacji, gdy warunki pożyczki, należności lub inwestycji wycenianej wg zamortyzowanego kosztu są renegocjowane z powodu trudności finansowych dłużnika lub emitenta, ekspozycja taka jest wyceniana przy użyciu pierwotnej efektywnej stopy procentowej, wyznaczonej przed zmianą warunków.

Poniżej zaprezentowano obciążenie ryzykiem kredytowym poszczególnych transakcji forborne (gdzie zastosowano praktyki forbearance):

31-12-2018	Należności z utratą wartości			Należności bez utraty wartości		
	Wartości bilansowe brutto	Odpisy z tyt. utraty wartości	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym	Wartości bilansowe brutto	Odpisy z tyt. utraty wartości	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym
Należności od klientów, w tym:	714 234	-413 236	300 998	71 641	-1 894	69 747
- Należności od klientów indywidualnych, w tym:						
wyceniane indywidualnie*\	173 183	-109 445	63 738	35 493	-1 414	34 079
- Należności od klientów instytucjonalnych, w tym:						
wyceniane indywidualnie*\	58 369	-27 109	31 260	-	-	-
	541 051	-303 791	237 260	36 148	-480	35 668
	525 158	-291 508	233 650	-	-	-

31-12-2017	Należności z utratą wartości			Należności bez utraty wartości		
	Wartości bilansowe brutto	Odpisy z tyt. utraty wartości	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym	Wartości bilansowe brutto	Odpisy z tyt. utraty wartości	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym
Należności od klientów, w tym:	494 215	-203 641	290 574	96 131	-2 108	94 023
- Należności od klientów indywidualnych, w tym:						
wyceniane indywidualnie*\	159 418	-67 030	92 388	58 124	-1 820	56 304
- Należności od klientów instytucjonalnych, w tym:						
wyceniane indywidualnie*\	101 086	-40 512	60 574	-	-	-
	334 797	-136 611	198 186	38 007	-288	37 719
	328 136	-133 132	195 004	-	-	-

*\ Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości, ale niewykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne są wyceniane grupowo.

6.1.9. Skutki ewentualnego ustawowego rozwiązania kwestii kredytów mieszkaniowych w CHF i innych walutach obcych

Aktualnie na rynku nie wypracowano jednolitego rozwiązania kwestii kredytów mieszkaniowych denominowanych do CHF i innych walut obcych. Na dzień publikacji niniejszego raportu nie jest znany ostateczny kształt regulacji w tym zakresie, zatem istnieje brak możliwości określenia ostatecznego negatywnego wpływu na wyniki finansowe sektora bankowego i Banku.

6.2. Techniki pomiaru ryzyka finansowego (w księdze bankowej i handlowej) oraz limity

Podstawowe zasady zarządzania ryzykiem w Banku Ochrony Środowiska S.A., w tym w zakresie ryzyka finansowego, zostały w Banku określone w Strategii zarządzania ryzykiem bankowym. Strategia zarządzania ryzykiem bankowym stanowi integralny element obowiązującej Strategii działania Banku.

Ryzyko finansowe w Banku obejmuje:

- 1) ryzyko płynności,
- 2) ryzyko stopy procentowej (w księdze bankowej i handlowej),
- 3) ryzyko walutowe (przede wszystkim w księdze handlowej; ryzyko walutowe z księgi bankowej jest transferowane do księgi handlowej).

Działalność Banku w księdze handlowej stanowi zgodnie z polityką Banku, uzupełnienie działalności w księdze bankowej. Zadaniem księgi handlowej jest zapewnienie klientom Banku najwyższej jakości usług. W celu osiągnięcia tych zadań Bank, w ramach obowiązujących limitów ryzyka, utrzymuje otwarte pozycje. Zgodnie z przyjętą w BOŚ S.A. definicją, księga handlowa zawiera transakcje realizowane na rachunek własny w celu handlowym, tj. z zamiarem uzyskania korzyści finansowych w krótkich okresach, z rzeczywistych lub oczekiwanych różnic między rynkowymi cenami zakupu i sprzedaży lub też innych odchyżeń cen lub parametrów cenowych, w tym w szczególności: stóp procentowych, kursów walutowych i indeksów giełdowych. Sprzedaż transakcji z księgi handlowej nie jest prowadzona w celu utrzymania płynności Banku.

Transakcje księgi bankowej stanowią podstawową działalność Banku, tzn. wynikają z działalności komercyjnej, w tym: pozyskiwania źródeł finansowania i efektywnego zarządzania płynnością finansową.

Do księgi bankowej wchodzi pozycje nie zaliczone do księgi handlowej, w tym w szczególności:

- 1) udzielane kredyty, gwarancje, pożyczki, lokaty i przyjmowane depozyty,
- 2) transakcje zabezpieczające płynność i ryzyko stopy procentowej operacji zaliczonych do księgi bankowej,
- 3) zakup papierów wartościowych w celu innym niż handlowy.

Celem określenia apetytu Banku na ryzyko finansowe, w BOŚ S.A. obowiązują polityki w zakresie zarządzania ryzykiem płynności, ryzykiem stopy procentowej w księdze bankowej oraz ryzykiem rynkowym, gdzie określane są między innymi maksymalne poziomy ryzyka finansowego, zgodnie z przyjętym przez Radę Nadzorczą Banku apetytem na ryzyko.

Bank organizuje proces zarządzania ryzykiem finansowym w szczególności za pomocą podziału kompetencji organów Banku oraz właściwych komórek organizacyjnych centrali przy wykonywaniu zadań i podejmowaniu decyzji w procesie zarządzania ryzykiem. Komórki organizacyjne są wzajemnie niezależne. Obszary powstawania ryzyka i komórki organizacyjne kontroli ryzyka (II linia obrony) znajdują się pod nadzorem różnych Członków Zarządu Banku.

Poziom i profil ryzyka finansowego jest regularnie monitorowany w Departamencie Ryzyka Finansowego i Operacyjnego (departament II linii obrony) oraz raportowany: Radzie Nadzorczej Banku, Komitetowi ds. Ryzyka (przy Radzie Nadzorczej Banku), Zarządowi Banku, Komitetowi Zarządzania Aktywami i Pasywami (Komitetowi ZAP) oraz Komitetowi ZAP ds. Płynności i Ryzyka Rynkowego.

W BOŚ S.A. proces zarządzania ryzykiem jest wspierany przez odpowiednie systemy informatyczne, które podlegają systematycznemu unowocześnieniu, stosownie do wymogów wynikających z zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka. Bank, w sposób szczególny w ramach systemu zarządzania ryzykiem finansowym, zwraca uwagę na obszar zarządzania danymi. W Banku obowiązują zasady zarządzania jakością danych, których zakres jest dostosowany do skali i specyfiki działalności Banku oraz określonej przez Bank istotności poszczególnych grup danych.

Ponadto Bank zapewnia odpowiednio przygotowane zasoby kadrowe (odpowiednie wykształcenie, doświadczenie, przeszkolenie), niezbędne do efektywnego zarządzania tym ryzykiem.

6.2.1. Ryzyko płynności

Celem Banku w zakresie zarządzania płynnością jest utrzymanie zdolności Banku do finansowania aktywów i terminowego regulowania zobowiązań, a także utrzymanie zrównoważonej struktury aktywów i pasywów, zapewniającej bezpieczny profil płynności w poszczególnych pasmach czasowych, w podziale na płynność w złotych polskich oraz głównych walutach obcych, a przede wszystkim – dla całkowitej pozycji płynności. Strategię zarządzania ryzykiem płynności określa zatwierdzana przez Radę Nadzorczą Strategia Płynnościowa BOŚ S.A. Strategia określa apetyt Banku na to ryzyko, wyznacza główne kierunki oraz cele ilościowe dla wybranych wielkości i jest integralnym elementem Ramowej Strategii działania Banku. Tolerancja na ryzyko płynności, dostosowana do przyjętego apetytu, została określona w zatwierdzonej przez Radę Nadzorczą Polityce w zakresie zarządzania płynnością poprzez obowiązujący w Banku system wewnętrznych limitów i wartości ostrzegawczych.

Płynność w Banku rozpatrywana jest w następującym horyzoncie czasowym: płynność śróddzienna – w ciągu dnia, płynność bieżąca – w okresie do 7 dni; płynność krótkoterminowa – w okresie do 1 miesiąca; płynność średnioterminowa – w okresie powyżej 1 miesiąca do 12 miesięcy; płynność długoterminowa – w okresie powyżej 12 miesięcy.

Podstawowym źródłem finansowania Banku pozostaje systematycznie budowana i zdywersyfikowana baza depozytowa z dużym udziałem stabilnych depozytów od klientów indywidualnych (uzupełniona depozytami klientów instytucjonalnych), którego uzupełnienie stanowią m.in. otrzymane pożyczki od międzynarodowych instytucji finansowych (które dodatkowo, wraz z długoterminowymi dwustronnymi umowami zamiany płatności odsetkowych zabezpieczonymi dłużnymi papierami wartościowymi oraz transakcjami FX Swap, stanowią źródło finansowania płynności w walutach obcych).

Posiadane przez Bank aktywa płynne (nadwyżka płynności), utrzymywane są przede wszystkim w postaci charakteryzujących się wysoką płynnością bonów pieniężnych NBP (według stanu na 31 grudnia 2018 roku stanowiących 45% portfela płynnych nieobciążonych papierów wartościowych) oraz obligacji Skarbu Państwa (według stanu na 31 grudnia 2018 roku - 54%), charakteryzujących się niskim ryzykiem szczególnym. Portfel tych papierów jest uzupełniony gotówką oraz środkami utrzymywanymi w NBP (ponad zadeklarowany poziom rezerwy obowiązkowej) i na rachunkachostro w innych bankach, a także innymi obligacjami wobec wielostronnych banków rozwoju. Aktywa płynne stanowią bufor dla zabezpieczenia płynności w ewentualnych sytuacjach kryzysowych, tj. istnieje możliwość ich zastawu, upłynnienia w ramach transakcji REPO bądź sprzedaży w dowolnym momencie, bez istotnej utraty wartości. Możliwości sprzedaży aktywów płynnych (ryzyko płynności produktu) są systematycznie monitorowane. W analizach tych brane są pod uwagę przede wszystkim: wielkość emisji, obrót rynkowy oraz zmienność ceny kupna / sprzedaży.

Zgodnie z rekomendacjami Komisji Nadzoru Finansowego i Narodowego Banku Polskiego, Bank ma możliwość korzystania z dodatkowych źródeł finansowania w postaci kredytu technicznego i lombardowego w NBP a także może wystąpić do NBP celem uzyskania kredytu refinansowego.

W Banku wyznaczany jest kapitał wewnętrzny na ryzyko płynności, które uznawane jest za ryzyko stale istotne, zgodnie z obowiązującym procesem szacowania kapitału wewnętrznego. Kapitał ten szacowany jest w oparciu o koszt związany z przywróceniem nadzorczych i wewnętrznych miar oraz limitów płynności w warunkach zbudowanych scenariuszy testów warunków skrajnych.

Bank wyznacza nadzorcze miary płynności zgodnie z następującymi regulacjami: Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych zmieniającym rozporządzenie (UE) nr 648/2012 oraz rozporządzeniami delegowanymi i wykonawczymi odnoszącymi się do niego w zakresie płynności oraz Uchwałą Nr 386/2008 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 17 grudnia 2008 roku w sprawie ustalenia wiążących banki norm płynności.

Do obecnie obowiązujących norm płynności krótkoterminowej zalicza się wymóg pokrycia wpływów netto – LCR (relacja aktywów płynnych do wpływów netto (tj. różnicy pomiędzy wpływami a wpływami) przez okres występowania warunków skrajnych, trwający 30 dni kalendarzowych). W związku z wejściem w życie z dniem 1 stycznia 2018 roku normy dla LCR na docelowym poziomie w wysokości 100%, normy dla współczynników: M1 (luka płynności krótkoterminowej) i M2 (współczynnik płynności) przestały obowiązywać. Jednak Bank, ze względów ostrożnościowych, nadal je wylicza i utrzymuje powyżej obowiązujących do końca 2017 roku limitów nadzorczych. Natomiast do norm długoterminowych zalicza się współczynniki: M3 (współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych

funduszami własnymi) i M4 (współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych i aktywów o ograniczonej płynności funduszami własnymi i środkami obcymi stabilnymi). Bank wyznacza i sprawozdaje do Komisji Nadzoru Finansowego wskaźnik stabilnego finansowania netto (NSFR) oraz posiada dla tego wskaźnika wewnętrzną wartość ostrzegawczą na poziomie docelowego limitu nadzorczego tj. 100%. Ponadto Bank, zgodnie z Rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2016/313 z dnia 01 marca 2016 roku zmieniającym rozporządzenie wykonawcze (UE) nr 680/2014 w odniesieniu do dodatkowych wskaźników monitorowania na potrzeby sprawozdawczości w zakresie płynności do Narodowego Banku Polskiego, w ramach sprawozdawczości obowiązkowej, opracowuje i przesyła raporty ALMM. W marcu 2018 roku raporty te zostały zmodyfikowane i dostosowane do nowych wymogów, w szczególności w zakresie monitorowania niedopasowania terminów zapadalności.

W 2018 roku (analogicznie jak w 2017 roku) nadzorcze miary płynności, tj. LCR oraz miary M3-M4 były wyznaczane codziennie (tj. w każdym dniu roboczym) i pozostawały na bezpiecznym poziomie, znacznie przewyższającym poziomy regulacyjne. Wg stanu na 31 grudnia 2018 roku normy te kształtowały się następująco:

Miara	31-12-2018	31-12-2017
LCR	132%	134%
M1*\	1 378 mln zł	1 449 mln zł
M2*\	1,59	1,50
M3	99,33	71,80**\
M4	1,33	1,31

*\ od 01-01-2018 roku M1 i M2 nie są normami nadzorczymi

**\Dane porównawcze za 2017 rok zostały skorygowane w związku z korektą bilansu otwarcia opisaną w Nocie 4.

W celu pomiaru płynności oraz ryzyka płynności śróddziennej, bieżącej i krótkoterminowej Bank wprowadził następujące miary i narzędzia:

- 1) aktywa płynne (nadwyżka płynności) – stanowiące bufor dla oczekiwanych i nieoczekiwanych wpływów w horyzoncie 30 dni;
- 2) zapas płynności – który mierzy poziom aktywów płynnych, pomniejszonych o oczekiwane oraz nieoczekiwane wypływy, wyznaczone w terminie 30 dni, z uwzględnieniem narzutu z tytułu koncentracji;
- 3) ocenę stabilności bazy depozytowej;
- 4) lukę płynności krótkoterminowej (dla PLN, EUR, CHF i USD) – pokazującą poziom niedopasowania w strukturach finansowania w walutach obcych; luka ta przede wszystkim obejmuje przepływy z transakcji na rynku hurtowym oraz z transakcji pochodnych;
- 5) testy warunków skrajnych (pozwalające m.in. na weryfikację możliwości utrzymania płynności w zdefiniowanym w Banku horyzoncie czasowym w poszczególnych scenariuszach).

W celu pomiaru płynności oraz ryzyka płynności średnio- i długoterminowego Bank wyznacza i monitoruje:

- 1) lukę płynności kontraktową oraz urealnioną (która jest uzupełniana o systematycznie przeprowadzane analizy: stabilności bazy depozytowej, koncentracji bazy depozytowej, wielkości przedpłat kredytów oraz poziomu zrywalności depozytów);
- 2) wskaźniki pokrycia aktywów długoterminowych pasywami długoterminowymi;
- 3) wskaźnik pokrycia kredytów służących finansowaniu długoterminowych potrzeb klientów najbardziej stabilnymi źródłami finansowania;
- 4) prognozę LCR, aktywów płynnych oraz długoterminowych miar płynności (m. in. NSFR).

W 2018 roku Bank wprowadził limit płynności śróddziennej - miara odzwierciedla niezbędny do utrzymania poziom środków na rachunku w NBP, pozwalający na regulowanie zobowiązań Banku w trakcie dnia, w sytuacji normalnej i skrajnej.

Zgodnie z Uchwałą Nr 386/2008 Komisji Nadzoru Finansowego Bank przeprowadza również pogłębioną analizę płynności długoterminowej. Wyniki przeprowadzanych analiz są wykorzystywane do zarządzania płynnością Banku. Jednocześnie proces opracowywania krótko- i długoterminowych planów finansowych Banku zawiera ocenę płynności tak, aby zapewnić adekwatną strukturę finansowania i przestrzeganie nadzorczych miar płynności.

W celu oceny skuteczności procesu zarządzania ryzykiem płynności, dla większości z powyższych miar ustalane są limity lub wartości ostrzegawcze w ramach zestawu wewnętrznych limitów ryzyka płynności, których struktura ma charakter hierarchiczny (tzn. ustalane są na poziomie Rady Nadzorczej, Zarządu Banku oraz Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami). Obowiązujące limity i wartości ostrzegawcze podlegają systematycznym przeglądom, tak aby pozwalały na skuteczne monitorowanie płynności. Limity i wartości ostrzegawcze określają ramy dla tolerancji Banku w zakresie płynności i są zgodne z przyjętym przez Bank apetytem na to ryzyko. Kształtowanie odpowiedniego profilu ryzyka płynności wspierane jest poprzez uwzględnienie kosztu płynności w ramach obowiązującego w Banku systemu cen transferowych.

Bank, w opracowywanych analizach płynnościowych, uwzględnia również możliwość niekorzystnej zmiany kursów walut obcych, w szczególności CHF i EUR, potencjalnie powodujące zwiększenie potrzeb płynnościowych.

Zgodnie z podpisaną z kontrahentami dokumentacją Credit Support Annex do umów ramowych (Credit Support Annex (CSA), Credit Support Annex for Variation Margin (CSA VM)) Bank, w przypadku niekorzystnych zmian rynkowych (m.in. kursów walutowych), zobowiązany jest do złożenia dodatkowych depozytów zabezpieczających zgodnie w dokonaną wyceną; w przypadku korzystnych zmian - Bank otrzymuje dodatkowe zabezpieczenie od kontrahentów. Bank nie posiada w przedmiotowej dokumentacji postanowień zmieniających wysokość składanego zabezpieczenia ze względu na zmianę posiadanego ratingu. Oznacza to, iż obniżenie poziomu oceny zdolności kredytowej nie wpływa na wysokość i sposób wyliczenia depozytów zabezpieczających.

Ponadto Bank posiada zatwierdzony przez Zarząd Banku Plan działania w zakresie utrzymania płynności w sytuacjach awaryjnych, który określa potencjalne źródła pogorszenia / utraty płynności, zasady postępowania i kompetencje w sytuacjach awaryjnych, mający na celu oszacowanie horyzontu przetrwania oraz możliwości i kosztów przywrócenia stanu stabilnej płynności. Plan ten, oprócz analizy scenariuszowej płynności w sytuacjach awaryjnych (której założenia są zgodne z przeprowadzanymi testami warunków skrajnych), zawiera także mierzalne i niemierzalne symptomy wyprzedzające sytuacje awaryjne, powalające na systematyczne monitorowanie źródeł powstawania sytuacji kryzysowych w zakresie płynności.

Analizy scenariuszowe płynności w sytuacjach awaryjnych oraz testy warunków skrajnych obejmują trzy rodzaje scenariuszy:

- 1) kryzys wewnętrzny - jego źródłem jest utrata zaufania do Banku przez uczestników rynku (tzw. „run na Bank”), zmniejszenie dostępności finansowania, zmaterializowanie się ryzyka koncentracji oraz obniżenie ratingu Banku;
- 2) kryzys zewnętrzny - zakłada materializację ryzyka walutowego, wzrost stóp procentowych, kryzys na rynkach finansowych i ewentualne efekty drugiej rundy;
- 3) kryzys mieszany – stanowi połączenie elementów zarówno kryzysu wewnętrznego jak i zewnętrznego.

Dokonywane stress-testy pozwalają na identyfikację czynników, których materializacja może generować w Banku ryzyko płynności oraz opracowanie działań koniecznych do podjęcia, w przypadku zaistnienia sytuacji kryzysowych.

Bank, w ramach dokonywanych analiz, przeprowadza również analizę wrażliwości na poszczególne czynniki generujące ryzyko płynności oraz tzw. testy odwrócone. Plan działania w zakresie utrzymania płynności w sytuacjach awaryjnych jest systematycznie weryfikowany i aktualizowany, tak aby gwarantował operacyjne przygotowanie Banku do uruchomienia potencjalnych działań, możliwych do podjęcia w sytuacji zagrożenia płynności. Analiza scenariuszowa płynności w sytuacjach awaryjnych jest opracowywana w trybie półrocznym, a testy warunków skrajnych – w okresach miesięcznych. Założenia przyjmowane w testach warunków skrajnych są systematycznie weryfikowane, zgodnie z wnioskami wynikającymi z Analizy scenariuszowej płynności w sytuacjach awaryjnych. Wnioski z przeprowadzanych testów są uwzględniane w bieżącym zarządzaniu płynnością i ryzykiem płynności, a także są podstawą do budowania struktury aktywów i pasywów.

Testy warunków skrajnych wykonane w 2018 roku, analogicznie jak w 2017 roku pokazują, że Bank posiada stabilną sytuację płynnościową, a posiadane aktywa płynne (nadwyżka płynności) pozwalają na przetrwanie założonych scenariuszy warunków skrajnych, w których Bank zakłada przeżycie w określonym horyzoncie czasowym.

Stosowane przez Bank miary i narzędzia podlegają cyklicznym przeglądom i są systematycznie aktualizowane, co służy lepszemu odwzorowaniu profilu płynności. Proces monitorowania płynności i ryzyka płynności w Banku jest wspierany przez dedykowane systemy informatyczne (w szczególności w zakresie generowania kontraktowej i urealnionej luki płynności, raportowania nadzorczych miar płynności i limitów wewnętrznych oraz przygotowywania sprawozdawczości obowiązkowej). Bank przynajmniej raz do roku opracowuje przegląd procesu oceny adekwatności zasobów płynności (ILAAP), zgodnie z wytycznymi EBA/GL/2016/10 dotyczącymi informacji na temat ICAAP oraz ILAAP gromadzonych do celów procesu przeglądu i oceny nadzorczej (SREP). Przegląd ten podlega opiniowaniu przez Komitet ZAP oraz zatwierdzeniu przez Zarząd i Radę Nadzorczą Banku.

Wyniki analizy ryzyka płynności, wraz z wynikami testów warunków skrajnych, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Zarządu Banku i Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami oraz - w cyklach kwartalnych - dla Rady Nadzorczej Banku oraz Komitetu ds. Ryzyka (przy Radzie Nadzorczej).

W 2018 roku, podobnie jak w 2017 roku, sytuacja płynnościowa Banku była systematycznie monitorowana i pozostawała na bezpiecznym poziomie.

W poniższych tabelach zaprezentowano urealnioną lukę płynności (wartości bilansowe):

31-12-2018	1M	1-3M	3-6M	6-12M	1-5Y	Pow. 5Y	Razem
Wskaźnik luki płynności	3,41	1,73	1,21	0,99	0,90	1,00	
Aktywa razem	3 157 993	430 829	795 279	1 347 242	5 663 327	6 687 373	18 082 043
- w tym należności od klientów	121 351	325 285	608 460	1 267 123	4 769 435	4 763 233	11 854 887
Zobowiązania razem	926 680	1 150 744	1 555 905	2 147 690	6 908 967	5 392 057	18 082 043
- w tym zobowiązania wobec klientów	809 073	1 148 362	1 366 399	2 061 765	6 459 509	2 964 213	14 809 321
Luka	2 231 313	-719 915	-760 626	-800 448	-1 245 640	1 295 316	-
Luka skumulowana	2 231 313	1 511 398	750 772	-49 676	-1 295 316	-	-

31-12-2017*\	1M	1-3M	3-6M	6-12M	1-5Y	Pow. 5Y	Razem
Wskaźnik luki płynności	2,76	1,46	0,95	0,79	0,80	1,00	
Aktywa razem	3 567 829	220 472	571 162	1 392 404	6 458 186	7 195 370	19 405 423
- w tym kredyty i pożyczki udzielone klientom	58 791	133 752	542 123	1 381 586	5 154 530	5 122 676	12 393 458
Zobowiązania razem	1 294 724	1 297 737	2 006 382	2 647 227	8 001 178	4 158 175	19 405 423
- w tym zobowiązania wobec klientów	977 620	1 191 171	1 506 150	2 440 786	7 324 697	2 020 670	15 461 094
Luka	2 273 105	-1 077 265	-1 435 220	-1 254 823	-1 542 992	3 037 195	-
Luka skumulowana	2 273 105	1 195 840	-239 380	-1 494 203	-3 037 195	-	-

*\Dane porównawcze za 2017 rok zostały skorygowane w związku z korektą bilansu otwarcia opisaną w Nocie 4.

Przepływy środków pieniężnych instrumentów pochodnych (rozliczenia brutto)

Zestawienie zapadalności instrumentów pochodnych według terminów umownych na dzień 31 grudnia 2018 roku oraz na dzień 31 grudnia 2017 roku zaprezentowano w poniższych tabelach (wartości niezdykontowane):

31-12-2018	1M	1-3M	3-6M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Wpływy, w tym:	332 956	284 410	180 205	106 430	150 111	1 054 112
FX Forward	29 730	48 753	26 073	1 290	0	105 846
FX Spot	129 786	0	0	0	0	129 786
FX Swap	168 978	226 690	133 185	57 323	0	586 176
IRS	4 462	8 967	20 947	47 817	150 111	232 304
Wypływy, w tym:	332 770	272 891	178 766	103 491	147 426	1 035 344
FX Forward	29 613	48 491	26 121	1 321	0	105 546
FX Spot	129 753	0	0	0	0	129 753
FX Swap	168 221	214 526	133 581	57 249	0	573 577
IRS	5 183	9 874	19 064	44 921	147 426	226 468

31-12-2017	1M	1-3M	3-6M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Wpływy, w tym:	418 401	303 900	454 513	307 100	381 041	1 864 955
FX Forward	43 025	94 684	114 402	35 008	-	287 119
FX Spot	173 950	-	-	-	-	173 950
FX Swap	189 472	196 302	318 063	219 946	148 473	1 072 256
IRS	11 954	12 914	22 048	52 146	232 568	331 630
Wypływy, w tym:	393 381	285 563	430 379	299 780	350 539	1 759 642
FX Forward	42 227	95 371	120 336	35 951	-	293 885
FX Spot	173 938	-	-	-	-	173 938
FX Swap	165 424	178 417	288 340	214 380	124 852	971 413
IRS	11 792	11 775	21 703	49 449	225 687	320 406

6.2.2. Ryzyko stopy procentowej

Ryzyko stopy procentowej jest rozumiane jako potencjalny negatywny wpływ zmian stóp procentowych na prognozowany wynik finansowy, wartość ekonomiczną kapitału własnego oraz wartość bieżącą posiadanych dłużnych papierów wartościowych Banku. Ryzyko stopy procentowej jest generowane zarówno w księdze bankowej, jak i handlowej. W ramach ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej wyróżniamy ryzyko ogólne i szczególne instrumentów dłużnych.

Głównym celem zarządzania ryzykiem stopy procentowej w księdze bankowej jest dążenie do stabilizacji i optymalizacji wyniku odsetkowego (WO), przy jednoczesnym ograniczeniu negatywnego wpływu zmian rynkowych stóp procentowych na wartość ekonomiczną kapitału własnego (WEK).

W tym celu Bank wykorzystuje dwa narzędzia: posiadany portfel inwestycyjny oraz transakcje pochodne, dokonywane w ramach rachunkowości zabezpieczeń. Budowany w księdze bankowej portfel inwestycyjny powinien między innymi przyczyniać się do zabezpieczenia wyniku odsetkowego generowanego na kapitałach własnych Banku, jak również stabilnej części niewrażliwych na zmianę stopy procentowej osadów na rachunkach bieżących. Z drugiej strony portfel ten powoduje zmienność kapitału z aktualizacji wyceny.

Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej. Jej celem jest zabezpieczenie wartości godziwej obligacji Skarbu Państwa o stałym oprocentowaniu, stanowiących część portfela obligacji w ramach modelu HtCS (ang. Held to Collect or Sale). Przeprowadzone transakcje zabezpieczające IRS ograniczają fluktuacje kapitału związane ze zmianami stóp procentowych.

Proces monitorowania ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej jest wspierany przez dedykowany system informatyczny, za pomocą którego Bank w szczególności wyznacza/ przeprowadza:

- 1) lukę przeszacowania (repricing gap), prezentującą wartości aktywów, pasywów i pozycji bilansowych wrażliwych na zmiany stóp procentowych w okresach wymagalności/zapadalności bądź przeszacowania;
- 2) symulację wyniku odsetkowego – analizę dynamiczną, odzwierciedlającą projekcję WO w zadanych przedziałach czasowych, w oparciu o przyjęte scenariusze rozwoju Banku, jak również założenia odnośnie kształtowania się czynników rynkowych;
- 3) symulację wartości bieżącej (net present value, NPV), prezentującą wartości zdyskontowane, według zadanych parametrów rynkowych, wszystkich przepływów pieniężnych; w oparciu o analizy NPV wyznaczone są miary BPV oraz WEK;
- 4) szoki cenowe pod analizę ryzyka bazowego, których celem jest oszacowanie wpływu na wynik odsetkowy zróżnicowanej zmiany oprocentowania produktów, których oprocentowanie oparte jest o różne stawki bazowe;
- 5) analizę ryzyka krzywej dochodowości, której celem jest oszacowanie wpływu na wartość ekonomiczną kapitału własnego nierównoległych zmian kształtu krzywej dochodowości,
- 6) analizę ryzyka opcji klienta, której celem jest oszacowanie wpływu na wynik finansowy Banku, realizowanych przez klientów opcji wbudowanych w produkty odsetkowe;
- 7) testy warunków skrajnych, w tym testy odwrócone, których celem jest określenie, jakie łączne zmiany czynników rynkowych doprowadzają do określonego wpływu na miary ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej;
- 8) poziom kapitału wewnętrznego na ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej.

W celu kontroli ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej Bank stosuje dwie miary: wrażliwość wyniku odsetkowego na zmianę stóp procentowych o +/-100 p.b. (WO) oraz wrażliwość wartości ekonomicznej kapitału na zmianę stóp procentowych o +/-200 p.b. (WEK).

Porównanie ich wartości na 31 grudnia 2017 roku oraz 31 grudnia 2018 roku przedstawione zostało w poniższej tabeli:

(w tys. zł)	WEK		WO	
	- 200 p.b.	+ 200 p.b.	- 100 p.b.	+ 100 p.b.
31-12-2018	19 631	-58 542	-50 171	36 338
31-12-2017	412	-42 416	-51 577	37 916
Zmiana	19 220	-16 126	1 406	-1 578

W 2018 roku, analogicznie jak w 2017 roku, powyższe miary znajdowały się w ramach limitów/wartości ostrzegawczych.

Asymetryczny wpływ zmian stóp procentowych na WO i WEK wynika z charakterystyki oprocentowania poszczególnych pozycji wrażliwych na zmiany stóp procentowych, w tym m.in. ograniczenia wzrostu oprocentowania kredytów (do dwukrotności odsetek ustawowych) oraz ograniczenia spadku poszczególnych źródeł finansowania do poziomu 0, przy ujemnych rynkowych stopach procentowych.

W 2018 roku, analogicznie jak w 2017 roku, ryzyka opcji klienta, ryzyko bazowe oraz ryzyko krzywej dochodowości znajdowały się na bezpiecznym poziomie.

Celem zarządzania ryzykiem stopy procentowej w księdze handlowej jest uzyskanie w tym obszarze działalności, zakładanego w planie finansowym wyniku finansowego, przy akceptowalnej ekspozycji Banku na przedmiotowe ryzyko oraz minimalizacja jego negatywnych skutków z tytułu posiadanych w księdze handlowej instrumentów wrażliwych na zmiany stóp procentowych.

W BOŚ S.A., w celu monitorowania ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej, wykorzystuje się:

- model wartości zagrożonej (model VaR) wyznaczony dla poziomu ufności 99% w oparciu o dzienną zmienność stóp procentowych z 250 dni roboczych poprzedzających dzień analizy,
- BPV (tzn. wrażliwość papierów wartościowych i instrumentów pochodnych generujących ryzyko stopy procentowej przy zmianie stóp procentowych o 1 p.b.),
- system limitów oraz
- testy warunków skrajnych.

W 2018 roku nie doszło do istotnych zmian w technikach pomiaru ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej.

Wartość VaR stopy procentowej w księdze handlowej oraz wpływ scenariusza stress testowego - równoległego przesunięcia krzywych dochodowości IRS i BOND o ± 200 p.b. na wynik Banku w okresach rocznych, kształtowała się następująco (podano wartość maksymalną, minimalną, średnią oraz na datę sprawozdawczą):

(w tys. zł)	VaR 10-dniowy			Testy warunków skrajnych ± 200 p. b.	
	średnia	max	min	na datę	na datę
31-12-2018	361	1 082	41	351	-1 911
31-12-2017	460	1 103	46	273	-8 630

W celu weryfikacji modelu wartości zagrożonej Bank, raz na miesiąc przeprowadza analizę back-testing, kalkulowaną poprzez porównanie maksymalnych strat, wyznaczonych z modelu VaR, z rzeczywistymi zyskami i stratami oraz z teoretycznymi zmianami wyniku, wynikającymi z rewaluacji pozycji. Wyniki back-testingu, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach zarządczych.

System limitów w zakresie ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej obejmuje:

- 1) limit na VaR 10-dniowy
- 2) limit BPV dla instrumentów generujących ryzyko stopy procentowej w księdze handlowej, obowiązujący zarówno w ciągu dnia jak i na koniec dnia, osobno dla pozycji w papierach dłużnych i dla IRS oraz łącznie dla tych instrumentów;
- 3) limity maksymalnej, dwudniowej i ciągniętej miesięcznej straty na aktywach w portfelu handlowym.

Kalkulowanie i monitorowanie poziomu wykorzystania poszczególnych limitów jest przeprowadzane wg stanu na każdy dzień roboczy, a w odniesieniu do limitów BPV – również w ciągu dnia oraz systematycznie raportowane kadrze zarządzającej.

Bank, raz w miesiącu, przeprowadza analizę testów warunków skrajnych, badając kształtowanie się poziomu ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej i handlowej w przypadku materializacji skrajnych zmian czynników ryzyka.

W księdze bankowej badany jest przede wszystkim wpływ skrajnie niekorzystnych zmian:

- 1) stóp procentowych na:
 - a) wynik odsetkowy (WO),
 - b) wartość ekonomiczną kapitału własnego (WEK),
 - c) na portfel w księdze bankowej: papierów wartościowych w ramach rachunkowości zabezpieczeń, dłużnych papierów wartościowych, transakcji IRS oraz FX Swap:
 - scenariusze równoległego przesunięcia krzywych stóp procentowych od ± 100 p.b. do ± 500 p.b.,
 - scenariusze spłaszczenia, wygięcia i wystromienia krzywych stóp procentowych,
 - kursów walutowych na WO oraz WEK - scenariusze zmiany kursów walutowych o $\pm 5\%$, $\pm 10\%$ oraz $\pm 25\%$,
- 2) stóp procentowych i kursów walutowych łącznie na WO oraz WEK – scenariusze łącznych zmian kursów walutowych o $\pm 10\%$ i $\pm 25\%$ oraz stóp procentowych o ± 100 p.b. (dla WO), ± 200 p.b. (dla WEK) i ± 500 p.b.

Wyniki tej analizy pokazują, iż przy wystąpieniu skrajnie niekorzystnych warunków rynkowych i zwiększonych pozycji Banku w instrumentach wrażliwych na ryzyko stopy procentowej, działalność w portfelu bankowym utrzymuje się na bezpiecznym poziomie.

W księdze handlowej badany jest wpływ skrajnie niekorzystnych zmian poziomu rynkowych stóp procentowych na wynik Banku oraz zmienności stóp procentowych w okresie 250 dni roboczych i korelacji pomiędzy zmiennościami stóp procentowych na poziom VaR zarówno za pomocą metody historycznej jak i parametrycznej.

W celu przeprowadzenia analizy wpływu warunków skrajnych Bank stosuje następujące scenariusze:

- 1) historyczne:
 - a) równoległe przesunięcia krzywych stóp procentowych (w tym grube ogony oraz spread),
 - b) wygięcie krzywych stóp procentowych,
 - c) zmiana nachylenia krzywych stóp procentowych,
- 2) parametryczne:
 - a) równoległe przesunięcia krzywych stóp procentowych,
 - b) wzrost zmienności stóp procentowych,
 - c) skrajnie niekorzystna zmiana korelacji stóp procentowych.

Scenariusze testów warunków skrajnych są przeprowadzane również przy założeniu zmiany płynności rynku i braku możliwości zamknięcia pozycji.

Wyniki tej analizy pokazują, iż przy wystąpieniu skrajnie niekorzystnych warunków rynkowych i zwiększonych pozycji Banku w instrumentach wrażliwych na ryzyko stopy procentowej, działalność zarówno w portfelu bankowym jak i handlowym Banku utrzymuje się na bezpiecznym poziomie.

Wyniki przeprowadzanego monitoringu ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej oraz w księdze handlowej, wraz z wynikami przeprowadzonych testów warunków skrajnych, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Zarządu Banku i Komitetu ZAP oraz – w cyklach kwartalnych - dla Rady Nadzorczej Banku oraz Komitetu ds. Ryzyka (przy Radzie Nadzorczej).

Dodatkowo wyniki analizy w zakresie ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej, w ramach raportów dziennych, przekazywane są Członkom Zarządu Banku i Komitetu ZAP oraz w cyklach tygodniowych - są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Komitetu ZAP ds. Płynności i Ryzyka Rynkowego.

Pochodne instrumenty finansowe

Poniższe tabele zawierają dekompozycję instrumentów pochodnych na instrumenty bazowe – w celu przedstawienia ich wrażliwości na zmiany stóp procentowych (wartości nominalne):

31-12-2018	1M	1-3M	3-6M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Aktywa						
FX Forward	29 730	48 753	26 073	1 290	0	105 846
FX Spot	129 786	0	0	0	0	129 786
FX Swap	168 978	226 690	133 185	57 323	0	586 176
IRS	982 374	862 594	1 022 426	263 882	1 817 562	4 948 838
Razem	1 310 868	1 138 037	1 181 684	322 495	1 817 562	5 770 646
Pasywa						
FX Forward	29 613	48 491	26 121	1 321	0	105 546
FX Spot	129 753	0	0	0	0	129 753
FX Swap	168 221	214 526	133 581	57 249	0	573 577
IRS	237 625	976 169	1 129 726	269 989	2 335 329	4 948 838
Razem	565 212	1 239 186	1 289 428	328 559	2 335 329	5 757 714
Saldo	745 656	-101 149	-107 744	-6 064	-517 767	-

31-12-2017	1M	1-3M	3-6M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Aktywa						
FX Forward	43 025	94 684	114 402	35 008	-	287 119
FX Spot	173 950	-	-	-	-	173 950
FX Swap	189 472	196 302	318 063	219 946	148 473	1 072 256
IRS	1 588 695	1 061 288	544 182	204 604	1 908 122	5 306 891
Razem	1 995 142	1 352 274	976 647	459 558	2 056 595	6 840 216
Pasywa						
FX Forward	42 227	95 371	120 336	35 951	-	293 885
FX Spot	173 938	-	-	-	-	173 938
FX Swap	165 424	178 417	288 340	214 380	124 852	971 413
IRS	1 020 116	989 340	448 682	257 171	2 591 581	5 306 890
Razem	1 401 705	1 263 128	857 358	507 502	2 716 433	6 746 126
Saldo	593 437	89 146	119 289	-47 944	-659 838	-

6.2.3. Ryzyko walutowe

Ryzyko walutowe rozumiane jest jako ryzyko utraty wartości aktywów, wzrostu poziomu zobowiązań lub zmiany wyniku finansowego Banku w rezultacie wrażliwości na zmiany kursów walut.

W Banku ryzyko walutowe dotyczy przede wszystkim księgi handlowej. Celem Banku w zakresie zarządzania ryzykiem walutowym w księdze bankowej jest nieutrzymywanie otwartych indywidualnych pozycji. Ekspozycje walutowe, wynikające z działalności prowadzonej w ramach księgi bankowej, są systematycznie transferowane do księgi handlowej tego samego dnia lub najpóźniej – następnego dnia roboczego. Pozycja walutowa wynikająca z działalności Banku w księdze bankowej, która nie została przetransferowana w danym dniu na księgę handlową, podlega kontroli za pomocą limitów otwartych pozycji walutowych w księdze bankowej na koniec dnia.

Głównymi pozycjami walutowymi Banku są pozycje w PLN, USD, EUR i CHF.

Dla monitorowania ryzyka walutowego na otwartych pozycjach walutowych w księdze handlowej (bilansowych i pozabilansowych), podobnie jak w przypadku ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej, stosuje się:

- 1) model wartości zagrożonej (VaR) wyznaczony dla poziomu ufności 99% w oparciu o dzienną zmienność kursów walutowych z 250 dni roboczych poprzedzających dzień analizy;
- 2) system limitów;
- 3) analizy testów warunków skrajnych.

Wartość VaR walutowego w księdze handlowej Banku oraz wpływ scenariusza stress testowego - spadek kursów wszystkich walut w stosunku do PLN o 30% na wynik Banku w okresach rocznych kształtowały się następująco (podano wartość maksymalną, minimalną i średnią oraz na datę sprawozdawczą):

(w tys. zł)	VaR 10-dniowy				Testy warunków skrajnych wzrost/spadek kursów walutowych o 30%
	średnia	max	min	na datę	na datę
31-12-2018	184	820	6	35	-1 814
31-12-2017	167	640	6	20	-4 145

Bank, w celu weryfikacji modelu wartości zagrożonej, raz w miesiącu przeprowadza analizy back-testing, poprzez porównanie maksymalnych strat, wyznaczonych z modelu VaR z rzeczywistymi zyskami i stratami oraz z teoretycznymi zmianami wyniku wynikającymi z rewaluacji pozycji. Wyniki back-testingu, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach zarządczych.

System limitów w zakresie ryzyka walutowego w księdze handlowej obejmuje:

- 1) limit na VaR 10-dniowy;
- 2) limity kwotowe na pozycję całkowitą oraz na pozycje indywidualne dla głównych walut, obowiązujące zarówno w ciągu dnia jak i na koniec dnia;
- 3) limity straty dziennej i ciągnionej miesięcznej z tytułu transakcji wymiany walut.

Kontrola wykorzystania ww. limitów przeprowadzana jest każdego dnia roboczego, a w odniesieniu do limitów na pozycję całkowitą oraz na pozycje indywidualne dla głównych walut Banku również w ciągu dnia. W ciągu dnia w Banku, w ramach limitów kwotowych na pozycje walutowe, monitorowane są również limity dodatkowe na obsługę transakcji klientów. Informacje o poziomie wykorzystania poszczególnych limitów są systematycznie raportowane kierownictwu BOS S.A.

Przeprowadzone analizy wskazują, że w badanym okresie ryzyko walutowe w Banku kształtowało się na umiarkowanym poziomie.

Bank raz w miesiącu, przeprowadza analizę testów warunków skrajnych, badając kształtowanie się poziomu ryzyka walutowego w przypadku materializacji skrajnych zmian czynników ryzyka. Badany jest przede wszystkim wpływ skrajnie niekorzystnych zmian kursów walutowych w stosunku do PLN i kursów krzyżowych par walutowych EUR/USD i EUR/CHF na wynik z pozycji wymiany oraz zmian zmienności kursów walutowych w okresie 250 dni roboczych i korelacji pomiędzy zmiennościami kursów walutowych na poziom VaR, zarówno za pomocą metody historycznej jak i parametrycznej.

W celu przeprowadzenia analizy testów warunków skrajnych Bank stosuje następujące scenariusze:

- 1) historyczne:
 - a) historyczny wzrost/spadek kursów walutowych w stosunku do PLN (w tym grube ogony),
 - b) wzrost/spadek kursów krzyżowego EUR/CHF oraz EUR/USD.
- 2) parametryczne:
 - a) wzrost/spadek kursów walutowych w stosunku do PLN o 30%,
 - b) wzrost zmienności kursów walutowych,
 - c) skrajnie niekorzystna zmiana korelacji kursów walutowych.

Scenariusze testów warunków skrajnych są przeprowadzane również przy założeniu zmiany płynności rynku i braku możliwości zamknięcia pozycji.

Wyniki analizy stress-testing pokazują, iż przy wystąpieniu skrajnie niekorzystnych warunków rynkowych i zwiększonych pozycji, działalność Banku w zakresie ryzyka walutowego utrzymuje się na bezpiecznym poziomie.

Wyniki analizy ryzyka walutowego w księdze handlowej, w ramach raportów dziennych przekazywane są Członkom Zarządu Banku i Komitetu ZAP, w cyklach tygodniowych są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Komitetu ZAP ds. Płynności i Ryzyka Rynkowego, w cyklach miesięcznych - w raportach przygotowywanych dla Zarządu Banku i Komitetu ZAP oraz w cyklach kwartalnych - dla Rady Nadzorczej Banku oraz Komitetu ds. Ryzyka (przy Radzie Nadzorczej).

Zestawienie otwartych pozycji walutowych na dzień 31 grudnia 2018 roku oraz na dzień 31 grudnia 2017 roku zaprezentowano w poniższych tabelach:

Ryzyko walutowe (wartości bilansowe netto):

31-12-2018	PLN	EUR	USD	CHF	Inne	Razem
Aktywa						
Kasa, środki w Banku Centralnym	174 840	9 894	768	605	613	186 720
Należności od innych banków	18 629	94 306	35 017	1 599	20 943	170 494
Pochodne instrumenty finansowe	68 567	206	-	-	-	68 773
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	-	-	-	-	-
Inwestycyjne papiery wartościowe, w tym:	5 476 136	136	21	-	-	5 476 293
wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	4 100 868	136	21	-	-	4 101 025
wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	1 375 268	-	-	-	-	1 375 268
Należności od klientów	9 095 386	1 542 715	227 185	989 601	-	11 854 887
Inwestycje w jednostkach zależnych	77 590	-	-	-	-	77 590
Inne aktywa*\	244 176	1 507	377	1 082	144	247 286
Aktywa razem	15 155 324	1 648 764	263 368	992 887	21 700	18 082 043

*\ pozycja składa się z następujących pozycji: wartości niematerialne, rzeczowe aktywa trwałe, aktywa z tytułu podatku dochodowego, inne aktywa

Pozycje pozabilansowe tworzące pozycję walutową	172 016	38 116	806	9 579		
Zobowiązania						
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	2 413	44 161	11 580	513 630	-	571 784
Pochodne instrumenty finansowe	53 252	192	-	-	-	53 444
Pochodne instrumenty zabezpieczające	18 298	-	-	-	-	18 298
Zobowiązania wobec klientów	12 981 341	1 604 280	148 035	45 123	30 542	14 809 321
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	46 590	-	-	-	-	46 590
Zobowiązania podporządkowane	370 672	-	-	-	-	370 672
Rezerwy	34 690	276	235	-	-	35 201
Pozostałe zobowiązania	73 116	19 791	7 706	-	114	100 727
Zobowiązania razem	13 580 372	1 668 700	167 556	558 753	30 656	16 006 037
Pozycje pozabilansowe tworzące pozycję walutową	151 939	134 186	434 486	452		
Pozycja bilansowa	-19 936	95 812	434 134	-8 956		
Pozycja pozabilansowa	20 078	-96 071	-433 681	9 127		
Otwarta pozycja walutowa Banku	142	-259	453	171		

Ryzyko walutowe (wartości bilansowe netto):

31-12-2017	PLN	EUR	USD	CHF	Inne	Razem
Aktywa						
Kasa, środki w Banku Centralnym	469 245	161 744	985	359	429	632 762
Należności od innych banków	16 106	39 048	120 810	2 526	177 588	356 078
Pochodne instrumenty finansowe	156 598	329	-	-	-	156 927
Pochodne instrumenty zabezpieczające	4 722	-	-	-	-	4 722
Inwestycyjne papiery wartościowe	5 539 206	132	18	-	-	5 539 356
- dostępne do sprzedaży	4 132 942	132	18	-	-	4 133 092
- utrzymane do terminu zapadalności	1 406 264	-	-	-	-	1 406 264
Należności od klientów udzielone klientom	9 782 517	1 393 802	184 606	1 032 533	-	12 393 458
Inwestycje w jednostkach zależnych	77 590	-	-	-	-	77 590
Inne aktywa*\	238 487	4 301	578	810	354	244 530
Aktywa razem	16 284 471	1 599 356	306 997	1 036 228	178 371	19 405 423

*\ pozycja składa się z następujących pozycji: wartości niematerialne, rzeczowe aktywa trwałe, aktywa z tytułu podatku dochodowego, inne aktywa

Pozycje pozabilansowe tworzące pozycję walutową	288 914	49 399	127 705	14 909		
Zobowiązania						
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	10 689	68 886	87 318	312 641	-	479 534
Pochodne instrumenty finansowe	62 141	332	-	-	-	62 473
Pochodne instrumenty zabezpieczające	20 571	-	-	-	-	20 571
Zobowiązania wobec klientów	13 448 877	1 665 292	181 056	23 398	142 471	15 461 094
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	829 971	-	-	-	-	829 971
Zobowiązania podporządkowane	595 692	-	-	-	-	595 692
Rezerwy	22 528	145	12	-	-	22 685
Pozostałe zobowiązania	75 733	8 328	15 221	-	42 596	141 878
Zobowiązania razem	15 066 202	1 742 983	283 607	336 039	185 067	17 613 898
Pozycje pozabilansowe tworzące pozycję walutową	146 333	72 308	827 075	8 000		
Pozycja bilansowa	-143 627	23 390	700 189	-6 696		
Pozycja pozabilansowa	142 581	-22 910	-699 371	6 909		
Otwarta pozycja walutowa Banku	-1 046	480	818	213		

Walutowa pozycja pozabilansowa wynika przede wszystkim z zawartych transakcji FX Swap, które są stosowane przez Bank do pokrycia niedopasowania płynnościowego w walutach obcych.

6.3. Zarządzanie kapitałem

Bank zdecydował, na potrzeby adekwatności kapitałowej, o stosowaniu rozwiązań przejściowych w trakcie trwania okresu przejściowego, dotyczących złagodzenia wpływu wdrożenia MSSF 9 na fundusze własne w oparciu o art. 1 ust. 9 Rozporządzenia (UE) 2017/2395 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2017 roku zmieniającego Rozporządzenie (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zwanym dalej CRR. Dodatkowo postanowiono nie stosować art. 1 ust. 4 Rozporządzenia (UE) 2017/2395.

Z uwagi na podjęcie decyzji o zastosowaniu przepisów przejściowych, Bank dokonuje ujawnień funduszy własnych, współczynników kapitałowych, jak również wskaźnika dźwigni, zarówno z zastosowaniem, jak i bez zastosowania rozwiązań przejściowych wynikających z artykułu 473a Rozporządzenia CRR.

Poziom kapitałów, aktywów ważonych ryzykiem, współczynników kapitałowych, współczynnika dźwigni oraz kapitału wewnętrznego w Banku kształtował się następująco:

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Dostępny kapitał		
Kapitał podstawowy Tier I	2 045 922	1 658 609
Kapitał podstawowy Tier I – bez przepisów przejściowych MSSF 9	1 937 313	-
Kapitał Tier I	2 045 922	1 658 609
Kapitał Tier I – bez przepisów przejściowych MSSF 9	1 937 313	-
Fundusze własne	2 404 908	2 135 833
Fundusze własne – bez przepisów przejściowych MSSF 9	2 296 298	-
Aktywa ważne ryzykiem		
Łączna kwota aktywów ważonych ryzykiem	13 341 379	13 986 143
- Ryzyko kredytowe i kredytowe kontrahenta	12 470 305	13 154 251
- Ryzyko operacyjne	836 715	766 055
- Ryzyko rynkowe	14 292	23 767
- Ryzyko CVA	20 067	42 070
Łączna kwota aktywów ważonych ryzykiem – bez przepisów przejściowych MSSF 9	13 228 648	-
Współczynniki kapitałowe		
Współczynnik kapitału podstawowego Tier I	15,34	11,86
Współczynnik kapitału podstawowego Tier I - bez przepisów przejściowych MSSF 9	14,64	-
Współczynnik kapitału Tier I	15,34	11,86
Współczynnik kapitału Tier I - bez przepisów przejściowych MSSF 9	14,64	-
Łączny współczynnik kapitałowy	18,03	15,27
Łączny współczynnik kapitałowy - bez przepisów przejściowych MSSF 9	17,36	-
Współczynnik dźwigni		
Wartość ekspozycji	19 331 438	20 632 427
Współczynnik dźwigni	10,6	8,1
Współczynnik dźwigni - bez przepisów przejściowych MSSF 9	10,1	-
Kapitał wewnętrzny		
Kapitał wewnętrzny	1 388 215	1 480 596

Wartość funduszy własnych i wymogów kapitałowych została wyznaczona zgodnie z Rozporządzeniem CRR.

Celem ograniczania ryzyka spadku współczynników kapitałowych Bank monitoruje kształtowanie się skali i struktury działalności Banku oraz czynników mogących mieć wpływ na obniżenie się poziomu funduszy własnych Banku.

Bank z częstotliwością kwartalną szacuje kapitał wewnętrzny na pokrycie:

- 1) ryzyk I filara:
 - a) dla ryzyka kredytowego w oparciu o model wewnętrzny bazujący na nieoczekiwanej stracie kredytowej i wymogach regulacyjnych,
 - b) dla poszczególnych rodzajów ryzyka wchodzących w skład grupy ryzyka rynkowego oraz dla ryzyka operacyjnego - w oparciu o wymogi regulacyjne,
- 2) ryzyk II filara dla ryzyk, których poziom został oceniony jako istotny.

Zgodnie z art. 92 Rozporządzenia CRR, Bank jest zobowiązany utrzymywać łączny współczynnik kapitałowy na poziomie co najmniej 8%. Współczynnik kapitału Tier I i współczynnik kapitału podstawowego Tier I powinny wynosić odpowiednio co najmniej 6% i 4,5%.

Zgodnie z Rozporządzeniem CRR oraz ustawą z dnia 5 sierpnia 2015 roku o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym, instytucje finansowe mają obowiązek utrzymywania dodatkowych buforów kapitałowych dla współczynników kapitałowych. Od 01 stycznia 2018 roku bufor zabezpieczający został zwiększony o 0,625 p.p. i na dzień 31 grudnia 2018 roku wynosił 1,875 p.p. (w dniu 01 stycznia 2019 roku osiągnął docelowy poziom 2,5 p.p.), bufor ryzyka systemowego obowiązuje w wysokości 3 p.p., natomiast bufor antycykliczny wynosi 0 p.p. Bank Ochrony Środowiska S.A. nie został objęty buforem innej instytucji o znaczeniu systemowym.

W dniu 15 października 2018 roku Komisja Nadzoru Finansowego zaleciła utrzymywanie przez Bank funduszy własnych na pokrycie dodatkowego wymogu kapitałowego w celu zabezpieczenia ryzyka wynikającego z zabezpieczonych hipoteką walutowych kredytów i pożyczek dla gospodarstw domowych, na poziomie 0,52 p.p. ponad wartość łącznego współczynnika kapitałowego, o którym mowa w art. 92 ust. 1 lit. c Rozporządzenia CRR, który powinien składać się z co najmniej 75% z kapitału Tier I (co odpowiada wymogowi kapitałowemu na poziomie 0,39 p.p. ponad wartość współczynnika kapitału Tier I, o którym mowa w art. 92 ust. 1. lit. b Rozporządzenia CRR) oraz co najmniej w 56% z kapitału podstawowego Tier I (co odpowiada wymogowi kapitałowemu na poziomie 0,29 p.p. ponad wartość współczynnika kapitału podstawowego Tier I, o którym mowa w art. 92 ust. 1. lit. a Rozporządzenia CRR).

W efekcie, 31 grudnia 2018 roku zalecane przez Komisję minimalne wskaźniki kapitałowe dla Banku w stosunku do 31 grudnia 2017 roku spadły do poziomów 11,265% dla współczynnika kapitału Tier I oraz 13,395% dla łącznego współczynnika kapitałowego TCR.

Poziom adekwatności kapitałowej Banku, zarówno z zastosowaniem rozwiązań przejściowych MSSF 9, jak i bez nich na dzień 31 grudnia 2018 roku utrzymywał się powyżej poziomów zalecanych przez Komisję Nadzoru Finansowego.

6.4. Ryzyko operacyjne

Ryzyko operacyjne rozumiane jest jako ryzyko związane z wystąpieniem straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności procesów wewnętrznych, ludzi i systemów lub zdarzeń zewnętrznych, obejmujące również ryzyko prawne, z uwzględnieniem zdarzeń ryzyka operacyjnego charakteryzujących się niską częstotliwością występowania, lecz wysokimi stratami; w zakres ryzyka operacyjnego nie włącza się ryzyka reputacji i strategicznego.

Bank stosuje system zarządzania ryzykiem operacyjnym, w którym odpowiedzialność za bieżące zarządzanie ryzykiem operacyjnym spoczywa na wszystkich pracownikach Banku, a w szczególności na dyrektorach komórek organizacyjnych/biur Centrali oraz Oddziałów Banku - zgodnie z zakresem odpowiedzialności i zadań.

W Banku gromadzone są informacje o istotnych zdarzeniach ryzyka operacyjnego w bazie zdarzeń ryzyka operacyjnego, w dedykowanej aplikacji informatycznej.

Informacje te wykorzystywane są do:

- 1) bieżącego monitorowania poziomu ryzyka operacyjnego,
- 2) monitorowania działań jednostek i komórek organizacyjnych związanych z zaistniałymi zdarzeniami,
- 3) pomiaru lub szacowania strat z tytułu ryzyka operacyjnego,
- 4) generowania raportów dotyczących zaistniałych zdarzeń w zakresie ryzyka operacyjnego, w tym raportów na potrzeby instytucji zewnętrznych.

Bank określa podstawowe limity na ryzyko operacyjne, w tym w szczególności limit tolerancji oraz apetytu na ryzyko operacyjne w skali całego Banku, a także docelowy profil ryzyka operacyjnego. Stopień wykorzystania przyjętych limitów tolerancji i apetytu na ryzyko operacyjne kontrolowany jest poprzez okresowe monitorowanie wielkości ponoszonych strat z tytułu zaistniałych zdarzeń ryzyka operacyjnego.

Pomiar poziomu ryzyka operacyjnego jest dokonywany z wykorzystaniem metod ilościowych, jakościowych oraz mieszanych, w tym m.in. poprzez:

- 1) obliczanie wymogu kapitałowego na ryzyko operacyjne wg. metody standardowej,
- 2) obliczanie i monitorowanie kluczowych wskaźników ryzyka operacyjnego (KRI),
- 3) przeglądy ryzyka operacyjnego (samoocena potencjalnego ryzyka operacyjnego),
- 4) przeprowadzanie testów warunków skrajnych.

W Banku testy warunków skrajnych dla ryzyka operacyjnego przeprowadzane są za pomocą trzech metod:

- 1) analizy wrażliwości,
- 2) analizy odwrotnej,
- 3) analizy scenariuszowej.

TWS przeprowadzane są raz w roku. W wyniku przeprowadzonych dotychczas testów warunków skrajnych, wielkość przyjętych w scenariuszach strat skonfrontowana z wielkością dostępnego kapitału w postaci wyznaczonych na ryzyko operacyjne: limitu tolerancji i wymogu kapitałowego, potwierdziła zdolność absorpcji strat z tytułu ryzyka operacyjnego przez wyznaczone na to ryzyko limity.

W celu ograniczania ekspozycji na ryzyko operacyjne Bank stosuje m.in. następujące instrumenty (metody, techniki i narzędzia):

- 1) organizacja pracy zapewniająca ograniczenie powstania ryzyka operacyjnego poprzez, m.in. rozdzielenie funkcji wykonawczych od kontrolnych, ustalenie limitów w zakresie podejmowania decyzji lub dokonywania operacji w Banku, zarządzanie prawami dostępu do pomieszczeń i systemów w celu ograniczenia możliwości dokonywania działań przez nieuprawnione osoby,
- 2) kontrola wewnętrzna,
- 3) strategiczne limity wewnętrzne na ryzyko operacyjne tj. limit tolerancji i apetytu,
- 4) polityka kadrowa,
- 5) okresowe przeglądy ryzyka operacyjnego oparte o proces samooceny,
- 6) mapy ryzyka budowane w celu identyfikacji źródeł występowania potencjalnych zagrożeń oraz dokonania oceny poziomu ryzyka z tego tytułu,
- 7) testy warunków skrajnych z tytułu ryzyka operacyjnego,
- 8) wartości progowe kluczowych wskaźników ryzyka operacyjnego (KRI),
- 9) klauzule w zawieranych umowach z podmiotami zewnętrznymi, ograniczające ryzyko operacyjne,
- 10) ubezpieczenie mienia bankowego w wyspecjalizowanych firmach,

- 11) dokumentowanie stosowanych w Banku rozwiązań metodycznych, procesowych, organizacyjnych i informatycznych,
- 12) automatyzacja czynności w wyniku zastosowania rozwiązań informatycznych oraz zwiększenie jakości działań poprzez wykorzystywanie specjalistycznego oprogramowania,
- 13) plany ciągłości działania i plany awaryjne opracowywane dla krytycznych procesów biznesowych Banku,
- 14) analiza adekwatności obliczonych wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka operacyjnego, do rzeczywiście ponoszonego ryzyka operacyjnego przez Bank,
- 15) szkolenia wewnętrzne dla pracowników Banku mające na celu uświadomienie i zrozumienie roli, wpływu oraz sposobów postępowania w zakresie ryzyka operacyjnego.

Poziom i profil ryzyka operacyjnego, poziom wykorzystania limitów na ryzyko operacyjne oraz wielkość strat z tytułu zaistniałych zdarzeń ryzyka operacyjnego są regularnie monitorowane w Departamencie Ryzyka Finansowego i Operacyjnego oraz raportowane: Radzie Nadzorczej, Zarządowi Banku, Komitetowi ds. Ryzyka oraz Komitetowi Ryzyka Operacyjnego.

6.5. Ryzyko braku zgodności

Ryzyko braku zgodności rozumiane jest jako ryzyko skutków nieprzestrzegania przepisów prawa, przepisów wewnętrznych i standardów rynkowych.

Bank zapewnia zgodność działania z przepisami prawa, przepisami wewnętrznymi i standardami rynkowymi poprzez funkcję kontroli (stosowanie mechanizmów kontrolnych i monitorowanie ich przestrzegania) oraz proces zarządzania ryzykiem braku zgodności, który obejmuje identyfikację, ocenę, kontrolę i monitorowanie ryzyka braku zgodności oraz raportowanie w tym zakresie do Zarządu i Rady Nadzorczej.

Podstawowe zasady zapewniania zgodności w Banku w ramach funkcji kontroli i procesu zarządzania ryzykiem braku zgodności zostały określone w Polityce zgodności Banku Ochrony Środowiska S.A., opracowanej przez Zarząd i zatwierdzonej przez Radę Nadzorczą oraz aktach wykonawczych do Polityki, w tym:

- 1) Zasad zarządzania ryzykiem braku zgodności w Banku Ochrony Środowiska S.A.,
- 2) Zasad wykonywania kontroli wewnętrznej w Banku Ochrony Środowiska S.A.

W Banku funkcjonuje wyodrębniona, samodzielna komórka do spraw zgodności, podległa bezpośrednio Prezesowi Zarządu Banku, która odpowiada za realizację przypisanych jej obowiązków w ramach funkcji kontroli i wykonywanie zadań w ramach zarządzania ryzykiem braku zgodności.

Zarządzanie ryzykiem braku zgodności w Banku ma na celu:

- 1) zidentyfikowanie, ocenę i kontrolę możliwości wystąpienia negatywnych skutków nieprzestrzegania przepisów prawa i przepisów wewnętrznych oraz standardów rynkowych, w tym zwłaszcza wystąpienia sankcji prawnych, strat finansowych lub utraty reputacji, które mogą być konsekwencją nieprzestrzegania przepisów prawa, przepisów wewnętrznych oraz standardów rynkowych,
- 2) utrwalanie wizerunku Banku jako instytucji działającej zgodnie z prawem, uczciwej, rzetelnej, przyjaznej dla otoczenia, wiarygodnej i odpowiedzialnej biznesowo.

Bank wyodrębnia kluczowe obszary dla zapewniania zgodności:

- 1) zapobieganie prowadzeniu w Banku działalności niezgodnej z prawem, w tym przeciwdziałanie praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu,
- 2) ochronę informacji,
- 3) wdrażanie i monitorowanie przestrzegania standardów etycznych,
- 4) przyjmowanie lub przekazywanie korzyści i prezentów,
- 5) prowadzenie działalności reklamowej i marketingowej,
- 6) oferowanie produktów,
- 7) skargi i reklamacje klientów,
- 8) zarządzanie konfliktami interesów.

W 2017 roku w Banku wdrożone zostały zmiany w zakresie zarządzania ryzykiem braku zgodności oraz kontroli wewnętrznej, wynikające z Rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 06 marca 2017 roku w sprawie systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej, polityki wynagrodzeń oraz szczegółowego sposobu szacowania kapitału wewnętrznego w bankach oraz Uchwały

Nr 141/2017 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 25 kwietnia 2017 roku w sprawie wydania Rekomendacji H, dotyczącej systemu kontroli wewnętrznej w bankach.

W 2018 roku w Banku dokonane zostały zmiany w:

- 1) systemie kontroli wewnętrznej, polegające na wprowadzeniu dodatkowych form niezależnego monitorowania pionowego oraz dostosowaniu do aktualnej struktury organizacyjnej Banku,
- 2) systemie przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu oraz procedurze anonimowego zgłaszania naruszeń prawa, obowiązujących w Banku procedur wewnętrznych i standardów etycznych, podyktowane wdrożeniem ustawy z dnia 01 marca 2018 roku o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu.

W 2018 roku nie odnotowano zdarzeń, które w sposób istotny wpłynęłyby na poziom ryzyka braku zgodności Bank koncentrował swoje działania na zapobieganiu wystąpienia ryzyka braku zgodności.

Mając na uwadze rozpoczętą w 2017 roku przez KNF i NBP akcję informacyjną w sprawie ryzyk związanych z inwestowaniem w tzw. kryptowaluty oraz w trosce o bezpieczeństwo klientów i bezpieczeństwo obrotu, w 2018 roku w Banku kontynuowano podjęte wcześniej działania w przedmiotowym obszarze, w tym nie zawierano umów o prowadzenie rachunków z podmiotami, których przedmiotem działalności jest obrót „walutą” wirtualną, zakończono współpracę z takimi podmiotami oraz objęto szczególnym monitoringiem aktywność pozostałych klientów.

6.6. Ryzyko modeli

Ryzyko modeli jest definiowane w Banku zgodnie z wymaganiami nadzorczymi jako potencjalna strata, która może zostać poniesiona w wyniku podejmowania decyzji opierających się na danych uzyskanych w procesach stosowania modeli wewnętrznych, z powodu błędów związanych z opracowywaniem, wdrażaniem lub stosowaniem takich modeli (art. 3, ust. 1, pkt. 11, CRD IV).

Proces identyfikacji, oceny i monitoringu ryzyka modeli obejmuje obszary związane z:

- 1) ryzykiem wykorzystywania nieprawidłowych, niekompletnych danych,
- 2) ryzykiem błędnych założeń modeli, założeń nieadekwatnych do estymowanego procesu,
- 3) ryzykami metodologicznymi wynikającymi z użycia w procesie budowy modeli, niewłaściwych metodyk i technik estymacji,
- 4) ryzykiem prowadzenia niedostatecznego monitoringu, walidacji i aktualizacji modeli, także ryzyka stosowania niepoprawnie wdrożonego poprawnego, ale błędnie zaimplementowanego modelu.

Z uwagi na szerokie wykorzystanie modeli wspierających podstawowe procesy w BOŚ S.A., np.: proces kredytowy, procesy zarządzania kapitałem, procesy zarządzania ryzykiem kredytowym, rynkowym, ryzyko modeli jest uznawane w Banku za ryzyko stale istotne.

Zarządzanie ryzykiem modeli jest realizowane w Banku zgodnie z regulacjami wewnętrznymi, m.in. z zasadami szacowania i alokacji kapitału wewnętrznego, polityką zarządzania ryzykiem modeli, metodyką zarządzania ryzykiem modeli oraz metodykami walidacji modeli istotnych. Działania w tym zakresie są koordynowane przez niezależną jednostkę Biura Walidacji Modeli, bezpośrednio podlegającą Wiceprezesowi Banku, koordynującemu organizacyjnie realizację zadań Obszaru Ryzyka oraz Zespół Ryzyka Operacyjnego w Departamencie Ryzyka Finansowego i Operacyjnego.

W celu szybkiej i precyzyjnej identyfikacji ryzyka w Banku funkcjonuje wystandaryzowany, kompleksowy proces zarządzania modelami, który obejmuje:

- 1) cykl życia modeli,
- 2) zasady nadawania oceny istotności funkcjonującym w Banku modelom,
- 3) zasady funkcjonowania dzienników modeli - w dziennikach modeli umieszczane są m.in. informacje nt. funkcjonujących modeli, zestawu ich parametrów, zmian wprowadzanych do modeli, ich update'ów i prowadzonych przeglądów. Dzienniki stanowią bazę informacyjną nt. istotności modeli, wyników monitoringu, walidacji i niesionych przez modele poziomów ryzyka,
- 4) standardy i zasady monitorowania i raportowania ryzyka modeli - w przypadku modeli istotnych ocena jakości prowadzonego monitoringu odbywa się w cyklu kwartalnym, dla pozostałych modeli jest to okres roczny. Raportowanie prowadzone jest w cyklu kwartalnym, jego wyniki są przedkładane w raporcie Ryzyko Bankowe. Dodatkowo prowadzona jest roczna ocena realizacji Polityki zatwierdzonej przez Radę Nadzorczą Banku,
- 5) zasady prowadzenia walidacji modeli - walidacja modeli prowadzona jest przez niezależne Biuro Walidacji Modeli z częstotliwością minimum raz w roku, w przypadku modeli istotnych. Pozostałe

modele walidowane są w ramach tzw. walidacji doraźnej na polecenie Zarządu, odpowiedniego Komitetu lub właściciela modelu.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2018 roku, w Banku funkcjonuje 8 modeli istotnych, spośród 26 wszystkich modeli (w tym 4 modele nieprodukcyjne).

Ryzyka związane z tymi modelami Banku są oceniane cyklicznie, zgodnie ze standardami przyjętymi w regulacjach wewnętrznych Banku, z uwzględnieniem kalkulacji kapitału wewnętrznego związanego z zabezpieczeniem się Banku przed ryzykiem modeli. Raportowanie do Zarządu dotyczące statusu działań w zakresie zarządzania modelami i ich walidacją obejmuje oceny ryzyka modeli, poziom tolerancji i związany z tym poziom kapitału alokowany na ryzyko modeli. Raporty z walidacji modeli istotnych są prezentowane i akceptowane na odpowiednich Komitetach Ryzyka.

Zagregowana ocena ryzyka modeli istotnych kształtuje się na poziomie umiarkowanym, żaden z modeli istotnych nie generuje ryzyka na poziomie wysokim.

7. Wynik z tytułu odsetek

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018		01-01-2017 31-12-2017		
	Aktywa finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	Aktywa wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	Aktywa finansowe wyceniane obowiązkowo wg wartości godziwej przez wynik finansowy	Razem	Razem
Należności od banków i Banku Centralnego	4 117	-	-	4 117	794
Należności od klientów instytucjonalnych	348 133	-	3 939	352 072	377 278
Należności od klientów indywidualnych	132 449	-	61	132 510	150 044
Inwestycyjnych dłużnych papierów wartościowych nieprzeznaczonych do obrotu	31 103	106 889	-	137 992	-
Instrumentów finansowych dostępnych do sprzedaży	-	-	-	-	84 196
Instrumentów finansowych utrzymywanych do terminu zapadalności	-	-	-	-	41 446
Instrumentów finansowych przeznaczonych do obrotu	-	-	368	368	8 590
Razem	515 802	106 889	4 368	627 059	662 348

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018		01-01-2017 31-12-2017	
	Zobowiązania finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	Zobowiązania finansowe wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	Razem	Razem
Rachunków bankowych i depozytów od Banków	1 328	-	1 328	1 605
Rachunków bankowych i depozytów od klientów instytucjonalnych	63 228	-	63 228	66 037
Rachunków bankowych i depozytów od klientów indywidualnych	137 782	-	137 782	159 919
Kredytów i pożyczek od banków	320	-	320	189
Kredytów i pożyczek od klientów	1 129	-	1 129	1 359
Środków funduszy z przeznaczeniem na kredyty (JESSICA)	418	-	418	755
Instrumentów finansowych - dłużne papiery własnej emisji	37 394	-	37 394	47 417
Transakcji zabezpieczających	-	9 684	9 684	9 602
Razem	241 599	9 684	251 283	286 883

8. Wynik z tytułu opłat i prowizji

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018	01-01-2017 31-12-2017
Przychody z tytułu opłat i prowizji		
Opłaty za obsługę rachunków klientów, inne operacje rozliczeniowe w obrocie krajowym i zagranicznym	43 049	41 621
Prowizje od kredytów	27 797	27 310
Prowizje od gwarancji i akredytyw	4 725	4 074
Pozostałe opłaty	2	241
Razem	75 573	73 246
Koszty z tytułu opłat i prowizji		
Opłaty z tytułu kart płatniczych	7 456	6 529
Opłaty od rachunków bieżących	2 198	1 291
Opłaty z tytułu świadczonych usług przez Euronet	1 225	1 225
Prowizje z tytułu należności od klientów	858	601
Prowizje płacone innym bankom w obrocie gotówkowym	277	460
Pozostałe opłaty	3 248	2 453
Razem	15 262	12 559

9. Przychody z tytułu dywidend

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018	01-01-2017 31-12-2017
Papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	5 932	-
Papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	-	5 498
Razem	5 932	5 498

W kwocie dywidendy na koniec 2018 roku znajduje się dywidenda od spółki:

- Kemipol Sp. z o.o. w wysokości 5 796 tys. zł (w 2017 roku 5 242 tys. zł),
- WODKAN Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji S.A. w wysokości 136 tys. zł (w 2017 roku 256 tys. zł).

10. Wynik na instrumentach finansowych wycenianych wg wartości godziwej przez wynik finansowy

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018	01-01-2017 31-12-2017
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	-334	418
Pochodne instrumenty finansowe	20 040	19 517
Należności od klientów	16 837	-
Razem	36 543	19 935

11. Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018	01-01-2017 31-12-2017
Wynik na sprzedaży papierów wartościowych wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	2 166	-
Wynik na sprzedaży aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	-	22
Razem	2 166	22

12. Wynik na rachunkowości zabezpieczeń

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018	01-01-2017 31-12-2017
Wynik z tyt. wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających wartość godziwą	-2 366	6 689
Wynik z tyt. wyceny obligacji skarbowych podlegających rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej w części podlegającej zabezpieczeniu	3 679	-4 093
Razem	1 313	2 596

13. Wynik z pozycji wymiany

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018	01-01-2017 31-12-2017
Wynik z tytułu operacji wyceny zrealizowany	20 107	24 195
Wynik z tytułu operacji wyceny niezrealizowany	3 232	781
Razem	23 339	24 976

14. Pozostałe przychody operacyjne

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018	01-01-2017 31-12-2017
Rozwiązanie rezerw na zobowiązania, w tym:	1 831	2 345
- rezerwy na zobowiązania i roszczenia	781	131
- pozostałe rezerwy	1 050	2 214
Przychody z tytułu odzyskanych należności przedawnionych, umorzonych i nieściągalnych	2	2
Przychody z tytułu sprzedaży lub likwidacji środków trwałych, wartości niematerialnych	6	30
Przychody z tytułu zwrotu koszty windykacji należności	537	544
Przychody od sprzedaży towarów i usług	383	593
Korekta odsetek od zerwanych depozytów z lat ubiegłych	448	443
Przychody z tytułu odszkodowań, kar i grzywien	28	24
Przychody z tytułu rozwiązania odpisów aktualizujących wartość należności	130	13
Pozostałe	878	2 087
Razem	4 243	6 081

15. Pozostałe koszty operacyjne

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018	01-01-2017 31-12-2017
Likwidacja środków trwałych, wartości niematerialnych	299	666
Przekazane darowizny	919	1 206
Utworzenie rezerw na zobowiązania i roszczenia	2 578	786
Odpisy aktualizujące wartość należności	681	152
Koszty windykacji należności	7 181	3 269
Korekta odsetek i prowizji od kredytów z lat ubiegłych	1 107	6 396
Koszty utrzymania i administracji wynajmowanych lokali własnych	360	608
Koszty z tytułu odszkodowań, kar i grzywien	765	941
Pozostałe	2 233	828
Razem	16 123	14 852

16. Wynik odpisów z tytułu utraty wartości

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018	01-01-2017 31-12-2017
Papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	333	-
Papiery wartościowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	-105	-
Należności od banków	-2 764	-
Należności od klientów oraz zobowiązania pozabilansowe, w tym:	-126 583	-140 313
- należności bilansowe	-132 457	-132 667
- od klientów indywidualnych	-45 894	-8 935
- od klientów instytucjonalnych	-86 563	-123 732
- zobowiązania pozabilansowe	5 874	-7 646
- od klientów indywidualnych	326	-68
- od klientów instytucjonalnych	5 548	-7 578
Razem	-129 119	-140 313

Wynik odpisów z tyt. utraty wartości na należności od klientów:

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018	01-01-2017 31-12-2017
Wycena indywidualna	-117 418	-149 421
Wycena grupowa	-15 039	16 754
Razem	-132 457	-132 667

17. Ogólne koszty administracyjne

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018	01-01-2017 31-12-2017
Świadczenia pracownicze	120 828	125 253
Koszty administracyjne, w tym:	123 417	135 504
- koszty rzeczowe	87 764	92 664
- podatki i opłaty	1 428	1 355
- składka i wpłaty na BFG	32 331	39 986
- składka i wpłaty na KNF	1 798	1 403
- składka na pokrycie kosztów działalności Rzecznika Finansowego	96	96
Amortyzacja, w tym:	31 832	34 174
- od środków trwałych	8 326	8 791
- od wartości niematerialnych	23 506	25 383
Razem	276 077	294 931

18. Świadczenia pracownicze

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018	01-01-2017 31-12-2017
Wynagrodzenia, w tym:	101 645	104 256
- odprawy emerytalne	296	297
Składki na ubezpieczenia społeczne	19 183	20 997
Razem	120 828	125 253

Bank nie finansuje świadczeń emerytalnych opartych na programach określonych świadczeń za wyjątkiem odpraw emerytalnych, wypłacanych zgodnie z Regulaminem Wynagradzania Pracowników BOŚ S.A.

19. Obciążenia podatkowe

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018	01-01-2017 31-12-2017
Podatek bieżący	-29 786	-32 462
Podatek odroczony*\	6 494	11 722
Razem	-23 292	-20 740
Zysk brutto	88 304	45 164
Podatek dochodowy według stawki 19 %	-16 778	-8 581
Trwałe różnice pomiędzy wynikiem brutto a podstawą opodatkowania	-6 514	-12 159
- zmniejszające:	2 259	2 290
rozwiązane odpisy aktualizujące	972	1 232
otrzymane dywidendy	1 127	1 045
pozostałe	160	13
- zwiększające	-8 946	-14 677
utworzone odpisy aktualizujące	-1 553	-5 777
składki BFG	-6 143	-7 598
pozostałe	-1 250	-1 302
- odliczenia od dochodu	173	228
darowizny	173	228
Obciążenia podatkowe dotyczące wyniku finansowego roku bieżącego	-23 292	-20 740
Razem obciążenia podatkowe	-23 292	-20 740
Efektywna stawka podatkowa	26%	46%

*\ Szczegółowe informacje na temat odroczonego podatku dochodowego przedstawiono w nocie 36.

20. Zysk/Strata przypadający na jedną akcję

Podstawowy zysk/strata przypadający na jedną akcję wylicza się jako iloraz zysku/straty przypadającego na akcjonariuszy Banku oraz średniej ważonej liczby akcji zwykłych w trakcie roku.

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018	01-01-2017 31-12-2017
Zysk/Strata netto	65 012	24 424
Średnia ważona liczba akcji zwykłych (w tysiącach)	77 831	62 835
Podstawowy zysk/strata na akcję (wyrażony w zł, gr)	0,84	0,39

Zysk/Strata rozwodniony na akcję jest równy zyskowi/stracie podstawowemu na akcję w prezentowanych okresach.

21. Kasa, środki w Banku Centralnym

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Środki pieniężne w kasie	29 569	28 616
Środki w Banku Centralnym	157 151	604 146
Razem	186 720	632 762

22. Należności od innych banków

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Lokaty w innych bankach, ujęte w ekwiwalentach środków pieniężnych	99 526	292 223
Należności z tytułu zabezpieczeń instrumentów pochodnych	58 658	48 779
Papiery dłużne zaklasyfikowane do portfela należności od innych banków	15 074	15 075
Inne należności	-	1
Razem brutto	173 258	356 078
Odpisy z tytułu utraty wartości papierów dłużnych zaklasyfikowanych do portfela należności od innych banków	-2 764	-
Razem netto	170 494	356 078

Należności od innych banków wg terminów zapadalności zostały zaprezentowane w nocie 26.

Zmiany stanu wartości bilansowej brutto należności od innych banków:

Wyszczególnienie	Wartość brutto				Razem
	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	
Stan na początek okresu 01-01-2018	356 078	-	-	-	356 078
Zmiana wartości brutto wynikająca z nabycia aktywów finansowych	65 358	-	-	-	65 358
Zmiana wartości brutto istniejącego portfela	- 101 096	-	-	-	- 101 096
Zmiana wartości brutto wynikająca z zaprzestania ujmowania aktywa finansowego	- 147 082	-	-	-	- 147 082
w tym: zmiana wartości brutto wynikająca z instrumentów finansowych, które zostały odpisane ze sprawozdania z sytuacji finansowej	-	-	-	-	-
Zmiana wartości brutto wynikająca z reklasyfikacji aktywa finansowego pomiędzy Koszykami	-	-	-	-	-
Transfer do Koszyka 1	-	-	-	-	-
Transfer do Koszyka 2	-	-	-	-	-
Transfer do Koszyka 3	-	-	-	-	-
Inne zmiany	-	-	-	-	-
Stan na koniec okresu 31-12-2018	173 258	-	-	-	173 258

23. Aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu

Aktywa	31-12-2018	31-12-2017
Pochodne instrumenty finansowe, w tym:	68 773	156 927
- transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych	15 494	92 896
- transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej	53 279	64 031
Razem aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	68 773	156 927

Zobowiązania	31-12-2018	31-12-2017
Pochodne instrumenty finansowe, w tym:	53 444	62 473
- transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych	5 395	8 090
- transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej	48 049	54 383
Razem zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	53 444	62 473

Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu wg terminów zapadalności zostały zaprezentowane w nocie 26.

24. Należności od klientów

Wyszczególnienie	31-12-2018				31-12-2017	
	Należności od klientów brutto	Odpisy z tyt. utraty wartości	Należności od klientów netto	Należności od klientów brutto	Odpisy z tyt. utraty wartości	Należności od klientów netto
Wycena wg zamortyzowanego kosztu:	12 785 149	1 039 948	11 745 201	13 014 176	627 789	12 386 387
Należności od klientów indywidualnych	3 945 211	239 757	3 705 454	4 112 121	153 409	3 958 712
kredyty w rachunku bieżącym	1 765	1 271	494	1 383	739	644
kredyty gotówkowe	335 927	60 252	275 675	331 277	38 776	292 501
kredyty mieszkaniowe	3 205 780	134 999	3 070 781	3 313 929	81 795	3 232 134
kredyty i pożyczki pozostałe	401 739	43 235	358 504	465 532	32 099	433 433
Należności od klientów instytucjonalnych	8 839 938	800 191	8 039 747	8 902 055	474 380	8 427 675
kredyty obrotowe	586 940	108 870	478 070	453 339	66 051	387 288
kredyty i pożyczki terminowe	7 483 404	678 784	6 804 620	7 940 376	402 576	7 537 800
należności faktoringowe	412 687	9 927	402 760	372 446	5 073	367 373
należności leasingowe	-	-	-	-	-	-
skupione wierzytelności	113 261	1 676	111 585	135 894	680	135 214
papiery wartościowe komercyjne	243 646	934	242 712	-	-	-
Wycena wg wartości godziwej przez wynik finansowy:			104 653			n/d
Należności od klientów indywidualnych			3 101			n/d
kredyty mieszkaniowe			904			
kredyty i pożyczki pozostałe			2 197			
Należności od klientów instytucjonalnych			101 552			n/d
kredyty obrotowe			181			
kredyty i pożyczki terminowe			101 371			
Razem			11 849 854			12 386 387
Złożone depozyty zabezpieczające			5 023			7 062
Pozostałe należności			10			9
Razem należności od klientów			11 854 887			12 393 458

Należności od klientów wg terminów zapadalności zostały zaprezentowane w nocie 26.

W należnościach od klientów znajdują się kredyty preferencyjne z dopłatami do odsetek od NFOŚiGW i WFOŚiGW, które w prezentowanych okresach wynoszą (wartość nominalna):

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Kredyty preferencyjne z dopłatami, w tym:	187 238	246 557
- wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	142 117	n/d
- wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	45 121	n/d

Zmiany stanu wartości bilansowej brutto oraz odpisów z tytułu utraty wartości należności od klientów:

Wyszczególnienie	Wartość brutto należności od klientów indywidualnych					Wartość brutto należności od klientów instytucjonalnych					Razem
	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem	
Stan na koniec okresu 31-12-2017 (zgodnie z MSR 39)	3 647 141	167 030	297 950	-	4 112 121	4 865 817	1 542 438	2 493 800	-	8 902 055	13 014 176
Zmiana definicji wartości bilansowej brutto	-	-	34 053	-	34 053	-	-	147 284	-	147 284	181 337
Reklasyfikacja ekspozycji do wycenianych wg wartości godziwej przez wynik finansowy	-4 680	-44	-5 500	-	-10 224	-55 975	-771	-73 992	-	-130 738	-140 962
Stan na początek okresu 01-01-2018	3 642 461	166 986	326 503	-	4 135 950	4 809 842	1 541 667	2 567 092	-	8 918 601	13 054 551
Zmiana wartości brutto wynikająca z nabycia aktywów finansowych	196 887	190	-	-	197 077	1 126 625	31 982	-	-	1 158 607	1 355 684
Zmiana wartości brutto istniejącego portfela	-199 198	-7 269	13 007	-	-193 460	-70 924	-199 006	-93 463	-	-363 393	-556 853
Zmiana wartości brutto wynikająca z zaprzestania ujmowania aktywa finansowego	-165 620	-5 105	-23 400	-	-194 125	-588 344	-197 345	-88 420	-	-874 109	-1 068 234
w tym: zmiana wartości brutto wynikająca z instrumentów finansowych, które zostały odpisane ze sprawozdania z sytuacji finansowej	-	-	-18 071	-	-18 071	-	-	-47 229	-	-47 229	-65 300
Zmiana wartości brutto wynikająca z transferów aktywa finansowego pomiędzy Koszykami:	-42 895	6 540	36 355	-	-	-382 187	691 508	-309 321	-	-	-
Transfer do Koszyka 1	21 356	-20 829	-527	-	-	232 778	-217 804	-14 974	-	-	-
Transfer do Koszyka 2	-40 034	59 606	-19 572	-	-	-505 613	1 084 798	-579 185	-	-	-
Transfer do Koszyka 3	-24 217	-32 237	56 454	-	-	-109 352	-175 486	284 838	-	-	-
Inne zmiany	-213	-17	-1	-	-231	895	-663	-	-	232	1
Stan na koniec okresu 31-12-2018	3 431 422	161 325	352 464	-	3 945 211	4 895 907	1 868 143	2 075 888	-	8 839 938	12 785 149

Wyszczególnienie	Odpisy na należności od klientów indywidualnych					Odpisy na należności od klientów instytucjonalnych					
	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem	Razem
Stan na koniec okresu 31-12-2017 (zgodnie z MSR 39)	6 278	6 778	140 353	0	153 409	16 063	17 240	441 077	0	474 380	627 789
Zmiana definicji wartości bilansowej brutto	-	-	34 053	-	34 053	-	-	147 284	-	147 284	181 337
Reklasyfikacja ekspozycji do wycenianych wg wartości godziwej przez wynik finansowy	-14	-	-5 497	-	-5 511	-40	-4	-20 789	-	-20 833	-26 344
Korekta wartości odpisów według stanu 31-12-2017 wynikająca z wprowadzenia MSSF 9	8 440	2 508	5 104	-	16 052	26 238	70 459	26 905	-	123 602	139 654
Stan na początek okresu 01-01-2018	14 704	9 286	174 013	-	198 003	42 261	87 695	594 477	-	724 433	922 436
Zmiana odpisów wynikająca z nabycia aktywów finansowych	4 092	16	-	-	4 108	16 636	1 052	-	-	17 688	21 796
Zmiana oszacowania odpisów	-6 818	-2 630	68 344	-	58 896	-13 607	17 144	123 752	-	127 289	186 185
Zmiana odpisów wynikająca z zaprzestania ujmowania aktywa finansowego	-1 474	-215	-19 561	-	-21 250	-6 325	-7 432	-55 464	-	-69 221	-90 471
w tym: zmiana odpisów wynikająca z instrumentów finansowych, które zostały odpisane ze sprawozdania z sytuacji finansowej	-	-	-18 072	-	-18 072	-	-	-47 229	-	-47 229	-65 301
Zmiana odpisów wynikająca z transferów aktywa finansowego pomiędzy Koszykami	827	605	-1 432	-	-	9 495	2 282	-11 777	-	-	-
Transfer do Koszyka 1	1 292	-1 121	-171	-	-	20 182	-19 774	-408	-	-	-
Transfer do Koszyka 2	-254	6 300	-6 046	-	-	-8 494	31 390	-22 896	-	-	-
Transfer do Koszyka 3	-211	-4 574	4 785	-	-	-2 193	-9 334	11 527	-	-	-
Inne zmiany	-3	3	-	-	-	109	-108	1	-	2	2
Stan na koniec okresu 31-12-2018	11 328	7 065	221 364	-	239 757	48 569	100 633	650 989	-	800 191	1 039 948

Wyszczególnienie	Kredyty udzielone klientom indywidualnym	Kredyty udzielone klientom instytucjonalnym	Razem
Stan na początek okresu 01-01-2017	204 724	357 898	562 622
Zwiększenie odpisów aktualizujących na utratę wartości	122 245	312 588	434 833
Zmniejszenie odpisów aktualizujących na utratę wartości	-113 310	-188 857	-302 167
Kredyty odpisane w ciągu roku jako nieściągalne w tym:	-60 506	-6 857	-67 363
- zbycie wierzytelności funduszom sekurytyzacyjnym	-57 724	-6 461	-64 185
Inne zwiększenia / zmniejszenia	256	-392	-136
Stan na koniec okresu 31-12-2017	153 409	474 380	627 789

25. Inwestycyjne papiery wartościowe

Wyszczególnienie	31-12-2018			31-12-2017		
	Wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	Wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	Razem	Dostępne do sprzedaży	Utrzymywane do terminu zapadalności	Razem
Dłużne papiery wartościowe:	4 015 998	1 375 268	5 391 266	4 075 095	1 406 264	5 481 359
obligacje Skarbu Państwa	2 324 613	1 325 877	3 650 490	2 102 420	1 406 264	3 508 684
bony pieniężne NBP						
- ujęte w ekwiwalentach środków pieniężnych	1 439 760	-	1 439 760	1 599 551	-	1 599 551
obligacje instytucji samorządowych	251 625	-	251 625	313 340	-	313 340
obligacje pozostałych instytucji finansowych	-	49 391	49 391	59 784	-	59 784
Kapitałowe papiery wartościowe	85 027	-	85 027	57 997	-	57 997
- notowane	18 543	-	18 543	22 830	-	22 830
- nienotowane	66 484	-	66 484	35 167	-	35 167
Razem	4 101 025	1 375 268	5 476 293	4 133 092	1 406 264	5 539 356

Inwestycyjne papiery wartościowe wg terminów zapadalności zostały zaprezentowane w nocie 26.

Zmiany stanu wartości bilansowej brutto inwestycyjnych papierów wartościowych:

Wyszczególnienie	Dłużne papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez całkowite dochody	Dłużne papiery wartościowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	Dłużne papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	Kapitałowe papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	Razem
Stan na koniec okresu 31-12-2017 (zgodnie z MSR 39)	4 097 863	1 406 264	-	35 229	5 539 356
Wpływ wdrożenia MSSF 9	316 285	-282 583	-	-	33 702
Stan na początek okresu 01-01-2018	4 414 148	1 123 681	-	35 229	5 573 058
Zwiększenia z tytułu zakupu	94 612 364	251 454	6 440 503	21 732	101 326 053
Zwiększenia z tytułu naliczonych odsetek, dyskonta, premii	146 846	51 706	382	-	198 934
Wycena wzrost wartości	149 953	1 157	3 124	33 273	187 507
Zmniejszenia z tytułu sprzedaży i wykupu	95 017 807	3 726	6 440 503	-	101 462 036
Zmniejszenia z tytułu zrealizowanych odsetek, premii	142 997	48 063	382	-	191 442
Wycena spadek wartości	146 415	836	3 124	5 207	155 582
Inne zmiany	94	-	-	-	94
Stan na koniec okresu 31-12-2018	4 015 998	1 375 373	-	85 027	5 476 398

Inwestycyjne papiery wartościowe stanowiące zabezpieczenie:

Wyszczególnienie	Wyceniane w wartości godziwej przez inne dochody całkowite	31-12-2018		31-12-2017
		Wyceniane wg zamortyzo- wanego kosztu	Dostępne do sprzedaży	Utrzymywane do terminu zapadalności
Zabezpieczenie umów pożyczek otrzymanych od banków i Międzynarodowych Organizacji Finansowych	790 201	424 309	698 712	643 531
- do roku	-	-	4 070	-
- powyżej roku	790 201	424 309	694 642	643 531
Zabezpieczenie Funduszu Ochrony Środków Gwarantowanych	41 678	35 806	-	90 840
- do roku	36 615	-	-	-
- powyżej roku	5 063	35 806	-	90 840
Zabezpieczenie zobowiązań w postaci składek na Fundusz Gwarancyjny	4 050	7 730	-	5 765
- powyżej roku	4 050	7 730	-	5 765
Zabezpieczenie zobowiązań w postaci składek na Fundusz Przymusowej Restrukturyzacji	6 075	8 694	-	8 647
- powyżej roku	6 075	8 694	-	8 647
Zabezpieczenie transakcji REPO	286 975	320 429	406 833	-
- powyżej roku	286 975	320 429	406 833	-
Razem	1 128 979	796 968	1 105 545	748 783

26. Aktywa finansowe wg terminów zapadalności

31-12-2018	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 6 miesięcy	powyżej 6 miesięcy do 12 miesięcy	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	z nieokreślonym terminem zapadalności	Razem
Należności od innych banków (nota 22)	158 184	-	75	-	-	12 235	-	170 494
Należności od klientów (nota 24)	223 528	316 048	566 271	1 429 810	3 932 327	5 386 903	-	11 854 887
Papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite (nota 25)	1 439 760	763	216 486	214 766	1 540 720	603 503	85 027	4 101 025
Papiery wartościowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu (nota 25)	-	-	-	-	212 585	1 162 683	-	1 375 268
Razem	1 821 472	316 811	782 832	1 644 576	5 685 632	7 165 324	85 027	17 501 674

31-12-2017	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 6 miesięcy	powyżej 6 miesięcy do 12 miesięcy	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	z nieokreślonym terminem zapadalności	Razem
Należności od innych banków (nota 22)	341 003	-	75	-	-	15 000	-	356 078
Należności od klientów (nota 24)	340 221	150 238	509 940	1 395 414	4 277 743	5 719 902	-	12 393 458
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży (nota 25)	1 657 548	641	21 288	350 802	1 503 411	541 423	57 979	4 133 092
Inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności (nota 25)	-	-	-	-	554 675	851 589	-	1 406 264
Razem	2 338 772	150 879	531 303	1 746 216	6 335 829	7 127 914	57 979	18 288 892

27. Inwestycje w jednostkach zależnych

Inwestycje Banku w jednostkach zależnych zostały ujęte w cenie nabycia.

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Dom Maklerski BOŚ S.A.	32 342	32 342
BOŚ Eko Profit S.A.	45 248	7 377
BOŚ Capital Sp. z o.o.	-	36 656
BOŚ Ekosystem Sp. z o.o.	-	1 215
Razem	77 590	77 590

W 2018 roku Bank przeprowadził proces redukcji liczby spółek wchodzących w skład Grupy Kapitałowej Banku, w wyniku którego:

- 1) dnia 30 maja 2018 roku – połączone zostały spółki BOŚ Ekosystem Sp. z o.o. oraz BOŚ Capital Sp. z o.o., a następnie
- 2) dnia 28 listopada 2018 roku – połączone zostały spółki BOŚ Capital Sp. z o.o. oraz BOŚ Eko Profit S.A.

W obu przypadkach spółki zostały połączone przez przejęcie dokonane w trybie art. 492 § 1 pkt 1 ksh – przez przeniesienie całego majątku spółki przejmowanej na spółkę przejmującą, w zamian za wydanie wspólnikom spółki przejmowanej udziałów/akcji w spółce przejmującej.

Aktualna wycena akcji posiadanych przez Bank w spółce BOŚ Eko Profit S.A., wskazana w tabeli powyżej, stanowi sumę ceny nabycia udziałów spółek BOŚ Ekosystem Sp. z o.o. i BOŚ Capital Sp. z o.o. oraz ceny nabycia akcji BOŚ Eko Profit S.A. pomniejszonej o odpis z tytułu utraty wartości tych akcji, dokonany na dzień 31 grudnia 2016 roku i utrzymany na dzień 31 grudnia 2017 roku. Wartość przedmiotowego odpisu wynosi 11 308 558,51 zł przy WACC równym 5,52 %.

Według danych na dzień 31 grudnia 2018 roku Bank postanowił utrzymać odpis z tytułu utraty wartości spółki BOŚ Eko Profit S.A., dokonany na dzień 31 grudnia 2016 roku, z uwagi na pośrednie zaangażowanie (poprzez spółkę MS Wind Sp. z o.o.) w inwestycję w farmę wiatrową.

Inwestycja Banku w akcje DM BOŚ S.A. została ujęta w cenie nabycia.

W dniu 21 grudnia 2018 roku DM BOŚ otrzymał informację o wszczęciu przez Komisję Nadzoru Finansowego z urzędu postępowania administracyjnego w przedmiocie nałożenia na Dom Maklerski kary administracyjnej na podstawie art. 167 ust. 2 pkt 1 w zw. z art. 167 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o obrocie instrumentami finansowymi, w brzmieniu obowiązującym przed wejściem w życie ustawy z dnia 01 marca 2018 roku o zmianie ustawy o obrocie instrumentami finansowymi oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 685), w związku z podejrzeniem naruszenia art. 79 ust. 6a ustawy o obrocie instrumentami finansowymi w poprzez niedostateczną realizację obowiązku nadzoru nad czynnościami wykonywanymi przez agenta firmy inwestycyjnej tj. Bank Ochrony Środowiska S.A. oraz § 9 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 24 września 2012 roku w sprawie określenia szczegółowych warunków technicznych i organizacyjnych dla firm inwestycyjnych, banków, o których mowa w art. 70 ust. 2 ustawy o obrocie instrumentami finansowymi, i banków powierniczych oraz warunków szacowania przez dom maklerski kapitału wewnętrznego (Dz. U. z 2012 r., poz. 1072) w związku z nieujęciem w Regulaminie organizacyjnym Domu Maklerskiego zasad odpowiedzialności i nadzoru nad agentem firmy inwestycyjnej.

28. Wartości niematerialne

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Licencje i oprogramowanie w tym:	91 050	96 991
- oprogramowanie wytworzone we własnym zakresie	1 149	1 340
Nakłady w trakcie realizacji	19 496	16 127
Razem	110 546	113 118

Wartości niematerialne w pełni zamortyzowane, w ciągłym użyciu:

31-12-2018	94 915
31-12-2017	77 901

W odniesieniu do wartości niematerialnych, które nie są jeszcze dostępne do użytkowania, tzn. będące w trakcie realizacji, Bank na bieżąco identyfikuje przesłanki utraty wartości. Na podstawie przeglądu poniesionych nakładów na wartości niematerialne w budowie na dzień 31 grudnia 2018 roku oraz 31 grudnia 2017 roku nie stwierdzono utraty ich wartości.

Wyszczególnienie	Licencje i oprogramowanie	Nakłady w trakcie realizacji	Razem
Stan na 01-01-2018			
Wartość bilansowa brutto	279 252	16 127	295 379
Umorzenie	-182 261	-	-182 261
Wartość bilansowa netto	96 991	16 127	113 118
Okres kończący się 31-12-2018			
Wartość bilansowa netto na początek roku	96 991	16 127	113 118
Zwiększenia z tyt.:	17 565	20 874	38 439
-zakupu	1 192	20 874	22 066
-przebiegowania z inwestycji	16 373	-	16 373
Zmniejszenia z tyt.:	-	-17 505	-17 505
- przebiegowania z inwestycji	-	-17 505	-17 505
Naliczenie amortyzacji	-23 506	-	-23 506
Wartość bilansowa netto na 31-12-2018	91 050	19 496	110 546
Stan na 31-12-2018			
Wartość bilansowa brutto	296 817	19 496	316 313
Umorzenie	-205 767	-	-205 767
Wartość bilansowa netto na 31-12-2018	91 050	19 496	110 546

Wyszczególnienie	Licencje i oprogramowanie	Nakłady w trakcie realizacji	Razem
Stan na 01-01-2017			
Wartość bilansowa brutto	273 857	4 532	278 389
Umorzenie	-156 878	-	-156 878
Wartość bilansowa netto	116 979	4 532	121 511
Okres kończący się 31-12-2017			
Wartość bilansowa netto na początek roku	116 979	4 532	121 511
Zwiększenia z tyt.:	5 395	15 427	20 822
-zakupu	1 563	15 426	16 989
-przebiegowania z inwestycji	3 832	1	3 833
Zmniejszenia z tyt.:	-	-3 832	-3 832
- przebiegowania z inwestycji	-	-3 832	-3 832
Naliczenie amortyzacji	-25 383	-	-25 383
Wartość bilansowa netto na 31-12-2017	96 991	16 127	113 118
Stan na 31-12-2017			
Wartość bilansowa brutto	279 252	16 127	295 379
Umorzenie	-182 261	-	-182 261
Wartość bilansowa netto na 31-12-2017	96 991	16 127	113 118

29. Rzeczowe aktywa trwałe

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Środki trwałe, w tym:	22 811	28 477
- grunty	182	182
- budynki i lokale	4 328	4 519
- ulepszenia w obcych środkach trwałych	4 142	5 662
- sprzęt komputerowy i urządzenia techniczne	12 582	15 873
- środki transportu	39	54
- inne środki trwałe	1 538	2 187
Środki trwałe w budowie	1 291	1 111
Razem	24 102	29 588

Na dzień 31 grudnia 2018 roku składniki majątku wycofane z aktywnego użytkowania i przeznaczone do sprzedaży wynosiły 69 tys. zł. Nie występowały aktywa trwałe czasowo nieużywane o istotnej wartości bilansowej.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku składniki majątku wycofane z aktywnego użytkowania i przeznaczone do zbycia wynosiły 86 tys. zł. Nie występowały aktywa trwałe czasowo nieużywane o istotnej wartości bilansowej.

Wyszczególnienie	Grunty i budynki	Ulepszenia w obcych środkach trwałych	Urządzenia techniczne, środki transportu i inne	Środki trwałe w budowie	Razem
Stan na 01-01 2018					
Wartość bilansowa brutto	7 822	35 530	90 120	1 111	134 583
Umorzenie	-3 121	-29 868	-72 006	0	-104 995
Wartość bilansowa netto	4 701	5 662	18 114	1 111	29 588
Zmiany w okresie					
Wartość bilansowa netto na początek roku	4 701	5 662	18 114	1 111	29 588
Zwiększenia z tyt.:	-	308	2 537	596	3 441
- zakupu	-	-	2 430	596	3 026
- przeniesienia z inwestycji	-	308	107	-	415
Zmniejszenia z tyt.:	-	-2 991	-7 765	-416	-11 172
- likwidacji/ sprzedaży	-	-2 991	-7 765	-	-10 756
- przeniesienia z inwestycji	-	-	-	-416	-416
Naliczenie amortyzacji	-191	-1 824	-6 311	-	-8 326
Wyksięgowanie umorzenia z tytułu likwidacji /sprzedaży	-	2 987	7 584	-	10 571
Wartość bilansowa netto na 31-12-2018	4 510	4 142	14 159	1 291	24 102
Stan na 31-12-2018					
Wartość bilansowa brutto	7 822	32 847	84 892	1 291	126 852
Umorzenie	-3 312	-28 705	-70 733	-	-102 750
Wartość bilansowa netto	4 510	4 142	14 159	1 291	24 102

Wyszczególnienie	Grunty i budynki	Ulepszenia w obcych środkach trwałych	Urządzenia techniczne, środki transportu i inne	Środki trwałe w budowie	Razem
Stan na 01-01 2017					
Wartość bilansowa brutto	7 822	41 089	89 332	439	138 682
Umorzenie	-2 930	-35 794	-69 417	-	-108 141
Wartość bilansowa netto	4 892	5 295	19 915	439	30 541
Zmiany w okresie					
Wartość bilansowa netto na początek roku	4 892	5 295	19 915	439	30 541
Zwiększenia z tyt.:	-	1 842	5 741	4 383	11 966
- zakupu	-	52	3 843	4 383	8 278
- przeniesienia z inwestycji	-	1 790	1 898	-	3 688
Zmniejszenia z tyt.:	-	-7 401	-4 953	-3 711	-16 065
- likwidacji/ sprzedaży	-	-7 401	-4 953	-	-12 354
- przeniesienia z inwestycji	-	-	-	-3 711	-3 711
Naliczenie amortyzacji	-191	-1 404	-7 196	-	-8 791
Wyksięgowanie umorzenia z tytułu likwidacji /sprzedaży	-	7 330	4 607	-	11 937
Wartość bilansowa netto na 31-12-2017	4 701	5 662	18 114	1 111	29 588
Stan na 31-12- 2017					
Wartość bilansowa brutto	7 822	35 530	90 120	1 111	134 583
Umorzenie	-3 121	-29 868	-72 006	-	-104 995
Wartość bilansowa netto	4 701	5 662	18 114	1 111	29 588

30. Inne aktywa

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Koszty do zapłacenia z góry	4 030	12 369
Odprowadzenie nadmiaru gotówki	1 780	14 835
Rozrachunki międzybankowe	506	-
Rozliczenia z tytułu kart płatniczych	236	421
Dłużnicy różni	3 274	2 226
Rozrachunki publiczno-prawne	77	100
Przychody do otrzymania	10 654	4 186
Aktywa trwałe do zbycia	69	86
Pozostałe	78	52
Razem	20 704	34 275

31. Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Depozyty innych banków	58 154	164 284
Kredyty i pożyczki otrzymane	-	2 611
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	513 630	312 639
Razem	571 784	479 534

Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków wg terminów wymagalności

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
- do 1 miesiąca	15 311	164 272
- powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	-	1 305
- powyżej 3 miesięcy do 6 miesięcy	186 908	10 935
- powyżej 6 miesięcy do 1 roku	34 475	1 303
- powyżej 1 roku do 5 lat	335 090	301 719
Razem	571 784	479 534

32. Zobowiązania wobec klientów

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Klienci instytucjonalni	5 427 277	5 563 790
- rachunki bieżące/rozliczeniowe	3 539 136	3 649 479
- lokaty terminowe	1 888 141	1 914 311
Klienci indywidualni	8 351 083	8 791 078
- rachunki bieżące/rozliczeniowe	3 509 295	3 407 682
- lokaty terminowe	4 841 788	5 383 396
Pozostali klienci	92 448	100 806
Kredyty i pożyczki otrzymane od Międzynarodowych Instytucji Finansowych	881 593	943 881
Środki funduszy z przeznaczeniem na kredyty	56 920	61 539
Razem	14 809 321	15 461 094

W roku 2018 oraz w roku 2017 Bank nie odnotował żadnych opóźnień w płatnościach rat kapitałowych lub odsetkowych, ani nie naruszył żadnych innych postanowień umownych wynikających ze swoich zobowiązań.

Zobowiązania wobec klientów wg terminów wymagalności:

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
- do 1 miesiąca	8 377 234	8 506 979
- powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	2 133 011	2 107 079
- powyżej 3 miesięcy do 6 miesięcy	1 754 791	2 173 599
- powyżej 6 miesięcy do 1 roku	831 048	1 457 657
- powyżej 1 roku do 5 lat	1 621 121	1 131 432
- powyżej 5 lat	92 116	84 348
Razem	14 809 321	15 461 094

33. Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych

Seria	Waluta	Warunki oprocentowania	Termin wymagalności/ wykupu	31-12-2018		31-12-2017	
				Wartość nominalna	Stan zobowiązań	Wartość nominalna	Stan zobowiązań
Dłużne papiery wartościowe:				46 590		829 971	
Obligacje serii N1	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	5 lat			200 000	201 172
Obligacje serii N2	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	4,5 roku			200 000	200 522
Obligacje serii O1	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	4,5 roku			200 000	200 554
Obligacje serii S	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	3 lata			100 000	101 096
Obligacje serii T	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	3 lata			80 000	80 053
Obligacje serii U	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	4 lata	46 000	46 590	46 000	46 574
Razem				46 000	46 590	826 000	829 971

34. Zobowiązania podporządkowane

Seria	Waluta	Warunki oprocentowania	Termin wymagalności/ wykupu	31-12-2018		31-12-2017	
				Wartość nominalna	Stan zobowiązań	Wartość nominalna	Stan zobowiązań
Seria A	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	10 lat (z opcją wykupu po 5 latach)			120 000	120 893
Seria AA1	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	7 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	34 214	35 086	34 214	35 080
Seria AA2	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	7 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	65 786	66 403	65 786	66 391
Seria D	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	10 lat (z opcją wykupu po 5 latach)			100 000	103 236
Seria P	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	10 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	150 000	152 886	150 000	152 904
Seria R1	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	10 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	83 000	83 896	83 000	83 900
Seria W	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	7 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	32 500	32 401	32 500	33 288
Razem				365 500	370 672	585 500	595 692

35. Rezerwy

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Rezerwy na udzielone zobowiązania warunkowe, w tym:	21 322	10 577
- otwarte linie kredytowe	12 083	2 826
- gwarancje	9 239	7 751
Rezerwa na świadczenia pracownicze - odprawy emerytalne i rentowe	2 630	2 652
Rezerwy na zobowiązania i roszczenia	11 249	9 456
Razem	35 201	22 685

Zmiana stanu rezerw:

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Rezerwa na zobowiązania warunkowe		
Stan na początek okresu	10 577	2 875
Korekta BO w związku z przejściem na MSSF 9	16 616	n\
Stan po korekcie BO MSSF9	27 193	-
- utworzenie rezerw na utratę wartości zobowiązań pozabilansowych	45 808	16 151
- rozwiązanie rezerw na utratę wartości zobowiązań pozabilansowych	-51 682	-8 505
- inne	3	56
Stan na koniec okresu	21 322	10 577
Rezerwa na świadczenia pracownicze		
Stan na początek okresu	2 652	2 513
- utworzenie rezerw	277	424
- wykorzystanie rezerw	-238	-285
- rozwiązanie rezerw	-61	
Stan na koniec okresu	2 630	2 652
Rezerwa na zobowiązania i roszczenia		
Stan na początek okresu	9 456	1 205
Korekta lat ubiegłych (Nota 4)		7 596
Stan na początek okresu po korekcie lat ubiegłych	9 456	8 801
- utworzenie rezerw na utratę wartości zobowiązań	2 578	786
- rozwiązanie rezerw na utratę wartości zobowiązań	-785	-131
Stan na koniec okresu	11 249	9 456
Razem stan rezerw na koniec okresu	35 201	22 685

Wartość obecna przyszłych zobowiązań z tytułu odpraw emerytalnych i rentowych wobec pracowników zatrudnionych na dzień 31 grudnia 2018 roku:

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Stopa przyrostu płac	2.5% (0% w 2018)	2.5% (0% w 2017)
Stopa procentowa dla przyszłych zobowiązań z tytułu:		
- odpraw emerytalnych i rentowych	3,00%	3,25%
Koszt świadczeń:		
Koszt bieżącego zatrudnienia	212	211
Koszt odsetkowy netto	65	65
Składniki kosztów programu zdefiniowanych świadczeń ujęte w wyniku finansowym	277	276
Przeszacowanie zobowiązania netto z tytułu zdefiniowanych świadczeń:		
Aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń demograficznych	-	9
Aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń finansowych	35	36
Aktuarialne zyski i straty wynikające z korekt doświadczalnych	-96	103
Składniki kosztów programu zdefiniowanych świadczeń ujęte w pozostałych całkowitych dochodach	-61	148
Razem	216	424

Kwoty ujmowane w całkowitych dochodach w odniesieniu do omawianych programów zdefiniowanych świadczeń:

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Zobowiązania z tytułu zdefiniowanych świadczeń, BO	2 652	2 513
Koszt bieżących świadczeń	212	211
Koszt odsetkowy	65	65
Aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń demograficznych	-	9
Aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń finansowych	35	36
Aktuarialne zyski i straty wynikające z korekt doświadczalnych	-96	103
Świadczenia wypłacone	-238	-285
Zobowiązania z tytułu zdefiniowanych świadczeń, BZ	2 630	2 652

Obliczenia wartości obecnej przyszłych zobowiązań z tytułu odpraw emerytalnych i rentowych dotyczą obecnej populacji pracowników Banku Ochrony Środowiska S.A. i nie uwzględniają pracowników, którzy będą przyjęci do pracy w przyszłości. Polegają na wyznaczeniu nabytego w roku następującym po dacie obliczeń prawa pracownika do określonej części odprawy zgodnie z metodą „Projected Unit Credit” obliczania aktuarialnej obecnej wartości przyszłych zobowiązań. Wartość nabytego przez pracownika prawa do określonej części odprawy, która ma być wypłacona w przyszłości obliczona została przy założeniu, że pracownik będzie utrzymywał ciągłość pracy w Banku do momentu wypłaty danego świadczenia i zdyskontowaniu na moment obliczeń.

Nabyte prawo do części świadczenia jest ilorazem obecnego stażu pracy pracownika i stażu pracy wymaganego do uzyskania odprawy emerytalnej i rentowej.

Odprawy rentowe obliczane są jako suma iloczynów prawdopodobieństw nabycia inwalidztwa w latach przyszłych dla osoby będącej w określonym wieku oraz nabytych praw do części świadczenia w każdym roku, w całym prognozowanym okresie i są zdyskontowane na moment waluacji. Nabyte prawo do części świadczenia z tytułu odprawy rentowej w każdym roku jest obliczane jako iloraz

obecnego stażu pracy do stażu pracy w danym przyszłym roku. Obecna wartość nabytych praw wyliczana jest przy założeniu wzrostu podstawy wymiaru odpraw do momentu wypłaty zgodnie ze stopą przyrostu płac.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku do oszacowania zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych przyjęto stopę dyskontową w wysokości 3,0%. Przy zastosowaniu stopy dyskontowej 3,25% zobowiązania z tytułu świadczeń pracowniczych wynosiłyby na dzień 31 grudnia 2018 roku 2 594 tys. zł, natomiast przy stopie dyskontowej 2,75% zobowiązania te wynosiłyby 2 666 tys. zł.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku do oszacowania zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych przyjęto stopę dyskontową w wysokości 3,25%. Przy zastosowaniu stopy dyskontowej 3,5% zobowiązania z tytułu świadczeń pracowniczych wynosiłyby na dzień 31 grudnia 2017 roku 2 616 tys. zł, natomiast przy stopie dyskontowej 3,0% zobowiązania te wynosiłyby 2 689 tys. zł.

Bank szacuje, że wypływ korzyści ekonomicznych wynikający z realizacji tych rezerw nastąpi w prezentowanych okresach:

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
do 1 roku	589	650
powyżej 1 roku do 5 lat	857	868
powyżej 5 lat do 10 lat	554	507
powyżej 10 lat do 20 lat	564	550
powyżej 20 lat	66	77
Razem	2 630	2 652

Rezerwy na zobowiązania i roszczenia utworzone zostały w wysokości przewidywanych wpływów korzyści ekonomicznych w prezentowanych poniżej okresach:

Wyszczególnienie	01-01-2018	31-12-2018	01-01-2017	31-12-2017
	Kwota	Przewidywany wpływ korzyści	Kwota	Przewidywany wpływ korzyści
Rezerwy zobowiązania i roszczenia *\ w tym:	9 189	do roku	191	do roku
	2 060	powyżej roku	9 265	powyżej roku
Razem	11 249		9 456	

*\
Na dzień 31 grudnia 2018 roku w kwocie rezerw na roszczenia znajdują się rezerwy z powództwa byłych pracowników Banku w wysokości 157 tys. zł oraz pozostałe roszczenia dotyczące klientów Banku w wysokości 3 496 tys. zł, a także utworzona rezerwa na zobowiązania z tytułu zryczałtowanego podatku dochodowego w kwocie 7 596 tys. zł (Nota 4).

*\
Na dzień 31 grudnia 2017 roku w kwocie rezerw na roszczenia znajdują się rezerwy z powództwa byłych pracowników Banku w wysokości 151 tys. zł oraz pozostałe roszczenia dotyczące klientów Banku w wysokości 1 709 tys. zł, a także utworzona rezerwa na zobowiązania z tytułu zryczałtowanego podatku dochodowego w kwocie 7 596 tys. zł (Nota 4).

Łączna wartość postępowań będących w toku w prezentowanych okresach:

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
- Bank jest pozwany	80 491	54 055
- Bank jest powodem	37 075	90 651

Zdaniem Zarządu Banku, ryzyko związane z powyższymi postępowaniami, za wyjątkiem tych, które zostały objęte rezerwami na roszczenia, oceniane jest na poziomie możliwym, ale nie prawdopodobnym. Wszelkie ryzyka wiążące się z postępowaniami toczącymi się przed sądem lub organami administracji publicznej są odpowiednio zabezpieczone poziomem rezerw.

36. Odroczonego podatek dochodowy

Odroczony podatek dochodowy obliczany jest w stosunku do wszystkich różnic przejściowych przy zastosowaniu stawki podatku dochodowego w wysokości 19%.

W zakresie odroczonego podatku dochodowego zanotowano następujące zmiany:

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018	01-01-2017 31-12-2017
Stan na początek okresu	67 549	63 870
Korekta BO w związku z przejściem na MSSF 9	17 359	-
Stan po korekcie BO MSSF 9	84 908	63 870
Zmiana stanu z tytułu:	7 026	3 679
- odpisy aktualizujące należności	5 864	11 687
- wyceny aktywów	633	-5 549
- kosztów do zapłacenia	-7 397	-2 601
- otrzymane odsetki od papierów wartościowych uprzednio zakupione przez Bank	780	1 549
- pozostałych różnic	549	1 500
- straty podatkowej	-	-3 558
- prowizji rozliczanych wg ESP	1 748	-2 004
- niezamortyzowanych środków trwałych objętych ulgą inwestycyjną	1 498	1 704
- rezerw na koszty rzeczowe i osobowe	654	114
- przychodów do otrzymania	4 189	837
- IBNR zaliczony do kosztów podatkowych	-1492	-
Stan na koniec okresu	91 934	67 549

Podatek odroczonego odniesiony na kapitał z aktualizacji wyceny:

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018	01-01-2017 31-12-2017
Stan na początek okresu	-2 505	5 537
Korekta BO w związku z przejściem na MSSF 9	-11 489	-
Stan po korekcie BO MSSF 9	-13 994	5 537
Zmiana stanu z tytułu wyceny aktywów	532	-8 042
Stan na koniec okresu	-13 462	-2 505

Zobowiązania i aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego są przypisywane następującym pozycjom:

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Zobowiązania z tytułu odroczonego podatku dochodowego z tytułu:		
- przychodów do otrzymania	35 395	39 571
- zwyżek z tytułu wyceny aktywów	31 815	37 616
- niezamortyzowanych środków trwałych objętych ulgą inwestycyjną	14 516	16 014
- zapłaconych prowizji do rozliczenia wg ESP	3 882	4 275
- IBNR zaliczony do kosztów podatkowych w latach ubiegłych	1492	-
Razem	87 100	97 476
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego z tytułu:		
- odpisy aktualizujące należności	108 676	72 452
- otrzymanych prowizji do rozliczenia wg ESP	15 025	15 341
- rezerw na koszty rzeczowe i osobowe	3 623	2 968
- kosztów do zapłacenia	18 335	25 732
- otrzymanych odsetek od papierów wartościowych uprzednio zakupionych przez Bank	8 513	7 733
- zniżek z tytułu wyceny aktywów	17 395	33 879
- pozostałych różnic przejściowych	7 467	6 920
Razem	179 034	165 025

Bank dokonał analizy wrażliwości odzyskiwalności aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego. Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego na dzień 31 grudnia 2018 roku wynoszą 179 034 tys. zł, z czego najistotniejsza pozycja wynika z utworzonych odpisów aktualizujących na zagrożone ekspozycje kredytowe w wysokości 108 675 tys. zł oraz z tytułu wyceny aktywów trwałych i obrotowych w wysokości 17 395 tys. zł.

Zmiana stanu podatku odroczonego w okresie:

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018	01-01-2017 31-12-2017
Stan na początek okresu	67 549	63 870
Korekta BO w związku z przejściem na MSSF 9	17 359	-
Stan na początek okresu po dokonaniu korekty MSSF 9	84 908	63 870
- zmiana stanu ujemnych różnic przejściowych	-17 669	-367
- zmiana stanu dodatnich różnic przejściowych	24 695	4 046
Razem zmiana stanu w tym:	7 026	3 679
- zmiana stanu na kapitale z aktualizacji wyceny	532	-8 042
- zmiana stanu odniesiona na rachunek zysków i strat	6 494	11 722
Stan na koniec okresu (nota 36)	91 934	67 549

37. Pozostałe zobowiązania

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Rozliczenia międzybankowe	32 160	91 785
Rozliczenia międzyokresowe bierne	16 905	13 226
Rozliczenia publiczno-prawne	6 557	6 580
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	33 901	23 259
Prowizje do rozliczenia w czasie	5 287	3 759
Rozliczenia z tytułu kart płatniczych	1 403	2 445
Pozostałe	17	97
Razem	96 230	141 151

38. Aktywa i zobowiązania warunkowe

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Zobowiązania warunkowe	1 857 718	1 986 243
Finansowe, w tym:	1 524 835	1 716 330
- otwarte linie kredytowe w tym:	1 508 653	1 679 415
- odwoławalne	1 253 371	1 417 508
- nieodwoławalne	255 282	261 907
- otwarte akredytywy importowe	14 065	24 879
- promesy udzielenia kredytu w tym:	2 117	12 036
- nieodwoławalne	2 117	12 036
Gwarancyjne, w tym:	332 883	256 878
- poręczenia i gwarancje spłaty kredytu	14 833	17 003
- gwarancje właściwego wykonania kontraktu	314 100	235 925
- gwarancje dla spółki zależnej	3 950	3 950
Gwarantowanie emisji	-	13 035
Aktywa warunkowe	599 354	1 010 418
Finansowe, w tym:	193 500	491 177
- otwarte linie kredytowe	193 500	312 817
- pozostałe	-	178 360
Gwarancyjne	405 854	519 241
Aktywa i zobowiązania warunkowe razem	2 457 072	2 996 661

39. Leasing operacyjny

W ramach leasingu operacyjnego Bank zawarł umowy jako leasingobiorca, których przedmiotem są pojazdy i nieruchomości.

Opłaty z tytułu leasingu są ujmowane jako koszty w rachunku zysków i strat.

Leasing operacyjny pojazdów

Łączna kwota przyszłych minimalnych opłat leasingowych w odniesieniu do poniższych okresów wynosi:

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
poniżej 1 roku	26	470
od 1 do 5 lat	909	230

Opłaty ujęte w rachunku zysków i strat, w pozycji koszty rzeczowe ogólnych kosztów administracyjnych wyniosły:

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
minimalne opłaty leasingowe	466	700

Poziom miesięcznej raty wynagrodzenia w kwocie netto stanowi iloczyn ceny netto pojazdu oraz faktora procentowego określonego w załączniku do umowy leasingu, wraz z należnym podatkiem VAT.

Leasing operacyjny nieruchomości

Łączna kwota przyszłych minimalnych opłat leasingowych w odniesieniu do poniższych okresów wynosi:

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
poniżej 1 roku	3 093	8 211
od 1 do 5 lat	15 438	26 230
powyżej 5 lat	64 634	-

Opłaty ujęte w rachunku zysków i strat w pozycji koszty rzeczowe ogólnych kosztów administracyjnych wyniosły:

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Koszty czynszów	22 498	25 012

Opłaty dotyczą długoterminowych umów najmu nieruchomości użytkowanych przez Bank w ramach normalnej działalności operacyjnej.

Dla umów zawartych w EUR poziom miesięcznej raty wynagrodzenia w kwocie netto, stanowi równowartość w złotych (liczonej według średniego kursu NBP) sumy opłat za wynajmowany rodzaj powierzchni określonych jako iloczyn ceny netto wyrażonej w EUR za metr kwadratowy danego rodzaju powierzchni oraz faktycznie wynajmowanej powierzchni danego rodzaju wraz z należnym podatkiem VAT.

Dla umów zwartych w PLN poziom miesięcznej raty wynagrodzenia w kwocie netto, stanowi równowartość sumy opłat za wynajmowany rodzaj powierzchni określonych jako iloczyn ceny netto za metr kwadratowy danego rodzaju powierzchni oraz faktycznie wynajmowanej powierzchni danego rodzaju wraz z należnym podatkiem VAT.

Stawki miesięczne rat wynagrodzenia podlegają waloryzacji o wskaźnik i w terminach określonych w umowie. Umowy zawarte w EUR waloryzowane są o indeksy stosowane na terenie Unii Europejskiej. Umowy zawarte w PLN waloryzowane są o wskaźnik wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych za okres poprzedni ogłaszany przez Prezesa GUS.

Umowy nie przewidują prawa do nabycia nieruchomości.

Umowy zawierane są na czas określony, w części umów nie ma możliwości ich wypowiedzenia, w niektórych z nich zawarte jest zastrzeżenie wcześniejszego rozwiązania lub wygaśnięcia pod warunkiem likwidacji placówki, w takim przypadku obowiązuje termin wypowiedzenia 6 lub 12 miesięcy. W części umów wprowadzony jest zapis o możliwości jej przedłużenia na dotychczasowych warunkach na podstawie oświadczenia woli leasingodawcy złożonego na piśmie na 6 miesięcy przed upływem terminu zakończenia umowy.

W przypadku rozwiązania umowy przed okresem na jaki została zawarta, leasingobiorca jest zobowiązany do zapłaty kary umownej w wysokości równowartości rat leasingowych za czas pozostały do zakończenia umowy, tj. w wysokości 100% pozostałych do spłat opłat.

40. Kapitał podstawowy

Zarejestrowany kapitał zakładowy

Na dzień 31 grudnia 2018 roku kapitał zakładowy wynosił 929 477 tys. zł i uległ zmianie wobec stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku, kiedy wynosił 628 732 tys. zł.

Seria / emisja	Rodzaj akcji	Rodzaj uprzywilejowania akcji	Liczba akcji	Wartość serii / emisji wg wartości nominalnej w tys. zł	Sposób pokrycia kapitału	Data rejestracji	Prawo do dywidendy (od daty)
A	O	zwykłe	236 700	2 367	opłacone	09-01-91	01-01-92
B	O	zwykłe	1 263 300	12 633	opłacone	11-03-92	01-01-93
C	O	zwykłe	477 600	4 776	opłacone	30-12-92	01-01-93
C	O	zwykłe	22 400	224	wkład niepieniężny	30-12-92	01-01-93
D	O	zwykłe	1 300 000	13 000	opłacone	30-12-93	01-01-94
E	O	zwykłe	647 300	6 473	opłacone	30-06-94	01-01-95
E	O	zwykłe	15 500	155	wkład niepieniężny	30-06-94	01-01-95
E	O	zwykłe	37 200	372	wkład niepieniężny	30-06-94	01-01-95
F	O	zwykłe	1 500 000	15 000	opłacone	30-12-94	01-01-95
G	O	zwykłe	1 260 000	12 600	opłacone	30-06-95	01-01-96
H	O	zwykłe	670 000	6 700	opłacone	30-06-95	01-01-96
I	O	zwykłe	70 000	700	opłacone	30-06-95	01-01-96
J	O	zwykłe	1 055 000	10 550	opłacone	21-06-96	01-01-96
K	O	zwykłe	945 000	9 450	opłacone	21-06-96	01-01-96
L	O	zwykłe	1 200 000	12 000	opłacone	29-11-96	01-01-96
M	O	zwykłe	2 500 000	25 000	opłacone	07-05-98	01-01-97
N	O	zwykłe	1 853 000	18 530	opłacone	13-06-07	01-01-07
O	O	zwykłe	1 320 245	13 202	wkład niepieniężny	25-06-10	01-01-10
P	O	zwykłe	6 500 000	65 000	opłacone	15-06-12	01-01-11
U	O	zwykłe	40 000 000	400 000	opłacone	12-07-17	01-01-16
V	O	zwykłe	30 074 426	300 744	opłacone	04-07-18	01-01-18
Liczba akcji, razem			92 947 671				
Kapitał zakładowy wg wartości nominalnej razem				929 477			
Kapitał zakładowy razem				929 477			

Wartość nominalna jednej akcji wynosi 10,00 zł.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku ogólna liczba głosów wynikająca ze wszystkich wyemitowanych przez Bank akcji wynosiła 92 947 671 i wzrosła wobec stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku. Jedna akcja daje prawo do jednego głosu na walnym zgromadzeniu.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku struktura akcjonariuszy posiadających bezpośrednio i pośrednio przez podmioty zależne co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Banku:

Akcjonariusz	31-12-2018		31-12-2017	
	Liczba głosów na WZ (akcji)	% udział w ogólnej liczbie głosów na WZ (w kapitale zakładowym)	Liczba głosów na WZ (akcji)	% udział w ogólnej liczbie głosów na WZ (w kapitale zakładowym)
Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	53 951 960	58,05	32 951 960	52,41
Fundusz Inwestycji Polskich Przedsiębiorstw Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	8 000 000	8,61	6 000 000	9,54
Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych	5 148 000	5,54	4 273 574	6,8

Jedna akcja daje prawo do jednego głosu na walnym zgromadzeniu.

Na pozostałych akcjonariuszy przypada łącznie 27,8 % udziałów w kapitale zakładowym Banku.

Na dzień sporządzenia sprawozdania finansowego nie są znane zmiany w strukturze własności znacznych pakietów akcji.

Akcje własne

Na dzień 31 grudnia 2018 roku Bank posiadał 37 775 akcji własnych, które reprezentują 0,04% kapitału zakładowego i 0,04% ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Banku, w tym:

- 33 095 akcji, które Bank nabył w 2012 roku w ramach działań stabilizacyjnych związanych z emisją akcji serii P. Wyżej wymienione akcje reprezentują 0,035% kapitału zakładowego Banku i ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Banku, przy czym Bank zgodnie z przepisami Kodeksu spółek handlowych nie jest uprawniony do wykonywania prawa głosu z tych akcji,
- 4 680 akcji, które reprezentują 0,005% kapitału zakładowego i ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Banku, które Bank nabył w okresie od 22 czerwca do 6 lipca 2015 roku podczas sesji giełdowych na rynku podstawowym GPW w Warszawie S.A. Akcje zostały nabyte na podstawie Uchwały 34/2015 Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia BOS S.A. z dnia 10 czerwca 2015 roku w sprawie Programu odkupu akcji BOS S.A. w celu zaoferowania osobom zajmującym stanowiska kierownicze mające istotny wpływ na profil ryzyka Banku.

W związku z zaistnieniem okoliczności przewidzianych w Uchwale Nr 258/2011 KNF oraz Polityce zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w BOS S.A., Rada Nadzorcza Banku zdecydowała o nieprzyznaniu członkom Zarządu Banku wynagrodzenia zmiennego za 2014 rok, zaś wynagrodzenia zmienne pozostałych osób zajmujących stanowiska kierownicze nie osiągnęły progu, powyżej którego część wynagrodzenia zmiennego wymaga wypłaty w akcjach. W związku z powyższym nabyte w tym celu akcje nie zostały przekazane.

Bank, zgodnie z przepisami Kodeksu spółek handlowych, nie jest uprawniony do wykonywania prawa głosu z akcji własnych.

Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej

Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej tworzony jest z nadwyżki osiągniętej przy emisji akcji powyżej wartości nominalnej pozostałej po pokryciu kosztów emisji.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku oraz na dzień 31 grudnia 2017 roku kapitał zapasowy wynosił 532 181 tys. zł.

41. Kapitał z aktualizacji wyceny

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Przeszacowanie składników aktywów finansowych wycenianych wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	66 953	9 348
Przeszacowanie zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych	3 898	3 838
Odroczony podatek dochodowy	-13 461	-2 505
Razem kapitał z aktualizacji wyceny	57 390	10 681

Zmiana stanu kapitału z aktualizacji wyceny

Stan na 31-12-2017	10 681
Korekta wartości BO MSSF 9 na 01-01-2018	48 972
Stan na 01-01-2018	59 653
Zwiększenie z tytułu:	162 947
- wyceny inwestycyjnych papierów wartościowych	162 887
- przeszacowania zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych	60
Zmniejszenie z tytułu:	-165 741
- wyceny inwestycyjnych papierów wartościowych	-165 741
Odroczony podatek dochodowy	531
Stan na 31-12-2018	57 390
Stan na 01-01-2017	-23 603
Zwiększenie z tytułu:	192 669
- wyceny papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	192 669
Zmniejszenie z tytułu:	-150 343
- wyceny papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	-150 195
- przeszacowania zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych	-148
Odroczony podatek dochodowy	-8 042
Stan na 31-12-2017	10 681

42. Zyski zatrzymane

Na zyski zatrzymane składają się: pozostały kapitał zapasowy, fundusz ogólnego ryzyka oraz niepodzielony wynik finansowy.

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Pozostały kapitał zapasowy:	580 519	563 058
utworzony ustawowo	44 000	44 000
utworzony zgodnie ze statutem ponad wymaganą ustawowo (minimalną) wartość	532 194	514 733
inny	4 325	4 325
Fundusz ogólnego ryzyka	48 302	48 302
Niepodzielony wynik finansowy:	-70 569	9 865
Korekta bilansu otwarcia 01-01-2017 (Nota 4)	-7 596	-7 596
Niepodzielony wynik z lat ubiegłych	-127 985	-6 963
Wynik netto bieżącego okresu	65 012	24 424
Razem	558 252	621 225

Kapitał zapasowy tworzony jest z odpisów z rocznego zysku netto w wysokości co najmniej 8% zysku netto, dopóki kapitał ten nie osiągnie przynajmniej jednej trzeciej kapitału zakładowego. Część kapitału zapasowego w wysokości jednej trzeciej kapitału zakładowego może być przeznaczona jedynie na pokrycie straty wykazanej w sprawozdaniu finansowym.

Kapitał rezerwowy tworzony jest z odpisów z rocznego zysku netto niezależnie od kapitału zapasowego z przeznaczeniem na pokrycie szczególnych strat i wydatków.

O użyciu kapitału zapasowego i rezerwowego rozstrzyga Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy.

Fundusz ogólnego ryzyka przeznaczony na niezidentyfikowane ryzyka w działalności Banku tworzony jest z odpisów z rocznego zysku netto, zgodnie z zasadami określonymi w przepisach prawa bankowego.

Zwyczajne Walne Zgromadzenie BOŚ S.A. podjęło w dniu 19 czerwca 2018 roku Uchwałę w sprawie podziału zysku netto Banku za 2017 rok. Zysk netto Banku za 2017 rok w wysokości 24 423 393,03 zł przeznaczony został na kapitał zapasowy Banku.

Zwyczajne Walne Zgromadzenie BOŚ S.A. podjęło w dniu 19 czerwca 2018 roku Uchwałę wyrażającą zgodę na użycie kapitału zapasowego BOŚ S.A. na pokrycie kosztów emisji akcji Banku serii U, przeprowadzonej w latach 2016-2017, zaliczonych do straty z lat ubiegłych w kwocie 6 963 108,45 zł.

43. Rachunkowość zabezpieczeń

Przyjęte zasady rachunkowości zabezpieczeń

Rachunkowość zabezpieczeń jest integralnym elementem procesu zarządzania ryzykiem finansowym w BOŚ S.A. Zarządzanie ryzykiem finansowym odbywa się w ramach obowiązującego w Banku procesu zarządzania ryzykiem.

Zasady rachunkowości zabezpieczeń zostały opisane w punkcie 3.10.

Zabezpieczanym ryzykiem jest ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej. Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej obligacji Skarbu Państwa o stałym oprocentowaniu.

Rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych

W 2018 roku Bank nie stosował rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych.

Rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej

Bank w okresie objętym zabezpieczeniem dokonuje zabezpieczenia zmienności wartości godziwej obligacji o stałym oprocentowaniu wynikających ze zmian rynkowych stóp procentowych. Pozycję zabezpieczaną stanowi część obligacji Skarbu Państwa utrzymywanych w portfelu biznesowym HtCS. Instrumentem zabezpieczającym są transakcje Interest Rate Swap (IRS), w których Bank dokonuje płatności w oparciu o stałą stopę procentową, a otrzymuje kupon oparty o zmienną stopę (6-miesięczny WIBOR).

Dzięki ustanowieniu powiązania zabezpieczającego, w rachunku zysków i strat uzyskiwany jest efekt wzajemnego kompensowania się zmian wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego i pozycji zabezpieczanej z tytułu zabezpieczanego ryzyka. Zabezpieczeniu podlega tylko jeden rodzaj ryzyka (tj. ryzyko zmienności stóp procentowych). Spread pomiędzy kwotowaniami obligacji skarbowych i transakcji IRS zostaje wyłączony z zabezpieczenia.

Oczekuje się, że zabezpieczenie będzie wysoce skuteczne w kompensowaniu zmian wartości godziwej wynikających z zabezpieczanego ryzyka. Efektywność zabezpieczenia jest weryfikowana poprzez zastosowanie prospektywnych i retrospektywnych testów efektywności. Test prospektywny polega na analizie miary BPV pozycji zabezpieczanej i instrumentu zabezpieczającego. Test retrospektywny jest wykonywany w oparciu o metodę bezpośredniej kompensaty, w ramach której następuje porównanie zmian wartości transakcji zabezpieczających oraz pozycji zabezpieczanej wynikających ze zmian zabezpieczanego czynnika ryzyka. Test retrospektywny daje wynik pozytywny, jeżeli współczynnik oceny efektywności mieści się w przedziale $<0,8;1,25>$. Testy wykonywane są z częstotliwością kwartalną. Bank nie identyfikuje istotnych źródeł nieefektywności zabezpieczenia wartości godziwej.

Zmiana wartości godziwej pozycji zabezpieczanej wynikająca ze zmian rynkowych stóp procentowych ujmowana jest w rachunku zysków i strat. Zmiany wartości godziwej obligacji, nie wynikające ze zmian zabezpieczanego czynnika ryzyka odnoszone są na kapitał z aktualizacji wyceny. Zmiany wyceny instrumentu zabezpieczającego ujmowane są w rachunku zysków i strat.

Wg stanu na 31 grudnia 2018 roku Bank posiadał dwa powiązania zabezpieczające wartość godziwą – zabezpieczenie ustanowione w lipcu 2012 roku oraz zabezpieczenie ustanowione 20 października 2015 roku. Pozycja zabezpieczana w ramach powiązania zabezpieczającego ustanowionego:

- w 2012 roku obejmuje obligacje Skarbu Państwa: DS1019 zapadające w październiku 2019 roku o wartości nominalnej wynoszącej 77 mln zł oraz DS1020 zapadające w październiku 2020 roku o wartości nominalnej 172 mln zł;
- w 2015 roku obejmuje 240 mln zł obligacji Skarbu Państwa DS0725, zapadających w lipcu 2025 roku.

Wg stanu na 31 grudnia 2018 roku w rachunku zysków i strat zaksięgowano kwotę 4 795 tys. zł, wynikającą ze zmian wartości godziwej obligacji z tytułu ryzyka stopy procentowej oraz wartości godziwej transakcji IRS. W kapitale z aktualizacji wyceny zaewidencjonowana była kwota -8 894 tys. zł, stanowiąca sumę wpływu na kapitał obligacji z momentu ustanowienia powiązania zabezpieczającego (-11 345 tys. zł) oraz zmiany wartości godziwej obligacji, wynikającej z niezabezpieczonej części ryzyka (spreadu pomiędzy kwotowaniami obligacji i transakcji IRS).

Wyszczególnienie	31-12-2018			31-12-2017		
	Wartość bilansowa	Wartość nominalna	Wartość godziwa*\	Wartość bilansowa	Wartość nominalna	Wartość godziwa*\
Instrumenty zabezpieczające						
Interest Rate Swap (IRS) – wycena ujemna	18 298	536 000	13 694	15 849	536 000	11 327
Pozycja zabezpieczana						
Obligacje SP - wycena dodatnia	520 571	489 000	18 489	517 148	489 000	14 810
Łączny wpływ na wynik		-	4 795		-	3 483

*\w przypadku obligacji stanowiących pozycję zabezpieczaną jest to korekta wartości godziwej.

44. Płatności na bazie akcji

Program opcji menedżerskich

W 2012 roku w Grupie Kapitałowej BOŚ został uruchomiony trzyletni program motywacyjny dla kluczowych członków kadry menedżerskiej Grupy BOŚ S.A., tzw. program opcji menedżerskich („Program”), obejmujący lata: 2012, 2013 i 2014. Program został zrealizowany jedynie za 2013 rok. Termin wykupu praw do objęcia akcji serii S przez posiadaczy warrantów serii B upłynął z dniem 31 grudnia 2017 roku.

Polityka wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w BOŚ S.A.

W celu wypełnienia wymogów określonych w Rozporządzeniu Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 6 marca 2017 roku w sprawie systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej, polityki wynagrodzeń oraz szczegółowego sposobu szacowania kapitału wewnętrznego w bankach a także w zgodzie z postanowieniami Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, Bank wdrożył Politykę wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze, zatwierdzoną przez Radę Nadzorczą BOŚ S.A.

Komitet ds. Wynagrodzeń (a od 27 czerwca 2018 roku Komitet ds. Wynagrodzeń i Nominacji) powołany przez Radę Nadzorczą Banku opiniuje Politykę wynagrodzeń, opiniuje i projektuje zasady wynagradzania członków Zarządu, opiniuje wysokość wynagrodzenia zmiennego osób zajmujących stanowiska kierownicze, opiniuje i monitoruje wysokość wynagrodzenia zmiennego osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku, odpowiedzialne za zarządzanie ryzykiem na drugim poziomie, kierowanie komórką do spraw zgodności oraz kierowanie komórką audytu wewnętrznego.

Polityka wynagrodzeń zakłada m.in.:

- wypłatę co najmniej 50% ustalonego wynagrodzenia zmiennego w akcjach Banku Ochrony Środowiska S.A., których wartość ustala się jako średnią cenę ważoną akcji Banku w obrotach sesyjnych na GPW w okresie od 01 grudnia roku poprzedzającego rok przyznania premii do 31 stycznia roku, w którym następuje przyznanie premii,
Przez akcje rozumie się:
 - akcje Banku Ochrony Środowiska S.A. notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie,
 - akcje wirtualne tzw. akcje fantomowe, o wartości odpowiadającej cenie akcji notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie.
- odroczenie wypłaty 40% wynagrodzenia zmiennego w trzech równych rocznych ratach, przy czym co najmniej 50% każdej transzy jest wypłacane w akcjach Banku, a pozostała część w gotówce. Część odroczonej może zostać wstrzymana, ograniczona lub Bank może odmówić jej wypłaty bądź realizacji m.in. w sytuacji, gdy wyniki Banku znacząco odbiegają od zatwierzonego planu finansowego na dany rok lub gdy spełnione zostały warunki, o których mowa w art. 142 ust. 1 ustawy – Prawo bankowe,

3) ocenę wyników obejmującą okres 3 lat, tak aby wysokość wynagrodzenia zależnego od wyników uwzględniała cykl koniunkturalny Banku i ryzyko związane z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą. Przez wyniki rozumie się założone w strategii lub planie finansowym Banku na dany rok zadania efektywnościowe, finansowe, sprzedażowe i cele indywidualne.

Maksymalny poziom wynagrodzenia zmiennego każdej z osób zajmujących stanowisko kierownicze nie przekracza 100% wynagrodzenia stałego. Walne Zgromadzenie Banku Ochrony Środowiska S.A. może wyrazić zgodę na zwiększenie maksymalnego poziomu wynagrodzenia zmiennego w stosunku do wynagrodzenia stałego do 200%, zgodnie z procedurą przewidzianą w § 25 ust. 2 pkt 4) lit. b) i c) Rozporządzenia MRiF. Zwiększenie maksymalnego poziomu wynagrodzenia zmiennego, o którym mowa w zdaniu poprzedzającym, nie dotyczy Członków Zarządu Banku.

W 2018 roku ustalono, że w związku z realizacją przez Bank Programu Postępowania Naprawczego – zgodnie z art. 142 ust. 1 ustawy – Prawo bankowe, osobom mającym istotny wpływ na profil ryzyka Banku (w tym Członkom Zarządu BOŚ S.A.) nie przyznano wynagrodzenia zmiennego za wyniki 2017 roku.

W okresie sprawozdawczym wynagrodzenie zmienne za wyniki roku 2018 nie zostało jeszcze rozliczone i przyznane.

45. Informacje dodatkowe do sprawozdania z przepływów pieniężnych

Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych

Dla potrzeb sprawozdania z przepływów pieniężnych saldo środków pieniężnych i ekwiwalentów środków pieniężnych zawiera następujące salda o wysokiej płynności i terminie zapadalności krótszym niż trzy miesiące.

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Kasa, środki w Banku Centralnym	186 720	632 762
Lokaty w innych bankach, ujęte w ekwiwalentach środków pieniężnych	99 526	292 223
Inwestycyjne papiery wartościowe	1 439 759	1 599 551
Razem	1 726 005	2 524 536

Saldo środków pieniężnych i ekwiwalentów środków pieniężnych zawiera rezerwę obowiązkową utrzymywaną na rachunku w NBP przez Bank.

Zarząd Narodowego Banku Polskiego w dniu 21 czerwca 2018 roku podjął uchwałę w sprawie zwolnienia Banku z obowiązku utrzymywania 55% wymaganej rezerwy obowiązkowej. Powyższe zwolnienie obowiązuje od dnia 02 lipca 2018 roku do dnia 31 grudnia 2021 roku.

Zgodnie z paragrafem 12 Uchwały NBP nr 40/2015 Bank może wykorzystywać środki utrzymywane na rachunku rezerwy obowiązkowej do bieżących rozliczeń pieniężnych.

Rezerwa deklarowana do utrzymania w miesiącu grudniu 2018 roku wynosiła 197 648 tys. zł (grudzień 2017 - 521 430 tys. zł). Bank zobowiązany jest utrzymywać średnie saldo środków pieniężnych w miesiącu powyżej zadeklarowanej rezerwy obowiązkowej.

Objaśnienie różnic pomiędzy bilansowymi zmianami stanu, a zmianami stanu tych pozycji wykazywanymi w działalności operacyjnej sprawozdania z przepływów pieniężnych:

Wyszczególnienie	za rok zakończony	
	31-12-2018	31-12-2017
Zmiana stanu należności od innych banków	185 584	-214 556
Zmiana stanu lokat w innych bankach, ujęte w ekwiwalentach środków pieniężnych	-192 697	269 711
Zmiana stanu lokat w innych bankach oraz należności od innych banków razem	-7 113	55 155
Zmiana stanu inwestycyjnych papierów wartościowych	63 063	-130 564
Zmiana stanu inwestycyjnych papierów wartościowych przyjęta do środków pieniężnych	-159 792	-479 958
Zakup papierów wartościowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu	251 453	219 816
Odsetki otrzymane od papierów wartościowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu	-48 063	-41 088
Przesunięcie odsetek od papierów wartościowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu do odsetek z działalności inwestycyjnej	48 197	41 446
Przeszacowanie aktywów finansowych wycenianych wartości godziwej przez inne dochody całkowite	60 096	42 474
Zmiana stanu inwestycyjnych papierów wartościowych razem	214 954	-347 874
Zmiana stanu inwestycji w jednostkach zależnych	-	-985
Zakup akcji	-	1 000
Likwidacja spółki zależnej	-	-15
Zmiana stanu inwestycji w jednostkach zależnych	-	-
Zmiana stanu pozostałych aktywów i podatku dochodowego	-10 814	-1 235
Odroczony podatek dochodowy wykazany w rachunku zysków i strat	6 494	11 722
Odroczony podatek dochodowy z tytułu wyceny inwestycyjnych papierów wartościowych	17 890	-8 042
Niepieniężne zmiany z tytułu wartości niematerialnych oraz rzeczowych środków trwałych	1 297	356
Pozostałe należności z tyt. sprzedaży jednostki zależnej	-	15
Zmiana stanu pozostałych aktywów i podatku dochodowego razem	14 867	2 816
Zmiana stanu rezerw	12 516	16 092
Wycena aktuariusza wpływ na kapitał z aktualizacji wyceny	60	-148
Korekta z lat ubiegłych (Nota 4)	-	-7 596
Zmiana stanu rezerw razem	12 576	8 348
Zmiana stanu innych zobowiązań i podatku dochodowego	-41 151	78 083
Bieżące obciążenia z tytułu podatku dochodowego	-29 786	-32 462
Zapłacony podatek dochodowy	25 289	31 203
Zmiana stanu pozostałych zobowiązań razem	-45 648	76 824

Objaśnienie różnic pomiędzy bilansowymi zmianami stanu, a zmianami stanu tych pozycji wykazywanymi w działalności finansowej sprawozdania z przepływów pieniężnych:

Wyszczególnienie	za rok zakończony	
	31-12-2018	31-12-2017
Zmiana stanu zobowiązań z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	1 008 401	5 412
Wpływy z emisji obligacji - zobowiązania podporządkowane	-	100 000
Wykup obligacji, w tym:	-1 000 000	-100 000
- podporządkowanych	-220 000	-100 000
- zwykłych	-780 000	-
Odsetki zapłacone od obligacji własnych, w tym:	-45 778	-52 662
- od obligacji podporządkowanych	-27 482	-24 600
- zwykłych	-18 296	-28 062
Odsetki naliczone od obligacji własnych, w tym:	37 377	47 250
- od obligacji podporządkowanych	22 461	-
- zwykłych	14 915	18 920
Zmiana stanu zobowiązań z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych razem	0	0

46. Charakterystyka instrumentów pochodnych oraz transakcji wymiany walutowej

Transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych:

Instrument	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2018	31-12-2017
	FX Swap		FX Forward		FX Spot	
Opis instrumentu	Transakcja, która zobowiązuje strony kontraktu do dokonania początkowej wymiany walut w wyznaczonym dniu i po określonym kursie oraz zwrotnej (końcowej) wymiany tych walut, w określonym w przyszłości dniu (innym niż rozliczenie tzw. Pierwszej „nogi”) i po kursie uzgodnionym w momencie zawarcia transakcji (przeważnie różnym od kursu wymiany początkowej). Waluta, którą jeden z kontrahentów jest zobowiązany zapłacić drugiemu w wyniku wymiany końcowej jest tą samą walutą, którą kontrahent otrzymał w wymianie początkowej.		Terminowa transakcja wymiany określonej kwoty waluty na inną walutę w określonym terminie, wg ustalonego kursu terminowego. Jest to tzw. Kontrakt z dostawą waluty (forward outright). Wszystkie warunki transakcji ustalone są w dniu jej zawarcia.		Transakcja wymiany określonej kwoty waluty na inną walutę, po kursie terminowym uzgodnionym w momencie zawierania transakcji. Rozliczenie tej transakcji następuje w terminie zazwyczaj do dwóch dni roboczych od daty zawarcia.	
Cel nabycia lub wystawienia	do obrotu/płynność		do obrotu		do obrotu	
Ilość transakcji	31	33	114	131	105	141
Wartość nominalna instrumentów (w tys. zł)	562 555	844 099	105 623	284 736	129 735	173 884
Wartość godziwa (w tys. zł)	9 601	90 488	468	-5 693	30	11
- dodatnia	14 839	90 583	560	2 124	95	189
- ujemna	-5 238	-95	-92	-7 817	-65	-178
Przyszłe przychody/ płatności	Zmienne		Zmienne		Zmienne	
Średnia zapadalność	2019-03-18	2018-06-15	2019-02-28	2018-04-15	2019-01-02	2018-01-02
Możliwość wcześniejszego rozliczenia	Brak		Na wniosek klienta		Brak	
Możliwość wymiany lub zamiany na inny składnik aktywów/ pasywów	Brak		Brak		Brak	
Inne warunki	Brak		Brak		Brak	
Rodzaj ryzyka związanego z danym instrumentem pochodnym	Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta	

Transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych:

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Wartość instrumentów według wartości nominalnej	797 913	1 302 719
Razem transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych:		
- aktywa	15 494	92 896
- zobowiązania	-5 395	-8 090

Transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej:

Instrument	31-12-2018		31-12-2017		31-12-2018		31-12-2017		31-12-2018		31-12-2017	
	Transakcje wymiany stopy procentowej (IRS)		Transakcje wymiany stopy procentowej (IRS zabezpieczający PLN)		Transakcje wymiany stopy procentowej (IRS zabezpieczający EUR)		Transakcje Forward na obligacje					
Opis instrumentu	Transakcja zobowiązująca obie strony do wymiany okresowych płatności odsetkowych od określonej kwoty nominalnej przez uzgodniony okres. Dokonywane płatności odsetkowe są wyrażone w tej samej walucie i obliczane według ustalonej dla każdej ze stron stopy procentowej (jedna stopa może być stała a druga zmienna lub obie mogą być zmiennie, ale uzależnione od różnych indeksów). Ta kategoria obejmuje także transakcje IRS, których kwota nominalna zmienia się w czasie – swapy amortyzowane.		Transakcja zobowiązująca obie strony do wymiany okresowych płatności odsetkowych od określonej kwoty nominalnej przez uzgodniony okres. Dokonywane płatności odsetkowe są wyrażone w tej samej walucie i obliczane według ustalonej dla każdej ze stron stopy procentowej (jedna stopa może być stała a druga zmienna lub obie mogą być zmiennie, ale uzależnione od różnych indeksów).		Transakcja zobowiązująca obie strony do wymiany okresowych płatności odsetkowych od określonej kwoty nominalnej przez uzgodniony okres. Dokonywane płatności odsetkowe są wyrażone w tej samej walucie i obliczane według ustalonej dla każdej ze stron stopy procentowej (jedna stopa może być stała a druga zmienna lub obie mogą być zmiennie, ale uzależnione od różnych indeksów).		Terminowa transakcja kupna/sprzedaży określonej kwoty papieru wartościowego w określonym terminie, wg ustalonej ceny terminowej. Wszystkie warunki transakcji ustalone są w dniu jej zawarcia.					
Cel nabycia lub wystawienia	do obrotu		jako zabezpieczenie (rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej)		jako zabezpieczenie (rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych)		do obrotu					
Ilość transakcji	160	188	8	8	-	-	-	1				
Wartość nominalna instrumentów (w tys. zł)	4 412 838	4 770 891	536 000	536 000	-	-	-	12 000				
Wartość godziwa (w tys. zł)	5 230	9 620	-18 298	-15 849	-	-	-	28				
- dodatnia	53 279	64 003	0	4 722	-	-	-	28				
- ujemna	-48 049	-54 383	-18 298	-20 571	-	-	-	-				
Przyszłe przychody/ płatności	Zmienne		Zmienne		Zmienne		Zmienne					
Średnia zapadalność	2021-09-03	2021-01-02	2022-12-02	2022-12-02	-	-	-	2027-07-25				
Możliwość wcześniejszego rozliczenia	Generalnie brak, ale istnieje taka możliwość w przypadku transakcji z klientami niebankowymi w przypadkach określonych w umowach		Brak		Brak		Brak					
Możliwość wymiany lub zamiany na inny składnik aktywów/ pasywów	Brak		Brak		Brak		Brak					
Inne warunki	Brak		Brak		Brak		Brak					
Rodzaj ryzyka	Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta					

Transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej:

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Wartość instrumentów według wartości nominalnej	4 948 838	5 318 891
Razem transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej:		
- aktywa	53 279	68 753
- zobowiązania	-66 347	-74 954

Razem pochodne instrumenty finansowe:

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Wartość instrumentów według wartości nominalnej	5 746 751	6 621 610
Razem pochodne instrumenty finansowe:		
- aktywa	68 773	161 649
- zobowiązania	-71 742	-83 044

Kompensowanie aktywów finansowych i zobowiązań finansowych

Bank w aktywach finansowych i zobowiązaniach finansowych ujętych w sprawozdaniu finansowym nie stosuje kompensaty wartości posiadanych instrumentów finansowych. Poniższa prezentacja stanowi informację o potencjalnym ujęciu instrumentów finansowych, dla których istnieje możliwość przeprowadzenia kompensat zgodnie z właściwymi umowami.

Aktywa finansowe i zobowiązania finansowe z uwzględnieniem zmian do MSSF 7 według stanu na:
31 grudnia 2018 roku

Pozycje	Aktywa finansowe brutto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Zobowiązania finansowe brutto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Pozycje, które są kompensowane zgodnie z MSR 32		Aktywa finansowe netto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Zobowiązania finansowe netto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Pozycje, które mogłyby podlegać kompensowaniu		Depozyty zabezp. przyjętych w ramach umów ramowych	Depozyty zabezp. złożone w ramach umów ramowych	Aktywa finansowe nie podlegające netowaniu z tytułu zabezpieczeń	Zobowiązania finansowe nie podlegające netowaniu z tytułu zabezpieczeń
			Aktywa finansowe - netto	Zobow. finansowe - netto			Aktywa finansowe - netto	Zobow. finansowe - netto				
(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f) = (b) - (d)	(g) = (c) - (e)	(h)	(i)	(j)	(k)	(l) = (b) - (j)	(m) = (c) - (k)
Pochodne instrumenty finansowe (w tym pochodne instrumenty zabezpieczające)	68 678	-71 742	-	-	68 678	-71 742	15 465	-44 190	13 871	-40 993	54 807	-30 749

31 grudnia 2017 roku

Pozycje	Aktywa finansowe brutto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Zobowiązania finansowe brutto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Pozycje, które są kompensowane zgodnie z MSR 32		Aktywa finansowe netto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Zobowiązania finansowe netto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Pozycje, które mogłyby podlegać kompensowaniu		Depozyty zabezp. przyjętych w ramach umów ramowych	Depozyty zabezp. złożone w ramach umów ramowych	Aktywa finansowe nie podlegające netowaniu z tytułu zabezpieczeń	Zobowiązania finansowe nie podlegające netowaniu z tytułu zabezpieczeń
			Aktywa finansowe - netto	Zobowiązania finansowe - netto			Aktywa finansowe - netto	Zobowiązania finansowe - netto				
(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f) = (b) - (d)	(g) = (c) - (e)	(h)	(i)	(j)	(k)	(l) = (b) - (j)	(m) = (c) - (k)
Pochodne instrumenty finansowe (w tym pochodne instrumenty zabezpieczające)	161 642	-83 037	-	-	161 642	-83 037	100 663	-42 466	97 332	-41 583	64 310	-41 454

Zgodnie ze zmianami do MSSF 7 Bank w powyższej tabeli wskazuje wartości instrumentów pochodnych:

- 1) kwoty brutto aktywów finansowych i zobowiązań finansowych ujętych w sprawozdaniu finansowym (kolumny b i c),
- 2) kwoty, które są kompensowane zgodnie z kryteriami określonymi w paragrafie 42 MSR 32 przy określaniu kwot netto wykazywanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej (kolumny d i e),
- 3) kwoty netto wykazywane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej (kolumny f i g),
- 4) kwoty objęte egzekwowalnym porozumieniem ramowym lub podobnym porozumieniem dotyczącym kompensowania, które nie są w inny sposób uwzględnione w paragrafie 13C pkt b), w tym: (i) kwoty związane z ujętymi instrumentami finansowymi, które nie spełniają niektórych lub wszystkich kryteriów kompensowania określonych w paragrafie 42 MSR 32 (kolumny h i j); oraz (ii) kwoty związane z zabezpieczeniami finansowymi (w tym zabezpieczeniami gotówkowymi) (kolumny j i k),
- 5) kwotę netto po odliczeniu kwot określonych w pkt 4) powyżej od kwot określonych w pkt 3) powyżej (kolumny l i m)

47. Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych

Poniżej przedstawiono wartość bilansową i godziwą aktywów i zobowiązań finansowych innych niż wyceniane wg wartości godziwej w sprawozdaniu finansowym:

Wyszczególnienie	Wartość bilansowa na 31-12-2018	Wartość godziwa na 31-12-2018	Wartość bilansowa na 31-12-2017	Wartość godziwa na 31-12-2017
Należności od innych banków	170 494	172 029	356 078	354 605
Należności od klientów, w tym:	11 854 887	11 779 725	12 393 458	12 283 131
- należności w złotych polskich	9 095 386	9 026 147	9 782 517	9 694 537
- należności w walutach obcych	2 759 501	2 753 578	2 610 941	2 588 594
Inwestycyjne papiery wartościowe – wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	1 375 268	1 409 156	1 406 264	1 451 585
dłużne papiery wartościowe, w tym:	1 375 268	1 409 156	1 406 264	1 451 585
- Skarb Państwa	1 375 268	1 409 156	1 406 264	1 451 585
Zobowiązania Banku Centralnego i innych banków	571 784	571 784	479 534	479 544
Zobowiązania wobec klientów, w tym:	14 809 321	14 815 682	15 461 094	15 473 799
- klientów instytucjonalnych	5 484 197	5 484 834	5 625 329	5 626 370
- klientów indywidualnych	8 351 083	8 355 378	8 791 078	8 800 694
- pozostałych klientów	92 448	92 448	100 806	100 806
- Międzynarodowych instytucji finansowych	881 593	883 022	943 881	945 928
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	46 590	46 612	829 971	840 923
Zobowiązania podporządkowane	370 672	444 568	595 692	558 695

Należności od innych banków

Należności od innych banków obejmują lokaty międzybankowe, rachunki nostro oraz kredyty i pożyczki. Wartość godziwa lokat międzybankowych z uwagi na krótki termin realizacji (do 6 m-cy lokaty międzybankowe na stopę stałą) jest równa wartości bilansowej. Obligacje wyemitowane przez banki wyceniono według wartości godziwej z uwzględnieniem spreadu kredytowego wyznaczonego w oparciu o porównywalne emisje przeprowadzone przez podobne banki.

Należności od klientów

Należności od klientów przedstawiono po pomniejszeniu o odpisy z tytułu utraty wartości. Należności od klientów w bilansie wycenia się głównie według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej (99% wartości bilansowej kredytów).

Za wartość godziwą kredytów jest przyjmowana ich wartość wynikająca z bieżąco oszacowanych przyszłych przepływów kapitałowo-odsetkowych (oddzielnie dla walut i oddzielnie dla PLN) wyliczonych w oparciu o efektywną stopę procentową dla każdego kredytu (z wyjątkiem kredytów o nieustalonym harmonogramie lub kredytów zagrożonych dla których jako wartość godziwa przyjmowana jest wartość bilansowa) dyskontowanych średnią efektywną stopą procentową kredytów udzielonych w ostatnich dwunastu miesiącach. Dla kredytów hipotecznych uwzględniono przedpłaty. W przypadku kredytów w walutach obcych, których Bank zaprzestał udzielania została zastosowana średnia efektywna stopa procentowa odpowiadających im kredytów udzielanych w PLN, skorygowana o różnicę pomiędzy poziomami stóp w poszczególnych walutach i PLN.

Inwestycyjne papiery wartościowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu

Do inwestycyjnych papierów wartościowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu należą obligacje Skarbu Państwa przyporządkowane do modelu biznesowego HtC. Za wartość godziwą obligacji przyjmuje się aktualną wycenę pochodzącą z kwotowań rynkowych powiększonych o narosłe odsetki.

Zobowiązania Banku Centralnego i innych banków

Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz zobowiązania z tytułu transakcji repo zostały wykazane w wartości bilansowej. Zobowiązania z tytułu transakcji repo zostały wykazane w wartości bilansowej ze względu na brak dostępnych danych rynkowych do kalkulacji wartości godziwej podstawowej transakcji repo Banku z kontrahentem.

Depozyty międzybankowe, z uwagi na krótki termin zostały ujęte w wartości bilansowej, a zaciągnięte pożyczki (kapitał i odsetki) zostały zdyskontowane średnią efektywną stopą procentową zobowiązań zaciąganych w 2018 roku.

Zobowiązania wobec klientów

Zobowiązania w bilansie wycenia się według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej. Jako wartość godziwa zobowiązań jest przyjmowana ich wartość wynikająca ze zdyskontowania kapitału oraz odsetek dla wszystkich depozytów średnią ważoną stopą procentową, która obowiązywała dla depozytów przyjętych w grudniu 2018 roku. Z uwagi na brak harmonogramów dla rachunków bieżących zostały one ujęte wg wartości bilansowej.

Zobowiązania (kapitał i odsetki) wobec międzynarodowych instytucji finansowych zostały zdyskontowane średnią efektywną stopą procentową zobowiązań zaciąganych w 2018 roku (dla EUR) bądź ostatniej transakcji zawartej w danej walucie (dla PLN).

Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych

Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych wycenione według wartości godziwej z uwzględnieniem zmiany spreadu kredytowego dla obligacji w PLN wyznaczonego w oparciu o emisje przeprowadzone przez Bank w 2015 roku.

Zobowiązania podporządkowane

Zobowiązania podporządkowane wycenione według wartości godziwej z uwzględnieniem zmiany spreadu kredytowego wyznaczonego w oparciu o emisję przeprowadzoną przez Bank w 2017 roku.

48. Podział instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej w zależności od sposobu pomiaru wartości godziwej

Wartość godziwa zgodnie z MSSF 13 definiowana jest jako cena, którą otrzymano by za zbycie składnika aktywów lub zapłacono by za przeniesienie zobowiązania w transakcji przeprowadzonej na zwykłych warunkach na głównym (lub najkorzystniejszym) rynku na dzień wyceny w aktualnych warunkach rynkowych (tj. ceną wyjścia) bez względu na to, czy cena ta jest bezpośrednio obserwowalna lub oszacowana przy użyciu innej techniki wyceny. Bank szacując wartość godziwą uwzględnia korektę z tytułu ryzyka kredytowego kontrahenta.

Na 31 grudnia 2018 roku oraz na 31 grudnia 2017 roku Bank dokonywał klasyfikacji aktywów oraz zobowiązań finansowych wycenianych wg wartości godziwej na trzy kategorie (poziomy) według ich metody wyceny:

- 1) Poziom 1: metoda wyceny – mark-to-market bezpośrednio z dostępnych kwotowań instrumentów na rynku. Dotyczy to kwotowanych kapitałowych i dłużnych papierów wartościowych i bonów NBP (kwotowania oparte o stopę referencyjną),
- 2) Poziom 2: metoda wyceny – mark-to-model z parametryzacją modeli w oparciu o kwotowania z aktywnego rynku dla danego typu instrumentów lub ceny uzyskane w ramach transakcji, które zostały dokonane w terminie bliskim dacie bilansowej na normalnych zasadach rynkowych. Wartość godziwą ustala się również poprzez odwołanie się do innych, podobnych instrumentów, poprzez analizę zdyskontowanych przepływów pieniężnych i inne metody wyceny powszechnie stosowane przez uczestników rynku, a w przypadku instrumentów finansowych dla których brak jest możliwości wyceny po koszcie nabycia. Dotyczy to nienotowanych bankowych papierów, kapitałowych papierów wartościowych oraz instrumentów pochodnych (w tym transakcji terminowych na papiery wartościowe) za wyjątkiem przypadków które spełniają kryteria przynależności do Poziomu 3.
- 3) Poziom 3: metoda wyceny mark-to-model z parametryzacją modeli w oparciu o kwotowania z aktywnego rynku dla danego typu instrumentów oraz parametryzacją modelu na podstawie estymowanych czynników ryzyka. Dotyczy to komunalnych papierów wartościowych (wycena dokonywana na podstawie zdyskontowanych przepływów, przy czym spready kredytowe używane do wyceny wyznaczone są w oparciu o wewnętrzne ratingi), papierów innych banków (cena ustalana jest w oparciu o marże papierów, kwotowanych na rynku na moment ustalenia ceny, emitowanych przez odpowiednio wyselekcjonowanych emitentów), nienotowanych papierów kapitałowych oraz papierów kapitałowych charakteryzujących się niską płynnością (wyceniane są metodą zdyskontowanych przepływów).

Podział instrumentów finansowych wg poziomów:

31-12-2018	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3	Razem
Pochodne instrumenty finansowe i zabezpieczające	-	68 773	-	68 773
Wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite:	3 782 916	-	318 109	4 101 025
- dłużne papiery wartościowe	3 764 373	-	251 625	4 015 998
- kapitałowe papiery wartościowe	18 543	-	66 484	85 027
Należności od innych Banków	-	-	172 029	172 029
Należności od klientów	-	-	11 779 725	11 779 725
Inwestycyjne papiery wartościowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	1 409 156	-	-	1 409 156
Aktywa finansowe razem	5 192 072	68 773	12 269 863	17 530 708
Pochodne instrumenty finansowe i zabezpieczające	-	71 742	-	71 742
Zobowiązania wobec innych banków	-	-	571 784	571 784
Zobowiązania wobec klientów	-	-	14 815 682	14 815 682
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	-	-	46 612	46 612
Zobowiązania podporządkowane	-	-	444 568	444 568
Zobowiązania finansowe razem	-	71 742	15 878 646	15 950 388

Instrumenty finansowe wyceniane w wartości godziwej przez inne dochody całkowite	Poziom 3
Stan na początek okresu 01-01-2018	462 367
Sprzedaż i wykup	-143 371
Suma zysków lub strat:	
- w wynik finansowy	-15 125
- w pozostałych całkowitych dochodach	14 238
Stan na koniec okresu 31-12-2018	318 109

31-12-2017	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3	Razem
Pochodne instrumenty finansowe i zabezpieczające	-	161 648	-	161 648
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży:	3 724 802	-	408 291	4 133 092
- dłużne papiery wartościowe	3 701 972	-	373 124	4 075 095
- kapitałowe papiery wartościowe	22 830	-	35 167	57 997
Należności od innych banków	-	-	354 605	354 605
Należności od klientów	-	-	12 283 131	12 283 131
Inwestycyjne papiery wartościowe - utrzymywane do terminu zapadalności	1 451 585	-	-	1 451 585
Aktywa finansowe razem	5 176 387	161 648	13 046 027	18 384 062
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu:	-	83 044	-	83 044
- pochodne instrumenty finansowe i zabezpieczające	-	83 044	-	83 044
Zobowiązania wobec innych banków	-	-	479 544	479 544
Zobowiązania wobec klientów	-	-	15 473 799	15 473 799
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	-	-	840 923	840 923
Zobowiązania podporządkowane	-	-	558 695	558 695
Zobowiązania finansowe razem	-	83 044	17 352 961	17 436 005

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	Poziom 3
Stan na początek okresu 01-01-2017	561 685
Zakup	40
Sprzedaż i wykup	-159 359
Suma zysków lub strat:	
- w wynik finansowy	-413
- w pozostałych całkowitych dochodach	6 338
Stan na koniec okresu 31-12-2017	408 291

Przeniesienie instrumentów pomiędzy Poziomem 1 a Poziomem 2 występuje na podstawie dostępności kwotowań z aktywnego rynku według stanu na zakończenie danego okresu sprawozdawczego.

Przeniesienie z Poziomu 2 do Poziomu 3 następuje w sytuacji zamiany w wycenie czynnika obserwowalnego na nieobserwowalny lub zastosowanie do wyceny nowego nieobserwowalnego czynnika ryzyka, która jednocześnie skutkuje istotnym wpływem na wycenę instrumentu.

Przeniesienie z Poziomu 3 do Poziomu 2 następuje w sytuacji zamiany w wycenie czynnika nieobserwowalnego na obserwowalny lub gdy wpływ czynnika nieobserwowalnego na wycenę instrumentu przestaje być istotny.

Przeniesienie między metodami wyceny następuje w dacie i według stanu na koniec okresu sprawozdawczego.

W okresie od 01 stycznia do 31 grudnia 2018 roku nie nastąpiły przeniesienia instrumentów pomiędzy poziomami. W przypadku instrumentów zaklasyfikowanych do Poziomu 3 ich wycena nie ma wpływu na rachunek zysków i strat. Wycena do wartości godziwej instrumentów zakwalifikowanych do Poziomu 3 została uwzględniona w pozostałych całkowitych dochodach. W wyniku finansowym zostały uwzględnione odsetki naliczone, odsetki zapłacone, dyskonto lub premia, różnice kursowe oraz rozwiązane rezerwy (dotyczy to kapitałowych papierów wartościowych).

Na dzień 31 grudnia 2018 roku wrażliwość wyceny instrumentów komunalnych zaklasyfikowanych do Poziomu 3, na zmianę spreadu kredytowego o +/- 1 p. b. (nieobserwowalny parametr modelu) wynosiła 94 tys. zł (na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosiła 123 tys. zł).

49. Sprawozdawczość dotycząca segmentów

Zgodnie z wymogami MSSF 8, segmenty operacyjne zostały określone na podstawie sprawozdań wewnętrznych dotyczących komponentów jednostki gospodarczej podlegających okresowym przeglądom dokonywanym przez członka kierownictwa odpowiedzialnego za podejmowanie decyzji operacyjnych.

MSSF 8 definiuje segment operacyjny jako część działalności jednostki spełniający trzy kryteria:

- 1) segment prowadzi działalność gospodarczą, w ramach której może osiągać przychody i ponosić koszty,
- 2) wyniki działalności operacyjnej segmentu są przeglądane regularnie przez osobę podejmującą w jednostce główne decyzje operacyjne,
- 3) odrębne informacje finansowe dla segmentu są dostępne.

Poniżej przedstawiono zasady sprawozdawczości według segmentów operacyjnych za okresy zakończone dnia 31 grudnia 2018 roku i 31 grudnia 2017 roku w podziale na następujące obszary działalności:

- 1) pion instytucjonalny,
- 2) pion indywidualny,
- 3) działalność skarbową i inwestycyjną,
- 4) pozostałe (nieulokowane w segmentach).

W czwartym kwartale 2018 roku Bank przeprowadził resegmentację, w wyniku której na bazie pionu korporacji i finansów publicznych został wyodrębniony pion instytucjonalny, natomiast na bazie pionu detalicznego powstał pion indywidualny.

W ramach pionu instytucjonalnego prowadzona jest działalność obejmująca transakcje zawierane poprzez Centra Biznesowe, oddziały operacyjne oraz Centralę Banku z klientami korporacyjnymi, małymi i średnimi przedsiębiorstwami oraz mikroprzedsiębiorstwami.

Aktywność Banku w pionie indywidualnym dotyczy transakcji z klientami z grupy osób fizycznych.

W skład obszaru działalności skarbowej i inwestycyjnej wchodzi działalność na rynku międzybankowym i dłużnych papierów wartościowych, instrumentów pochodnych, a także w obszarze inwestycji kapitałowych. Działalność skarbową i inwestycyjną obejmuje zarządzanie płynnością, ryzykiem walutowym i stóp procentowych Banku oraz rozliczenia z tytułu cen transferowych funduszy z innymi pionami (segmentami) biznesowymi.

W obszarze pozostałe (nieulokowane w segmentach) znajdują się pozycje rachunku zysków i strat, które nie zostały przypisane do żadnego z wymienionych w ppkt 1-3 obszarów działalności, w szczególności przychody i koszty związane z klientami niesklasyfikowanymi.

Produkty pionów i obszarów działalności wymienionych w ppkt 1-4 powyżej zostały opisane w „Sprawozdaniu Zarządu z działalności Banku Ochrony Środowiska S.A. w 2018 roku” w pkt. II ppkt. 7.

Produktami obszaru działalności skarbowej i inwestycyjnej są instrumenty finansowe, bieżące i terminowe lokaty i depozyty międzybankowe oraz klientów ALM, kredyty od innych banków oraz kredyty udzielone bankom, dłużne i kapitałowe papiery wartościowe oraz instrumenty pochodne.

Aktywa i pasywa obszarów określonych w ppkt 1-2 powyżej zostały wyodrębnione w oparciu o bazę kredytową i depozytową Banku.

Wynik odsetkowy uwzględnia rozliczenia transferowe pomiędzy pionem instytucjonalnym oraz indywidualnym, a obszarem działalności skarbowej i inwestycyjnej. Wycena transferowa funduszy jest oparta na stawkach referencyjnych, dodatkowych stawkach finansowania oraz zmiennych stawkach transferowych, z uwzględnieniem m.in. waluty, stabilności środków i terminu, które są odnoszone do krzywej rentowności. Wycenie stawkami transferowymi podlegają wszystkie istotne pozycje aktywów i pasywów odsetkowych, jak również pozycje pozabilansowe, generujące zapotrzebowanie na płynność.

Wycena przeprowadzana jest w cyklu miesięcznym i bazuje na średniej (ze stanów dziennych) poszczególnych transakcji odsetkowych przypisanych do danego pionu odrębnie dla każdej waluty. Wynik na działalności operacyjnej pionu instytucjonalnego oraz pionu indywidualnego jest wynikiem z działalności bankowej tych pionów, pomniejszonym o wartość kosztów administracyjnych przypisanych bezpośrednio do transakcji lub jednostek danego pionu, jak również kosztów alokowanych oraz odpisów z tytułu utraty wartości. Wynik finansowy uwzględnia także rozliczenia wzajemne z tytułu obsługi klientów pionu instytucjonalnego przez oddziały operacyjne Banku (ukierunkowane na obsługę klientów pionu indywidualnego).

Na wynik z działalności finansowej ww. pionów składają się m.in.:

- 1) Wynik z tytułu odsetek, tj. suma różnicy pomiędzy przychodami odsetkowymi od kredytów i obligacji komunalnych klientów, a kosztami za otrzymane fundusze od ALM (działalność skarbową i inwestycyjną) oraz przychodów z transferu funduszy do ALM pomniejszonych o koszty odsetkowe zapłacone klientom Banku.
- 2) Wynik z tytułu prowizji, tj. różnica przychodów z opłat i prowizji oraz kosztów przypisanych do danej transakcji oraz alokowanych do obszaru działalności. Wynik uwzględnia przychody i koszty rozliczane jednorazowo oraz rozliczane w czasie metodą liniową, natomiast przychody i koszty rozliczane przy transakcji według efektywnej stopy procentowej odnoszone są do wyniku z tytułu odsetek.
- 3) Wynik z pozycji wymiany, tj. dochody z negocjowanych transakcji wymiany walut (terminowych i SPOT) oraz dochody z wymiany walut według tabeli kursowej Banku. Pozycja uwzględnia wynik z transakcji instrumentami pochodnymi.
- 4) Wynik odpisów z tytułu utraty wartości oraz wycena należności według wartości godziwej przez wynik finansowy, tj. wynik z tytułu zmiany wartości odpisów z tytułu utraty wartości kredytów oraz obligacji komunalnych i korporacyjnych oraz wynik na kredytach oraz obligacjach komunalnych i korporacyjnych wycenianych według wartości godziwej przypisanych do danego obszaru działalności. Wynik uwzględnia zmiany z tytułu wahań kursowych portfela kredytów walutowych objętych utratą wartości.

Wynik finansowy obszaru działalności skarbowej i inwestycyjnej stanowi sumę wyników z obszaru działalności skarbowej oraz obszaru inwestycji kapitałowych Banku, na które składają się m.in.:

- 1) Wynik odsetkowy – wyliczany jako suma wyniku odsetkowego z tytułu transakcji z klientami zewnętrznymi oraz wyniku rozliczeń z tytułu cen transferowych funduszy z innymi segmentami. Przychody i koszty odsetkowe zewnętrzne dotyczą transakcji na rynku międzybankowym (lokaty i kredyty), jak również nabywanych oraz emitowanych dłużnych papierów wartościowych. Wynik rozliczeń z tytułu cen transferowych funduszy jest różnicą pomiędzy przychodami z tytułu finansowania aktywów innych segmentów, a kosztami transferowymi za środki depozytowe otrzymane od innych segmentów.
- 2) Wynik z pozycji wymiany, uwzględnia wynik z handlowych transakcji wymiany walut, rewaluację pozycji zabezpieczających rezerwy na kredyty walutowe oraz zmiany wyceny pozycji zabezpieczających aktywne walutowe transakcji terminowe. Pozycja uwzględnia wynik z pozycji wymiany nie przypisany innym segmentom.
- 3) Wynik na rachunkowości zabezpieczeń, uwzględnia wynik z transakcji zabezpieczających przepływy pieniężne oraz wartość godziwą.
- 4) Wynik na instrumentach finansowych wycenianych wg wartości godziwej przez wynik finansowy, wynik z działalności ewidencjonowanej w Księdze Handlowej oraz z operacji instrumentami finansowymi, w tym typu FX Swap.
- 5) Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych - wynik dotyczy akcji, udziałów i dłużnych papierów wartościowych oraz wyceny instrumentów finansowych.
- 6) Przychody z tytułu dywidend.
- 7) Różnica wartości odpisów z tytułu utraty wartości oraz wycena należności według wartości godziwej przez wynik finansowy, wynik dotyczy akcji i udziałów oraz zaangażowań wobec instytucji finansowych przypisanych do obszaru działalności skarbowej i inwestycyjnej.

Poniżej przedstawiono wyniki finansowe BOŚ S.A. za okresy zakończone dnia 31 grudnia 2018 roku oraz 31 grudnia 2017 roku przypadające na przyjęte segmenty.

Lp.	Sprawozdanie przedstawiające składniki rachunku zysków i strat za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2018	PION INSTYTUCJONALNY	PION INDYWIDUALNY	DZIAŁALNOŚĆ SKARBOWA I INWESTYCYJNA	POZOSTAŁE (NIEULOLOWANE W SEGMENTACH)	BANK
I.	Wynik z tytułu odsetek	186 980	106 645	82 151	-	375 776
1.	Przychody z tytułu odsetek	475 348	339 255	-187 544	-	627 059
	- sprzedaż klientom zewnętrznym	363 266	131 963	131 830	-	627 059
	- sprzedaż innym segmentom	112 082	207 292	-319 374	-	-
2.	Koszty z tytułu odsetek	-288 368	-232 610	269 695	-	-251 283
	- sprzedaż klientom zewnętrznym	-63 254	-137 809	-50 220	-	-251 283
	- sprzedaż innym segmentom	-225 114	-94 801	319 915	-	-
II.	Wynik z tytułu opłat i prowizji	54 590	8 252	-811	-1 720	60 311
III.	Przychody z tytułu dywidend	-	-	5 932	-	5 932
IV.	Wynik na instrumentach finansowych wycenianych wg wartości godziwej przez wynik finansowy	17 019	-176	19 700	-	36 543
V.	Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	-	-	1 313	-	1 313
VI.	Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych	14	-	2 152	-	2 166
VII.	Wynik z pozycji wymiany	8 202	4 377	10 760	-	23 339
VIII.	Wynik na działalności bankowej	266 805	119 098	121 197	-1 720	505 380
IX.	Wynik pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych	-219	178	-	-11 839	-11 880
X.	Wynik odpisów z tytułu utraty wartości należności od klientów	-81 235	-45 085	-2 805	6	-129 119
XI.	Wynik na działalności finansowej	185 351	74 191	118 392	-13 553	364 381
1.	Koszty bezpośrednie	-27 338	-28 390	-	-	-55 728
	Wynik po kosztach bezpośrednich	158 013	45 801	118 392	-13 553	308 653
2.	Koszty pośrednie i usługi wzajemne	-65 339	-74 911	-12 613	-	-152 863
	Wynik po kosztach bezpośrednich i pośrednich	92 674	-29 110	105 779	-13 553	155 790
3.	Amortyzacja	-13 336	-16 420	-2 077	-	-31 833
4.	Pozostałe koszty (podatki, BFG, KNF)	-18 594	-16 949	-110	-	-35 653
XII.	Wynik finansowy brutto	60 744	-62 479	103 592	-13 553	88 304
XIII.	Alokowany wynik ALM	38 481	62 017	-100 498	-	-
XIV.	Wynik finansowy brutto po alokacji wyniku ALM	99 225	-462	3 094	-13 553	88 304
XV.	Obciążenia podatkowe					-23 292
XVI.	Wynik finansowy netto					65 012
	Aktywa segmentu	8 392 924	3 708 555	5 867 916	112 648	18 082 043
	w tym należności od klientów oraz lokaty i kredyty w innych bankach	8 141 299	3 708 555	175 517	10	12 025 381
	Zobowiązania segmentu	5 427 277	8 351 083	4 082 903	220 780	18 082 043
	w tym zobowiązania wobec klientów oraz banków	5 427 277	8 351 083	1 510 297	92 448	15 381 105
	Nakłady na aktywa trwałe i wartości niematerialne	11 361	12 461	1 349	1	25 172

Lp.	Sprawozdanie przedstawiające składniki rachunku zysków i strat za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2017	PION INSTYTUCJONALNY	PION INDYWIDUALNY	DZIAŁALNOŚĆ SKARBOWA I INWESTYCYJNA	POZOSTAŁE (NIEULOKOWANE W SEGMENTACH)	BANK
I.	Wynik z tytułu odsetek	187 443	109 383	78 639	-	375 465
1.	Przychody z tytułu odsetek	501 256	373 612	-212 520	-	662 348
	- sprzedaż klientom zewnętrznym	389 552	149 986	122 810	-	662 348
	- sprzedaż innym segmentom	111 704	223 626	-335 330	-	-
2.	Koszty z tytułu odsetek	-313 813	-264 229	291 159	-	-286 883
	- sprzedaż klientom zewnętrznym	-64 839	-159 960	-62 084	-	-286 883
	- sprzedaż innym segmentom	-248 974	-104 269	353 243	-	-
II.	Wynik z tytułu opłat i prowizji	50 972	11 357	66	-1 708	60 687
III.	Przychody z tytułu dywidend	-	-	5 498	-	5 498
IV.	Wynik na działalności handlowej (ze SWAP)	-	-	19 935	-	19 935
V.	Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	-	-	2 596	-	2 596
VI.	Wynik na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych	23	-	-1	-	22
VII.	Wynik z pozycji wymiany	10 290	4 222	10 464	-	24 976
VIII.	Wynik na działalności bankowej	248 728	124 962	117 197	-1 708	489 179
IX.	Wynik pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych	-993	-4 808	-	-2 970	-8 771
X.	Wynik odpisów (netto) z tytułu utraty wartości należności od klientów	-131 395	-8 996	79	-1	-140 313
XI.	Wynik na działalności finansowej	116 340	111 158	117 276	-4 679	340 095
1.	Koszty bezpośrednie	-34 452	-43 236	-2 955	-	-80 643
	Wynik po kosztach bezpośrednich	81 888	67 922	114 321	-4 679	259 452
2.	Koszty pośrednie i usługi wzajemne	-56 075	-69 385	-11 814	-	-137 274
	Wynik po kosztach bezpośrednich i pośrednich	25 813	-1 463	102 507	-4 679	122 178
3.	Amortyzacja	-14 909	-16 883	-2 382	-	-34 174
4.	Pozostałe koszty (podatki, BFG, KNF)	-22 037	-20 588	-214	-1	-42 840
XII.	Wynik finansowy brutto	-11 133	-38 934	99 911	-4 680	45 164
XIII.	Alokowany wynik ALM	37 720	53 261	-90 981	-	-
XIV.	Wynik finansowy brutto po alokacji wyniku ALM	26 587	14 327	8 930	-4 680	45 164
XV.	Obciążenia podatkowe					-20 740
XVI.	Wynik finansowy netto					24 424
Aktywa segmentu		8 740 952	3 958 712	6 603 926	101 833	19 405 423
w tym należności od klientów oraz lokaty i kredyty w innych bankach		8 427 675	3 958 712	363 140	9	12 749 536
Zobowiązania segmentu		5 563 790	8 791 078	4 792 782	257 773	19 405 423
w tym zobowiązania wobec klientów oraz banków		5 563 790	8 791 078	1 484 954	100 806	15 940 628
Nakłady na aktywa trwałe i wartości niematerialne		10 989	12 939	1 496	2	25 426

50. Transakcje z podmiotami powiązаныmi

Na dzień 31 grudnia 2018 roku Bank Ochrony Środowiska S.A. pełnił rolę dominującą wobec Domu Maklerskiego BOŚ S.A., BOŚ Eko Profit S.A., a także MS Wind Sp. z o.o.

Jednostką dominującą wobec BOŚ S.A. był Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Za podmioty powiązane uznaje się również kluczowy personel kierowniczy.

Opis transakcji z głównym akcjonariuszem Banku, tj. NFOŚiGW

Na dzień 31 grudnia 2018 roku w ramach programu Prosument, dotyczącego finansowania zakupu i montażu instalacji odnawialnych źródeł energii, NFOŚiGW powierzył środki na kredyty preferencyjne w wysokości 31 991 tys. zł, podczas gdy na dzień 31 grudnia 2017 roku kwota ta wynosiła 24 438 tys. zł.

NFOŚiGW udzielał dopłat do odsetek dla klientów, które w okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2018 roku wynosiły 552 tys. zł, w 2017 roku wynosiły 1 016 tys. zł.

Transakcje z NFOŚiGW zostały przeprowadzone na warunkach ogólnych oferty publicznej Banku.

NFOŚiGW jest podmiotem powiązany ze Skarbem Państwa. Bank zawiera transakcje z jednostkami powiązanyymi ze Skarbem Państwa – głównie z jednostkami sektora finansów publicznych.

Opis transakcji z jednostkami powiązanyymi:

Dom Maklerski BOŚ S.A.

Oddziały Banku prowadzą rachunki bieżące i lokat terminowych Domu Maklerskiego BOŚ S.A. Transakcje wykonywane na rachunkach bieżących to przede wszystkim wpłaty i wypłaty gotówkowe klientów Spółki. W ramach wolnych środków na koniec każdego dnia zakładane są standardowo depozyty terminowe O/N oprocentowane w oparciu o stawkę WIBOR. Bank udzielił Domowi Maklerskiemu BOŚ S.A. kredytu obrotowego odnawialnego.

Wyżej wymienione transakcje mają charakter czasowy, zawarte zostały z uwagi na wewnętrzne potrzeby Banku, na zasadach rynkowych.

BOŚ Eko Profit S.A.

Bank prowadzi rachunki bieżące i lokat terminowych BOŚ Eko Profit S.A. Bank udzielił spółce kredyty inwestycyjne oraz kredyty na wykup wierzytelności leasingowych. Zostały również zawarte transakcje IRS. W 2018 roku Bank realizował ze spółką umowę najmu budynku biurowego w Warszawie oraz umowę najmu powierzchni biurowej we Włocławku i Gdańsku.

Wyżej wymienione transakcje i umowy najmu zawarte zostały z uwagi na wewnętrzne potrzeby Banku, na zasadach rynkowych.

MS Wind Sp. z o. o.

Bank prowadzi rachunki bieżące i lokat terminowych MS Wind Sp. z o.o. Bank udzielił MS Wind Sp. z o.o. kredytów z przeznaczeniem na finansowanie realizacji farmy wiatrowej oraz zawarł transakcję IRS.

Dane liczbowe dotyczące transakcji z jednostkami zależnymi przedstawiono w tabelach poniżej.

Stan na dzień 31 grudnia 2018 roku:

	Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	Należności od klientów	Inne aktywa	Rzeczowe aktywa trwałe	Wartość firmy	Zobowiązania wobec klientów	Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	Pozostałe zobowiązania	Zobowiązania warunkowe
Jednostki zależne									
Dom Maklerski BOŚ S.A.	-	32 511	186	-	-	710 049	-	58	47 582
BOŚ Eko Profit S.A.	237	50 238	1	-	-35	16 884	-	267	3 465
Jednostki pośrednio zależne									
MS Wind Sp. z o. o.	1 836	23 779	-	-	-	4 520	-	-	-
Razem	2 073	106 528	187	-	-35	731 453	-	325	51 047

Stan na dzień 31 grudnia 2017 roku:

	Pochodne instrumenty finansowe - aktywa	Należności od klientów	Inne aktywa	Rzeczowe aktywa trwałe	Wartość firmy	Zobowiązania wobec klientów	Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	Pozostałe zobowiązania	Zobowiązania warunkowe
Jednostki zależne									
Dom Maklerski BOŚ S.A.	-	40 156	20	-	-	674 185	-9	-	40 076
BOŚ Eko Profit S.A.	-	1	1	-	-	1 584	-	-	15
BOŚ Capital Sp. z o.o.	-	-	5 791	1 353	25	24 759	-	78	3 450
BOŚ Ekosystem Sp. z o.o.	122	61 525	-	-	10	2 946	-	73	4 114
Jednostki pośrednio zależne									
MS Wind Sp. z o. p.	1 951	22 667	-	-	-	3 445	-	-	-
Razem	2 073	124 349	5 812	1 353	35	706 919	-9	151	47 655

Przychody i koszty za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2018 roku:

Spółka	Przychody z tytułu odsetek i o podobnym charakterze	Koszty z tytułu odsetek i o podobnym charakterze	Przychody z tytułu opłat i prowizji	Wynik na instrumentach finansowych wycenianych wg wartości godziwej przez wynik finansowy (w tym należności od klientów)	Pozostałe przychody operacyjne	Pozostałe koszty operacyjne	Wynik odpisów netto z tytułu utraty wartości	Ogólne koszty administracyjne
Jednostki zależne								
Dom Maklerski BOŚ S.A.	929	-7 602	2 967	-	1	-1	-	-37
BOŚ Eko Profit S.A.	1 595	-309	577	198	143	-	-	-9 940
Jednostki pośrednio zależne								
MS Wind Sp. z o.o.	926	-13	3	462	-	-	-	-
Razem	3 450	-7 924	3 547	660	144	-1	-	-9 977

Przychody i koszty za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2017 roku:

Spółka	Przychody z tytułu odsetek i o podobnym charakterze	Koszty z tytułu odsetek i o podobnym charakterze	Przychody z tytułu opłat i prowizji	Wynik na działalności handlowej	Pozostałe przychody operacyjne	Pozostałe koszty operacyjne	Wynik odpisów netto z tytułu utraty wartości	Ogólne koszty administracyjne
Jednostki zależne								
Dom Maklerski BOŚ S.A.	1 282	-7 778	2 092	-	3	-1	-	-11
BOŚ Eko Profit S.A.	-	-11	1	-	80	-6	-	-
BOŚ Capital Sp. z o.o.	-	-375	84	-	31	-	-	-11 316
BOŚ Ekosystem Sp. z o.o.	1 331	-5	3	38	50	-	-	-
Jednostki pośrednio zależne								
MS Wind Sp. z o.o.	976	-15	4	129	-	-	-1 596	-
Razem	3 589	-8 184	2 184	167	164	-7	-1 596	-11 327

Informacje dotyczące kredytów i depozytów Członków Zarządu i Rady Nadzorczej Banku

W ramach działalności operacyjnej przeprowadzone transakcje z członkami organu zarządzającego i kluczowym personelem kierowniczym obejmują przede wszystkim kredyty i depozyty. Salda poszczególnych pozycji bilansu na dzień 31 grudnia 2018 roku i 31 grudnia 2017 roku oraz koszty i przychody za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku oraz 31 grudnia 2017 roku zaprezentowano poniżej:

Kluczowy personel kierowniczy

Wyszczególnienie	31-12-2018	31-12-2017
Kredyty udzielone	3	4
Udzielone zobowiązania z tytułu linii kredytowych	31	16
Depozyty otrzymane	1 645	1 679

Wyszczególnienie	01-01-2018 31-12-2018	01-01-2017 31-12-2017
Koszty odsetek od depozytów	24	18

Kluczowy personel kierowniczy korzysta z kredytów i depozytów na warunkach ogólnych oferty publicznej Banku.

Wynagrodzenie kluczowego personelu kierowniczego BOŚ S.A.

Rada Nadzorcza Banku	Wynagrodzenie		Z tytułu pełnienia funkcji we władzach jednostek podporządkowanych	
	wypłacone za 2018 rok	wypłacone za 2017 rok	wypłacone za 2018 rok	wypłacone za 2017 rok
Janina Goss	113	104	-	-
Oskar Kowalewski ⁽¹⁾	13	116	-	-
Andrzej Matysiak	127	112	-	-
Paweł Mzyk ⁽¹⁾	13	104	-	-
Piotr Sadownik	109	104	-	-
Marian Szołucha	111	104	-	-
Emil Ślązak	127	86	-	-
Wojciech Wardacki	160	153	-	-
Iwona Duda ⁽²⁾	98	-	-	-
Dariusz Wasilewski ⁽²⁾	98	-	-	-
Razem ⁽³⁾	969	883	-	-

⁽¹⁾ w składzie Rady Nadzorczej do 13 lutego 2018 roku

⁽²⁾ w składzie Rady Nadzorczej od 13 lutego 2018 roku

⁽³⁾ wszystkie płatności stanowiły krótkoterminowe świadczenia pracownicze.

Łączna kwota wynagrodzeń Rady Nadzorczej wypłaconych w 2018 roku zawiera: wynagrodzenie Członków Rady Nadzorczej, zwrot nadpłaconych składek ZUS i zwrot kosztów biletów komunikacyjnych, benzyny oraz noclegów.

Zarząd Banku	Wynagrodzenie		Z tytułu pełnienia funkcji we władzach jednostek podporządkowanych	
	wypłacone za 2018 rok	wypłacone za 2017 rok	wypłacone za 2018 rok	wypłacone za 2017 rok
Anna Milewska ⁽¹⁾	104	434	-	-
Bogusław Białowas	569	221	-	-
Dariusz Grylak ⁽¹⁾	62	310	-	-
Konrad Raczkowski ⁽²⁾	389	0	-	-
Arkadiusz Garbarczyk	498	26	-	-
Emil Ślązak ⁽³⁾	0	36	-	-
Stanisław Kolasiński ⁽⁴⁾	0	439	-	-
Paweł Pitera ⁽⁴⁾	0	391	-	-
Stanisław Kluza ⁽⁵⁾	0	620	-	-
Razem	1 622	2 477	-	-
w tym:				
- krótkoterminowe świadczenia pracownicze	1 536	1 635	-	-
- świadczenia po okresie zatrudnienia	86	408	-	-
- świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy	-	434	-	-

⁽¹⁾ w składzie Zarządu Banku do 21 lutego 2018 roku

⁽²⁾ w składzie Zarządu Banku od 21 lutego 2018 roku

⁽³⁾ w składzie Zarządu Banku od 22 czerwca do 10 września 2017 roku

⁽⁴⁾ w składzie Zarządu Banku do 16 lutego 2017 roku

⁽⁵⁾ w składzie Zarządu Banku do 30 czerwca 2017 roku

Łączna kwota wynagrodzeń członków Zarządu Banku wypłaconych w 2018 roku zawiera: wynagrodzenia wynikające z zawartych umów o świadczenie usług zarządzania oraz świadczenia po okresie zatrudnienia.

51. Zbycie i likwidacja oraz połączenie spółek

W 2018 roku Bank dwukrotnie przeprowadził proces łączenia spółek wchodzących w skład Grupy Kapitałowej BOŚ:

- 1) dnia 30 maja 2018 roku – połączone zostały spółki BOŚ Ekosystem Sp. z o.o. oraz BOŚ Capital Sp. z o.o.,
- 2) dnia 28 listopada 2018 roku – połączone zostały spółki BOŚ Capital Sp. z o.o. oraz BOŚ Eko Profit S.A.

Zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy w Warszawie XII Wydział Gospodarczy KRS z dnia 30 maja 2018 roku, spółki BOŚ Ekosystem Sp. z o.o. i BOŚ Capital Sp. z o.o. zostały połączone przez przejęcie dokonane w trybie art. 492 § 1 pkt 1 ksh – przez przeniesienie całego majątku spółki przejmowanej BOŚ Ekosystem Sp. z o.o. na spółkę przejmującą BOŚ Capital Sp. z o.o., w zamian za wydanie wspólnikom spółki przejmowanej udziałów w spółce przejmującej. Łączna wartość księgowa połączonej spółki BOŚ Capital Sp. z o.o. stanowiła sumę dotychczasowej wyceny spółek łączonych i wyniosła 37 871 065,73 zł.

Zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy w Warszawie XII Wydział Gospodarczy KRS z dnia 28 listopada 2018 roku, spółki BOŚ Capital Sp. z o.o. (połączona wcześniej z BOŚ Ekosystem Sp. z o.o.) i BOŚ Eko Profit S.A. zostały połączone przez przejęcie dokonane w trybie art. 492 § 1 pkt 1 ksh – przez przeniesienie całego majątku spółki przejmowanej BOŚ Capital Sp. z o.o. na spółkę przejmującą BOŚ Eko Profit S.A., w zamian za wydanie wspólnikom spółki przejmowanej akcji w spółce przejmującej. Łączna wartość księgowa połączonej spółki BOŚ Eko Profit S.A. stanowiła sumę dotychczasowej wyceny spółek łączonych i wyniosła 45 248 306,14 zł.

Tym samym zakończony został proces redukcji liczby spółek wchodzących w skład Grupy Kapitałowej BOŚ, która na dzień 31 grudnia 2018 roku przedstawia się następująco:

- 1) Dom Maklerski BOŚ S.A. (bezpośrednio zależna),
- 2) BOŚ Eko Profit S.A. (bezpośrednio zależna),
- 3) MS Wind Sp. z o.o. (pośrednio zależna – 100% zaangażowanie BOŚ Eko Profit S.A.).

Spółkami o znaczeniu strategicznym dla Banku są: Dom Maklerski BOŚ S.A. oraz BOŚ Eko Profit S.A., które w ramach prowadzonej przez siebie działalności, odpowiednio:

- 1) DM BOŚ – działalność na rynku kapitałowym, w szczególności świadczenie usług maklerskich oraz
 - 2) BOŚ Eko Profit – prowadzi działalność leasingową oraz działalność finansową i doradczą, uzupełniającą ofertę usługową Banku,
- przyczyniają się zarówno do wzrostu wyników finansowych całej Grupy Kapitałowej BOŚ, jak również wzmocnienia pozycji Banku.

52. Wyplacone dywidendy (łącznie lub w przeliczeniu na jedną akcję), z podziałem na akcje zwykłe i pozostałe akcje

BOŚ S.A. nie wypłacał dywidendy w okresie dwunastu miesięcy zakończonych 31 grudnia 2018 roku.

Zwyczajne Walne Zgromadzenie BOŚ S.A. podjęło w dniu 19 czerwca 2018 roku Uchwałę w sprawie podziału zysku netto Banku za 2017 rok. Zysk netto Banku za 2017 rok w wysokości 24 423 393,03 zł przeznaczony został na kapitał zapasowy Banku.

Zwyczajne Walne Zgromadzenie BOŚ S.A. podjęło w dniu 19 czerwca 2018 roku Uchwałę wyrażającą zgodę na użycie kapitału zapasowego BOŚ S.A. na pokrycie kosztów emisji akcji Banku serii U przeprowadzonej w latach 2016-2017, zaliczonych do straty z lat ubiegłych w kwocie 6 963 108,45 zł.

Zgodnie z PPN zysk netto za 2018 rok planuje się przeznaczyć na zwiększenie kapitału własnego.

53. Zdarzenia po dniu bilansowym

BOŚ S.A. poinformował:

- 1) w dniu 4 stycznia 2019 roku (raport bieżący nr 1/2019) o zawarciu umowy kredytów w związku z realizacją budowy budynku biurowego „Mennica Legacy Tower” w Warszawie z Mennica Towers GGH MT spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowo-akcyjna w ramach konsorcjum - (mBank SA, Santander Bank Polska SA, Bank Ochrony Środowiska SA) na łączną kwotę 131 500 000 EUR kredyt budowlany/inwestycyjny oraz 28 000 000 zł kredyt na VAT. Udział Banku Ochrony Środowiska S.A. w kredycie budowlanym wynosi 43 750 000 EUR oraz 12 000 000 zł na VAT. (Łączna kwota z VAT ponad 200 mln zł). Termin ważności umowy 30 września 2025 roku. Umowa przewiduje zabezpieczenie w postaci hipoteki oraz pozostałe standardowe zabezpieczenia dla tego typu transakcji. Kredyt jest przeznaczony na współfinansowanie kosztów realizacji inwestycji związanych z budową budynku biurowego „MENNICA LEGACY TOWER” w Warszawie. Oprocentowanie kredytu budowlanego/inwestycyjnego oparte jest na stawce EURIBOR powiększonej o marżę Banku, oprocentowanie kredytu na VAT oparte jest na stawce WIBOR powiększonej o marżę Banku. Warunki cenowe kredytu nie odbiegają od warunków rynkowych dla tego typu transakcji. Uruchomienie finansowania uwarunkowane jest spełnieniem przez Kredytobiorcę warunków wykorzystania.
- 2) w dniu 11 stycznia 2019 roku (raport bieżący nr 2/2019) o tym, iż Agencja ratingowa Fitch Ratings Ltd (Agencja) podwyższyła oceny ratingowe i jednocześnie utrzymała perspektywę Banku:
 - Rating długoterminowy IDR w walucie obcej (Long-term Foreign Currency IDR) został podwyższony do 'BB-', z 'B+' perspektywa stabilna,
 - Rating krótkoterminowy IDR w walucie obcej (Short-term Foreign Currency IDR) został utrzymany na poziomie 'B',
 - Krajowy rating długoterminowy (National Long-term Rating) został podwyższony do 'BBB-(pol)' z 'BB+(pol)', perspektywa stabilna,
 - Krajowy rating krótkoterminowy (National Short-term Rating) został utrzymany na poziomie 'F3(pol)',
 - Rating indywidualny (Viability Rating) został podwyższony do 'bb-' z 'b+',

- Rating wsparcia (Support Rating): został utrzymany na poziomie '4',
- Rating wsparcia (Support Rating Floor) został utrzymany na poziomie 'B',
- Krajowy rating długoterminowy dla Programu Emisji Obligacji (long-term senior unsecured bond programme) o wartości do 2 miliardów zł został podwyższony do 'BBB-(pol)' z 'BB+(pol)',
- Krajowy rating krótkoterminowy dla Programu Emisji Obligacji (short-term senior unsecured bond programme) o wartości do 2 miliardów zł został utrzymany na poziomie 'F3 (pol)',
- Rating dla obligacji podporządkowanych serii R1 w wysokości 83 mln zł został podwyższony do 'BB+(pol)' z 'BB-(pol)'.

Agencja w swoim raporcie jako główne powody decyzji wymieniła m.in. wzmocnienie buforów kapitałowych Banku, realizację założeń przyjętych w strategii oraz ograniczenie ryzyka koncentracji zaangażowania Banku w ekspozycje farm wiatrowych w stosunku do poprzedniego przeglądu Banku. Obecny poziom ratingu wynika z poglądu Agencji odnośnie ograniczonej możliwości nadzwyczajnego wsparcia dla Banku ze strony Państwa głównie w świetle BRRD (Dyrektywa w sprawie restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji banków). Agencja wyraziła jednak przekonanie, że instytucje państwowe mogłyby podjąć wyprzedzające działania, aby uniknąć przekroczenia przez Bank regulacyjnych wymogów kapitałowych z uwagi na pośredni udział kapitałowy Państwa w Banku oraz jego rolę w finansowaniu projektów proekologicznych w kraju.

Agencja do czynników, które mogą wpłynąć na podwyższenie ratingu zaliczyła m.in. dalsze zwiększenie rentowności oraz poprawę jakości aktywów.

Podpisy członków Zarządu BOŚ S.A.

Data	Imię i nazwisko	Stanowisko/funkcja	Podpis
13.03.2019	Bogusław Białowąs	Prezes Zarządu
13.03.2019	Arkadiusz Garbarczyk	Wiceprezes – pierwszy zastępca Prezesa Zarządu
13.03.2019	Konrad Raczkowski	Wiceprezes Zarządu

Podpis osoby, której powierzono prowadzenie ksiąg rachunkowych

13.03.2019	Andrzej Kowalczyk	Dyrektor Departamentu Rachunkowości
------------	-------------------	--	-------